

Sven Winnell 050312:
Samhällsplaneringens problem.
Hur ska man kunna förbättra världen?
Katastrof- och krisberedskap.
Välfärdsfördelning.

(<http://w1.861.telia.com/~u86119281/omr40u.pdf>).

Innehåll:

Sid

2	Världskarta
3	Läget i världen och i Sverige.
13	Sven Winnell: Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen ? Ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter. Kunskaper om verksamheterna och deras samband för bättre demokrati och bättre framtid i en gemensam värld.
35 - 67	Människornas verksamheter 1-9. Krishantering. Välfärdsfördelning.
57 - 62	Hushållsekonomi
68-148	Artiklar om läget i världen och i Sverige.

Läget i världen.

När man ser världskartan kan man undra om man har någon möjlighet att förbättra världen, den är ju så stor. Men att förbättra världen är här en fråga om att förbättra människornas värld och att förbättra för människorna. Visst går det att förbättra, det är bara 6 miljarder personer på jordklotet och tränger vi ihop oss får vi plats på Gotland.

Mänskligheten har hållit på länge med att försöka förbättra världen. Stora tekniska framsteg har gjorts och förmågan att hantera mänskliga relationer har ökat, men inte så mycket som man kan önska. Krig och osämja mellan grupper av människor sätter en sorglig prägel på förhållandena i världen. Konflikten mellan Israel och palestinierna är ett exempel på höggradig oförmåga att hantera relationer.

Konflikterna tidigare i Sydafrika med apartheid höll på länge men fick så småningom en sorts upplösning. I Irak råder fortfarande krigsliknande förhållanden. I många delar av Afrika är förhållandena ohyggliga. I Tjetjenien och Afghanistan finns problem. Nordkorea har isolerat sig och sägs vilja göra atombomber som kan hota västvärlden. I Ostasien och i Syd- och Mellanamerika och på Balkan och Nordirland finns spänningar. Förhållandena mellan staterna i EU är inte problemfria. USA går inte i takt med den europeiska västvärlden.

Skillnader i religioner, levnadstraditioner, statssystem och ekonomiska resurser ger upphov till konflikter och nya konkurrensförhållanden. Nya industrier i tidigare tekniskt utvecklade länder kan med låga löner konkurrera ut västvärldens industrier med högre löner

De största problemen i världen gäller relationer mellan människor och grupper och konsekvenser av människornas materiella aktiviteter, men det finns också problem som kommer av annat: jordbävningar, regn, vindar, värme, kyla, gaser, farliga djur, bakterier, sjukdomar od.

På <http://w1.861.telia.com/~u86105430/omr93.html> finns en förteckning över makthavare i världen efter andra världskriget, en kort världshistoria fram till slutet av 1995, FNs historia och verksamheter mm. Institutionen för freds- och konfliktforskning vid Uppsala universitet har en hemsida (<http://www.pcr.uu.se/database/index.php>) med en databas om väpnade konflikter i världen efter andra världskriget. Gröna världskartan är därifrån.

Jordbävnings- och flodvågskatastrofen i Sydostasien och skadorna efter den svåra stormen i Sydsverige har medfört långa resonemang om katastrof- och krisberedskap. Längre bort i det följande finns artiklar hämtade från Internet den senaste tiden och som belyser katastrofer och kriser mm och frågor om tillväxt och välfärdsfördelning.

Artiklarna berättar något om läget i Sverige. De kan sättas i sammanhang med hjälp av ett forskningsarbete som i korthet finns redovisat på Sven Winnells hemsida inlagd på Internet våren 1998, <http://w1.861.telia.com/~u86105430/> och med titeln:

”Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen.” Med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter .

Rubrik i den engelska introduktionen:

"Problems in Planning. How can we make the World a better place? An Encyclopedic Classification of Human Activities."

Efter följande förteckning över artiklarna ges en redovisning om forskningsarbetet.

Jordbävningkatastrofen i Sydostasien

den 26 december 2004

050102:

Naturens krafter kommer närmare.

En artikel om vad som hände geologiskt sett.

Katastrofer i det förgångna.

050102:

Nu är det enda mänskliga att tvivla på all mening

En artikel om katastrofer i det förgångna.

Katastrofberedskapen.

041231:

Högsta politikerna är ansvariga för missarna.

En artikel om hur regeringen i början hanterade asienkatastrofen.

Krisberedskapsmyndigheten.

DN 041230 sid 6:

Regeringens nej till samarbete skapar bristande krisberedskap. Krisberedskapsmyndigheten skriver om katastrofen och om hantering av katastrofer.

Civil underrättelsetjänst.

050109:

Inrätta civil underrättelsetjänst för snabbare beslut i krislägen. En freds-och konfliktforskare skriver om behovet av en civil underrättelsetjänst.

Katastrofer och religioner.

050109:

Varför stoppade inte Gud dödens våg?

En artikel om vad företrädare för religiösa rörelser uttalat i samband med asienkatastrofen mm.

Stormen i Sydsverige 050208.

050109:

Minst tre döda i stormen.

Sydsverige drabbades av en storm med svåra konsekvenser.

Regeringen om stormen.

Från regeringens hemsida.

Regeringens utrikesdeklaration i riksdagen 050209.

Deklarationen utgår från asienkatastrofen och dess hantering och kommer sedan in på läget i världen utanför Sverige och Sveriges beroende av och ansvar för utvecklingen där.

DNs kommentarer till utrikesdeklarationen.

050210:

En utrikespolitik också efter tsunamin.

En ledarskribent ger kommentarer till regeringens deklaration.

Fågelinfluensan kan drabba svenskarna.

050216:

Att lörbereda sig för det värsta.

Fågelinfluensan i Ostasien kan sprida sig till Sverige och bildar ett katastrofhot som kräver beredskap.

Samordningsproblem inom sjukvården.

050110:

Felbehandlingar i sjukvården orsakar 3.000 dödsfall per år.

Katastrofer ställer krav på sjukvården, men även utan katastrofer finns betydande problem inom sjukvården.

Kris i psyk- och narkotikavården.

050309

Sjukskrivningar.

041030:

En liten maning till besinning.

De många och långa sjukskrivningarna i Sverige kan ses som ett slags katastrof som kräver åtgärder.

Kris i polisen.

050219:

Poliser som flyter ovanpå lagen.

Sammanfattning av DN:s artikelserie om polisen.

Kris i kriminalvården.

050221

Kris i moralen.

050220:

En etikprofessor om moralen i Sverige.

Mutor, mygel, rofferi, girighet, och en häpnadsväckande brist på moral har de senaste åren kommit att förknippas med svenska företag, fackföreningar och politiker. Vad är det som har hänt med bilden av det, kanske tråkiga, men hederliga Sverige?

Samma välfärd i hela landet.

041105:

Samma välfärd i hela landet viktigare än lokalt självstyre.

LO-utredare skriver om behov av omstruktureringar som ger mer lika välfärd i hela landet - ett slags krishantering för bättre välfärdsfördelning.

Politikerna måste bli ärligare

041101:

Riksdag och Departement: Politikerna måste bli ärligare.

Det är kris i den svenska politiken. Riksdagens tidning menar att politikerna måste bli ärligare.

Ny funktion för krishantering

050217:

Regeringen skapar ny funktion för krishantering.

I mitten på februari har regeringen skisserat åtgärder för förbättrad krishantering.

Regeringens förslag om EUs roll vid katastrofer.

Från Svenskt Näringsliv 050208.

Fördel Sverige.

Ett framtidsprogram för företag och jobb.

Svenskt Näringsliv lade 050208 fram ett program med önskemål beträffande den ekonomiska politiken.

Japan och Kina stora aktörer i världsekonomin.

050218:

Frihandel både skrämmer och lockar Japan och Kina.

En artikel om Japans och Kinas ekonomier, bl a i förhållande till USA och Västeuropa.

USAs skulder.

050121:

Supermakt på kredit lever farligt.

USA är den största maktfaktorn i världen men lever på kredit.

Företagsflytt.

050121:

Låga löner lockar företag till Polen.

Globaliseringen medför utflyttningar av svenska företag.

Mer företagsflytt.

050216:

Fler fabriker kan hamna i öst.

Ett svenskt storföretag flyttar ut delar av sin verksamhet.

Finansministern.

041101:

Jag tänker inte sopa problem under mattan.

Den nye finansministern förklarar sina avsikter .

“Hur kommer det sig att Sverige har så förändringsbenägna medborgare och så konstruktiva fackföreningar? Jag är övertygad om att vår svenska välfärdsmodell, med trygghet och rättvisa åt alla, är en viktig förklaring. Välfärden skapar bryggor att gå på från det gamla till det nya. Bryggorna, som vi i dagligt tal kallar a-kassa, arbetsmarknadsutbildning, komvux, högskola och påbyggnadskurser, hjälper inte bara den som blir av med ett jobb att hitta ett nytt. De hjälper hela Sverige att successivt ställa om från gamla strukturer till nya och växande branscher. I tider av ökad global konkurrens och ständiga förändringar vet vi egentligen bara en sak om framtiden: Den kommer att se annorlunda ut.

Mot den här bakgrunden behöver Sverige mer av rättvisa och trygghet - inte mindre. Trygga människor vågar ställa om, möta förändringar och utvecklas. Ett Sverige i trygghet och rättvisa är ett dynamiskt, kreativt och förändringsbenäget samhälle.....

Som nyttillträdd finansminister vill jag inrikta mitt arbete på att göra Sverige ännu mer konkurrenskraftigt för framtiden. Därför kommer jag att fokusera på följande:

1. Full sysselsättning.
2. Sunda offentliga finanser.
3. Fler företag och fler företagare.
4. Sverige ska konkurrera med kunskap. Sverige ska inte konkurrera med låga löner eller dåliga anställningsvillkor. Sverige ska konkurrera med kunskap, kompetens och kreativitet.
5. Investera i framtiden. Utöver alla problem som vi har att brottas med här och nu, måste vi även ta oss an de stora framtidsfrågorna.

Den ekonomiska politiken får aldrig sjangsera till en kortsiktig kvartalspolitik....

Avslutningsvis: Det finns de som hävdar att ett välfärdssamhälle som Sverige inte kommer att klara av att möta konkurrensen i en global ekonomi. Jag håller inte med. Jag menar att vår välfärdsmodell inte är ett hinder för framtida tillväxt, utan tvärtom en konkurrensfördel....

Det finns ingen motsättning mellan tillväxt och rättvisa eller mellan utveckling och trygghet. Välfärd skapar utveckling, och utveckling är en förutsättning för välfärd. ”

Finansministerns deklamationer innebär löften.

Finansministern lovar, att välfärd, trygghet och rättvisa inte ska ses som hinder för tillväxt och utveckling. Tvärtom lovar han att välfärd, trygghet och rättvisa ska ses som något som skapar tillväxt och utveckling. Kraven om välfärd, trygghet och rättvisa ska gälla för alla. Finansministerns löften är något att lägga på minnet.

Näringsministern.

050218:

Två miljarder kronor satsas för att stärka innovationer.

Den nye näringsministern satsar pengar på innovationer.

“Vårt utgångsläge är gott. Sverige tillhör som en kunskapsbaserad ekonomi den grupp länder som är mest globaliserade. I flera ledande internationella undersökningar om villkoren för företagande, innovationer och framtida tillväxt rankas Sverige högst eller bland de främsta i världen. World Economic Forums "Global Competitiveness Report 2004-2005", som beskriver konkurrenskraften i 104 länder, placerar Sverige på en tredjeplats. I EU:s ranking av innovationskraft hamnar Sverige på första plats. Sverige är därtill det land som satsar mest resurser på forskning och utveckling i en OECD-jämförelse.

Från denna goda utgångspunkt ska Sverige bli ett ännu bättre företagande land. Vi ska göra det lättare att vara företagare, att bli företagare

och att växa som företagare. Regeringen genomför nu steg för steg ett program för att ytterligare stärka förutsättningarna för företagandet.

- * Ett handlingsprogram för att minska regelbördan för företagen....
- * En treårig nationell satsning för att öka intresset för entreprenörskap bland ungdomar.....
- * Vid årsskiftet slopades arvs- och gåvoskatten
- * Regeringen förstärker handels- och investeringsfrämjandet....

Ett gott innovationsklimat ger förutsättningar för fler och växande företag. På så sätt stärks möjligheterna till jobb och därmed också rättvisa och välfärd.”

[Var tionde medelålders man vill arbeta efter 65 år](#) **050223**

En undersökning av Svenskt Näringsliv.

“**Talet om en hotande äldrechock är en myt, visar ny undersökning från Sifo.** Svenskarna blir friskare och arbetsdugliga allt längre upp i åren. Bland dem som är mellan 50 och 65 år ökar intresset för att arbeta efter pensionsdagen. Mer än var tionde man vill det, visar en ny Sifoundersökning. Nya arbetsuppgifter står främst på önskelistan för dem som vill fortsätta jobba. En majoritet är beredd att gå ned i lön för att kunna anpassa sin arbetssituation. Hotet om en äldrechock är en myt, skriver chefsekonomen Stefan Fölster.

Allt fler äldre som skall försörjas tvingar fram höjda skatter eller sämre välfärd. Denna tes har predikats otaliga gånger. Svenskt Näringsliv visar dock i en ny studie att den möjliga arbetsinsatsen per invånare i Sverige tvärtom kommer att vara ganska oförändrad under kommande årtionden. Många äldres intresse för att vara kvar i arbete ökar dessutom och skulle med rätt förutsättningar kunna öka ännu mer. Den så kallade äldrechocken uppstår endast om samhället fortsätter att rata de allt fler som kan och vill arbeta.

Andelen personer i Sverige som är över 65 år ökar från dagens 17 till 23 procent år 2030. Av detta har många dragit den förhastade slutsatsen att arbetsutbudet minskar. De missar dock att arbetsförmågan hos äldre ökar i ungefär samma takt som andelen äldre ökar.

Undersökningar pekar entydigt på att människor blir friskare och arbetsdugliga allt längre. I Sverige har antalet friska levnadsår ökat kraftigt, med ungefär två år mellan 1980 och 1996. Inte ens var tionde person mellan 65 och 75 betecknar själv sitt hälsotillstånd som dåligt, en kraftig nedgång under de senaste tjugo åren.

De medicinska framsteg som görs tyder snarast på att antalet friska levnadsår kommer att öka ännu snabbare framöver. Därtill förbättras hjälpmedlen till arbete för människor med vissa funktionshinder. Andelen fysiskt krävande arbeten minskar ganska snabbt, numera är det inte ens var tionde.

Antalet friska levnadsår ökar med närmare fem år mellan 1980 och 2030. Om dessa år i sin helhet användes till arbete skulle det fullt ut kompensera för ökningen av andelen äldre i befolkningen. Därtill finns nu drygt två miljoner människor i arbetsför ålder som en vanlig dag inte går till något arbete. Av dessa torde några hundra tusen människor kunna komma i arbete. Även detta skulle ensamt räcka för att kompensera för den ökande andelen äldre. Med dessa dubbla reserver ter sig oron för en "älderschock" närmast som ett hjärnspöke.

Möjligheten att få fler äldre i arbete ser också ut att vara större än vad många tror. Andelen 60-64-åringar i arbete har faktiskt ökat under det senaste decenniet. Detta till skillnad från den övriga arbetsföra befolkningen, för vilken andelen i arbete inte har ökat alls sedan kris-åren i mitten på 1990-talet.....

Sverige är ingalunda värnlöst utlämnat åt någon förödande äldrechock. Den samlade arbetsförmågan i samhället minskar över huvud taget inte. Höjda skatter eller urholkad välfärd är alternativen enbart i ett samhälle som ratar allt fler människors kapacitet. I ett sådant samhälle blir det allt dyrare att försörja de undersysselsatta.”

Välfärd och välbefinnande.

050214:

Med ekonomisk tillväxt bromsas välbefinnandet.

Välfärdsforskare förklarar begrepp om välfärd och välbefinnande.

“**Politikens mål** är befolkningens välfärd. Det kräver eftertanke om vad man egentligen menar med välfärd och hur välfärden ska fördelas. Och det berör grundläggande ideologiska frågor om vad politiken kan och bör försöka rätta till, och vad som bör lämnas till marknaden, familjen eller till individerna själva.

Väljarna bedömer politiken efter dess välfärdskonsekvenser. God överensstämmelse med väljarnas välfärdsförväntningar ger politiken legitimitet. Samtidigt saknar vi en mer sammanhållen och visionär diskussion om välfärdens innehåll där man transparent avgränsar samhällsansvaret.

Vad säger då internationell välfärdsforskning om sambandet mellan tillväxt och välfärd? Under de senaste 20 åren har omfattande tvärvetenskaplig välfärdsforskning vuxit fram, med fokus på jämförelser mellan länder, regioner, befolkningsgrupper, samt över tid. Den senaste kunskapsöversikten (Diener och Seligman: "Beyond Money - Towards and Economy of Well-Being") grundas på 150 studier.

Det finns tre forskningsstrategier, som engagerar nationalekonomer, sociologer och psykologer, som utifrån olika traditioner beskriver välfärden. Den äldsta (ekonomiska) traditionen bygger på BNP, där man summerar värdet av ett lands produktion av varor och tjänster, men bland annat bortser från hur BNP fördelas.

Den andra (sociologiska) traditionen ("objektiv välfärds-mätning") bygger på att man intervjuar befolkningen om dess faktiska levnads-

situation. Alla utvecklade länder har sådana undersökningssystem för samhällsplanering, koordinerade via EU, OECD och FN. Här utgår man från en bred välfärdsdefinition som omfattar ett 10-tal sektorer (utbildning, arbete, inkomster, boende, materiella tillgångar, fritid, sociala nätverk, exponering för brott, hälsa). Objektiva välfärdsfakta redovisas både i detalj och sammanfattade som välfärdsindex. Här gäller det alltså att upptäcka välfärdsproblem, förstå orsakerna och planera eventuella politiska åtgärder.

Den tredje (psykologiska) traditionen ("välbefinnande") utgår från den marknadsliberala idén att människorna själva bör vara bäst på att beskriva och sammanfatta sin egen välfärd. Intervjupersoner får ange hur nöjda de är med sin livssituation.

Skillnader i perspektiv, begrepp och metoder leder delvis till olika resultat. Det har lett till korsbefruktning och omfattande tvärvetenskaplig forskning. Genom att kombinera och jämföra dessa tre traditioner kan vi lära oss något om sambandet mellan samhällsorganisation, tillväxt och välfärd.

OECD som publicerar BNP har länge varnat för att BNP inte mäter hela välfärden, utan bara det som kan mätas i pengar. Där saknas bland annat hälsa, livslängd, arbetsmiljö, sociala nätverk, trygghet, miljö, fritid, demokrati och medborgerliga friheter. BNP är en totalräkning för hela länder, och visar därför inte heller hur BNP är fördelad inom ett land. Rika länder kan ha omfattande fattigdom och marginalisering, parallellt med enorm rikedom. USA har till exempel tre gånger så hög fattigdomskvot som Sverige (räknat i köpkraft med USA:s fattigdomsgräns), trots högre BNP.

BNP/capita med det snävare monetära perspektivet placerar USA före nästan alla länder i Västeuropa (utom oljelandet Norge). Välfärdsanalyser baserade på ett bredare välfärdsbegrepp rangordnar däremot USA efter alla länder i Västeuropa. Det gäller såväl vedertagna väl-

färdindikatorer (livslängd, spädbarnsdödlighet, fattigdom, jämställdhet, och så vidare) som olika typer av välfärdsindex. De nordiska länderna brukar bilda ledningsgruppen, och Sydeuropa slutgruppen. Väst-europa har mer omfattande trygghetssystem och därför lägre fattigdom och marginalisering, vilket ger utslag vid välfärdsberäkningar baserade på ett vidare välfärdsbegrepp.

Dessa resultat är sedan årtionden dokumenterade i internationell forskning och internationella organ (till exempel FN).

Nationalekonomerna, inklusive flera Nobelpristagare (Tobin, Sen) har därför utvecklat index där BNP kompletteras med andra viktiga välfärdsaspekter (hälsa, utbildning, arbetstidsinsats, miljö kvalitet och så vidare), hämtade från den sociologiska traditionen (välfärdsfakta), på senare tid även från den psykologiska traditionen (välbefinnande). Dessa hybridindex ger en annan rangordning av utvecklade länder än BNP/person.

På senare år har framför allt psykologisk forskning kring välbefinnande expanderat. Jämförelsen mellan tillväxt (BNP) och välbefinnande har gett en rad överraskande resultat:

- * **Välbefinnandet är visserligen högre i rika industriländer än i fattiga länder, men**
- * **i rika länder har välbefinnandet inte alls ökat under efterkrigstiden, trots en enorm BNP-ökning.**
- * **Välbefinnandet ökar inte långsiktigt bland personer som fått avsevärda inkomstökningar.**

Ekonomisk tillväxt har stor betydelse i fattiga länder, eftersom en stor del av befolkningen lever i ekonomisk nöd. I rika länder är välbefinnandet självklart högre, därför att den rent materiella otryggheten är mindre.

Men över en viss nivå (cirka 100 000 kronor/år) ökar inte välbefinnandet i befolkningen nämnvärt, på grund av avtagande marginalnytta.

En annan förklaring är att anspråksnivån växer vid ökad tillväxt. Vår referensram är historiens högsta levnadsstandard, ett närminne av stadiga standardökningar, optimistiska förväntningar på både marknaden och välfärdsstaten, utbredda jämlikhetsideal och massmedier som förmedlar optimistiska visioner av det goda livet. Människor jämför sin situation med andra som har det lite bättre och vad som verkar möjligt att uppnå.

Tillväxt skapar alltså förväntningar och missnöje som bromsar välbefinnandet (den så kallade lyckoparadoxen). Diener och Seligman visar också att vissa naturfolk med mycket lägre levnadsstandard rapporterar lika högt välbefinnande som rika amerikaner.

Tesen att pengar köper välbefinnande är alltså inte så självklar. Psykologisk forskning visar också det omvända: att välbefinnande skapar ekonomisk framgång. Det är ofta personer som är lyckliga, trivs i sitt samhälle, har kontroll över sitt liv och arbete, har lyckliga familjeförhållanden, är friska, också (längre fram i livet) har ekonomisk framgång.

När statistikerna korrigerar för skillnader i hälsa, styrelseskick, sociala nätverk med mera försvinner därför inkomst som förklaring till välbefinnande.

Andra forskare pekar på att rika länder utmärks av socialt kapital: ömsesidigt förtroende, effektiva politiska institutioner, låg korruption och folkligt förtroende. Tillväxt och individuell inkomst har enligt Diener och Seligman ganska liten betydelse för välbefinnandet i industriländerna (korrelation: 0,08).

Låt oss summera. Vare sig vi mäter välfärd objektivt eller subjektivt är sambandet mellan BNP och välbefinnande minst sagt komplicerat och ganska svagt i de rika länderna. Nationalekonomer, sociologer och psykologer som forskar kring välfärd och välbefinnande kompletterar eller ersätter därför BNP/capita med andra indikatorer och index. Den senaste satsningen kommer nu i USA (Gallup) under ledning av Kahnemann (Nobelpristagare i ekonomi) och Diener.

Ska vi sluta sträva efter BNP-tillväxt? Naturligtvis inte. Ekonomisk tillväxt behövs för att finansiera framtidsinvesteringar och välfärds-politik. Men vi behöver fundera över hur tillväxten borde se ut. Tillväxt kan ske till priset av välfärdsminskningar på andra områden, som inte beaktas i BNP. Ekonomisk och social utveckling är en komplex balans mellan olika delmål. Det är denna insikt som har drivit fram ny tvärvetenskaplig forskning om välfärden.

Det är uppenbart att den ekonomiska tillväxten är i obalans med välfärdsutvecklingen. De senaste 20 åren har visat att BNP-tillväxt ibland inte minskar arbetslösheten ("jobless growth") och kan skapa ekonomisk otrygghet. Tillväxten ledsagas delvis av ökad miljöförstöring, stress på jobbet, otrygga jobb, längre arbetstider, obetalt övertidsarbete, sämre vård och folkhälsa, sämre skola, fler fattiga och bidragsberoende - och otrygga konsumenter. Ojämligheten ökar i de flesta i-länder, mest i USA och England, men även i Sverige. Medan fattigdom och ekonomisk otrygghet ökar, växer eliternas inkomster på ett sätt som raserar förtroendet för både näringslivet och politiken. Tendenserna är mer eller mindre starka i de flesta i-länder."

De mänskliga rättigheterna.

Varför gör förtryckta sällan uppror? 050312

Bildning eller utbildning?

050309:

“BILDNING ÄR INTE att vara världsbäst i Jeopardy eller Trivial Pursuit. I stället handlar det om en grundläggande förståelse för andra människor, kulturer och religioner.

Professorn och författaren Ronny Ambjörnsson arbetade under många år vid universitetet i Umeå där han fördjupade sig i bakgrunden till alla stora idéer och lärdomar genom världshistorien.

Han säger att om ett samhälle ska utvecklas i demokratisk riktning måste alla medborgare vara bildade.

Men det handlar inte om att känna till alla detaljer om till exempel varför Kina blivit en ekonomisk stormakt, påpekar Ronny Ambjörnsson. Inte heller att kunna vartenda årtal i de politiska partiernas historia i Sverige. Snarare gäller det att känna till den ideologi partierna står för och hur denna vuxit fram.

- Men demokratins koppling till bildningsbegreppet försvinner allt mer. Det urholkas om människor inte känner till hur det kommer sig att världen ser ut som den gör. Universitet och högskolor är en viktig arena att förankra demokratin i samhället.

I DAG HAR MÅNGA akademiker en alltför snäv yrkesutbildning, enligt Ronny Ambjörnsson. Studenterna har ofta inte råd att läsa en enda extra sida, utan gör bara vad de måste för att få ut sin examen. Och sedan gäller det att få ett jobb snabbt.

Ronny Ambjörnsson menar att de som går på renodlade yrkeslinjer riskerar att få en insnöad världsbild. Kanske blir det som i det gamla talesättet "Inte se skogen för alla träd". Därför vill han införa en bildningstermin på alla högskolor.

-Jag menar inte att alla ska gå omkring och citera grekiska klassiska filosofer eller konversera på ett "bildat" sätt. Skönlitteratur, idehistoria,

kunskap om andra folk och kulturer, astronomi, grunden till de politiska ideologierna, filosofi ... det är ämnen som borde ingå i en baskurs i bildning. Det handlar om att ge alla en större insikt om vad det innebär att vara människa.

I nutida språkbruk ställs ofta bildning mot utbildning. Medan utbildningens mål är en bestämd och begränsad yrkeskompetens syftar bildningen till en omvandling av hela människan.

I en artikel i Nationalencyklopedin skriver Sven-Eric Liedman, professor i ide- och lärdoms historia, att begreppet bildnings långa historia går tillbaka till det antika Grekland och kanske ännu längre.

I det gamla Egypten och Babylon skulle en blivande ämbetsman inte bara kunna skriva och ha en administrativ förmåga. Han behövde också vishet, ett begrepp som står ganska nära bildning. Liknande traditioner utvecklades i Kina och Indien. Under 1700 talet gav tyska filosofer ordet "bildning" den innebörd som vi ännu känner igen.

Efter andra världskriget kom dock bildning att likställas med ett anständigt och förfinat beteende, påpekar Sven-Eric Liedman. Ordet "allmänbildning" blev liktydigt med förmågan att klara sig bra i frågesporttävlingar.

SVERIGES FÖRENADE STUDENTKÅRER, som representerar landets högskolestudenter, har reagerat på att den högre utbildningen har två delvis motsatta mål. Dels ska den svara mot samhällets krav på välutbildad arbetskraft, dels ska den uppfylla demokratins behov av kritiskt tänkande människor.

Studentkårerna anser att den viktiga balansen mellan dessa två mål är på väg att rubbas. Den humanistiska tanken om ett livslångt lärande får stå tillbaka för det samhällsekonomiska kravet på en snabb genomströmning av studenter i högskolan.

Förra året lanserade studentkårerna därför kampanjen "En annan högskola är möjlig". Den syftar till att skapa en internationell pro-

gressiv utbildningspolitik för "jämlighet, kritiskt tänkande och demokrati".

I fjol arbetade också Högskoleverket med bildning som ett av tre teman och tog fram informationsboxen "Vem ska du bli?" Man gav också ut en skrift om bildning och matematik.

Per-Gunnar Rosengren är ansvarig för Högskoleverkets kampanj om bildning. Han pekar på att den högre utbildningen måste förmå studenterna att lyfta blicken, främja deras kritiska tänkande samtidigt som den måste samverka med övriga samhället.

-I dag sker en snuttifiering av kunskapen om omvärlden. Ny information sprids snabbt via internet samtidigt som specialiseringen kanske drivs för långt inom vissa utbildningar. Högskolan måste kunna erbjuda reflektion och möjlighet till ett helhetstänkande.

För två år sedan frågade Högskoleverket cirka 15000 studenter med två eller flera terminers studier bakom sig vad de ansåg om sin utbildning. Svaren kan sammanfattas i tre punkter. Studenterna ansåg inte att studierna bidragit till att öka deras engagemang i samhällsfrågor, det fanns få möjligheter till diskussion och de fick ingen hjälp att utveckla det analytiska tänkandet.

- Studenter efterfrågar många gånger klassiska bildningskurser som litteraturvetenskap, astronomi och idé- och lärdoms historia. Samtidigt ses bildning fortfarande som något elitistiskt och esoteriskt, något mystiskt och svårbegripligt, säger Per Gunnar Rosengren....."

Varför har vi ont i själen? Informationsöverflöd. Kunskapsbrist. Handlingsförlamning.

050313.

Viktigast här är att utforma ett övergripande system av åtgärder för att försöka vrida rätt "den urledvridna tiden". För detta krävs en allmän insikt om var problemen finns. Det räcker inte att ha siktet inställt på nästa mandatperiod. Vi måste planera för hela seklet.

Artiklarna berättar något om läget i Sverige.

Artiklarna i början handlar om flodvågskatastrofen i Sydostasien och stormen i Sydsverige och om resonemang om krisberedskap o d som följt.

Sedan gäller de andra kriser av olika slag som också förtjänar uppmärksamhet. På slutet gäller artiklarna ekonomiska förhållanden i ett globalt perspektiv med de problem för svenskt näringsliv som följer av konkurrensen från låglöneländer. Till slut gäller artiklarna förhållandet mellan ekonomiska förhållanden och välfärd, och behovet av bildning och utbildning i samhällskunskap.

Av det hela kan man dra slutsatsen, att det viktigaste är välfärd, välbefinnande, bildning och samhällskunskap och att de ekonomiska förhållandena visserligen är viktiga, men ändå andrahandsproblem.

Flodvågskatastrofen i Östasien julen 2004 och stormskadorna i skogarna i södra Sverige i början på 2005 har aktualiserat frågor om att förbättra katastrof- och krisberedskapen. Sådana förbättringar är lovvärda, men om man sätter som mål att förbättra välfärdsfördelningen i Sverige och världen kan katastrof- och krisberedskapen inbegripas i det. Alla kriser och allt elände som som ständigt pågår behöver tas om hand varje dag.

Förbättringar kan ske genom att förbättra de mänskliga verksamheterna, bl a utbildningsverksamheterna och individernas inre verksamheter med tänkande om världens problem och vilja och förmåga att förbättra världen.

Forskningsarbetet ”Samhällsplaneringens problem. Hur ska man kunna förbättra världen, med ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter” behandlar just de mänskliga verksamheterna och hur de ingår i samhällsutvecklingen.

I det närmast följande finns en redovisning om forskningsarbetet. Efter den redovisningen följer en sammanställning om människornas verksamheter, med kommentarer om katastrof- och beredskapsproblemen.

Sven Winnell.

Samhällsplaneringens problem.

Hur ska man kunna förbättra världen ?

Ett klassifikationssystem för mänskliga verksamheter.

Kunskaper om verksamheterna och deras samband

för bättre demokrati och bättre framtid i en gemensam värld.

(Sven Winnells hemsida <http://w1.861.telia.com/~u86105430/>)

När man ser ut över världen finner man lätt på både nära och långt håll kriser och elände som leder till olycka för många. Människorna försöker alltid lösa sina problem, med deras olika grader av komplexitet, olika rumsliga dimensioner (lokala - nationella- globala), olika tidsperspektiv (kortsiktiga - långsiktiga), mer eller mindre välinformerade om verkligheten som omger dem. Ofta med oförändrade förhållanden som resultat och inte sällan till det sämre.

Några viktiga frågor i samband med mänskliga verksamheter:

- * Hur kan man undvika svåra konflikter mellan grupper av människor och mellan individer?
- * Hur kan man göra det lättare för människor med olika bakgrund och olika yrken att kommunicera?
- * Hur kan man lösa detaljerna utan att förlora de stora sammanhangen ?
- * Hur kan man minska informationsstressen, en ny svensk folksjukdom?
- * Hur kan man bli litet mer förutseende så att man undviker sorgligheterna?
- * Kan man inte planera och styra utvecklingen på ett förnuftigt sätt så att man når lyckligare förhållanden? Det är utgångspunkten .

För att få svar på detta har forskningsarbetet gått efter fyra vägar :

1. Undersökningar och beskrivningar om världen och alla dess problem med tillstånd och förändringar.
2. Konstruktion och beskrivning av ett beskrivningssystem eller ett klassifikationssystem som på ett systematiskt sätt redovisar eller ger en bild av världen och dess problem. I systemet klassificeras problemen in så att de och deras samband kan förstås och så att systemet kan bli ett hjälpmedel för styrningar mot framtiden.
3. Undersökningar och beskrivningar om planeringar som medel att förbättra världen och om beskrivningssystemet-klassifikationssystemet som ett hjälpmedel för planeringar.
4. Förslag om slutsatser och åtgärder som kan förbättra utvecklingen. Några påpekanden och förslag som är särskilt viktiga och av grundläggande betydelse.

Det finns ett behov av att sortera upp all information så att den blir hanterlig och så att man får hjälp att forma framtiden på bra sätt.

En sådan sortering görs i det här redovisade klassifikationssystemet. Systemet är uppbyggt med utgångspunkt från världens största system för klassifikation av dokument, det mer än 100 år gamla amerikanska bibliotekssystemet DC, Dewey Classification, och det på det systemet senare byggda DK, eller som det också heter UDK, Universella Decimalklassifikationen.

Men det uppgjorda klassifikationssystemet är i första hand ett system för klassifikation av mänskliga verksamheter, och är uppgjort med tanke på att utvecklingen i världen huvudsakligen beror av dessa verksamheter. Systemet har följande avdelningar på högsta nivån:

1. Psykologiska och filosofiska verksamheter.
2. Religiösa verksamheter o d.
3. Politikvetenskaper och politiska verksamheter.
4. Sambandsforskningsverksamheter. Infostruktur.
5. Naturforsknings- och matematikverksamheter.
6. Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.
7. Formgivning av fysiska och sociala miljöer.
8. Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
9. Blandade saklitterära verksamheter. Tidningar. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.

Människornas levnadsvillkor beror av fyra föränderbara faktorer :

Individens kroppsliga förhållanden, dvs individens kroppsliga status och personliga hjälpmedel för de kroppsliga behoven.

Individens psykiska förhållanden, dvs individens olika psykiska tillstånd och aktiviteter, individens inre verklighet.

Individens fysiska miljö - fysiska samhälle. De fysiska miljöerna gäller det fysiska i omgivningarna. De fysiska miljöerna kan gälla:

- * De fysiska miljöerna som estetiska objekt med kulturella värden och funktioner.
- * De fysiska miljöerna som materiella objekt med ekonomiska värden och teknologiska funktioner.

Individens sociala miljö - sociala samhälle, dvs människornas psykiska samspel, de sociala miljöerna .

Förändringsprocesserna i världen hålls i de mest väsentliga avseendena igång av människornas verksamheter :

Individernas viljor.

Kollektiva viljor. (Politik).

Handlingar för kroppen (ekonomiska- teknologiska handlingar).

Handlingar för psyket (informationshandlingar- kulturella handlingar).

Verksamheterna påverkar varandra i en påverkanskedja utan slut.

Människorna påverkar genom verksamheter i fyra olika roller i livet:

A. Huvudroll: allmän levnadsroll lekmanroll-fritidsroll.

A1: att i största allmänhet leva med kropp och psyke i de fysiska och sociala miljöerna med de möjligheter och innanför de ramar som ges av de politiska styrningarna.

A2: att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas levnadsförhållanden, som beror av de fyra ovan nämnda faktorerna.

B. Biroll: förvärvslivsroll-expertroll-yrkesroll.

B1: att hitta lämplig plats i de gemensamma förvärvslivssystemen och göra arbetet med hänsyn till egna egoistiska krav.

B2: att sköta arbetsuppgifterna i förvärvsarbetet med hänsyn till vad de övriga samhällsmedlemmarna kan begära att få utträttat i den gemensamma arbetsfördelningen.

Individer och samhällen planerar framtiden.

Planeringar går ut på att finna vad man bör vilja och innehåller fyra planeringsmoment som kan redovisas på många olika sätt alltefter omständigheterna i varje planeringsfall :

Hur var det ? Kunskaper och erfarenheter från det förgångna.

Hur är det ? Riktiga kunskaper om rådande förhållanden.

Hur kan det bli ? Vilka alternativ är möjliga i framtiden ?

Hur bör det bli ? Vilket eller vilka alternativ bör man välja ?

Dessa frågor bör ställas ifråga om alla mänskliga verksamheter.

Man bör utforma svaren på frågorna om hur det bör bli med hänsyn till effekterna, sedda i jämlikhetsperspektiv, på individernas levnadsvillkor, som ges av psykiska och kroppsliga förhållanden och av deras fysiska och sociala miljöer.

Vill man förbättra världen - göra världen till en bättre plats - måste man arbeta på alla de fyra områdena om psykiska och kroppsliga förhållanden och fysiska och sociala miljöer. De fyra områdena påverkar varandra och direkt eller indirekt slutmålet: tillfredsställelse för individen.

Ska man gemensamt kunna åstadkomma en bättre framtid i världen måste man ha gemensamma framtidsvisioner, det kräver gemensamma viljor och gemensamma planeringar. I en demokrati är alla medansvariga för utvecklingen och får försöka bilda sig uppfattningar och ta ställning och försöka påverka verksamheterna inklusive samverkansverksamheterna i lämplig riktning. I en demokrati är det viktigt att alla medborgare är så väl informerade att de kan delta i styrningarna mot framtiden. Det ställer stora krav på informationssystemen.

Resonemangen leder till att man bör göra allt som är möjligt för att till alla genom utbildning och information sprida ut kunskaper om världsförbättringsproblemen, dvs kunskaper om hur det var och är, kan bli och bör bli. För att ha något att sprida ut måste man hålla igång forskningar, utredningar och planeringar. För att hålla ihop allt detta måste man hålla igång även kontinuerliga planeringar om forskning, utredning, utbildning, information och planeringar.

Planeringar bör finnas dels för en mängd ämnesområden- verksamhetsområden, dels för geografiska områden av olika storlekar. För alla planeringar bör finnas flera framtida tidshorisonter. Både tillstånd och framför allt processer bör planeras. Man bör alltså ha planeringar för tillstånd i rummet vid olika tidpunkter och planeringar för processer som fördelar i rummet och förändrar med tiden.

Man bör noga skilja mellan planeringar och beslut. Planeringar är beslutsunderlag. När alla fått alla informationer i planeringsprocesserna ska allas åsikter slussas igenom i hierarkierna till dem som fått makt att besluta, och det är också informationsprocesser som ingår i samhällsplaneringens problem.

Till problemen hör också informationsprocesserna från beslut till det slutliga verkställandet. Samhällsplaneringsprocesserna bildar ett jättelikt informationssystem som rymmer alla informationsflöden. I själva verket är det så att de förekommande informationsprocesserna bildar eller utgör de förekommande planerings- och beslutsprocesserna.

Samhällsplaneringsprocessernas och beslutsprocessernas problem kan ses som en mängd informationsproblem med ca 6 miljarder personers, dvs världsbefolkningens, inre informationsproblem i psykiska processer och ett yttre informationsproblem med

informationsutbyten mellan alla dessa personer. Samhällsplanering innebär bl a konstruktion av förslag till framtider, då det konstruktiva arbetet utförs i de psykiska processerna med hjälp av kunskapsmaterial som tillkommer genom både inre och yttre informationsflöden.

Förändringsprocesserna hålls igång av informationsflöden i och mellan människorna, och därför övergår förändringsproblemen och samhällsplaneringens problem i ett stort problem om produktion och spridning av kunskaper och värderingar, som leder till handlingar som förändrar världen.

Vill man förbättra världen bör man i första hand förbättra individernas inre verkligheter och viljor och förbättra de politiska-demokratiska styrningsprocesserna. Det kan man göra genom åtgärder på planerings-, forsknings-, utrednings-, utbildnings- och informationsområdena.

Arbetet om samhällsplaneringens problem vänder sig till dem som har makten över förändrings- och fördelningsprocesserna på olika nivåer och i synnerhet på de politiska nivåerna. Eftersom Sverige är en demokrati har i princip folket makten. Arbetet vänder sig därför till folket, men då den sk representativa demokratin tillämpas har de förtroendevalda politikerna makten och arbetet vänder sig därför främst till dem.

Men det vänder sig också i hög grad till alla som på ledande sätt på opolitiska nivåer medverkar vid förändring av individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och deras fysiska och sociala miljöer, och de finns inom alla delar av systemet. Arbetet vänder sig i hög grad till alla som sysslar med utbildning och information.

De nio verksamhetsområdena har delats upp så att det blir 129 verksamhetsområden:

1-4: 44 områden. 5-6: 41 och 7-9 45 områden. Varje sådant område är vanligen mycket innehållsrikt och kan delas upp i mindre områden, men för förståelsen av det hela är det lämpligt med just de 129 förtecknade områdena.

Verksamheterna är inte i alla områden av samma karaktär. Man kan säga att det i huvudområdena 1-4 i grunden är fråga om tankeverksamheter och registrering av tankeverksamheter o d. Område 5 gäller i grunden naturforskningsverksamheter och 6 teknologisk-ekonomisk användning av naturforskningens rön till kroppslig-materiell nytta. Områden 7-9 kan anses gälla kulturella verksamheter, där man visserligen använder materiella ting, men där huvudsyftet är nytta för psyket, verksamheterna kan beskrivas som informationsverksamheter med olika slags uttrycksmedel.

Den uppgjorda förteckningen över verksamheterna är grundad på mycket långa studier där verksamheterna hämtats från från etablerade system och klassifikationer för näringsgrenar, yrken, utbildningar, forskningar och bibliotekssystemens dokument mm. Utgångspunkten för huvudupplägget är det mer än 100 år gamla bibliotekssystemet DC, som dock i väsentliga avseenden reviderats med hänsyn till de under de många åren inträffade samhällsförändringarna. I några delar stämmer systemet mer med DK och det udda svenska bibliotekssystemet SAB .

I det följande först en sida med en sammanfattning av områdena 1-9.

Sedan två sidor med något utförligare om 1-9 och därefter två sidor med de 129 områdena.

1 Filosofiska och psykologiska verksamheter o d

10 Övergripande samhällskunskap.101 Arkiv. 102 Bibliotek. 103-107 Encyklopedier mm 108 Samhällsguiden od.109 Filosofihistoria od. 11-19 Individens inre verklighet.

2 Religiösa verksamheter. Dogmer . Regler.

3 Politiska vetenskaper och verksamheter.

4 Sambandsforskning. Infostruktur.

5 Naturforskning och matematik.

6 Teknologiska/ekonomiska verksamheter

61 Hälso- o sjukvård 62 Ingenjörsvetenskap 63 Biologisk produktion 641-642 Mathållning. 643 Boende. 644 Energi- o hygienförsörjning. 645 Utrustning. 646 Personlig hygien 647 Hushållsekonomi . 648 Tvätt Städning. 649 Hemsjukvård . 651 Kontorsverksamheter Datoranvändning. 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning. 6525-629 Militärt . 653 Handel. 654 Tele. Internet. 655 Förlag. 656.Transporter 657 Penningverksamheter. 658 Företagsekonomi Arbetskraft .659 Reklam. 66-69 Tillverkning av varor, byggnader och anläggningar.

7 Formgivning av fysiska o sociala miljöer.

70 Allmänt om konst o kultur. 71 Planering av fysiska miljöer. 72 Formgivning av byggnader anläggningar. 73 Museer. 74 Formgivning av föremål. 75-77 Bildkonst. 78 Musik.

7911-7913 Seder o bruk. 7914-7919 Film Radio TV o d.792 Teater od. 793 Sällskapsnöjen. Lek. Hobby. Fritid. 794 Spel. Lotteri. Tips.

7951 Socialtjänst. 7952-7956 Sociala miljöer 7957 Undervisning. Forskning.7958 Sociala miljöer i boendet. 7959 Grupper o d.

796-799 Sport Idrott o d. Motion.

8 Språk. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.

9 Saklitterärt. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.

90 Tidningar. Tidskrifter. Journalistik. 91 Allmän geografi. Reseskildring. Lokalhistoria. 92 Biografi. Släkthistoria. Memoarer. 93-99 Allmän historia.

Filosofiska och psykologiska verksamheter o d

10 Övergripande samhällskunskap. Övergripande värderingar.
101 Arkiv. 102 Bibliotek. 103-107 Encyklopedier mm
108 Samhällsguiden od. 109 Filosofi- idé- och lärdomshistoria.

11-19 Individens inre verklighet. 11 Kunskaper. Erfarenheter.
12 Framtidsvisioner. 13 Känslor. Värderingar. 14 Ideologi.
15 Psyke. 16 Logik. 17 Moral.

2 Religiösa verksamheter. Dogmer . Regler.

3 Politiska vetenskaper och verksamheter.

31 Statistik. Demografi.
32 Statssystem. Demokrati. Val. Folkomröstning.
33 Nationalekonomi. Internationell ekonomi.
34 Lagar. Förordningar. Traktat. Konventioner. Juridik.
35 Demokratiska församlingar.
351 Riksdagen. 352 Kommuner. 353 Regeringen. 354 EU, FN o d.
36-39 Politiska krav

4 Sambandsforskning. Infostruktur.

5 Naturforskning och matematik.

50 Allmän naturkunskap.
51 Matematik.
52 Astronomi. Rymdforskning. 53 Fysik. 54 Kemi.
55 Geologi. Klimat. 56 Paleontologi. Arkeologi.
57 Biologi. Mikrobiologi. Ekologi. Naturgeografi. Utvecklingslära.
58 Botanik. 59 Zoologi.

6 Teknologiska/ekonomiska verksamheter

60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter
61 Hälso- och sjukvård. Räddningstjänst. Veterinärverksamhet. Djurförsök.
62 Ingenjörsvetenskap : Maskiner. El Elektronik. Apparater. Gruvor. Militärt. Byggnader. Väg o vatten. Hygien. Transportmedel.
63 Biologisk produktion. Jordbruk. Skogsbruk. Trädgård. Djurhållning. Jakt. Fiske.
64 Hushållsverksamheter.
641-642 Matlagning. Servering.
643 Boende.
644 Energi- o hygienförsörjning.
645 Utrustning. 646 Personlig hygien
647 Hushållsekonomi Fastighetsförvaltning.
648 Tvätt Städning. 649 Hemsjukvård. Hemvård i allmänhet.

651 Kontorsverksamheter. Datoranvändning.
6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
6525-629 Militära verksamheter.
653 Handel.
654 Telekommunikationer. Internet.
655 Förlag. Informationsspridning.
656. Transporter. Resebyrå. Lagring.
657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.
658 Företagsekonomi. Arbetskraft. Arbetsförmedling. Arbetarskydd.
659 Marknadsföring. Reklam.

66-68 Tillverkning av varor.

69 Tillverkning – byggande av byggnader och anläggningar.

7 Formgivning av fysiska o sociala miljöer.

70 Allmänt om konst o kultur.

71 Planering av fysiska miljöer.

72 Formgivning av byggnader o anläggningar. Arkitektur

73 Skulptur. Museer. Utställningar.

74 Konsthantverk. Formgivning av bruksföremål.

Industridesign. Inredning.

75-77 Bildkonst. 75 Måleri. 76 Grafiskt .Teckenkonst. 77 Foto.

78 Musik.

79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks.Sport

7911-7913 Seder o bruk. Etnologi. Etnografi. Mode .Livscykeln.

Familjebildning. Takt. Kvinnorörelser. Folktro. Folkminnen.

7914-7919 Film. Radio. TV o d. Offentliga fester o d.

792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.

793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek. Hobby. Fritid.

794 Skicklighets- o turspel. Lotteri. Tips.

795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.

7951 Sociologi. Socialvård. Socialtjänst.

7952-7956 Sociala miljöer i olika fysiska miljöer. Polis

Kriminalvård o d. Integration.

7957 Undervisning. Forskning. Dagis.

7958 Sociala miljöer i boendet.

7959 Sociala miljöer o verksamheter i grupper o d.

796-799 Sport. Idrott o d. Motion.

8 Språk. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.

80 Språk. 801 Allmänt. 802 Engelska.

803 Germanska. Tyska. Svenska mm.

804 Franska od. 805 Italienska o d. 806 Spanska. Portugisiska o d.

807 Latin. Grekiska.

808 Slaviska o baltiska.

809 Orientaliska o övriga språk.

81 Litteraturvetenskap.

82-89 Skönlitteratur.

9 Saklitterärt. Allmän geografi. Biografi. Allmän historia.

90 Tidningar. Tidskrifter .Journalistik.

91 Allmän geografi. Reseskildring. Lokalhistoria.

92 Biografi. Släkthistoria. Memoarer.

93-99 Allmän historia.

93 Världshistoria. Forntidshistoria.

94-99 Medeltid o nyare tid.

94 Allmänt o Europa.

95 Asien.

96 Afrika.

97 Nord- o Mellanamerika.

98 Sydamerika.

99 Oceanien. Polarområdena. Rymden.

Klassifikationssystem för verksamheter

O....1 Psykologiska och filosofiska verksamheter

- O....10 Övergripande samhällskunskap. Övergripande värderingar
- O....101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.
- O....102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning
- O....103 Allmänna encyklopedier. Övergripande värderingar
- O....104 Övergripande filosofiska verksamheter om samband
- O....105 Övergripande om forskning och planering
- O....106 Övergripande om ekonomiska verksamheter
- O....107 Övergripande filosofier om utbildning o d.
- O....108 Samhällskunskap. Samhällsguiden.
- O....109 Ide- filosofi- och lärdoms historia.

- O....11/19 Individernas inre verkligheter.
- O....11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
- O....12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
- O....13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.
- O....14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.
- O....15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
- O....16 Individens logik. Vetenskapsteori o d.
- O....17 Individens moral och uppfattningar om moral.
- O....18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

O....2 Religiösa verksamheter o d

- O....20 Övergripande religiösa verksamheter o d
- O....21 Allmän religionsvetenskap
- O....22/28 Kristna religioner
- O....29 Icke kristna religioner o d

O....3 Politikvetenskaper. Politiska verksamheter.

- O....31 Statistik och demografi
- O....32 Statsvetenskap
- O....33 Nationalekonomi, internationell ekonomi
- O....34 Lagar o förordningar, traktat, juridik

- O....35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.
- O....351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)
- O....352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)
- O....353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)
- O....354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d)

O....36/39 Politiska krav och politiska planeringar:

- O....36...om individernas kroppsliga förhållanden.
- O....37...om utbildning o d.
- O....38...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.
- O....39...om sociala miljöer, nöjen, sport o d

O....4 Sambandsforskningsverksamheter.

- O....40. 41-49. Systemvetenskap. Infostruktur.

O....5 Naturforskning. Matematikverksamheter.

- O....50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap
- O....51 Matematik
- O....52 Astronomi, rymdforskning
- O....53 Fysik o d
- O....54 Kemi o d
- O....55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d
- O....56 Paleontologi, arkeologi o d
- O....57 Biologi, ekologi. Naturgeogr. Utv. lära, ärftlighet
- O....58 Botanik.
- O....59 Zoologi

O....6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

- O....60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter
- O....61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks
- O....62 Ingenjörsverksamheter (konstruktion o d)
- O....63 Biologisk produktion. Jordbruk, skogsbruk, jakt, fiske
- O....64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.
- O....641 Matlagning. 642 Måltider, servering, restauranger.
- O....643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.
- O....644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
- O....645 Användning av inventarier o d.

O....646 Personlig hygien o d, klädvård (utom 648 tvätt o d).
O....647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter
O....648 Städtings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.
O....649 Personvård: barn, hemsjukvård, allm. hushållsarbete.

O....65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d
O....651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning
O....6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.
O....6525-6529 Militära verksamheter
O....653 Handelsverksamheter.
O....654 Telekommunikationsverksamheter.
O....655 Förlagsverksamheter o d.
O....656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.
O....657 Penningverksamheter.Finans Försäkring.Skatter.
O....658 Allm.företagsekonomi,Arbetsförmedling o-marknad
O....659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

O....66/68 Tillverkning av varor
O....66 Tillverkning av kemivaror o d
O....67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d
O....68 Tillverkning av komplexvaror
O....69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar

O....7 Formgivning av fysiska o sociala miljöer.
O....70 Allmänt om konst o kultur.
O....71 Övergripande planering av fysiska miljöer
O....72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur
O....73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning
O....74 Konsthantverk,formgivn.bruksföremål.Inredning
O....75/77 Bildkonst.75 Måleri.76 Grafiskt, 77 Foto
O....78 Musik (konserter o d 792)

O....79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks.Sport
O....7911-7913 Seder och bruk .
O....7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.
O....792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
O....793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.

O....794 Spel. Skicklighets-och turspel Lotteri. Lotto. Tips

O....795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.
O....7951 Sociologi. Socialvård. Kriminologi.
O....7952/7956 Sociala miljöer o verks. i fysiska miljöer
O....7957 Undervisning o d.
O....7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet
O....7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d
O....796/799 Sport, idrott o d.

O....8 Språk. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.
O....80 Språk.Språkliga verksamh. 802/809 motsv. 82/89.
O....81 Litteraturvetenskap-historia. 812/819 motsv. 82/89.

O....82/89 Skönlitteratur på olika språk
O....82 Engelsk skönlitteratur o d.
O....83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.
O....84 Fransk skönlitteratur o d
O....85 Italiensk skönlitteratur o d
O....86 Spansk och portugisisk skönlitteratur o d
O....87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d
O....88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d
O....89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d

O....9 Saklitterärt.Allm.geografi, historia.Biogr.
O....90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen
O....91 Allm. geografi, reseskildr.913/919 motsv. 93/99.
O....92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d
O....93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.
O....93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshist.
O....94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa
O....95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.
O....96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.
O....97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika
O....98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika
O....99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Rymden

Människorna har olika behov av information i de olika rollerna.

Var får man tag på den information man behöver?

Man kan gå till biblioteken och söka i böcker eller köpa böcker i bokhandeln. Man kan läsa i tidningar och tidskrifter, höra radio, se på TV, uppsöka forsknings- och utbildningsanstalter och organisationer osv. Men idag kan man sedan ett tiotal år söka på Internet som nu vuxit så att de flesta svenska betydande organisationer har hemsidor där. Ännu är dock dess hemsidor ofta ofullkomliga.

Med utländska hemsidor kan svenskarna nu på Internet finna miljontals sidor med objektiva fakta och subjektiva åsikter. Om man är skicklig och har tur kan man på Internet hitta svar på många frågor som rör detaljer. Men det är mycket svårt att hitta svar på frågor om hur allting hänger samman och svar på frågor om konsekvenserna av åtgärder som förespråkas på Internet.

Det finns på Internet hjälpmedel med vilka man kan söka sig fram. Det finns många sökanordningar med fasta ämnesindelningar som man kan gå in i, men ämnena tycks vanligen tämligen godtyckligt valda och ordnade. Man kan också i en del fall söka ämnen på ord i bokstavsordning, ödlor klassas då ihop med öron, öglor, Öregrund och annat på Ö, vilket inte ger någon överblick över ämnenas sammanhang.

Informationsfloden är enorm, vilket är ett skäl till uppbyggnaden av klassifikationssystemet för verksamheter. Genom att ha verksamheter som ingångar kan man avsevärt minska antalet ingångar och öka hanterbarheten jämfört med ett system som byggs upp efter ämnen. Vill man veta något frågar man sig vilka personer eller organisationer som kan veta något och går på det.

I rollen A1 behöver man information så att man klarar det dagliga livet. I den rollen kan man ställas inför problem var man ska köpa varor bäst, hur man lagar bra mat, hur man kan resa bäst, hur man gör för att bota krämpor, vart man vänder sig när man blir sjuk, hur man knypplar, vad aktierna står i, vad de ger på bio och teater, vem som vann fotbollsmatcherna etc etc. I den rollen vet man vad man vill efterfråga och det kan då vara bra med en söktjänst där man bara skriver in t ex "fotbollsmatcher" eller "magont". I ett väl utvecklat nät ska man då få "träffar" som beskriver det man är ute efter.

I rollen B1 gäller det att hitta ett bra jobb man trivs med och man får betalt för så mycket man vill ha. I den rollen måste man välja utbildning om man inte har någon man tycker räcker och då får man söka på utbildningar och lediga jobb.

I rollen B2 gäller det att göra jobbet bra, dvs man måste göra det på bästa sätt och på rätt tid. Vill man använda Internet för den här rollen får man söka på det yrke man valt och se om man kan få några tips om hur man bör göra. Arbetsgivarna bör tala om hur arbetet ska skötas och anställda och specialister och forskare kan komma med förslag till förbättring av arbetsrutinerna.

Rollen A2 är den verkligt svåra rollen : Att påverka de politiska styrningarna som direkt eller indirekt styr individernas kroppsliga och psykiska förhållanden och fysiska och sociala miljöer. Klassifikationssystemet som redovisas här är uppbyggt i första hand med hänsyn till rollen A2, men tillfredsställer automatiskt informationsbehoven i de andra rollerna eftersom man i rollen A2 behöver veta bland annat allt som man behöver veta i de andra rollerna. Det som man ytterligare behöver veta i rollen A2 är hur alla verksamheter påverkar varandra och behöver veta vad man ska sträva mot, dvs veta vilka verksamheter som behövs och hur de bör vara fördelade.

Information för rollen A2 kan man inte få genom att söka på ett enda ord utan man måste orientera sig i hela informationsutbudet. För att inte drunkna i all information måste man ha hjälp att få ordning på frågorna, och den hjälpen får man med det uppgjorda klassifikationssystemet för verksamheter.

Informationsstress vår nya folksjukdom.

Under 1900-talet har kommunikationstekniken för varu- och persontransporter och för överföring av meddelanden utvecklats mycket kraftigt. I början av seklet kom bilar, flygmaskiner, radio och rörliga bilder på biografer. Efter andra världskriget har tillkommit TV, kommunikationssatelliter och datorer och faxar som kan kopplas in i världsomspännade kommunikationsnät. Bilder och meddelanden förmedlas med blixstens hastighet. Handel med värdepapper mellan motsatta delar av jordklotet kan ske på några sekunder och varje dag handlas med skyhöga belopp.

Varuhandeln över klotet är mycket betydande. En stor del av svenskarnas elektroniska produkter och kläder kommer från Ostasien, en stor del av våra underhållningsprodukter kommer från USA.

Människorna i världen är inflätade i ett stort nät av samband och byten där alla är beroende av varandra. Några vinner på det som händer i det stora nätet, några förlorar. Konkurrenten mellan människorna och folken leder lätt till konflikter som i värsta fall leder till krig. Det gäller att hålla reda på det som händer så att man kan göra rätt och inte hamnar bland förlorarna.

Det har blivit så mycket att hålla reda på att människor drabbas av informationsstress. Psykologiprofessor Marianne Frankenhaeuser menar, att informationsstressen är en ny svensk folksjukdom.

I Dagens Nyheter den 22 maj 1995 på sid A14 fanns följande notis från TT om den nya folksjukdomen: ” Har du svårt att koncentrera dig? Känner dig förvirrad? Kanske stänger du av omvärlden en stund för att du inte orkar ta in mer ? Då kan du ha drabbats av den nya folksjukdomen: informationsstress.

- Väldigt stora grupper människor går omkring med känslan av att här händer det en massa saker som de borde ta till sig, men de märkar inte med, säger Marianne Frankenhaeuser, professor emeritus vid

Stockholms universitet. Hela sitt yrkesliv har hon forskat i frågor som rör människor och deras förhållande till stress. Hon ser en ökad klyfta mellan högutbildade och lågutbildade i framtiden.

- När man bombarderas med ett sådant flöde av impulser gäller det att sovra och tolka den information man tar emot för att få fram det som är värdefullt, säger hon. Här har de högutbildade ett övertag, eftersom de kan placera in informationen i ett sammanhang där den får mening, och de kan därmed också sortera bort det överflödiga och oväsentliga. Hur yttrar sig informationsstressen ?

- Först tappar man förmågan att koncentrera sig och börjar känna sig förvirrad, man kanske stänger av omvärlden en stund för att man inte orkar ta in mer. Om detta får fortsätta, obearbetat, kommer man ohjälpligt in i nästa stadium, det farliga. När situationen blir övermäktig ger man upp. Då är risken för likgiltighet stor. Man blundar och slår dövörat till istället och slutar engagera sig i omvärlden.

Marianne Frankenhaeuser anser att fördelarna med den nya tekniken är påtagliga, men att problemet ligger i att människan inte vill gå med på de biologiska begränsningarna. Inbyggt i nervsystemet finns en gräns för hur mycket information och intryck man kan ta till sig.

Hon menar att det är en illusion att människor skulle fatta klokare beslut ju mer information de får. Upp till en viss gräns stämmer det, men sedan växer inte klokheden utan bara förvirringen. På senare tid har hon sysslat mycket med överstimulans, hur människan reagerar om hon får för många intryck. Enligt Frankenhaeuser fungerar nervsystemet och hjärnan optimalt med lagom mycket stimulans. Både för mycket och för lite stimulans mår man dåligt av.”

Det finns ett behov av att sortera upp all information så att den blir hanterlig. En sådan sortering görs i klassifikationssystemet för verksamheter.

Klassifikationssystemet för verksamheter och bibliotekssystemen

Det uppgjorda klassifikationssystemet är ett system för klassifikation av mänskliga verksamheter, och är uppgjort med tanke på att utvecklingen i världen huvudsakligen beror av dessa verksamheter.

Verksamheterna är infogade i ett system med 9 huvudområden betecknade 1-9. Varje sådant område delas upp i 10 delområden, i princip enligt en decimalprincip, så att man erhåller 90 områden betecknade 10-99. Vart och ett av dessa områden delas sedan in i 10 områden så att man får 900 områden 100-999. Därefter kan delas in i områden med 4 siffror 1000-9999, etc.

Fördelningen av verksamheterna på de 9 huvudområdena innebär en mycket grov sortering som bara ger en första överblick. Indelningen på nivån med tre siffror och 900 områden innebär fler områden än man kan hålla i huvudet.

Nivån med 90 områden 10-99 innebär en indelning som på någorlunda fattbart sätt ger en överblick över verksamheterna samtidigt som områdena på det hela taget motsvarar vanligen förekommande områdesindelningar och således inte blir för grov.

En del av områdena 10-99 är dock så omfattande att en längre gående uppdelning måste göras om man vill ha en klarare uppfattning om verksamheterna.

Systemet är uppbyggt med utgångspunkt från världens största system för klassifikation av dokument, det mer än 100 år gamla amerikanska bibliotekssystemet DC, Dewey Classification, och det på det systemet senare byggda DK, eller som det också heter UDK, Universella Decimalklassifikationen.

DC- och DK-systemen har mycket stora likheter, men har också skillnader. De klassificerar med hjälp av siffror ungefär som systemet här. Systemen är uppgjorda för klassifikation av dokument, medan systemet här avser klassifikation av verksamheter. Det är en väsentlig skillnad, men klassifikationerna i systemet här överensstämmer i stor utsträckning med klassifikationerna i DC och DK. Vilka skillnaderna är förbigås nu.

I den svenska nationalbibliografin, den officiella förteckningen över svenska dokument, och i svenska forskningsbibliotek och folkbibliotek används i första hand för klassifikation av dokument ett svenskt system, som är mycket udda i jämförelse med system som används i andra länder, SAB:s klassifikationssystem, upprättat 1921 av Sveriges Allmänna Biblioteksförning, senare reviderat.

SAB-systemet klassificerar med hjälp av bokstäver och har huvudområden betecknade med "stora" bokstäver A-Å (versaler). Som indelningsgrund därefter används "små" bokstäver (gemena). Siffror används ibland som tilläggsbeteckningar.

DC, DK och SAB har samma dokument att klassificera och områdena i de olika systemen har ofta samma omfång, men med olika beteckningar. Som exempel kan nämnas, att område 2 i DC och DK gäller religion, medan i SAB religion betecknas C.

Allmänt kan sägas, att DC-och DK-systemen har fördelar framför SAB-systemet, men att en övergång till DC eller DK i svenska nationalbibliografin och i svenska bibliotek inte varit möjlig på grund av att så mycket sedan 1921 är klassificerat enligt SAB.

I systemet för verksamheter har klassifikationerna för dokument så att säga översatts till klassifikationer för verksamheter, tonvikten har lagts vid de verksamheter som dokumenten beskriver eller är resultat av.

Sex bilder med samband mellan områdena 1-9

* Schema över påverkans -och förändringdproblem.

Människornas kroppar
Människornas psyken
Fysiska miljöer
Sociala miljöer

* Den fundamentala påverkanskedjan och ett schema med pilar som visar påverkan mellan områdena.

* Schema med politiska och opolitiska planeringar.

* Bild med pilar för påverkan mellan olika områden.

1/2 Individernas inre verklighet (i psyket) sedd som medel.
Vilja och förmåga att förändra.

3/4 Politiska styrningar i den yttre verkligheten (medel).

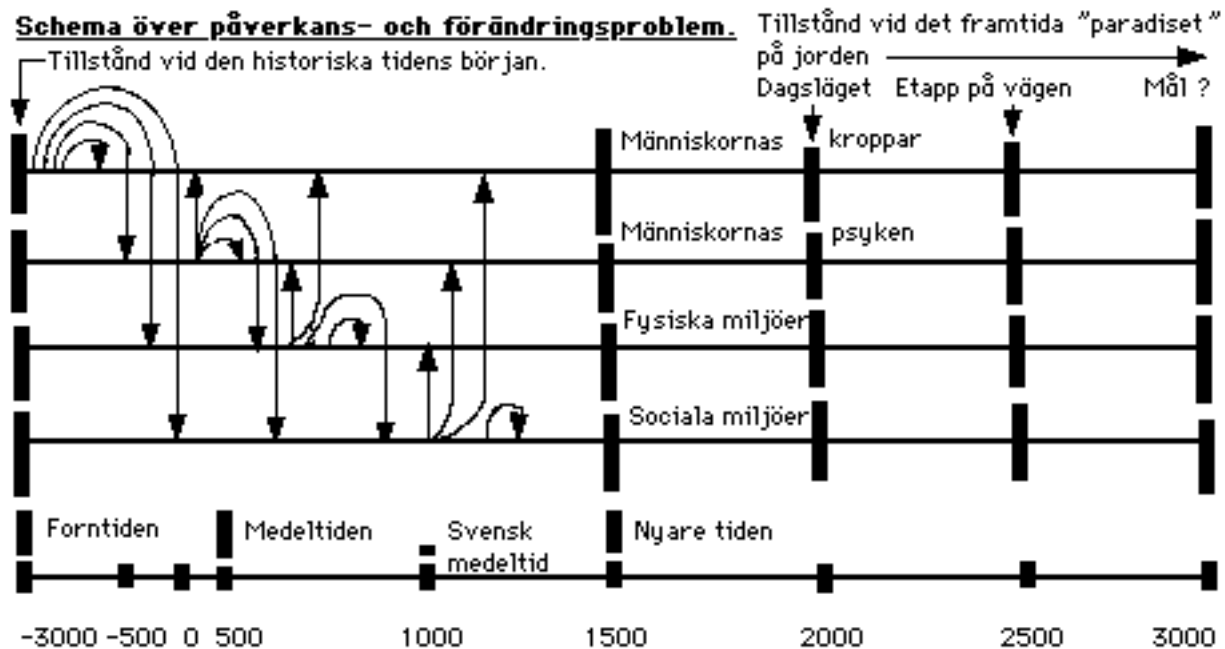
5/6 Ekonomiska handlingar i den yttre verkligheten (medel till kroppslig nytta).

7/9 Kulturella handlingar i den yttre verkligheten (medel till psykisk nytta).

1/2 Individens inre verklighet (i psyket) sedd som mål.
Upplevelse av tillfredsställelse.

* Omvärldsanalys. Ett schema med alla områden.

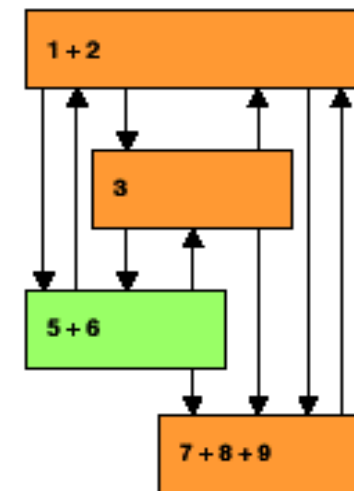
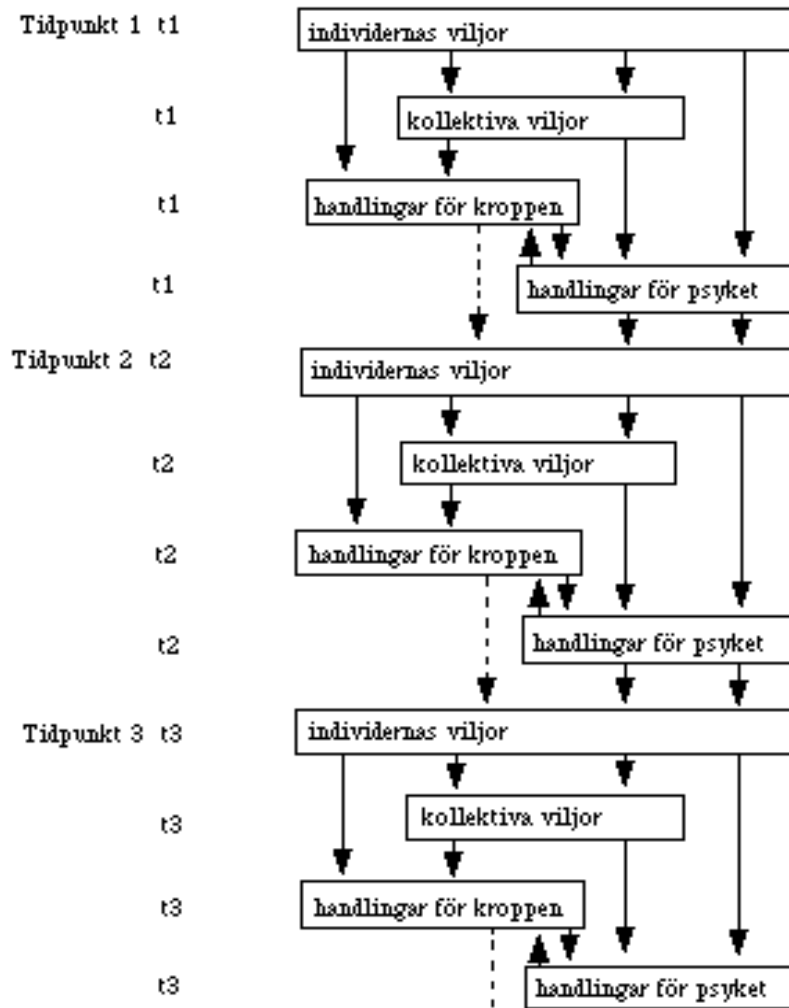
* Schema om inre och yttre verkligheter och verksamheter.

16 pilar med direkta och indirekta påverkansmöjligheter.

Hur kan och bör människorna påverka utvecklingen, medvetet och omedvetet ?

Den fundamentala påverkanskedjan

1-2 Filosofiska, psykologiska och religiösa verksamheter.

3 Politiska vetenskaper och politiska verksamheter.

5-6 Naturforskning och teknologiska/ekonomiska verksamheter.

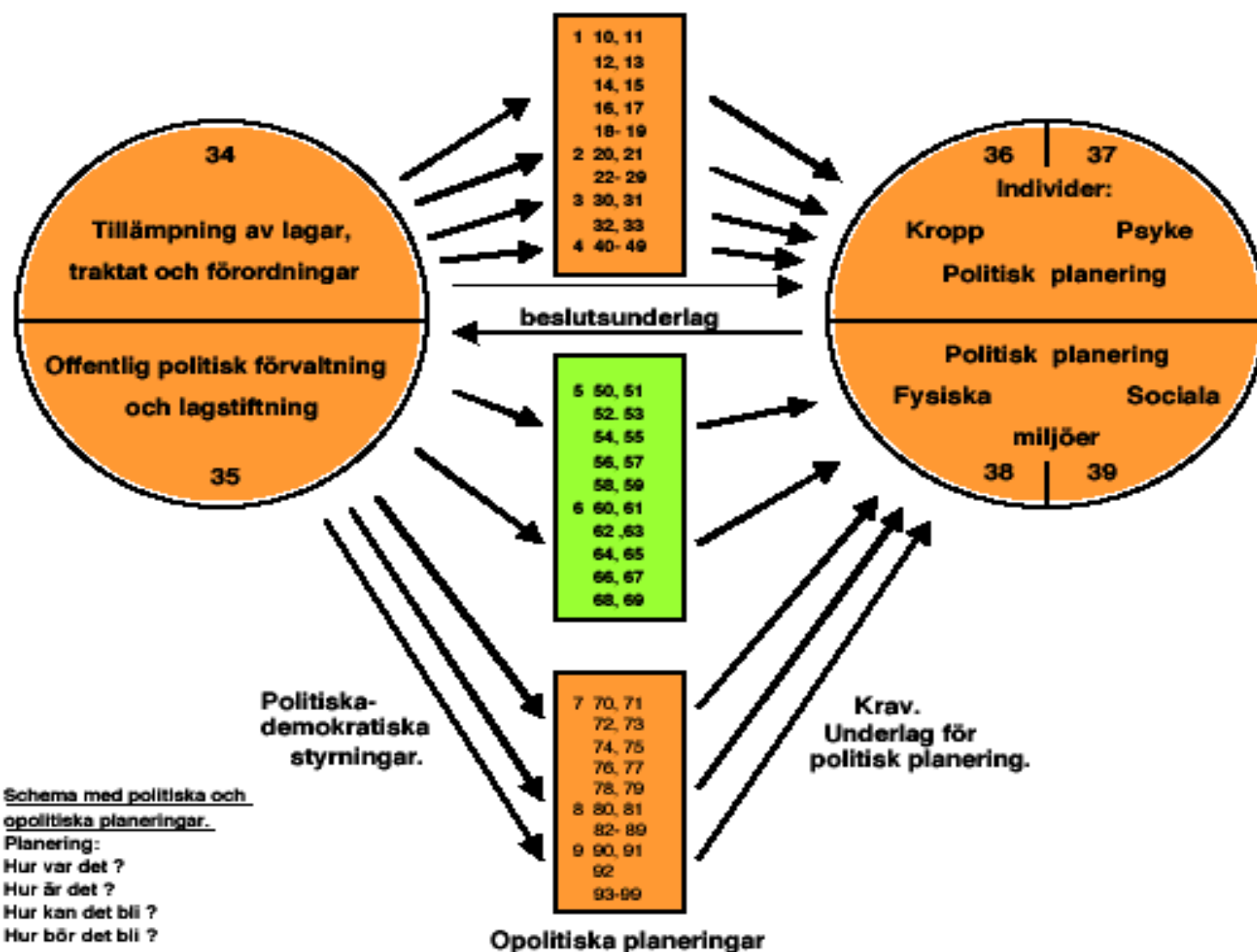
7-9 Kulturella verksamheter.

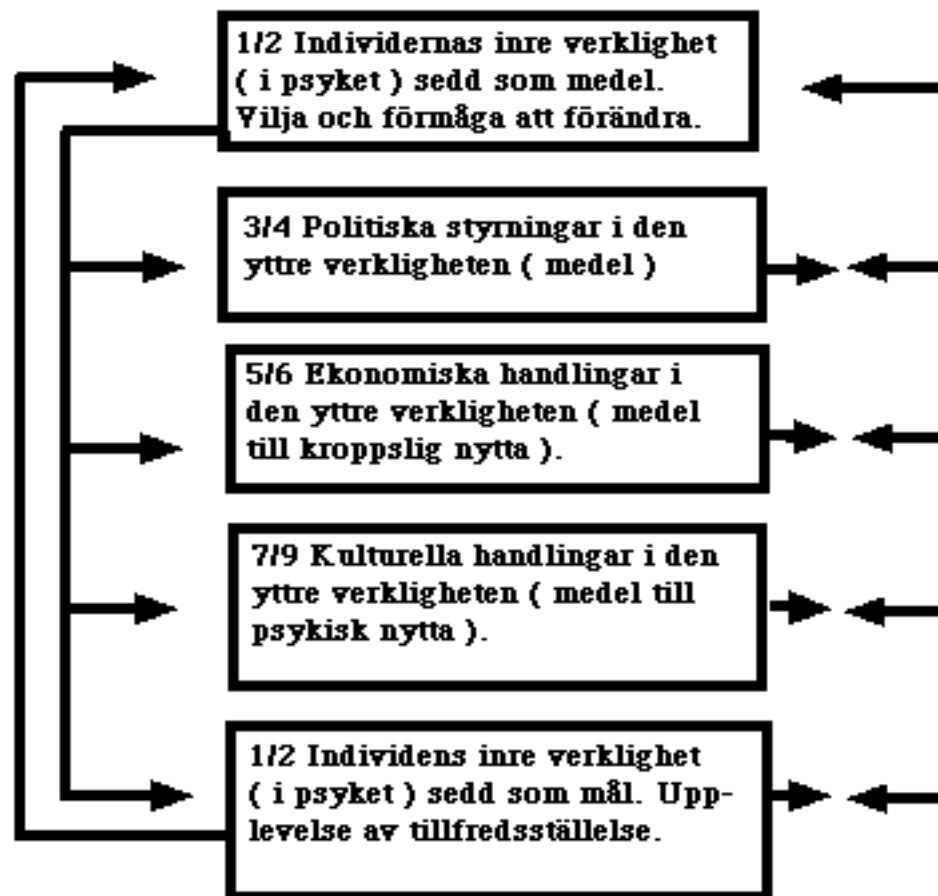
4 Bakgrundens med pilarna: Sambandsforskning på samhällsnivå.

Påverkan enligt pilarna sker direkt eller indirekt.

Se vidare Sven Winnells hemsida:
<http://w1.861.telia.com/~u86105430/>

020130

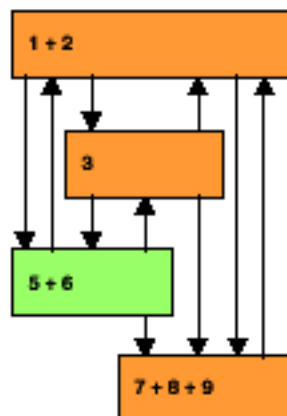

Omvärldsanalys

Alla mänskliga verksamheter kan finnas i följande lista som innehåller verksamheter motsvarande de kortfattade beteckningarna. En person eller ett företag på ett ställe har alla andra verksamheter som omvärld.

Orange övre delen = filosofiska, psykologiska och religiösa verksamheter samt politiska vetenskaper och politiska verksamheter,
Grönt = naturvetenskap och teknologiska / ekonomiska verksamheter,
Orange nedre delen = kulturella verksamheter.

010503 Sven Winnell

4 = bakgrunden med pilarna. Påverkan enligt pilarna sker direkt eller indirekt. Se vidare:

<http://w1.861.telia.com/~u86105430>

10 Samhällets samlade kunskaper och övergripande värderingar. Arkiv. Bibliotek. Filosofi- idé- och lärdoms historia.

11-19 Individens inre verklighet. Kunskaper. Erfarenheter. Framtidsvisioner. Känslor. Värderingar. Ideologi. Psyke. Logik. Moral.

2 Religiösa verksamheter. Dogmer . Regler.

31 Statistik Demografi. 32 Statssystem Demokrati Val Folkomröstning. 33 Nationalekonomi Internationell ekonomi.

34 Lagar Förordningar Traktat Konventioner Juridik.

35 Demokratiska församlingar. 351 Riksdagen. 352 Kommuner. 353 Regeringen. 354 EU, FN o d. 36-39 Politiska krav

4 Sambandsforskning.

50 Allmän naturkunskap. 51 Matematik. 52 Astronomi Rymdforskning. 53 Fysik. 54 Kemi. 55 Geologi Klimat.

56 Paleontologi Arkeologi. 57 Biologi Mikrobiologi Ekologi Naturgeografi Utvecklingslära. 58 Botanik. 59 Zoologi.

61 Hälso- och sjukvård Räddningstjänst Veterinärverksamhet Djurförsök.

62 Ingenjörsvetenskap : Maskiner El Elektronik Apparater Gruvor Militärt Byggnader Våg o vatten Hygien Transportmedel

63 Biologisk produktion Jordbruk Skogsbruk Trädgård Djurhållning Jakt Fiske

64 Hushåll. 641-642 Matlagning. Servering. 643 Boende. 644 Energi- o hygienförsörjning. 645 Utrustning. 646 Personlig hygien

647 Hushållsekonomi Fastighetsförvaltning. 648 Tvätt Städning. 649 Hemsjukvård Hemvård i allmänhet.

651 Kontorsverksamheter Datoranvändning. 6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning. 6525-629 Militära verksamheter.

653 Handel. 654 Telekommunikationer Internet. 655 Förlag Informationsspridning. 656 Transporter Resebyrå Lagring.

657 Penningverksamheter Finans Försäkring Skatter. 658 Företagsekonomi Arbetskraft Arbetsförmedling Arbetskydd.

659 Marknadsföring Reklam. 66-68 Tillverkning av varor. 69 Tillverkning – byggande av byggnader och anläggningar.

70 Allmänt om konst o kultur. 71 Planering av fysiska miljöer. 72 Formgivning av byggnader o anläggningar Arkitektur

73 Skulptur Museer Utställningar. 74 Konsthantverk Formgivning av bruksföremål Industridesign Inredning.

75-77 Bildkonst. 75 Måleri. 76 Grafiskt Teckenkonst. 77 Foto. 78 Musik.

7911-7913 Seder o bruk Etnologi Etnografi Mode Livscykel Familjebildning Takt Kvinnorörelser Folkro Folkminnen.

7914-7919 Film Radio TV o d Offentliga fester o d. 792 Teater Opera Konserter Revyer Konsidans.

793 Sällskapsnöjen Sällskapsdans Lek Hobby Fritid. 794 Skicklighets- o tunspej Lotteri Tips.

7951 Sociologi Socialvård Socialtjänst. 7952-7956 Sociala miljöer i olika fysiska miljöer Polis Kriminalvård o d Integration.

7957 Undervisning Forskning Dagis. 7958 Sociala miljöer i boendet. 7959 Sociala miljöer o verksamheter i grupper o d.

796-799 Sport Idrott o d Motion.

80 Språk. 801 Allmänt. 802 Engelska. 803 Germanska Tyska Svenska mm 804 Franska o d. 805 Italienska o d.

806 Spanska Portugisiska o d. 807 Latin Grekiska. 808 Slaviska o baltiska. 809 Orientaliska o övriga språk.

81 Litteraturvetenskap. 82-89 Skönlitteratur.

90 Tidningar Tidskrifter Journalistik. 91 Allmän geografi Reseskildring Lokalhistoria. 92 Biografi Släkthistoria Memoarer.

93-99 Allmän historia. 93 Världshistoria Fortidshistoria. 94-99 Medeltid o nyare tid. 94 Allmänt o Europa. 95 Asien.

96 Afrika. 97 Nord- o Mellanamerika. 98 Sydamerika. 99 Oceanien Polarområdena Rymden.

Schema om inre och yttre verkligheter och verksamheter.

Den fundamentala påverkanskedjan.

Det är viktigt att observera den fundamentala påverkanskedjan, där individernas inre verkligheter ger viljor som styr världens utveckling. Viljorna styr de kollektiva politiska viljorna och individernas viljor och de politiska kollektiva viljorna styr tillsammans handlingarna i den yttre verkligheten.

Handlingarna styr dels ekonomiska/teknologiska verksamheter till kroppslig nytta (eller onytta), dels kulturella verksamheter som är informationsverksamheter med olika uttrycksmedel - till psykisk nytta (eller onytta).

De kulturella verksamheterna påverkar individernas inre verkligheter som i sin tur ger upphov till nya viljor, nya kollektiva viljor och och nya ekonomiska och kulturella handlingar.

Vill man förbättra världen måste man se till att individernas inre verkligheter blir lämpliga, vilket kan göras bara med hjälp av lämpliga kulturella verksamheter.

Man kan säga att individernas inre verkligheter och viljor idag på det hela taget är olämpliga, hur ska man då kunna åstadkomma lämpliga kulturella verksamheter? Bland de kulturella verksamheterna finns de offentliga utbildningssystemen (grundskola, gymnasium etc) som genom årtal av förändringar i teorin blivit tämligen bra, i Sverige. I världen för övrigt finns många dåliga utbildningssystem eller inga alls.

Men utbildningssystemen är bara en liten del av alla kulturella verksamheter. Verksamheter som påverkar individernas inre verkligheter och viljor finns också i alla andra kulturella verksamheter: i nöjesindustrin, i reklamindustrin, i tidningar, tidskrifter, radio, TV, video etc, i konst- och designvärlden, överallt. Dessa verksamheter översvämmas av informationer och program som visar livsstilar som inte befrämjar uppkomsten av lämpliga inre verkligheter och lämpliga viljor.

Nere på kontinenten ser man spritförsäljning som en kommersiell verksamhet som inte får störas av restriktioner som förhindrar fylleri. I Sverige har man observerat spritkonsumtionens skadlighet och har haft regler som reducerar spritens skadliga verkningar, nu är det efter inträde i EU i stort sett slut med de reduceringarna.

De kollektiva viljorna, dvs politiken, styrs av individernas viljor och politiken blir då också via individernas inre verkligheter på gott och ont beroende av de kulturella verksamheterna.

Nu råder i Sverige förbud mot den proffsboxning, som går ut på att boxarna ska skada varandra, vilket kan ske med obotliga svåra skador som följd. Nu finns förslag om att ta bort förbudet, bl av kommersiella skäl, och om så sker kommer slagsmål i boxningsringen att ge nya olämpliga livsstilsförebilder.

De ekonomiska/teknologiska verksamheterna är beroende av individernas inre verkligheter och viljor och av de kollektiva/politiska viljorna. Det innebär idag fördelning av produktion och konsumtion av varor och tjänster som är mer ojämlig än den behövde vara. Den nvarande fördelningen är resultat av de bilder av livsstilar som de kulturella verksamheterna förmedlar.

Individernas inre verkligheter och deras viljor, politiken, de ekonomiska verksamheterna och de kulturella verksamheterna bildar alltså fyra stora problemkomplex, som påverkar varandra i ständigt pågående påverkanskedjor.

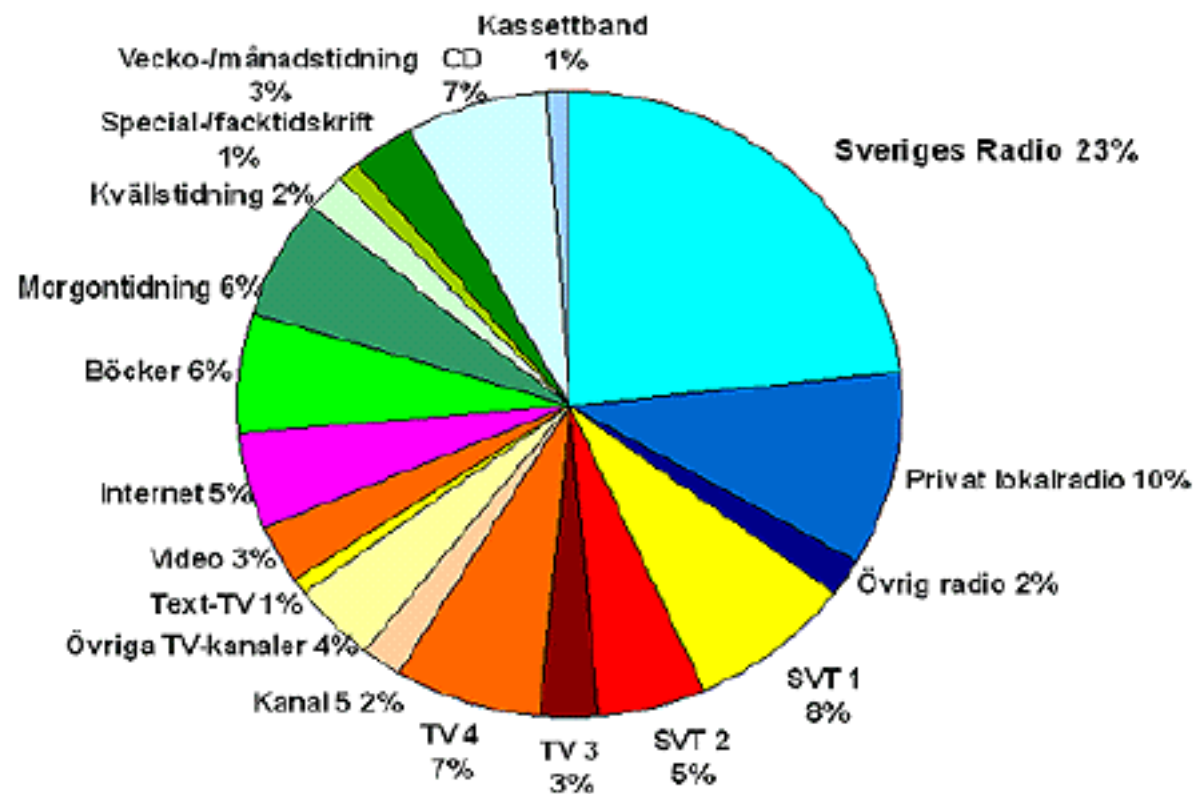
Komplexen innehåller många skevheter som borde rättas till.

Värderingar.

Vill man rätta till skevheter i de fyra komplexen bör man ha lämpliga värderingar som utgångspunkt. Eftersom hela jordklotet bildar ett enda stort system bör man ha värderingar som gäller överallt.

Det som då finns att tillgå är FN:s mänskliga rättigheter med komplement som bl a Rio-deklarationen och Agenda 21.

De olika mediernas andel av befolkningens (9-79 år) genomsnittliga mediekonsumtion

Källa: Mediebarometern 2002

Från Sveriges Radios public serviceredovisning 2003

Informations- och kunskapsflöden

Bilden på föregående sida visar olika mediers andel av befolkningens (9-79 år) genomsnittliga mediekonsumtion, i Sverige:

Sveriges radio. Privat lokalradio. Övrig radio. SVT 1. SVT 2. TV3. TV 4. Kanal 5. Övriga TV-kanaler. Text-TV. Video. Internet. Böcker. Morgontidning. Kvällstidning. Special-/facktidsskrift. Vecko-/månadstidning. CD. Kassetband.

Men människor utsätts för påverkan också från annat:

Samtal i alla möjliga situationer, direktreklam, skyltar och anslag, varuutbud i butiker, skyltfönster, fysiska miljöer med alla deras innehåll av föremål från det minsta till det största, museer, utställningar, nöjeställningar, biografier, bibliotek, föredrag, kurser, sammankomster, fester, lekar, skolor av alla slag.

Det som förmedlas i flödena är fakta och åsikter. Vad bör informationsflödena innehålla ?

Människornas verksamheter 1-9.

Krishantering. Valfärdsfördelning.

Flodvågskatastrofen i Östasien julen 2004 och stormskadorna i skogarna i södra Sverige i början på 2005 har aktualiserat frågor om att förbättra katastrof- och krisberedskapen. Sådana förbättringar är lovvärda, men om man sätter som mål att förbättra valfärdsfördelningen i Sverige och världen kan katastrof- och krisberedskapen inbegripas i det.

Förbättringar kan ske genom att ändra de mänskliga verksamheterna.

En fördel med förteckningen över verksamheter är, att alla upptänkliga mänskliga verksamheter ryms i förteckningen. Det finns inga verksamheter utanför. Alla slags verksamheter som finns är inte namngivna, men områdena som är med kan delas upp i oändlighet så att alla verksamheter kommer med.

Ska man ha nytta av förteckningen måste man veta vad de olika områdena innehåller.

Med hjälp av förteckningen kan man finna områden som är otillräckligt uppmärksammade.

Barn är nyfikna och har behov att utforska världen. De lär sig om naturkrafterna när de springer, hoppar, klänger och klättrar och gör kakor i sandlådan. De lär sig språk och uppförande o s v i kontakt med omgivningen. I skolan lär de sig läsa, skriva och räkna. Mycket kan inte läras genom egen erfarenhet, man måste läsa sig till hur det är. Världskartan kan man inte se i full skala i verkligheten. I dag behöver svenskarna känna till alla svenska problem och känna till alla världens länder och folk och deras problem och hur samspelet bör ske. Det man lär sig i grundskolan räcker inte, det man lärt där är snart för gammalt. Radio, TV och tidningar o d får ta vid. Och det som finns där är beblandat med de kommersiella krafternas förvirrande budskap.

Att förstå områdenas innehåll.

Lättast att förstå är områdena 5 om naturforskningsverksamheter och 6 om ekonomiska/ teknologiska verksamheter.

Det är verksamheter som sysslar med det materiella. Verksamheterna i 5 ger kunskaper som är förutsättningar för verksamheterna i 6:

- * 61 som handlar om människokroppen och sjukvård o d.
- * 62 ingenjörsverksamheter där materiella hjälpmedel konstrueras: maskiner, elektriska apparater, fordon etc (det tillverkas sedan i 66-69).
- * 63 Jordbruk, djurhållning, skogsbruk, jakt, fiske o d. Produkterna går till 64 eller till varuindustrier i 66-68 och byggande i 69).
- * 64 Hushållsverksamheter. Användning av anläggningar för hushållens försörjning med mat och husrum, värme, vatten och avlopp, kroppsvård, tvätt och städning o d.
- * 65 Diverse tjänster: administrationsverksamheter, kontorsverksamheter, handelsverksamheter, televerksamheter, transportverksamheter, penningverksamheter, företag, arbetsförmedling mm.
- * 66-68 Tillverkning av varor.
- * 69 Tillverkning/ byggande av byggnader och anläggningar.

I Sverige finns lagstadgade regler o d om verksamheterna , bl a om ”skäligen levnadsstandard”. Svårare att förstå är områdena 1-4 och 7-9.

Områdena 1-2 kan ses tillsammans. Område 1 gäller psykologiska och filosofiska verksamheter och 2 religiösa verksamheter o d. De psykologiska och filosofiska verksamheterna gäller huvudsakligen verksamheter 11-19 i individernas inre verkligheter. Individens religiösa verksamheter ingår i individens verksamheter i de inre verkligheterna, men har under tidernas lopp betraktats som något så speciellt att religiösa verksamheter fått ett eget verksamhetsområde. Man kan skilja mellan de religiösa organisationernas verksamheter med dogmer, ritualer o d och placera dem i 2, och individens religiösa verksamheter i de inre verkligheterna och placera dem i 11-19. Hur som

helst kan verksamheterna i 2 ses som bihang till verksamheterna 11-19

Verksamheterna i 11-19 gäller individernas verksamheter i de inre verkligheterna, men också vetenskapliga verksamheter som utforskar och beskriver inre verkligheter.

Område 10 gäller verksamheter som så att säga ser de inre verkligheterna utifrån och uppifrån i ett samhällsperspektiv. I 10 finns bl a arkivverksamheter och biblioteksverksamheter som i samhället motsvarar kunskaper o d i individernas inre verkligheter. 109 gäller filosofihistoriska verksamheter o d som ser de inre verkligheterna utifrån i ett samhällsperspektiv.

I Sverige finns lagstadgade regler om kunskaper alla bör ha, genom obligatorisk skola, och staten ställer krav om kunskaper o d för behörighet till vissa yrken. Det finns i viss mån regler om individernas moral, vad som får och inte får göras.

Områdena 3-4 kan ses tillsammans. Område 3 gäller politiska vetenskaper och politiska verksamheter. Område 4 gäller forskningsverksamheter som utforskar sammanhang mellan olika områden och som är hjälpmedel bl a för de politiska verksamheterna. Det är ett tämligen illa utvecklat forskningsområde där det fattas mycket och där det finns mycket att göra.

I Sverige finns lagstadgade regler om hur politiska verksamheter ska gå till.

Områden 7-9 gäller kulturella verksamheter. Det är verksamheter som använder det materiella, men där en väsentlig avsikt är att påverka psyken. Verksamheterna kan ses som informationsverksamheter.

Områden 8-9 gäller språk och verksamheter med skrivna ord. Språk och skönlitteratur finns i 8. I område 9 gäller det sakliga beskrivningar. Sakliga beskrivningsverksamheter som gäller särskilda områden 10-99 ingår vanligen i respektive områden. Att förstå verksamheterna i 8-9 borde inte vara svårt.

Område 7 kan delas i två delar: 71-78 och 79. 71-78 gäller fysiska miljöer och fysiska föremål. Verksamheterna i 71-78 har ordnats efter fysiska objekt. I 71 gäller det de största objekten, hela länder, landsdelar, städer o d. I 72 gäller det objekt på byggnadsnivå och i 73-78 föremålsnivå.

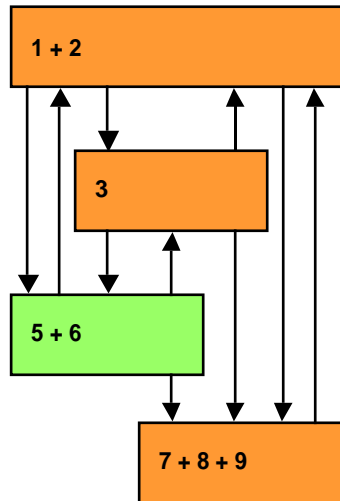
Område 79 gäller mänskliga beteenden där den psykiska faktorn är väsentlig, man kan säga, att 79 gäller sociala miljöer och sociala beteenden. I 791-794 ingår människors vardagliga beteenden och underhållningsverksamheter o d. I 795 har sociala miljöer och sociala verksamheter ordnats efter de fysiska miljöer där de förekommer (som i 72). I 795 ingår bla utbildningsverksamheter (7957). i 79 ingår också sportverksamheter (796-799) od eftersom sporten inte ses som ekonomisk/ teknologisk verksamhet utan något som avses påverka psyket och ge tillfredsställelse hos dem som utövar sport eller bara ser på.

För planeringsverksamheterna i 71-72 finns i Sverige lagstadgade procedurer, regler och krav. För verksamheterna i 79 finns i viss mån lagstadgade regler od, men regler om förändringsprocedurer är illa utvecklade, det gäller t ex är hanteringen av problem med integration och segregation, mobbning, hanteringen av fattigdom och sk utslagna etc.

De sociala miljöerna planeras i någon mån av de offentliga myndigheterna, men borde planeras på ett mer medvetet sätt med hjälp av de fya planeringsmomenten, hur var det, är det, hur kan det bli och hur bör det bli ?

Mänsklighetens största planeringsuppgift kan anses vara att planera de sociala miljöerna, och planera dem med hänsyn till individernas kroppsliga och psykiska förhållanden, sedda i jämlikhetsperspektiv.

Det innebär bl a att de sociala miljöerna ska stödja jämlikhetssträvanden och solidaritet så att människor når tillfredsställelse och självförtroende och hushållen får pengar till skälig levnadsstandard. Pengarnas fördelning är ett stort problemområde, som man inte lyckats särdeles väl med ens i Sverige.

- 1-2 Filosofiska, psykologiska och religiösa verksamheter.
- 3 Politiska vetenskaper och politiska verksamheter.
- 5-6 Naturforskning och teknologiska/ekonomiska verksamheter.
- 7-9 Kulturella verksamheter.
- 4 Bakgrundens med pilarna: Sambandsforskning på samhällsnivå. Påverkan enligt pilarna sker direkt eller indirekt.

Se vidare Sven Winnells hemsida:
<http://w1.861.telia.com/~u86105430/>

1 Psykologiska och filosofiska verksamheter.

10 Samlade kunskaper och övergripande värderingar.

I varje samhälle bör finnas ordning i arkiv och bibliotekssystem o d, databaser, där man snabbt kan finna kunskaper man behöver. Likaså bör alla ha åtminstone översiktliga kunskaper om det egna samhällets och världens tillstånd och förändringar. Vid plötsliga katastrofer finns inte tid att ordna allt detta, det bör ordnas och läras in hela tiden.

101 Bibliografiska verksamheter. Arkiv.

102 Biblioteksverksamheter. Databaser. Internetsökning.

Sven Winnell 050109: Infostruktur.

Klassifikationssystem: LIBRIS - SAB och SW-systemet.

(<http://w1.861.telia.com/~u86119281/omr40i.pdf>).

Sven Winnell 050112: Några databaser och bibliotek.

(<http://w1.861.telia.com/~u86119281/omr40l.html>).

103 Övergripande värderingar. Allmänna encyklopedier.

FNs förklaring om de mänskliga rättigheterna.

Rio-deklarationen om miljö och utveckling. Agenda 21.

Nationalencyklopedin.

Citat ur Agenda 21.

Citaten är avsedda att belysa några viktiga drag. Den första principen i Riodeklarationen handlar om att människan står i centrum och har rätt till ett hälsosamt och rikt liv i samklang med naturen. Det är viktigt att framhålla, att det primära är människornas rätt till ett hälsosamt och rikt liv. Detta liv ska levas i samklang med naturen.

Den första punkten i första kapitlet i Agenda 21 :

”1.1 Människan står vid ett vägskäl i historien. Vi står inför möjligheten av en bestående ojämlikhet mellan och inom nationer, ökad fattigdom, hunger, ohälsa och analfabetism och fortsatt förstöring av de ekosystem som vi är beroende av för vår välfärd. En integrering av miljö- och utvecklingsfrågor och ett större engagemang i dessa frågor kommer emellertid att leda till att människors basbehov tillgodoses, till en förbättrad levnadsstandard för alla, bättre skydd av och hushållning med ekosystemen och en tryggare, lyckligare framtid. Ingen nation kan uppnå detta på egen hand, men tillsammans kan vi det, i ett globalt samarbete syftande till en hållbar utveckling.”

Kapitel 3 om fattigdomsbekämpning :

”Fattigdom är ett komplext flerdimensionellt problem vars upphov är både nationellt och internationellt...Undanröjande av fattigdom och svält samt större jämlikhet i fråga om inkomstfördelning och mänsklig resursutveckling tillhör fortfarande de största utmaningarna. Ansvar för kampen mot fattigdomen delas av alla länder...En miljöpolitik som huvudsakligen är inriktad på bevarande och skydd av naturresurser måste, samtidigt som den förvaltar dem på ett hållbart sätt, ta vederbörlig hänsyn till dem som är beroende av resurserna i fråga för sitt

livsuppehälle. I annat fall kan den få en omvänd effekt såväl på fattigdomen som för möjligheterna att nå framgång på lång sikt vad gäller bevarandet av naturresurser och miljö...En effektiv strategi för att samtidigt hantera problemen med fattigdom, utveckling och miljö bör inledas med fokusering på naturresurserna, produktionen och människorna och bör inbegripa demografiska frågor, förbättrad hälsovård och utbildning, kvinnornas rättigheter, den roll som spelas av ungdomen, ursprungsbefolkningen och lokala samhällen samt en demokratisk medbestämmandeprocess i förening med förbättrad styrelse.”

Kapitel 4 om förändring av konsumtionsmönster :

”Särskild vikt bör läggas vid av ohållbar konsumtion orsakad efterfrågan på naturresurser och vid en användning av dessa resurser som är effektiv och i överensstämmelse med målsättningen att minimera förbrukning samt minska föroreningar. Trots att konsumtionen i vissa delar av världen är mycket hög, är de grundläggande konsumtionsbehoven hos en stor del av mänskligheten inte tillfredsställda. Detta leder till överdriven efterfrågan och ohållbara livsstilar bland de rikare segmenten, något som innebär oerhörda påfrestningar på miljön. De fattigare segmenten kan å andra sidan inte tillfredsställa sina behov av livsmedel, hälsovård, bostäder och utbildning. En förändring av konsumtionsmönstren kommer att innebära krav på en mångsidig strategi som är inriktad på efterfrågan, tillfredsställande av de fattigas basbehov, och minskning av avfall och av användning av icke förnyelsebara resurser i produktionsprocessen.”

Kapitel 6 om människors hälsa :

”Det råder ett nära samband mellan hälsa och utveckling. Både otillräcklig utveckling som leder till fattigdom och olämplig utveckling som orsakar överkonsumtion kan, samtidigt som världens befolkning ökar, ge upphov till allvarliga miljöorsakade hälsoproblem i utvecklade länder och utvecklingsländer... Det krävs tvärssektoriella åtgärder för att koppla samman en förbättring av hälsa, miljö och samhällseko-

nomiska förhållanden. Sådana åtgärder, vilka omfattar utbildning, bostadspolitik, anläggningsarbeten och samhällsgrupper, i vilka ingår företag, skolor och universitet och religiösa, medborgerliga och kulturella organisationer, är inriktade på att möjliggöra för människor i lokala samhällen att säkerställa hållbar utveckling. Det är av särskild betydelse att man i stället för att enbart förlita sig på rehabilitering och behandling även inbegriper förebyggande program.”

Kapitel 7 om boende och bebyggelse:

”Det övergripande målet för boende- och bebyggelsesektorn är att förbättra boendets sociala, ekonomiska och miljömässiga kvalitet och alla människors livs- och arbetsmiljö - särskilt de fattiga i städerna och på landsbygden.”

Kapitel 8 om att integrera miljö och utveckling i beslutsfattandet :

”Det övergripande målet är att förbättra eller omstrukturera beslutsprocessen så att beaktandet av socioekonomiska frågor och miljöfrågor helt integreras och en bredare delaktighet från allmänhetens sida garanteras...Det primära behovet är att integrera beslutsprocesserna inom miljö- och utvecklingsområdena. För detta ändamål bör regeringarna genomföra en nationell översyn och, när så är lämpligt, förbättra beslutsprocesserna så att en integrering av ekonomiska och sociala frågor samt miljöfrågor gradvis uppnås i strävandet efter en utveckling som är ekonomiskt effektiv, socialt rättvis och ansvarsfull och miljömässigt sund. Länderna gör egna prioriteringar, i enlighet med sina nationella planer och program, bland följande åtgärder:

- a) Att säkerställa en integrering av ekonomiska, sociala och miljömässiga överväganden i beslutsfattandet på alla nivåer och i alla departement,
- b) att anta inhemskt utformade programramar som ger uttryck för ett långsiktigt perspektiv och ett sektorövergripande angreppssätt som grund för besluten med beaktande av kopplingarna mellan och inom de olika politiska, ekonomiska, sociala och miljömässiga frågor som

sammanhänger med utvecklingsprocessen,

c) att fastställa nationellt beslutade mål och medel för att säkerställa enhetlighet mellan sektoriella, ekonomiska, sociala och miljömässiga program, planer och instrument för genomförandet av programmen, även skatte- och budgetinstrument - dessa mekanismer skall tillämpas på flera nivåer och sammanföra dem som är engagerade i utvecklingsprocessen,

d) att systematiskt kontrollera och utvärdera utvecklingsprocessen genom regelbundna översyner av tillståndet inom utvecklingen av mänskliga resurser, ekonomiska och sociala förhållanden och utvecklingslinjer och situationen för miljö- och naturresurserna; detta kan kompletteras med årliga miljö- och utvecklingsöversyner för att de olika departementen skall kunna bedöma om långsiktiga utvecklingsmål har uppnåtts,

e) att garantera öppenhet om, och ansvar för, de miljömässiga följdverkningarna av ekonomiska och sektoriella program,

f) att garantera att allmänheten får tillgång till relevant information, vilket gör det lättare att inhämta allmänhetens åsikter och möjliggör en effektiv delaktighet....”

Kapitel 23.Förord till avsnitt III om att stärka viktiga samhällsgruppers roll.

” En av de grundläggande förutsättningarna för att uppnå en hållbar utveckling är ett brett allmänt deltagande i beslutsprocessen. Dessutom har det på miljö- och utvecklingsområdet vuxit fram ett behov av nya former för deltagande. Detta omfattar bl.a. behovet för enskilda individer, grupper och organisationer att delta vid utarbetandet av miljökonsekvensbedömningar och informera sig om och delta i beslut, särskilt sådana som kan påverka de samhällen där de lever och arbetar. Enskilda individer, grupper och organisationer bör få tillgång till information av betydelse för miljö och utveckling som är tillgänglig hos nationella myndigheter, inklusive information om produkter och åtgärder som har eller kan få betydande följder för miljön och information om miljövårdsåtgärder.”

Kapitel 33 Finansiella resurser och mekanismer:

”Ekonomisk tillväxt, social utveckling och utrotande av fattigdom är de viktigaste prioriteringarna för utvecklingsländerna och är i själva verket en förutsättning för att de nationella och globala målen om en hållbar utveckling skall uppnås. Med hänsyn till de fördelar för hela världen som genomförandet av Agenda 21 i sin helhet bör medföra kommer en överföring till utvecklingsländerna av effektiva medel, bl.a. ekonomiska resurser och teknologi utan vilka de får svårt att till alla delar genomföra sina åtaganden, att tjäna såväl de utvecklade ländernas som utvecklingsländernas och hela mänsklighetens, inklusive kommande generationers, gemensamma intressen.”

Kapitel 35 Forskning för en hållbar utveckling :

”Detta kapitel fokuserar på vetenskapens roll och användning för att stödja en klok hantering av miljö- och utvecklingsfrågor med sikte på mänsklighetens överlevnad och framtida utveckling. De programområden som föreslås här skall vara övergripande för att stödja de särskilda krav på vetenskap som har nämnts i andra kapitel i Agenda 21. En uppgift för vetenskapen bör vara att tillhandahålla information som ett underlag för en bättre utformning av miljö- och utvecklingspolitik. För att uppfylla detta krav blir det nödvändigt att öka den vetenskapliga insikten, förbättra långsiktiga vetenskapliga bedömningar, stärka den vetenskapliga kapaciteten i alla länder och säkerställa att vetenskapen svarar mot de framväxande behoven.”

Kapitel 36 Att främja utbildning och höja det allmänna medvetandet :

”Utbildning, höjande av det allmänna vetandet och yrkesutbildning har beröringspunkter med så gott som alla områden som nämns i Agenda 21 och har särskilt nära samband med tillgodoseendet av grundläggande behov, kapacitetsuppbyggnad, information, vetenskap och vissa stora samhällsgruppers roll...”

Utbildning, inbegripet formell utbildning, det allmänna medvetandet och yrkesutbildning, bör anses vara en process genom vilken männi-

skor och samhällen kan uppnå den högsta graden av självförverkligande. Utbildning är avgörande för att främja en hållbar utveckling och förbättra människors förmåga att lösa miljö- och utvecklingsproblem. Medan den grundläggande utbildningen utgör grundvalen för utbildning om miljö och utveckling, måste det senare medvetandegörandet utgöra en väsentlig del i inlärningsprocessen. Både formell och icke-formell utbildning är nödvändig för att ändra människors attityder så att de kan bedöma och lösa de problem som hör samman med hållbar utveckling. Den är också av avgörande betydelse för att uppnå medvetande om betydelsen av miljö och etik, värderingar, attityder, färdigheter och beteenden som är förenliga med hållbar utveckling och för att allmänheten effektivt skall kunna delta i beslutsprocessen. För att vara effektiv bör utbildning om miljö och utveckling omfatta dynamiken i såväl den fysiska/biologiska, sociala och ekonomiska miljön som människans utveckling (vilken kan inkludera andlig utveckling), och ingå i samtliga ämnen och vetenskapsgrenar. Såväl formella som icke-formella metoder och effektiva kommunikationsmedel bör utnyttjas i denna undervisning...

Länder och läroanstalter bör införliva miljö- och utvecklingsfrågorna med befintliga läroplaner och främja utbyte av metoder och utvärderingar....”

Kapitel 38 En internationell institutionell ordning :

”Alla fackorgan i FN-systemet har en nyckelroll vid genomförandet av Agenda 21 inom sina respektive kompetensområden. För att säkerställa en effektiv samordning och undvika dubbelarbete vid genomförandet av Agenda 21 bör det finnas en effektiv arbetsfördelning mellan olika delar av FN-systemet utifrån dessas mandat och komparativa fördelar. Medlemsstaterna har möjlighet att genom vederbörande styrande organ se till att dessa uppgifter utförs effektivt. För att underlätta en utvärdering av fackorganens prestation och sprida kunskap om deras verksamhet bör alla FN-organ åläggas att regelbundet utarbeta och offentliggöra rapporter om sin verksamhet vad gäller genomförandet av Agenda 21. Det krävs även att deras

politik, program, budget och verksamhet blir föremål för grundlig och kontinuerlig översyn.”

Kapitel 40 Information för beslutsfattande :

” Enligt principen om en hållbar utveckling är alla människor användare och producenter av information i vid mening. Med information förstås såväl sakuppgifter som lämpligt strukturerade erfarenheter och kunskaper. Behov av information uppstår på alla nivåer från överordnade beslutsfattare på nationell och internationell nivå till gräsrotsnivå och individens nivå. Följande två programområden måste genomföras för att säkerställa att beslut i högre grad baseras på tillförlitliga underlag:

A. Att överbrygga informationsklyftan,

B. Att förbättra tillgången på information....

De vanligaste indikatorerna såsom bruttonationalprodukt (BNP) och mätningar av individuella resurs- eller föroreningsflöden ger inte en tillräckligt bra bild av utvecklingens hållbara karaktär. Metoderna för att bedöma samverkan mellan miljömässiga, demografiska, sociala och utvecklingsmässiga parametrar inom olika sektorer är inte tillräckligt väl utvecklade eller utnyttjade. Det är nödvändigt att utveckla indikatorer för hållbar utveckling som kan ge tillförlitliga beslutsunderlag på alla nivåer och bidra till att integrerade miljö- och utvecklingssystem reglerar sig själva och fungerar på ett hållbart sätt....

Regeringar bör överväga att genomföra de nödvändiga institutionella förändringarna på nationell nivå för att åstadkomma en integrering av miljö- och utvecklingsinformation. På internationell nivå behöver verksamhet för miljöutvärdering stärkas och samordnas med insatser för att utvärdera utvecklingstendenser....

Länder, internationella organisationer, inklusive FN-systemets organ och icke-statliga organisationer, bör utnyttja olika initiativ till elektronisk överföring som ett medel för att stödja informationsutbyte, ge tillgång till databaser och andra informationskällor, underlätta kommunikation i samband med mera övergripande projekt, t.ex. genomförandet av Agenda 21, underlätta mellanstatliga förhandlingar,

övervaka konventioner om och insatser för hållbar utveckling, meddela miljövarningar och överföra teknisk information. Dessa organisationer bör också underlätta sammanlänkning av olika elektroniska nät och användning av lämpliga standard- och kommunikationsprotokoll för ett transparent utbyte av elektroniska meddelanden. Vid behov bör ny teknik utvecklas och dess utnyttjande uppmuntras för att de som inte har tillgång till den nödvändiga infrastrukturen också skall kunna delta. Mekanismer bör också upprättas för att genomföra den nödvändiga överföringen av information till och från icke-elektroniska system för att säkerställa att de som inte har möjlighet till elektronisk kommunikation kan delta..

Länder och internationella organisationer bör överväga att genomföra utredningar om den information om hållbar utveckling som finns tillgänglig inom den privata sektorn och om nuvarande arrangemang för informationsspridning för att konstatera förekomsten av luckor och hur dessa luckor skulle kunna fyllas genom kommersiell eller halvkommersiell verksamhet, särskilt verksamhet i och/eller med deltagande av utvecklingsländer, där detta är praktiskt genomförbart. Om det föreligger ekonomiska eller andra hinder för att tillhandahålla och få tillgång till information, särskilt i utvecklingsländerna, bör innovativa åtgärder övervägas för subventionering av tillgång till information eller för att undanröja hinder som inte är av ekonomisk art. ”

104 Övergripande verksamheter om samband.

Se tidigare redovisning om samhällsplaneringens problem.

105 Övergripande om forskning.

Sven Winnell 050101:

SCB:s forskningsämnen inlagda i SW-systemet.

Samt nedlagda SAFARIs ämnen inlagda i SW-systemet.

(<http://w1.861.telia.com/~u86119281/omr40j.html>)

106 Övergripande om ekonomiska verksamheter.

Sven Winnell 050130: CPV-koder 2003.

Inlagda i SW-klassifikationssystem. Områdena 66-69 förkortade.

(<http://w1.861.telia.com/~u86119281/omr40p.pdf>).

Sven Winnell 050203: SNI 2002. Och antalet arbetsställen 1999.

Inlagda i SW-klassifikationssystem.

(<http://w1.861.telia.com/~u86119281/omr40q.pdf>).

Sven Winnell 050203: SSYK 96. Standard för svensk yrkesklassificering.

Yrken inplacerade i SW-klassifikationssystem.

(<http://w1.861.telia.com/~u86119281/omr40r.pdf>).

107 Övergripande om utbildning o d.

Läroplan för grundskolan.

Sven Winnell 050206: SUN, utbildningsklasser.

Inlagda i SW-klassifikationssystem.

(<http://w1.861.telia.com/~u86119281/omr40s.pdf>).

Sven Winnell 040421:

Utbildningar vid universitet och högskolor

(<http://w1.861.telia.com/~u86119281/omr40f.pdf>).

108 Övergripande samhällskunskap. Samhällsguiden.

Sven Winnells hemsida

Samhällsplaneringens problem.

Hur ska man kunna förbättra världen ?

(<http://w1.861.telia.com/~u86105430>)

Sven Winnell 050121: sverige.se som ersatt SverigeDirekt.

(<http://w1.861.telia.com/~u86119281/omr40m.pdf>).

Sven Winnell 050206: SW-klassifikationssystem med inlagda: Libris/SAB, sverige.se, forskningsämnen, CPV för varor/ tjänster, SNI arbetsställen, SSYK yrken, SUN utbildningar. (<http://w1.861.telia.com/~u86119281/omr40t.pdf>).

Sven Winnell 040308: Mellanöstern, hela världen, Sverige och den strategiska IT-gruppen.

(<http://w1.861.telia.com/~u86119281/omr40e.pdf>)

Sven Winnell 041112 ändrad 050121:

Sammanställning om samhällsplaneringens problem.

(<http://w1.861.telia.com/~u86119281/omr40g.pdf>).

109 Ide- filosofi- och lärdoms historia.

11/19 Individernas inre verkligheter.

Både hos makthavare och den stora allmänheten bör finnas lämpliga kunskaper och erfarenheter, visioner, värderingar, uppfattningar om samband och lämplig logik och moral.

Det kan inte åstadkommas plötsligt vid en oväntad katastrof, utan är något som måste byggas upp kontinuerligt, bl a som förebyggande åtgärder inför oväntade katastrofer.

Områdena 11-19 avser olika aspekter av det som finns i huvudet på en människa. Tillsammans är det det som håller igång alla mänskliga verksamheter och är sålunda det viktigaste i samhällsutvecklingen och i mänsklighetens historia. Det som finns där påverkas av alla intryck som kommer in från miljön. Områdena 11-19 är på det hela taget dolda för utomstående och svåra att få kunskap om.

11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.

12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.

13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.

14 Individens ideologi / uppfattning om samband o d.

15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.

Vid stora olyckor är det numera vanligt att det inrättas grupper som stöttar drabbade och anhöriga m fl som fått psykiska problem av sorg och oro. Men det finns i vardagslivet säkerligen många som har besvär med sitt psyke, man går in i väggen, blir stressad mer än man mår bra av o s v. Världen har blivit så komplicerad att man inte riktigt förstår det som händer och man känner sig maktlös. Barn och ungdom funderar på självmord, en del utvecklar kriminalitet, en del börjar med knark, en del klarar inte skolan. Bakom allt sådant finns problem i psykiska. Välfärdens första problem är hur man ska kunna undvika psykproblem och få alla att känna välbefinnande.

I artiklarna om kriminalvården behandlas problem med att hålla fångarna inspärrade, medan det verkliga problemet är hur man undviker att människor blir kriminella och hur man kan omvända de kriminella till ett bättre liv.

16 Individens logik. Vetenskapsteori o d.

17 Individens moral och uppfattningar om moral.

I artikeln om moral står bl a:

“Mutor, mygel, rofferi, girighet, och en häpnadsväckande brist på moral har de senaste åren kommit att förknippas med svenska företag, fackföreningar och politiker. Vad är det som har hänt med bilden av det, kanske tråkiga, men hederliga Sverige? en av förklaringarna till mygeltrenden är att så många system i samhället innehåller pengar utan tydliga ägare. Då minskar också ansvaret för dem.

-Lurar du försäkringskassan lurar du ingen särskild. Du lurar visserligen alla andra skattebetalare, men det är inte samma sak som att bedra en person....Sitter du nära ett penningflöde så är det lätt att stoppa ner ett finger så att det också skvätter på dig.”

I artikeln om polisen får man andra exempel på dålig moral- hos poliserna.

I artikeln i riksdagens tidning om att politikerna måste bli ärligare står bl a. “det politiska språket har blivit så tömt på innehåll. Jag tror det är politikernas känsla av att leva under evig belägring som urholkat deras språk. De bevakar varandra och bevakas av medier... Politiker redovisar sällan sina verkliga motiv, de försöker vara entydiga och hålla fasaden uppe.... Att använda det politiska språket på det sättet är farligt, eftersom medborgarna till slut upphör att ta det på allvar. Det är särskilt farligt när det politiska samtalet inte längre hämtar näring i de politiska lokalavdelningarna, utan förs uppifrån och ner, via medierna.”

18/19 Filosofer, äldre och senare, i öst och väst.

2 Religiösa verksamheter o d

I samband med olyckor händer det att religiösa organisationer bildar särskilda stödgrupper som ska hjälpa drabbade att hantera psykiska problem. Initiativet kommer från de religiösa organisationerna och hjälparbetet sker på deras villkor.

20 Övergripande religiösa verksamheter o d

21 Allmän religionsvetenskap

22/28 Kristna religioner

29 Icke kristna religioner o d

I artikeln om katastrofer och religioner berättas om religiösa åsikter. Bl a:

“**I AMERIKANSKA** affärsavtal kan man ofta läsa en rak och enkel klausul om ogiltighet. Det brukar stå att avtalet inte gäller om något oförutsett inträffar- som till exempel en "Act of God".

Detta är en standardformulering. Jag känner till den väl. När jag arbetade med utvecklingen av Sydsvenskans digitala medier beredde den oss vissa problem i en avtalsskrivning med en amerikansk leverantör av webbtjänst.

Svenska sekulariserade företag dealar nämligen inte med Gud. Vad har Gud i så fall för organisationsnummer? Vi gillar inte obegriplighet, och vi räknar framför allt inte in den i vardagen, i vårt samarbete med en annan firma. Man avtalar inte om sådant man inte kan stämma någon för i händelse av avtalsbrott.

Men man kan inte avtala bort oron heller, inte förhandla med naturkrafter. Inte förlita sig.”

3 Politikvetenskaper och politiska verksamheter.

Politikvetenskaper och politiska verksamheter bör skötas med hänsyn till krav som kan gälla för alla dagar, men bör också skötas med hänsyn till oförutsedda katastrofer och kriser. Det finns kriser och elände alla dagar, som kan ställa krav om hög uppmärksamhet, men som försummas. Om man lägger större vikt vid all dagliga kriser kan man ha lättare att klara plötsliga katastrofer.

I dagens värld kan katastrofer och kriser vara en angelägenhet för hela världen, det kan motivera en mer världsomspännande syn på kriserna än vad som varit brukligt.

31 Statistik och demografi.

Statistik och demografi bör skötas med hänsyn till utvecklingen och kriserna i hela världen.

32 Statsvetenskap

Statsvetenskapens arbetsområde gäller bl a problem om kriser och konfliktlösningar, och kan sålunda vara av betydelse vid kriser. I Irak ska man nu åstadkomma en konstitution för den nya staten efter kriget som startades där av USA. Om man bygger den nya konstitutionen på fundamentalistisk Islam har man åstadkommit något som kan ses som katastrof.

33 Nationalekonomi, internationell ekonomi

Katastrofer påverkar ekonomierna, både nationellt och internationellt, och man bör veta hur och vad det kan föranleda.

34 Lagar o förordningar, traktat, juridik

Finns lagar som är tillräckligt bra vid katastrofer? Om ej bör lagstiftarna i 351 och 354 förbättra dem.

35 De demokratiskt valda församlingarnas verksamheter.

351 Sveriges riksdag (och motsvarande utomlands)

Riksdagen bör förbättra krisberedskapen och förbättra välfärdsfördelningen.

352 Kommun- och landstingsfullmäktige (och mots.)

Kommunernas makthavare bör fundera över kommunernas roll i sammanhanget och göra de förbättringar som kan behövas.

353 Sveriges regering (och motsvarande utomlands)

Regeringen bör föreslå riksdagen lämpliga förbättringar när det gäller sådant som riksdagen ska besluta, om göra förbättringar i regeringens inre arbete, samarbetet mellan departementen, och genomföra förbättringar i underliggande myndigheter och deras samverkan som regeringen har inflytande över.

Regeringens förslag om EUs roll vid katastrofer.

“EU bör förbättra sin förmåga att ge stöd till sina egna medborgare vid katastrofer, kriser och konflikter som inträffar utanför EU:s gränser. Ett samarbete på detta område finns redan, i form av det konsulära samarbetet. Tsunami-katastrofen visar att vi måste både fördjupa och bredda det existerande samarbetet. Angreppssättet bör vara bredare än det hittillsvarande konsulära samarbetet. Det måste inriktas mot ett brett spektrum av hot mot och risker för EU:s medborgare.

Sveriges utgångspunkt för arbetet är att dra nytta av och vidareutveckla existerande EU-samarbete inom det konsulära området, räddningstjänsten och den europeiska säkerhets- och försvarspolitik, i enlighet med det svenska tankepappret från den 6 januari.

De bärande elementen i en EU-förmåga är följande:

- resurser från medlemsstaterna
- strukturer för att koordinera dessa resurser
- understöd från EU:s institutioner (rådssekretariatet, kommissionen)

.....Tsunami-katastrofen visar att medlemsstaterna måste fortsätta utveckla sina förmågor. De måste ges snabbhet och uthållighet. En viss specialisering mellan medlemsstaterna är möjlig, men det förutsätter en större kunskap om varandras kapaciteter. För att kunna ge stöd till egna medborgare behövs specialiserade kategorier av personal behövs inom bl.a. konsulär expertis, räddning, undsättning, skydd, omhändertagande, infrastruktur och ingenjörer, logistik och transporter inom ett katastrofområde, strategisk transportkapacitet för långväga evakuering, medicinsk personal och utrustning, rättsmedicinsk expertis, inkl. för identifiering, begravningsexperter och psykologer och psyko-socialt stöd. Flera medlemsstater bedriver redan ett arbete på nationell basis med detta syfte. I Sverige inrättas en nationell beredskapspool med konsulära tjänstemän som kan ingå i en samordnad konsulär EU-insats i tredje land. Några EU-länder har konsulära snabbinsatsstyrkor, t.ex. Storbritannien.

En rad militära resurser har framtagits inom ramen för ESFP och anmälts av medlemsstaterna till EU:s styrkeregister. Dessa kan vara användbara för att stödja EU-medborgare vid kriser utanför EU, t.ex. strategiska lufttransporter, ingenjörsförband, sjukvårdsförband och fältsjukhus. Vissa kapaciteter som framtagits inom civila ESFP kan på motsvarande sätt vara användbara.....

Baserat på egna erfarenheter från arbetet i Thailand efter tsunamin föreslår Sverige att uppgifterna för ett gemensamt stöd skulle kunna omfatta att:

- samla in och sprida information om stöd- och hjälpbehov, inte minst från det drabbade landets myndigheter;
- sammanställa lägesinformation om EU-medborgares situation;
- insamla och förmedla information om medlemsstaternas olika insatser;
- tillhandahålla kommunikations- och logistikstöd till medlemsstaternas missioner på plats;
- bidra till att de enskilda resurser från medlemsstaterna som anländer till katastrofområdet utnyttjas effektivt;
- hjälpa till med samordning av evakueringstransporter, sjuktransporter etc.

Regeringen om stormen:

Vad gör regeringen för att hjälpa de drabbade?

En särskild statssekreterargrupp har bildats. Den träffas regelbundet för att samordna departementens frågor med anledning av stormen.

Infrastrukturminister Ulrica Messing träffade skogsnäringen 05-01-11 för en gemensam genomgång av läget. Ulrica Messing reste 05-01-13 till Jönköpings och Kronobergs län för att på plats informera sig om skogsskadorna. Ulrica Messing har även kallat berörda parter till möte 05-01-17 för att gemensamt gå igenom de åtgärder som behöver vidtas på kort och lång sikt med anledning av stormen.

Regeringskansliet står vidare i kontinuerlig kontakt med myndigheter och länsstyrelser för att informera sig om läget.

354 Mellanfolkliga centrala organ (FN, EU o d)

FN och EU och andra liknande organ har anledning att undersöka behov av förbättringar ifråga om välfärdsfördelningar och krisberedskap och genomföra lämpliga förbättringar. Se regeringens förslag.

36/39 Politiska krav och politiska planeringar:

36...om individernas kroppsliga förhållanden.

37...om utbildning o d.

38...om fysiska miljöer o ekonomiska verks.

39...om sociala miljöer, nöjen, sport o d

De politiska partierna bör bättra sig när det gäller att fånga upp allmänhetens krav och efter planeringar och kompletterande undersökningar omsätta dem i förslag i de demokratiska församlingarna så att lagar och förordningar kan förbättras.

Rimligt är att använda demokratin till att hantera levnadsvillkoren. De beror av individens kroppsliga och psykiska förhållanden och individens fysiska och sociala miljöer. Politiska förslag bör åtföljas av beskrivningar av konsekvenserna för dessa levnadsvillkor.

Förslag kan ge olika konsekvenser för olika personer och olika grupper, några kan få det bättre, andra sämre. Förslag kan syfta till just detta, och det ingår i politikens uppgifter att besluta så att fördelningen av förbättringar och försämringar blir den man avser.

I dagens politiska debatt förekommer många förslag, men det är sällan konsekvenserna beskrivs på riktigt sätt, uttalanden om konsekvenser är ofta lösa spekulationer eller önsketänkande som framställs som om de vore fakta. Det går att ge många exempel på det, men för att snabbt komma vidare ska bara konstateras, att de politiska partierna ofta är dåliga på att sköta sina politiska uppgifter. Det är främst de politiska partierna som har ansvar för politikerföraktet och de svårigheter det demokratiska systemet nu har.

Planera människornas levnadsvillkor.

De politiska partierna borde hålla igång rejäla planeringar om människornas levnadsvillkor och därvid behandla frågorna Hur var det? Hur är det? Hur kan det bli? och Hur bör det bli? Planeringarna bör använda sig av riktiga kunskaper.

Att de kroppsliga förhållandena bör planeras har väl partierna klart för sig: - i stort sett:

- 61 Hälsa- o sjukdom, sjukvård, räddning o d.
- 641 Mat
- 643 Boende.
- 644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.
- 645 Inventarier, hjälpmedel.
- 646 Personlig hygien, kläder.
- 647 Hushållsekonomi. Inkomster och utgifter mm.
- 648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter.
- 649 Personvård: barn, hemsjukvård, hemtjänst.
- 658 Förvärvsarbete och arbetsförhållanden.

Men det är angeläget påpeka att stor vikt bör läggas vid planeringen av de psykiska förhållandena:

- 11/19 Individernas inre verkligheter:
- 11 Individens lager av kunskaper, erfarenheter o d.
- 12 Individens visioner, framtidsvisioner o d.
- 13 Individens känslor, värderingar od. Estetik.
- 14 Individens ideologi / uppfattning om samband od
- 15 Individens psykiska mekanismer Psykologi o d.
- 16 Individens logik. Vetenskapsteori o d.
- 17 Individens moral och uppfattningar om moral.

Man bör noga beakta påverkan från de fysiska och de sociala miljöerna, isynnerhet påverkan på psyken:

Gör planeringar om påverkan från individens fysiska miljö - fysiska samhälle:

- 71 Stadsmiljöer, glesbygdsmiljöer etc.
- 72 Byggnader o anläggningar, arkitektur.

- 73 Konstföremål o d. Museer, konstutställningar.
- 74 Konsthantverk, bruksföremål. Inredningar o d.
- 75/77 Bildkonst.75 Måleri.76 Grafik, tecken.77 Foto.
- 78 Musik och ljud.

Gör planeringar om påverkan från: individens sociala miljö - sociala samhälle:

- 791 Seder,nöjen, film,radio, TV, offentliga fester mm.
- 792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.
- 793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek. Hobby.
- 794 Spel. Skicklighets-o turspel. Lotteri. Lotto etc.
- 7951 Socialvård od.
- 7952/7956 Sociala miljöer o verksamheter i olika fysiska miljöer.
- 7957 Undervisning och skolors sociala miljö.
- 7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet
- 7959 Sociala miljöer o verks.i allmänna grupper o d
- 796/799 Sport, idrott o d.

I planeringarna bör ingå påverkan på psyken från:

- 80-89 Språk, skönlitteratur.
- 90 Tidningar o d.
- 91 Geografiska skildringar od.
- 92 Biografier och memoarer o d.
- 93-99 Historiska skildringar.

I alla verksamheter 10-99 kan förekomma utredningar och förslag o d som är av betydelse för utvecklingen.

4 Sambandsforskningsverksamheter.

40 Systemvetenskap. Infostruktur.

41-49. Samband o samordning mellan olika verksamheter.

Värfärdfördelning och krisberedskap är något som beror av hur olika verksamhetsområden och myndigheter samverkar. Undersökningar om samverkan och behov och krav om bättre samverkan bör göras.

Se <http://w1.861.telia.com/~u86105430/omr4.html> och <http://w1.861.telia.com/~u86105430/omr40.html>

5 Naturforsknings- och matematikverksamheter.

50 Allmänt om naturforskning. Naturkunskap

Naturkunskap är en av grunderna för välfärdsutveckling och katastrofberedskap. Inom geologin skaffar man sig kunskaper bl a om jorbävningar och flodvågor o d som kan leda till katastrofer.

51 Matematik

52 Astronomi, rymdforskning

53 Fysik o d

54 Kemi o d

55 Geologi, meteorologi, hydrologi o d

56 Paleontologi, arkeologi o d

57 Biologi,ekologi.Naturgeogr. Utv.lära, ärftlighet

58 Botanik.

59 Zoologi

6 Teknologiska / Ekonomiska verksamheter.

60 Allmänt om teknologiska o ekonomiska verksamheter

Bland de ekonomiska verksamheterna finns sådan som är av direkt betydelse vid katastrofer och kriser av slag som inträffade kring nyåret 2004-2005.

I verksamhetsområdena 61-69 har i det följande lagts in regeringens kommentarer med anledning av stormen i Sydsverige. Dessutom har lagts in några mycket korta kommentarer med anledning av flodvågs-katastrofen och liknande som kan tänkas inträffa.

61 Hälso- o sjukvårdsverks., räddning o d. Veterinärverks.

- 611 Människans anatomi.
- 612 Fysiologi.
- 613 Medicinska råd om enskild hygien.
- 614 Offentliga hygienverksamheter, räddning, sjukvårdsorganisation od
- 615 Läkemedelsbehandlingar, sköterskevård och fysikalisk terapi o d.
- 615A Farmakologi, läkemedelsforskning.
- 615 B Allmänna sjukvårdverksamheter.
- 615 C Personal för mottagningar, laboratorier, och öppenvård, utom läkare.
- 615 D Vårdpersonal för allm. medicinska och kirurgiska vårdavd., barnavd., långvård o d
- 615 E Vård-personal för psykiatrisk vård och vård av utvecklingsstörda, utom läkare.
- 615 F Personal för röntgenterapi, röntgendiagnostik, fysikalisk terapi od
- 615 G Narkoman-o alkoholistvård, förgiftning.
- 616/618 Läkerverksamheter od av läkare, operationsassistenter o d
- 616 Allmänläkare, laboratorieläkare o d, läkare för särskilda medicinska sjukdomar, nerv- och psykiatriska sjukdomar, infektionssjukdomar o d.
- 616 A Allmänläkare och läkare med allmänt laboratoriearbete o d
- 616 B Läkare för särskilda medicinska sjukdomar. (6161 /6167)
- 6161 Hjärt- och kärlsjukdomar (Kardiovaskulära sjukd.).
- 6162 Andningsorganens sjukdomar.
- 6163 Matsmältningsorganen sjukdomar.
- 6164 Sjukdomar i blodbildande organ, endokrina körtlar, lymfatiska system o d.
- 6165 Hudsjukdomar. Dermatologi.
- 6166 Urogenitala systemets sjukdomar, urologi.
- 6167 Rörelseapparaturens sjukdomar. Muskuloskeletal sjukdomar.

- 6168 Läkare för nerv- och psykiatriska sjukdomar. Neurologi. Psykiatri.
- 6169 Läkare för infektionssjukdomar o d, smittosamma sjukdomar.
- 617 Kirurgiläkare. Tandläkare o d. Läkare för ögon och öron-näsa-hals. Narkosläkare och operationsassistenter o d.
- 6171/6175 Kirurgiläkare.
- 6176 Tandläkare.
- 6177/6178 Läkare för ögon och öron-näsa-hals. Oftalmiatrik. Otorinolaryngologi.
- 6179 Narkosläkare och operationsassistenter o d .
- 618 Kvinno-, barn- och ålderssjukdomar. Mödravård och vård av nyfödda o d
- 619 Veterinärverksamheter o d

Här ingår:

Räddningstjänst, dvs ambulanser, ambulansflyg, ambulanssjukvårdare, brandkårer o d med tillhörande räddningsverksamheter.

Sjukhus och sjukhusledning.

Sjukvård med läkare och alla specialiteter.

Hjälp att ta hand om psykiska chocker o d.

Medicin och utrustning för sjukvård.

Epidemik kontroll och vaccinationer.

Giftkontroller och utsläppskontroller o d.

Tandläkare med bl a identifikation med hjälp av tandkort.

Omhändertagande av döda. Begravningsverksamheter.

Veterinärverksamheter.

Livsmedelskontroll.

Regeringen om stormen: **Arbetet på kommunal nivå**

Kommunal räddningstjänst i drabbade kommuner har gjort det stora arbetet. På Krisberedskapsmyndigheten har man inrättat en lägescentral och kontinuerligt informerat om läget samt länkat vidare till berörda instanser, exempelvis SMHI. Från Försvarsmakten har man satt in resurser för att stötta där så har varit behövligt.

Räddningstjänsten

Räddningstjänsten är främst en kommunal angelägenhet men inom några områden har staten ett ansvar.

I varje kommun ska det finnas en eller flera nämnder för räddningstjänsten och en räddningskår. Räddningskåren utför de räddningsinsatser som kommunen ansvarar för. I kommunernas ansvarsområden ingår att vidta förebyggande åtgärder mot brand i de fall det inte är den enskilde som är ansvarig, vilket är det vanligaste. Kommunerna ska också främja annan olycks- och skadeförebyggande verksamhet.

Inom några områden har staten ett ansvar för räddningstjänsten. Statlig räddningstjänst omfattar:

- * fjäll-, flyg- och sjöräddningstjänst,
- * efterforskning av försvunna personer,
- * miljöräddningstjänst till sjöss,
- * räddningstjänst vid utsläpp av radioaktiva ämnen.

Staten har genom polisen, Luftfartsverket, Sjöfartsverket, Kustbevakningen och länsstyrelserna ansvaret för dessa slag av räddningstjänst.

Statens räddningsverk

Statens räddningsverk arbetar med att förebygga olyckor och begränsa skador till följd av olyckor, ansvarar för landsvägstransporter av farligt gods och samordnar övriga myndigheters verksamhet inom området. Räddningsverket har tillsynsansvar utöver vad som följer av räddningstjänstlagstiftningen för åtgärder som ska förebygga och be-

gränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, den s.k. Sevesolagstiftningen.

Räddningsverket har på central nivå ansvar för frågor enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor och arbetar för att förebygga att människor, egendom eller miljö kommer till skada vid hantering av brandfarliga och explosiva varor. Räddningsverket har även en beredskap för att kunna delta vid internationella hjälpinsatser, t.ex. vid jordbävningkatastrofer.

Räddningsverkets centrum för risk- och säkerhetsutbildning bedriver utbildning vid fyra skolor belägna i Sandö, Skövde, Revinge och Rosersberg. Hösten 2003 startade Räddningsverket en ny eftergymnasial utbildning för hela området Skydd mot olyckor som ersatte tidigare brandmannautbildning. Den nya utbildningen ger kompetens för att arbeta inom säkerhets- och räddningssektorn, t.ex. som brandman eller med säkerhet inom kommuner, myndigheter och företag.

Kustbevakningen

Kustbevakningens verksamhet omfattar miljöövervakning och miljöräddningstjänst till sjöss, sjöräddning samt eftersökning med flyg. Kustbevakningen medverkar även i tillsynsverksamhet inom sjösäkerhetsområdet, bl.a. avseende transport av farligt gods.

Kustbevakningen har en hög förmåga att möta olje- och kemikalieolyckor till sjöss. Det förebyggande arbetet och miljöövervakningen är viktiga delar i arbetet med att minska antalet utsläpp. Myndigheten har en ständig beredskap för sjöräddning.

Kustbevakningen deltar inom politikområdet i ett tämligen omfattande internationellt samarbete.

62 Ingenjörsvetenskaper (konstruktion o d)

- 620 Allmänt.
 - 621 Ingenjörsvetenskaper: maskinbyggnad, kärnteknik, elektroteknik, mekanisk teknologi.
 - 6211 Kärnteknik, kärnenergi, atomkraft, allmänt om värmekraftmaskiner, ånga, ångkraft.
 - 6212 Hydraulisk energi, vattenkraft.
 - 6213 El- och telekonstruktion o d, elektronik.
 - 6214 Värmekraftmaskiner, förbränningsmotorer od.
 - 6215 Pneumatisk energi, kylteknik, värmepumpar od.
 - 6216 Maskiner o d för lagring o transport av gaser o vätskor.
 - 6217 / 6219 Plastisk bearbetning, maskinelement, verktyg, verktygsmaskiner.
 - 6217 Plastisk bearbetning, smidning, gjutteknik, valsning, dragning, värmebehandling, ytbehandling, sammanfogning, lödning, limning. 6218 Transmissioner, växlar, kuggar, lyftdon, hissar, transportdon, fästelement, smörjning.
 - 6219 Verktyg, verktygsmaskiner, bearbetningsmetoder.
 - 622 Gruvkonstruktioner o d.
 - 623 Militärkonstruktioner .
 - 624 Konstruktion av byggnader o d.
 - 625 Konstruktion av trafikleder till lands. Järnvägar, gator, vägar o d.
 - 626 Vattenbyggnad i allmänhet, kanaler, anläggning för jordbruk, fiske.
 - 627 Anläggningar i hamnar, vattendrag och öppet hav, dammar.
 - 628 Hygienkonstruktioner, vatten o avlopp, belysning od
 - 629 Transportmedelskonstruktion o d.
- Vid kriser: Tillgång till ingenjörskunskaper och ingenjörer som kan biträda när man röjer upp och återställer efter katastrofer.

63 Biologisk produktion.Jordbruk,skogsbruk,jakt, fiske od

630 Allmänt.

631 Allmänna lantbruksverksamheter, allmän lantbruksekonomi.

632 Växtsjukdomar, växtförädling o d.

633 Växtodling (åkerbruk) o d.

634 Skogsbruk o d , frukt- o bärodling.

635 Trädgårdsodling o d.

636 Djurhållning.

637 Djurprodukter.

638 Biodling, silkesodling o d.

639 Jakt, viltvård, fiske, fiskevård, sjövärd, o d.

Vid kriser: Räddning av produktionsmedel: byggnader, maskiner, grödor, skog, djur, redskap, båtar od.

Regeringen om stormen:

Jordbruket

Inom jordbruket är elförsörjningen central för att djuren ska få vatten och för att mjölkningsanläggningar samt ventilationssystem ska fungera. Kommunernas djurskyddsinspektörer och räddningstjänster hjälper lantbrukarna att hantera stormens konsekvenser så att djurskyddet kan upprätthållas.

Skogen

Stormen har orsakat de värsta skogsskador som uppmäts sedan man började mäta, alltså värre än stormen 1969 då 37 miljoner kubik blåste ned. Skogsstyrelsen ansvarar för en större inventering av skadorna och bedömer idagsläget att stormfällt virke på vissa håll motsvarar mer än fyra årsavverkningar. Skogsvårdsorganisationen har etablerat en arbetsgrupp för att hantera alla frågor som kommer med anledning av stormfällningarna. I det första skedet prioriterar man säkerhetsfrågorna i röjningsarbetet.

Regeringen ger Skogsstyrelsen i uppdrag att övervaka insektsangrepp och föreslå modell för fördelning av stödåtgärder

Regeringen har beslutat att ge Skogsstyrelsen flera uppdrag för att minska negativa effekter av stormens verkningar, samt utvärdera hur framtidens skogsbruk kan anpassas för att mildra stormskador på skog.

Hur mycket skog har fallit?

Skogsstyrelsen bedömer 05-01-17 att 75 miljoner kubikmeter timmer har fallit för stormen. Detta motsvarar mer än ett års avverkning i hela landet. Bedömningen är att det kommer att bli mycket svårt att ta om hand allt virke. Det kommer att krävas extra ordinära åtgärder.

Skogsstyrelsen kommer att genomföra en inventering av skogsskadorna med början 05-01-17. Först därefter kan vi få en heltäckande bild över omfattningen av stormskadorna på skogen.

Psykosocialt stöd till dem som drabbats av stormen

Stormens skador innebär stora personliga och ekonomiska påfrestningar för dem som drabbats. LRF erbjuder sina medlemmar att ringa hälsoföretaget Feelgoods krisjour dygnet runt på telefon 0771-100 000. Här erbjuds kontakt med bland andra psykologer, läkare och sköterskor. Bonde- och Djuromsorgsgrupperna på LRF:s länsförbund erbjuder också hjälp och stöd. Läs mer på LRF:S webbplats, www.lrf.se, eller ring LRF:s växel på 0771-573 573.

Vad görs för att ta tillvara på virket?

För att klara detta görs en mängd insatser:

1. Avverkning och omhändertagande av nedfallet virke.

Det stora behovet av att avverka och ta omhand nedfallet virke kommer att kräva både stora personella resurser och ökad tillgång till skogsmaskiner.

Skogsstyrelsen arbetar aktivt med information och rådgivning för att ingen ska komma till skada vid omhändertagandet av virket. Man går även ut med en varning till allmänheten för att vistas i närheten av stormfällt virke.

Sveaskog och Fastighetsverket kommer att omfördela sina maskin-parker till södra Sverige och det är regeringens förhoppning att andra bolag gör detsamma.

2. Behov av arbetskraft.

Ytterligare arbetskraft kommer att behövas för att kunna ta om hand virket. EU:s regler möjliggör för utländska företag att komma in med maskiner och arbetskraft.

Det kan även finnas ett behov av insatser för att tillfälligt locka tillbaka maskinförare som slutat i skogen. Det kan även finnas behov av utbildad arbetskraft och därmed olika typer av utbildningsinsatser.

3. Underlättande av virkestransporter.

Olika åtgärder behöver vidtas för att möjliggöra effektiva transporter av virke såväl inom södra Sverige som från södra Sverige till andra delar av landet. Transporter krävs till lagringsplatser och till industrin vilket innebär ökat behov av såväl kort- som långväga väg-, järnvägs- och sjöfartstrafik.

Vägverket

Vägverket har möjlighet att under vissa förutsättningar ge dispens från gällande kör- och vilotider, om behov av detta bedöms finnas.

Vägverket har även möjlighet att tillåta högre totalvikt för fordon än vad som annars gäller på berörda vägar. Hänsyn måste dock tas till bärigheten hos vägar och broar på de aktuella sträckorna och till fordonens tekniska förutsättningar. Detta kan innebära att tyngre lastade fordon än idag kan få tillstånd att färdas på vägen. Vägverket arbetar med detta.

Sjöfartsverket

Om det bedöms behövas ytterligare fartyg än tillgängligt svenskt eller EU tonnage kan Sjöfartsverket ge dispens till fartyg som är flaggade utanför EU för att bedriva cabotagetrafik i svenska vatten. Sjöfartsverket arbetar med detta.

Banverket

Banverket har tillsatt en särskild projektgrupp i samarbete med skogsbolagen och tågoperatörerna. Syftet är tillsammans lägga upp logistiken för de stora timmertransporter som nu måste ske. Banverket har även kontakt med sina kollegor i Tyskland, Danmark och Norge. Lok och personal kommer olika operatörer att stå för. Vagnar tillhandahålls främst av Green Cargo, men kommer även hyras in från grannländerna.

4. Möjliggöra lagring av virke.

För att kunna ta om hand virket krävs att lager i närområdet upprättas där timmer kan bevaras utan att förstöras. Inventering av lämpliga uppläggsplatser sker nu av skogsägare i samråd med industrin och skogsvårdsorganisationerna. Det kan exempelvis handla om nedlagda flygfält men även vattenlagring.

För att förhindra att virket förstörs under hanteringen kan olika åtgärder behöva vidtas. Regeringen anser att virket i möjligaste mån ska skyddas mot skador från insekter med hjälp av så naturliga metoder som möjligt. Det kan även finnas behov av viss kemisk bekämpning.

Vilket stöd finns till drabbade skogsägare?

I de fall skogsägaren har försäkring som täcker stormskador sköts detta i särskild ordning mellan skogsägare och försäkringsbolag. Många enskilda skogsägare kommer att drabbas hårt ekonomisk. Flera mindre skogsägare saknar försäkring som täcker kostnaderna.

Det finns flera olika skattekonton för att skogsägare ska kunna fördela inkomsterna över tiden. Speciellt det s.k. skogsskadekontot är tänkt att täcka de problem som uppstår vid storm, brand m.m. Förutsättningarna för att man ska kunna använda skogsskadekonto är att en viss del av skogen måste avverkas i förtid p.g.a. stormen och att den största delen av årets skogsintäkter uppstår genom stormen. Regeringen får många uppslag angående hur ersättning kan ske till drabbade. Systemet med skogsskadekonto är ett sådant uppslag.

Kan EU:s Solidaritetskonto användas till att mildra effekterna av stormen?

Regeringen undersöker möjligheten att söka katastrofstöd från EU.

Vad har stormen fått för konsekvenser för jordbrukarna?

I första hand är det landsbygdsbefolkning och jordbruksföretag som har drabbats och de ekonomiska konsekvenserna kommer att bli omfattande.

De akuta problemen hos företagarna är många. Reservkraft är nödvändigt bland annat för vattenförsörjning, mjölkning och fungerande ventilation. Det är många frivilliga som hjälper till att upprätthålla säkerhet och nödvändiga basfunktioner såsom vatten och värme. Jordbruksföretagen har ofta ett väl etablerat nätverk samsam mellan och resurser som är till stor nytta i sådana här situationer. Inte sällan är jordbrukare också engagerade i arbetet med att säkerställa en fungerande infrastruktur i samhället.

– Läs mer på LRF:s webbplats.

Hur upprätthålls djurskyddet?

Djurskyddsmyndigheten bedömer att det inte uppstått några större problem för djurskyddet med anledning av stormen. En majoritet av jordbrukets djurhållare har tillgång till reservkraft. De djur som eventuellt kan fara illa är tropiska sällskapsdjur. Djurskyddsmyndigheten har aktuell information på sin webbplats.

– Läs mer på Djurskyddsmyndighetens webbplats.

64 Hushållsarbeten. Energi- och hygienförsörjning.

641 Matlagning. 642 Måltider, matservering, restauranger.

Vid kriser: Livsmedelsförsörjning i katastrofområden.

Regeringen om stormen:

Hur hanteras frysta livsmedel?

Livsmedelsverket ger på sin webbplats ut råd om hanteringen av frysta livsmedel. Verket har även råd om vad man ska ha i matförrådet. Läs mer på Livsmedelsverkets webbplats.

643 Organisation av boende, personalrum o d, hotell.

Vid kriser: Bostadsförsörjning i katastrofområden.

644 El-, gas-, värme-, vatten- hygienförsörjning o d.

Vid kriser: Försörjning med el, värme, vatten, avlopp, avfallshantering, bevakning od i katastrofområden. Produktionsanläggningar för detta och ledningar och utagsställen od.

Regeringen om stormen:

Elförsörjning

Svenska kraftnät är en myndighet med ansvar för kraftsystemets övergripande driftsäkerhet. Svenska kraftnät stöder de drabbade nätföretagen med anledning av de störningar som har uppkommit genom stormen. Regeringen för även en dialog med Sydkraft, vars kunder har drabbats hårt, när det gäller behov för att kunna säkerställa elleverans så snart som möjligt.

Hur omfattande är skadorna på elnätet?

Elnäten har omfattande skador på vissa ställen. I Sydkrafts område är t.ex. 45 regionnätsledningar och 800 lokalnätsledningar skadade eller söndertrasade. I Jönköpings och Kronobergs län är skadorna så omfattande att de ännu inte kan överblickas. Sydkraft uppskattar att hälften av alla stolpar i dessa två län är förstörda.

Varför tvingar inte regeringen kraftbolagen att gräva ned sina ledningar?

Energiminister Mona Sahlin har redan innan stormen sagt att regeringen är beredd att ta initiativ till lagstiftning. Mona Salin har nu kallat till sig elbranschen (Sydkraft, Vattenfall, Fortum m fl) för att regeringen ska få en fullständig redovisning av hur de nu arbetat med information till kunderna, ersättning för elavbrotten till de som drabbats, uppröjningsarbetet och hur bolagen tänker ändra sin investeringstakt för att snabbt få bort de luftkablar som exempelvis måste isoleras och grävas ner.

Vad gör nätföretagen nu?

Vattenfall har drygt 400 linjemontörer och skogsröjare ute för att så snabbt som möjligt avhjälpa felet i elnätet. Sex helikoptrar är bokade

för att hjälpa till i felsökningsarbetet. Driftcentralen i Trollhättan och kundservice är förstärkt. Totalt är nära 1500 personer i fält och i driftcentraler sysselsatta med att reparera skadorna.

Sydkraft har ca 2 000 man (från Norden och Tyskland) och ca 100 skogsmaskiner i tjänst för att arbeta med röjning, reparationer och nybyggnation. 10 helikoptrar kommer att inspektera drabbade områden. En flygning görs med flygvapnets Hercules för att transportera ytterligare resurser från Norrland.

Fortum har omdisponerat resurser från bl.a. Norge. Omkring 300 man arbetar med felavhjälpning. Resurser som framöver inte behövs i Fortums arbete kommer att erbjudas andra nätföretag.

Arbetet med att få fram material och personal fortsätter. I och med att avbrotten dragit ut på tiden och skadorna på näten är mycket omfattande, handlar det i många fall även om byggprojekt, förutom de vanliga felavhjälpningsuppdragen.

– Läs mer på Vattenfalls webbplats

– Läs mer på Sydkrafts webbplats.

– Läs mer på Fortums webbplats.

Vad gör samhället för insatser för att avhjälpa strömavbrott?

Myndigheter, länsstyrelser, kommuner och kraftbolag arbetar med att ta hand om de skador som stormen orsakat. Sydkraft, som är det nätföretag som drabbats värst, anger att de har ett mycket bra samarbete med myndigheter i berörda län. Inte minst i Kronobergs län som är hårt drabbat agerar länsstyrelsen och kommunerna kraftfullt.

Svenska kraftnät är den myndighet i Sverige som svarar för kraftsystemets övergripande driftsäkerhet och ägare av stamnätet. Svenska kraftnät stöder de drabbade nätföretagen med anledning av de störningar som har uppkommit genom stormen. Dels med de resurser som de förfogar över, inom den egna organisationen och dels via avtal med t.ex. Försvarsmakten och försvarets frivilliga organisationer. Tre helikoptrar samt andra resurser från Försvarsmakten medverkar sedan tidigare i arbetet. Även personal har kallats in från Finland och Norge.

För att stärka kommunikationerna har Svenska kraftnät till drabbade företags förfogande ställt bandvagnar och terrängbilar med förare, ett antal mobila elverk, två mobila sambandscentraler med personal ur Frivilliga Radioorganisationen samt ett antal satellittelefoner. Stora reservkraftaggregat har flugits ned från Luleå och Sundsvall till länsstyrelserna i Kronoberg, Blekinge, Kalmar och Jönköping.
– Läs mer på Svenska kraftnäts webbplats.

Hur samarbetar regeringskansliet med kraftbolagen?

Regeringen för dialog med Sydkraft, som har drabbats hårt, när det gäller behov för att kunna säkerställa elleverans så snart som möjligt samt om det finns något som regeringen eller myndigheterna kan göra för att förbättra situationen.

Från regeringskansliets sida har även Svenska kraftnät kontaktats angående hjälpinsatser. Svenska kraftnät har ett nära samarbete med berörda nätägare och återkommer till regeringen om de ser behov av ytterligare insatser och samordning mellan departementen och myndigheterna.

Branschorganisationen Svensk Energi förser löpande Regeringskansliet med uppdateringar av läget.

645 Användning av inventarier o d.

Vid kriser: Möjligheter att rädda inventarier o d. Utrustning för räddningsverksamheter.

646 Personlig hygien o d, klädvård (utom 648 tvätt o d).

Vid kriser: Kläder och anordningar för personlig hygien.

647 Allmän hushållsekonomi. Inkomster och utgifter mm.

Vid kriser: Drabbades tillgång till pengar till rimlig levnadsstandard.

648 Städnings-, rengörings- och tvättverksamheter o d.

Vid kriser: Utrustning och hjälp för rengöring och tvätt o d.

649 Personvård: barn, hemsjukvård, allmänt hushållsarbete.

Vid kriser: Organisationer för att ta hand om sådana som inte kan ta hand om sig själva: barn, gamla, handikappade, sjuka som inte behöver sjukhusvård o d.

Konsumentverkets hushållsbudgetar för 2004 + bostadskostnader mm.

I Konsumentverkets broschyr "Koll på pengarna 2004" finns beräkningar för år 2004. Konsumentverket anger, för män och kvinnor 19-60 år:

Livsmedel: Bygger på en fyra veckors näringsberäknad matsedel med vanliga rätter. Både råvaror och halvfabrikat ingår, men inte sådant som godis, snacks eller vin.

Alla mål äts hemma eller matlåda: Kvinna 19-30 år 1140 kr per mån. 31-60 år 1130 kr. 61- år 1040 kr. Säg kvinna 19-60 år 1133 kr per mån. Man 19-30 år 1500 kr. 31-60 år 1440 kr. 61-år 1230 kr. Säg man 19-60 år 14601 kr per mån.

Är du ensamstående lägger du till 100 kronor per månad för mindre förpackningar och mer svinn.

Kläder, skor: Innehåller också kemtvätt, skoreparationer och tillbehör som väska, klocka, paraply. Vuxen person: kv 500, man 490 kr per mån.

Fritid, lek: Här ingår bl a leksaker, cd-skivor, böcker, skridskor, cykel, avgift till idrottsklubb. Vuxen person 370 kr per mån.

Hygien: Tvål ,tandkräm, blöjor, hårklippning etc. För kvinnor till och med 49 år ingår mensskydd för ca 30 kronor i månaden. Vuxen kvinna genomsnitt ca 275 kr per mån. Vuxen man 250/ mån.

Barn-och ungdomsförsäkring: Sjuk och olycksfall.

Förbrukningsvaror: Tvätt-och rengöringsmedel, toalett-och hushållspapper m m. 1 person 110 kr per mån. 2 pers 140 kr.

Möbler, husgeråd, TV, textilier m m: Sådan utrustning som slits och ersätts.Frys,disk-,tvätt-maskin ingår inte. 1 person 400 kr per mån. 2 pers 480 kr.

Dagstidning,tele,tv-licens: Innehåller även brev, kort och frimärken.1 person 670 kr.2 pers 760

Hemförsäkring kostar olika beroende på bostadsort. Storstad:över 200 000 inv.Mellanstor stad: 50 000 - 200 000 inv..Mindre tätort:

under 50 000 inv.I person storstad 140 kr per mån.2 pers 150 kr

El - Gäller medelförbrukning i kWh i lägenhet utan disk-,tvättmaskin.

I person 140 kWh per månad,

2 personer 210 kWh. El i Stockholm fast avgift ca 50 kr per mån.

KWh-pris ca 1 kr. Gör: 1 person

190 kr per mån. 2 pers 260 kr.

Kollektivresor och fackavgifter: För en 20-åring anger Konsumentverket: Kollektiva lokalresor 400 kr per månad och fackavgifter (inkl a-kassa) 320 kr per månad. Summa $720 \times 12 = 8640$ per år. I Stockholm kostar busskort 500 kr per mån (pensionär 300 kr) Ska höjas under året. För förvärsarbetande säg $530 + 320 = 850$ kr per mån = 10200 kr per år.

För åldrar 19-60 år är kostnaderna enligt punkterna 1-9 i följande uppställning. Punkten 10 är en post läkarvård och tandvård, som socialstyrelsen hade i en tidigare socialbidragsnorm, ca 70 kr per månad, men som inte finns med i Konsumentverkets budget.

För livsmedel räknas här med att alla mål äts hemma (matlåda till arbetet), för ensamboende ska läggas till 100 kr per månad.

Hemförsäkring i storstad.

Bostadshyror: Genomsnittlig hyra för hyreslägenheter i riket 2002 enligt SCBs Bostads-och hyresundersökningen 2002.

2 rok 45700 kr per år = 3808 kr per mån.

3 rok 56700 kr per år = 4725 kr per mån..

Genomsnittlig ökning jan 2002-jan 2003 Enligt SCB: 2,8% för 2 rok och 2,9% för 3 rok.

Det gör för 2003:

2 rok 46980 kr per år.

3 rok 58344 kr per år.

Ökning 2003-2004 antag 2,8%.

Det gör 2004:

2 rok 48295 kr per år = 4025 kr per mån. Säg 4000 kr per mån = 48000 kr per år.

3 rok 59978 kr per år = 4998 kr per mån. Säg 5000 kr per mån = 60000 kr per år.

Hyror 2004: 1 person 2 rok 48000 kr per år= 4000 kr per mån. 2 personer 3 rok 60000 kr per år= 5000 kr per mån.

Enligt Fob 90 ,tabell 3, hade samtliga hushåll med en person i genomsnitt ca 2,3rok, i småhus ca 3,2 rok och i övriga hus ca 1,9rok. Samtliga hushåll med 2 personer hade i genomsnitt ca 3,5rok, i småhus ca 4,1rok och i övriga hus 2,8rok. Mot bakgrunden av dessa siffror är det rimligt att räkna med 2rok för ensam och 3rok för makar. Boverkets principer för bostadsytor innebär att 2rok för ensam och 3rok för makar ger likvärdig bostandard. **Konsumentverket** anger för 2004 bostadskostnad 4300 kr per månad (inkl el) för ensam 20 år som bor i egen lägenhet 2rok. Utan el 190 kr blir det 4110 kr per mån.

Månadskostnader, förvärvsarbetande icke-pensionärer:

Enligt beloppen från konsumentverket. Åldrar 19-60 år. 2004.

Individuella respektive gemensamma kostnader:	Ensam man	Ensam kv.	Makar
1.Livsmedel	1460+100	1133+100	1460+ 1133
2.Kläder och skor	490	500	490+500
3.Lek och fritid	370	370	370+370
4 Hygien	250	275	250+275
5.Förbrukningsvaror	110	110	140
6.Möbler,husgeråd,TV, radio	400	400	480
7.Dagstidning,tel,TV-licens	670	670	760
8.Hemförsäkring	140	140	150
9.Hushålls-el	190	190	260
10.Läkarvård,tandvård	70	70	70+70
Summa per månad 2004	4250	3958	6778
Genomsnitt för ensam man +kv		4104	
2004 per år:		49248	81336
Bostadshyra per år säg :			
Ensam 2rok, 12x 4000 =		48000	
Makar 3rok, 12x 5000 =			60000
Summa per år 2004, bostad + övrigt		97248	141336
Förvärvsarbetande:arbetsresor+fackavgifter säg		10200	20400
Summa per år 2004, bostad + övrigt		107448	161736
Här är inget räknat för semesterkostnader eller andra resor än lokalresor.			
Säg för enkelhets skull, avrundat		108 000	162 000
Makar 150% av ensam.			

Hushållsbudgetar för pensionärer.

I förhållande till förvärvsarbetande icke-pensionärer:

Livsmedel: man 230 kr lägre per månad, kvinna 93 kr lägre, genomsnitt m+kv 162 kr lägre per mån = 1944 kr per år.

Personlig hygien kvinna 15 kr lägre, genomsnitt m+kv 7,50 kr lägre = 90 kr per år.

Busskort: 200 kr lägre per mån = 2400 kr per år.

Fackavgift: 320 kr lägre per månad = 3840 kr per år.

Läkare och läkemedel : 900+1800 = 2700 kr högre per år.

Hemtjänst: (lågt räknat) ensam 800 kr per år, makar 1200 högre per år.

Summa: Ensam 4774 kr lägre. Makar tillsammans 9948 kr lägre per år.

Ensam pensionär per år: 107448-4774 = 102674 kr per år.

Pensionärsmakar: 161736-9948 = 151788 kr per år.

Makar 147,83% av ensam.

Säg för enkelhets skull, avrundat: ensam 103000 kr, makar 152000 kr per år.

Makar 147,57% av ensam.

Pensionärer 2004

Posterna 1-10 , ensam resp. makar per mån 2004.

2004 per år:

Bostadshyra per år säg :

Ensam 2rok, 12x 4000 =

Makar 3rok, 12x 5000 =

Summa per år 2004, bostad + övrigt

Läkare och läkemedel 2700, busskort 3960

Hemtjänst

Summa per år 2004, bostad + övrigt

Här är inget räknat för semesterkostnader eller andra resor än lokalresor.

	Ensam	Makar
Posterna 1-10 , ensam resp. makar per mån 2004.	3934,5	6439
2004 per år:	47214	77268
Bostadshyra per år säg :		
Ensam 2rok, 12x 4000 =	48000	
Makar 3rok, 12x 5000 =		60000
Summa per år 2004, bostad + övrigt	95214	137268
Läkare och läkemedel 2700, busskort 3960	6660	13320
Hemtjänst	800	1200
Summa per år 2004, bostad + övrigt	102674	151788

Från Riksskatteverkets preliminärskatttabeller för 2003. (2004 och 2005 blir siffrorna något annorlunda)

Förvärvsarbetande. K-skatt 32%

Kolumn 1: Kolumnen gäller för den som ska betala allmän pensionsavgift på inkomsten. Sådan avgift ska betalas av löntagare som är födda 1938 eller senare. Avgiften ingår i de angivna skattebeloppen.

Överskott 1 avser överskott i hushållsbudgeten sedan 104000 kr betalats för det minsta rimliga i ensamhushåll. Översk.2 avser överskott per person i hushåll med 2 vuxna, då det minsta rimliga är 78000 kr per person

I de angivna lägsta kostnaderna (enligt tidigare redovisning ovan) inår ej semesterkostnader och andra resor än lokalresor. Läger man till 6000 för semester och resor måste en ensam ha minst ca 13000 kr per månad= 156000 kr per år och en make minst ca 9500 kr = 114000 kr per år..

Vid samma lön som ensam har varje make 26000 kr högre överskott än en ensam.

Månadslön	Prelskatt	Eft. skatt	=per år	Överskott 1	Överskott 2	Skatt %	Årslön
				Ensam	Make	av lön	
8001	2057	5944	71328	-32672	-6672	25,7	96 000
9001	2345	6656	79872	-24128	1872	26,1	108 000
10001	2685	7316	87792	-16208	9792	26,8	120 000
11001	3048	7973	95676	-8324	17672	27,7	132 000
12001	3412	8589	103068	-932	25068	28,4	144 000
13001	3775	9226	110712	6712	32712	29,0	156 000
14001	4138	9863	118356	14356	40356	29,6	168 000
15001	4502	10499	125988	21998	47988	30,0	180 000
16001	4865	11136	133632	29632	55632	30,4	192 000
17001	5228	11773	141276	37276	63276	30,8	204 000
18001	5592	12409	148908	44908	70908	31,1	216 000
19001	5955	13046	156552	52552	78552	31,3	228 000
20001	6361	13640	163680	59680	85680	31,8	240 000
21001	6725	14276	171312	67312	93312	32,0	252 000
22001	7083	14918	179016	75016	101016	32,2	264 000
23001	7414	15587	187044	83044	109044	32,2	276 000
24001	7745	16256	195072	91072	117072	32,3	288 000
25001	8100	16901	202812	98812	124812	32,4	300 000
26001	8628	17373	208476	104476	130476	33,2	312 000
32001	11760	20241	242892	138892	164892	36,7	384 000
38001	14927	23074	276888	172888	198888	39,3	456 000
50001	21767	28234	338808	234808	260808	43,5	600 000
64001	29747	34254	411048	307048	333048	46,5	768 000

Inkomster och inkomstskatter.

På föregående sida finns en tabell som visar skatt i % av lön. En ensamstående som tjänar 12 000 kr per månad, 144 000 kr per år, får kvar efter skatt ungefär till de lägsta rimliga levnadskostnaderna och betalar 28,4% av lönen i skatt.

En ensamstående som tjänar 20 000 kr per månad, 240 000 kr per år, ungefär genomsnitt för heltidsarbetare får ett överskott på ca 60 000 kr per år och betalar 31,8 % av lönen i skatt.

En ensamstående som tjänar 64 000 kr per månad, 768 000 kr per år, får ett överskott på ca 307 000 kr per år och betalar 46,5 % av lönen i skatt.

Ensam med lön 12000-25000 kr per månad (144 000 - 300 000 kr per år) betalar 28,4-32,4% i skatt. Ensam med lön 32000-64000 kr per månad (384 000 -768 000 kr per år) betalar 36,7-46,5% i skatt.

Förvärvsinkomster 2000

enligt SCB. Medelvärden för dem som har inkomst. 1000 kr per år.

	Män		Kvinnor		Män+kvinnor		Alla. Antal
	pr år	mån	per år	mån	per år	mån	inkomsttagare
Samtl.	229,2	19,1	156,3	13,0	191,9	16,0	6 743 414
20-24år	119,1	9,9	91,3	7,6	105,4	8,9	516 722
25-34	221,0	18,4	160,5	13,4	191,4	16,0	1 219 948
35-44	266,8	22,2	185,8	15,5	227,2	18,9	1 216 651
45-54	276,6	23,0	201,5	16,8	239,4	20,0	1 225 548
55-64	262,5	21,9	184,3	15,4	223,8	18,7	1 033 658
20-64	243,6	20,3	174,5	14,5	209,6	17,5	5 212 527
65-74	191,3	15,9	119,3	9,9	152,9	12,7	740 334
75-	151,7	12,6	93,7	7,8	116,1	9,7	790 553

Det finns många kloka riksdagsledamöter, men också många som uppvisar oklokheter. När det gäller fördelningspolitik med hjälp av skatter och bidrag är partiernas åsikter ofta behäftade med okunnighet och fördomar. I den politiska debatten får man ofta höra, att det inte lönar sig att arbeta, ”efter skatt blir det inget kvar” sägs det. Men tabellen på föregående sida visar, att det blir mycket kvar efter skatt.

Att sänka skatten för inkomster över 38000 kr per månad, något som finns bland kraven från höger hösten 2004, kan tyckas onödigt. En sänkning av skatten för ensamma med inkomst 12000 kr per månad tycks mer agelägen. En sänkning av skatten för låga inkomster medför sänkning också för högre inkomster om man inte samtidigt höjer marginals-katten ovanför de låga inkomsterna, och det ogillar de med högre inkomster. Denna marginals-katteproblematik har inte syns till i riksdagens handlingar.

Trots mycket tal om att skatter bör fördelas efter bärkraft är inkomstskattesystemet ett fiskalt system som inte fördelar efter bärkraft. En viss korrigerande av skatteutfallet sker genom barnbidrag, bostadsbidrag o d, men från högerhåll finns ett starkt motstånd mot sådana korrigerande bidrag, som sägs inskränka friheten. Moderaterna vill ta bort bostadsbidragen för barnfamiljerna och ersätta dem med ett barnbidrag. De med låga inkomster kan dock inte få full kompensation eftersom det inte går att ge alla barnfamiljer en ökning av barnbidragen med så mycket som svarar mot de lägsta inkomsternas bostadsbidrag, det skulle kosta statskassan enorma summor. Moderaternas förslag innebär mycket betydande försämringar för låga inkomster och medför behov av ökade socialbidrag, med den frihets-inskränkning det innebär för de låga inkomsterna.

Moderaterna vill ta bort bidrag för att öka friheten för låginkomster, men vill införa skatteravdrag (som är detsamma som bidrag) för pigttjänster, för att öka friheten för höginkomster.

Inkomst efter skatt 2004.

Förvärvsarbetande. Inkomst efter preliminärskatt. Enligt tabell 32 för månadslön, kolumn 1

Lön kr/ månad	Prel. skatt	Disp.efter skatt per månad	Överskott för ensam utan barn, årskostnader 110 000 per år	Överskott för makar med lika inkomst, utan barn, årskostnad tillsammans 166 000 kr.	
6001	1503	4498	53976	-56024	-58048 (53976x 2 - 166000)
7001	1770	5231	62772	-47228	-40456
8001	2037	5964	71568	-38432	-22864
9001	2315	6686	80232	-29768	-5536
10001	2652	7349	88188	-21812	10376
11001	3016	7985	95820	-14180	25640
12001	3379	8622	103464	-6536	40928
13001	3742	9259	111108	1108	56216
14001	4106	9895	118740	8740	71480
15001	4469	10532	126384	16384	86768

Ensam. Gränsen för underskott ligger vid ca 12900 kr per månad.

Makar. Gränsen för underskott ligger där makarna var för sig har ca 9300 kr per månad.

Underskotten vid låga inkomster kontrasterar starkt mot de stora övererskotten vid högre inkomster. Medellön för kvinnor med heltidsarbete kan ligga på ca 15000 kr per månad (Köks- och restaurangbiträden, städare m fl). De undre lönerna i denna kategori lär kunna ligga på ca 12000 kr per månad, och medför då för ensam ett underskott på ca 6500 kr. Att förbättra för ensamma med låga inkomster kan inte ske genom förändringar av skatteskalen eller ändrade grundavdrag. Ändrar man sådant så att ensamma får rimlig skatt får makar/sambor för låg skatt som kostar samhället för mycket. Den enda framkomliga vägen är att införa bostadsbidrag för ensamma utan barn.

65 Adm, distribution, kommunikation, organisation o d

651 Kontorsarbete o d. Datoranvändning

Vid kriser: Oranisationer för ledning av räddningsarbeten. Datorer för detta.

6520-6524 Opolitisk offentlig civil förvaltning.

Vid kriser: Samverkan mellan offentliga myndigheter o d.

Regeringen om stormen:

Arbetet på länsnivå

Länsstyrelserna har i samband med den gångna helgens stormoväder kontinuerligt hållit Finansdepartementet och Krisberedskapsmyndigheten informerade om läget i repektive län. Länsstyrelserna har också upprättat kontakter med kommuner, myndigheter, eldistributörer med flera berörda för att få tillgång till aktuell information. Man följer utvecklingen med att bland annat återställa raserad infrastruktur och förmedlar information vidare.

6525-6529 Militära verksamheter

Vid kriser: Hjälp med personal och materiel från militären.

653 Handelsverksamheter.

Vid kriser: Ordnande av handelsverksamheter i katastrofområden.

Handel som medel att förbättra jämlikheten i världen.

654 Telekommunikationsverksamheter.

Vid kriser: Ordnande av teleföbindelser.

Regeringen om stormen:

Telekommunikation

Teleoperatörerna har ansvar för sina respektive nät. Post- och telestyrelsen (PTS) har under de nu pågående extremt stora störningarna daglig avstämning med de största operatörerna. PTS kommer efter det störningarna är åtgärdade att utreda det som hänt på teleområdet.

Hur ser telekommunikationen ut?

I dagsläget (torsdag 20/1-05) saknar ca 29 0000 hushåll fortfarande fast telefonförbindelse. Den största anledningen till detta är avsaknaden av elförsörjning som påverkar kommunikationssystemen i telestationer/basstationer. Det gäller både fast telefoni och mobilnäten.

I sammanhanget bör dock poängteras att mobiltelefonin generellt fungerar bättre än fasttelefonin i de berörda områdena.

Generellt sett är basstationer och mindre telestationer försedda med batteribackup som håller 2- 4 timmar. Alla större telestationer är försedda med fasta reservelverk som klarar långa avbrott. I takt med att röjning sker av vägar kan teleoperatörerna komma fram till sina stationer och få igång reservelaggregat. Det sker också en omDispositionering av reservelaggregat från norra Sverige till det krisdrabbade området.

Operatörerna har ansvaret för att systemet ska fungera. PTS har dock finansierat 1600 mobila reservaggregat som en del i sitt arbete med att förstärka robustheten i systemet. Tyvärr är det först när strömförsörjningen klarats av som de rent tekniska skadorna kan upptäckas och åtgärdas. Ofta måste därför arbetet ske i två steg - först strömförsörjning och sedan reparation.

Operatören (Telia Sonera AB, Vodafone Sverige AB, m fl) har ansvar för sitt nät. Post- och telestyrelsen (PTS) har ingen operativ roll i det akuta krishanteringsarbetet. PTS har dock dagliga avstämningar med de största operatörerna och kommer att granska och utvär-

dera arbetet.

Operatörerna har i dagsläget svårt att bedöma hur lång tid det tar att återställa systemet.

Vad gör TeliaSonera för att komma till rätta med stormens verkningar?

Igår söndag (05-01-16) saknade 17 000 hushåll fast telefon hos Telia i de stormdrabbade områdena. Det är en förbättring med 270 000 hushåll sedan stormen slog till.

På många håll har man fortfarande problem att ta sig fram på vägarna och därför också problem med att komma fram med fordon och reservkraftaggregat. De flesta får tillbaka sin telefoni när elkraften fungerar igen, men på många ställen upptäckts samtidigt nya fel.

Hur ersätter Telia dem som är utan telefoni?

I Telias allmänna villkor finns force majeure som undantar kompensation bland annat vid hårt väder och naturkatastrofer. Kompensation kommer trots detta att ges enligt följande:

- Fel i minst fem dagar i följd ger avdrag på nästkommande faktura motsvarande tre månadsavgifter (3 x 125 kr = 375 kr).
 - Fel i minst tio dagar i följd ger avdrag på nästkommande faktura motsvarande sex månadsavgifter (6 x 125 = 750 kr).
 - Fel i minst femton dagar i följd ger avdrag på nästkommande faktura motsvarande nio månadsavgifter (9 x 125 kr = 1 125 kr).
- Läs mer på Telias webbplats.

655 Förlagsverksamheter o d.

Vid kriser: Se till att tidningar o d kan komma ut och ge behövlig information.

656 Transportverksamheter, resbyrå, lagring o d.

- 6560 Allmänt.
- 6561 Gatu-och vägtransporter,
- 6562 Järnvägstransporter.
- 6563 Specialbanor.
- 6564 Lokala kollektivtransporter o d.
- 6565 Övriga landtransporter, interna transporter o d.
- 6566 Sjötransporter.
- 6567 Lufttransporter.
- 6568 Posten.
- 6569 Resebyrå, speditors- och lagringsverksamheter .

Vid kriser: Se till att transporter kan ske i behövlig omfattning. Vagnar och fordon, järnvagnar sjöleder, hamnar, fartyg, båtar, flygplatser, flygplan.

Regeringen om stormen:

Hur ser framkomligheten ut på vägarna?

Det större vägnätet är helt framkomligt. De flesta av de drabbade vägarna i skogsrika områden har dock fortfarande begränsad framkomlighet. Det finns fortfarande lågt hängande elledningar över flera vägar i Småland vilket innebär att fri höjd inte kan garanteras.

Fortsatt arbete med att öppna stängda vägar och arbete med att bredda upp vägar med dålig framkomlighet kommer att pågå under de närmaste veckorna. Vägverkets bedömning är att det allmänna vägnätet kan vara helt återställt om tidigast tre veckor. Vägverket uppdaterar fortlöpande sin webbplats med information om läget.

– Mer information om läget på vägarna finns på Vägverkets webbplats.

Hur ser framkomligheten ut på järnvägsspåren?

Läget 05-01-17: På större delen av järnvägsnätet är själva banan röjd, men trafiken dras fortfarande med stora störningar. Sträckningen Nässjö- Hässleholm på Södra stambanan är fortfarande ur funktion.

På Kust- till Kustbanan är sträckningen Borås Kalmar ur funktion.

På torsdag (05-01-20) bedömer Banverket att Södra stambanan kan vara i drift med genomgående trafik mellan Stockholm och Malmö. Sträckan Hässleholm - Åstorp har öppnats så att pendlingstrafiken i Skåne nu fungerar normalt. På Kust- till Kustbanan fungerar pendlingstrafiken mellan Göteborg och Borås. Hela banan bedöms vara igång om en vecka. På Västkustbanan råder brist på kapacitet över Hallandsås p.g.a. enkelspårsdriften. Godstrafiken är där prioriterad, ett fåtal persontåg har också letts över åsen.

Även lokalspår i det stormdrabbade området är drabbade då elektriska bommar, signalsystem och dylikt är ur funktion på grund av brister i strömförsörjningen. Banverket har satt in ett 50-tal vägvakter som bevakar trafiken i plankorsningar.

När hela järnvägsnätet kan gå med normaltrafik igen är fortfarande oklart. Banverket uppdaterar fortlöpande sin webbplats med information om läget. Mer information om läget på järnvägsnätet finns på Banverkets webbplats.

657 Penningverksamheter. Finans. Försäkring. Skatter.

Vid kriser: Penningförsörjning till drabbade o drabbade områden o d.

658 Allm.företagsekonomi,Arbetsförmedling o-marknad

Vid kriser: Arbete och försörjningsmöjligheter för drabbade. Uppbyggnad av företag efter katastrofer. Svenskt Näringsliv.

659 Marknadsförings- och reklamverksamheter od.

66/68 Tillverkning av varor

Vid kriser: Upprätthållande av varutillverkning. Ersättningsvaror.

66 Tillverkning av kemivaror o d

660 Allmänt.

661 Kemikalier.

662 Explosivämnen, tändmedel, bränslen.

663 Drycker, njutningsmedel.

664 Livsmedel.

665 Oljor, olje- o asfaltprodukter, fett, vax.

666 Glas och porslin, lergods, cement, betong.

667 Färger.

668 Hygienartiklar, läkemedel, kemisk-tekniska artiklar.

669 Metaller od

67 Tillverkning av bearbetningsvaror o d

670 Allmänt.

671 Ädelmetallvaror, ädelstensvaror.

672 Enkla metallvaror av järn o stål.

673 Enkla föremål av metaller, ej ädelmetall, ej järn.

674 Trävaror .

675 Läder och skinn .

676 Pappersmassa, papper och pappersvaror .

677 Garn, tråd, textilier.

678 Plast- och gummivaror.

679 Gruvbrytning, oljeutvinning o d, tillverkning av stenvaror

68 Tillverkning av komplexvaror

680 Allmänt.

681 Finmekaniska produkter, instrument, optik, elektronik.

682 Maskiner.

683 Maskiner och apparater för värme, ventilation, sanitet o för el od

684 Möbler o d.

685 Skor,lädervaror, hjälpmedel för gång o d, sportartiklar.

686 Grafiska produkter, bokbindning o d.

687 Beklädnadsartiklar.

688 Dekorationsartiklar, leksaker o d.

689 Transportmedel.

69 Tillverkning/ byggande av byggnader o anläggningar

690 Allmänt.

691.Byggnadsmaterial (tillverkas vanligen i 66-68).

692 Byggnadsdelar.

693 Murning, betonggjutning o d.

694 Byggnadsträarbeten.

695 Olika slags byggnader och anläggningar.

696 Inbyggnad o reparation av el- och sanitetsutrustning o d.

697 Inbyggnad o reparation av värme- o ventilationsutrustning o d.

698 Måleri-, glasmästeri- och inredningsarbeten o d.

699 Isolerande och skyddande byggnadskonstruktioner.

Isoleringsarbeten.

Vid kriser: Uppröjning och nybyggande i katastrofområden.

7-9 Kulturella verksamheter.

Det är verksamheter som använder det materiella, men där en väsentlig avsikt är att påverka psyken. Verksamheterna kan ses som informationsverksamheter med olika uttrycksmedel. I 71-78 är medlen fysiska miljöer och fysiska föremål. I 71 de största objekten, hela länder, städer o d. I 72 objekt på byggnadsnivå och i 73-77 föremålsnivå. 79 gäller mänskliga beteenden där den psykiska faktorn är väsentlig, 79 gäller sociala miljöer och sociala beteenden.

Områden 8-9 gäller språk och verksamheter med skrivna ord. Språk och skönlitteratur finns i 8. I område 9 gäller det sakliga beskrivningar. Sakliga beskrivningsverksamheter som gäller särskilda områden 10-99 ingår vanligen i respektive områden.

Inlagt i områdena bara några korta kommentarer. Men den stora frågan är: hur påverkar medlen i olika fall när de används och hur borde påverkan vara om man strävar efter en bättre värld?

7 Formgivning av fysiska och sociala miljöer.

70 Allmänt om konst o kultur.

71 Övergripande formgivning/planering av fysiska miljöer

Planering av fysiska miljöer efter katastrofer.

72 Formgivning av byggnader o anläggningar, arkitektur

Formgivning av byggnader och anläggningar efter katastrofer.

73 Skulptur o d. Museiverksamheter, konstutställning

74 Konsthantverk, formgivning av bruksföremål. Inredning

75/77 Bildkonst. 75 Måleri. 76 Grafik, tecken. 77 Fotografi

Fotografering av katastrofområden.

78 Musik (konserter o d 792)

79 Seder o bruk, nöjen, sociala miljöer o verks. Sport

7911-7913 Seder och bruk .

7914-7919 Film, radio, TV, offentliga fester mm.

Filmning av katastrofområden och information genom radio och TV. Filmer för underhållning som främjar en bättre välfärdsfördelning.

792 Teater. Opera. Konserter. Revyer. Konstdans.

Teater o d som främjar en bättre välfärdsfördelning.

793 Sällskapsnöjen. Sällskapsdans. Lek.

794 Spel. Skicklighets-och turspel Lotteri. Lotto. Tips etc.

795 Sociala miljöer och sociala verksamheter.

7951 Sociologi. Socialvård. Kriminologi.

Offentliga och privata institutioner för social hjälpverksamhet.

7952/7956 Sociala miljöer o verks. i olika fysiska miljöer

Poliser. Kriminalvård. Integration. Segregation. Asylpolitik.

7957 Undervisning o d.

Se till att skolundervisning kan fortgå. Utbildning i världsförbättring. I SAB avdelning E, i DC och DK avdelning 37.

7958 Sociala miljöer o sociala verksamheter i boendet

Stödjande samverkan i katastrofområden.

7959 Sociala miljöer o verks. i allmänna grupper o d

796/799 Sport, idrott o d.

I SAB det mesta i avdelning R. I DC och DK avdelningarna 796-799.

8 Språkvetenskap. Litteraturvetenskap. Skönlitteratur.

80 Språk. Språkliga verksamheter. 802/809 motsvarar 82/89.

Tillgång till tolkar.

Språk i SAB avdelning F, i DC 4 och i DK 80.

81 Litteraturvetenskap, litteraturhistoria. 812/819 motsvarar 82/89.

I SAB avdelning G, i DC delar av 800-899, i DK 81.

82/89 Skönlitteratur på olika språk

Skönlitteratur som beskriver världen på ett sätt som främjar en bättre välfärdsfördelning. Skönlitteratur om förhållandena i olika delar av världen.

I SAB avdelning H, i DC delar av 800-899, i DK 82-89.

82 Engelsk skönlitteratur o d.

83 Tysk, nederländsk, nordisk skönlitt.

84 Fransk skönlitteratur o d

85 Italiensk skönlitteratur o d

86 Spansk och portugisisk skönlitteratur o d

87 Grekisk och latinsk skönlitteratur o d

88 Slavisk och baltisk skönlitteratur o d

89 Skönlitt på orientaliska och övriga språk o d

9 Saklitterära verks.Allmän geografi o historia. Biografi.

90 Tidningar, tidkrifter, journalistik. Blandade ämnen

Information om katastrofer o d med hjälp av journalister o d.

I SAB avdelning Ä och delar av B. I DC och DK delar av avdelning 0.

91 Allmän geografi, reseskildringar.913/919 motsvarar 93/99.

Beskrivningar olika områden i världen. 91 omfattar också lokalhistoria. I SAB avdelning N och i DC och DK avdelning 91.

92 Biografiska verksamheter, släkthistoria o d.

I SAB avdelning L och i DC och DK avdelning 92.

93/99 Historieskrivande verksamheter, allmän historia.

Beskrivningar av utvecklingen i världen. I SAB avdelning K och i DC och DK avdelningarna 93-99.

93 Allmänt om allm. historia. Världs- och forntidshistoria.

94 Medeltidens o nya tidens hist. i allmänhet och i Europa

95 Medeltidens o nya tidens historia i Asien.

96 Medeltidens o nya tidens historia i Afrika.

97 Medeltidens o nya tidens hist i Nord- o Mellanamerika

98 Medeltidens o nya tidens historia i Sydamerika

99 Medeltiden o nya tiden: Australien. Oceanien. Rymden

Jordbävningkatastrofen i Sydostasien den 26 december 2004

DN 050102 sid 33: "Naturens krafter kommer närmare.

Vårt liv utspelar sig på några tunna flak av jordskorpan, som driver omkring på ett hett hav av magma och järn. Längst där inne är det fem tusen grader varmt, och värmen späds ständigt på av radioaktiva processer.

Livet på ytan av ett kokande järnhav är inte någon säker tillvaro, som även vi svenskar har blivit smärtsamt medvetna om den senaste veckan.

KARIN BOJS:

Värmen från jordens inre bubblar upp mot ytan och tvingar plattorna av jordskorpa att röra sig fram och tillbaks. Plattorna skaver mot varandra. Ibland brister de, som på annandag jul, någon minut före klockan två på morgonen, svensk tid.

Den största jordbävningen i världen på fyrtio år berodde på att Indienplattan försöker röra sig mot nordost med en hastighet av sex centimeter om året. Det kan den inte, för den burmesiska plattan ligger i vägen.

I söndags morse blev spänningen för stor: Indienplattan slant och halkade ner under Burmaplattan. Längs en sträcka på 120 mil åkte havsbotten på Indiensidan ner flera meter, medan botten på Burma-sidan åkte upp.

Vattnet ovanför brottet flyttades med en energi som motsvarar 32 Hiroshimabomber. Det bildades en tsunami - en serie vågor.

Energien fortplantades sedan genom vattnet i Indiska oceanen med samma hastighet som ett jetplan. Vågorna slog mot kusten i norra Sumatra, mot Thailand, mot Indien och Sri Lanka, mot Somalia och Kenya. Den fortsatte sedan genom södra Atlanten och kunde till och med uppmätas längs Amerikas kuster.

För första gången har vi svenskar tvingats lära oss vad en tsunami är. I våra egna lugna vatten finns inte fenomenet. Men i andra delar av

världen är det välkänt.

I Japan till exempel. Ordet kommer därifrån. Det betyder i ordagrann översättning "hamn" och "våg". År 1896 svepte trettio meter höga vågor in över Yoshihimama och dödade 27 000 människor. Hawaii är en annan rik del av världen som ofta drabbas av tsunamier. Länderna runt Stilla havet, med USA i spetsen, har därför byggt upp ett framgångsrikt varningssystem, som bygger på att flytbojer känner av tsunamins särskilda vågmönster.

Något sådant varningssystem finns ännu inte i Indiska oceanen. Men tsunamier är verkligen ingen nyhet i detta område heller.

Tusentals människor har dödats av jättevågor vid Sumatras kust vid många tillfällen: år 1797, 1833, 1861 och 1883.

FN har deklarerat att ett varningssystem i Indiska oceanen nu måste bli verklighet inom ett år. Den tekniska utvecklingen räcker långt för att skydda oss. Det går att förutse tsunamier, åtminstone med någon timme. Det går att bygga hus och broar som klarar jordbävningar. Det går till och med att bygga upp varningssystem mot asteroider som hotar att krocka med jorden - och som kan orsaka långt värre tsunamier än den i söndags. Samtidigt som vi uppfinner nya tekniska skydd mot naturens krafter blir fler människor än tidigare utsatta.

Bara i Kina har sannolikt över en miljon människor dödats av jordbävningar under 1900-talet. I dag bor en avsevärd del av världens befolkning i områden som garanterat råkar ut för naturkatastrofer förr eller senare. Flera av världens mångmiljonstäder ligger i jordbävningssoner: Tokyo, Los Angeles, Istanbul, Teheran, Islamabad. . .

Att katastrofen i söndags blev så omfattande beror dels på att jordbävningen och tsunamin verkligen var extremt kraftiga, men också på att människor har bosatt sig längs stränderna i en omfattning som de inte har gjort tidigare i historien. År 1797, 1833, 1861 och 1883 fanns inga flyglinjer till Sydostasien, och inga västerländska badgäster på Thailands stränder.

Karin Bojs är chef lör DN:s vetenskapsredaktion
karin.bojs@dn.se 08-738 12 39”

Katastrofer i det förgångna.

DN 050102 sid 6:

"Nu är det enda mänskliga att tvivla på all mening"

“Sverker Sörlin skriver om den enskilda händelse som tagit flest svenska liv sedan Poltava.

Det finns stunder när allt känns hopplöst och det enda mänskliga är att tvivla på all mening. Inför etikens domstol borde själva kosmos dömas skyldigt, skrev Huxley. Det är så det känns, när ett öga slutits och skrattet tystnat för alltid. Så skriver professorn i miljöhistoria Sverker Sörlin med anledning av katastrofen i Sydostasien. Sörlin tar oss med på en historisk färd längs katastrofer som vi minns, och inte minns. När vi vaknat upp ur mardrömmen kommer vi att inse att det enda vi kan göra är att fortsätta bygga fungerande samhällen, menar han. "

" En enda kort sekund rör historien vid oss och allt förändras. För den som kommer i vägen är kanske inte orsaker och sammanhang det viktigaste. De ögon som slutits och det skratt som tystnat är, för en tid, det enda som betyder något. Det räcker. Varje sorg är unik och omätligt djup, oavsett orsak.

Men en katastrof av stora proportioner är också en angelägenhet för ett helt samhälle. Den här gången, genom resande och globalisering, giltig i många länder. Vi har anledning att stanna upp och fråga: Måste det vara så här? Är detta en enskild händelse? Kommer det att hända igen?

Det nästan värsta av allt med denna ohyggliga massdöd är att den förekommer ganska ofta. Precis som tsunami - stora sådana före-

kommer i genomsnitt någon gång per årtionde och flera har inträffat i Indiska oceanen under de senaste två hundra åren. Ingen har dock varit så svår som denna. Det verkar också som om Sumatraskalvet kommer att ta en plats på listan över de femtontjugo värsta naturkatastroferna någonsin, räknat i spillda människoliv.

Värst är den dock ingalunda. Klockan kvart i fyra på morgonen den 28 juli 1976 samma dag som Anders Gärderud vann guld på 3 000 meter hinder i Montreal drabbades Tianjin i östra Kina av ett skalv som ödelade 90 procent av bostadshusen. En kvarts miljon människor dog omedelbart, det totala antalet döda beräknas till mer än 600 000.

År 1970 dog hundratusentals av översvämningar i Bangladesh (dåvarande Östpakistan). Översvämningar i Kina dödade miljoner 1877 och 1931. Så sent som 1991 dödades 130 000 av en cyklon i Bangladesh.

I en mer avlägsen historia finns lika hemska händelser. Det värsta skalv som belagts inträffade i Shensi-provinsen i Kina 1556, då närmare en miljon människor miste livet. Under europeisk medeltid förekom flera skalv som krävde hundratusentals offer i Iran, Syrien och Kina, därtill kom översvämningar i Holland och Tyskland med 100 000 döda. Detta skedde under en period då världsbefolkningen bara var en bråkdel av dagens.

Frågan är vad som är en naturkatastrof. I någon mån är människan alltid medansvarig, vid översvämningar och hungersnöd ofta kraftigt, vid jordbävningar mindre. Kan man vara förutseende? Det förekommer en berättelse om en guldfisk som timmarna före skalvet i Tianjin om och om igen hoppade ut ur sin glasskål, men som av sin ägare varje gång sattes tillbaka. Ljus visade sig på himlen, kycklingar skrek och råttor irrade omkring. Även vid Sumatraskalvet tycks djuren ha klarat sig bra, som om de bar på känselspröt för fara som livet i samhället gjort att vi förlorat.

Oavsett sanningshalt bär sådana historier på en moral. Naturen må förefalla likgiltig för allt lidande den vållar, och mot detta gör människans samvete uppror, skrev T H Huxley, Darwins vän. Men naturen är också full av tecken, den bär på insikter åt oss.

I såväl historiska som nutida katastrofer är offren oftast en ansiktslös massa utan namn, en stum siffra. Vi har svårt att känslomässigt engagera oss när olyckan inte drabbar någon vi kan identifiera oss med. En förutsättning är mediernas rapportering. Och för att denna skall ske måste händelsen ha ett nyhetsvärde, som är både kommersiellt och politiskt.

Det är i praktiken mediernas globala maktstrukturer som avgör vad vi vet tillsammans, och därmed vad vi kan tänka och göra som politisk gemenskap. En djupare fond ges av skola, museer och andra förvaltare av det kollektiva minnet. Även detta följer, på gott och ont, nationella och kulturella linjer. Att känna till 1906 års jordbävning i San Francisco, som dödade ett par tusen människor, tillhör allmänbildningen. Det gör även Lissabons förstörelse 1755 (totalt 70 000 döda i Nordafrika och södra Europa) förevigad i Voltaires dikt. Det gör kanske även Messinaskalvet 1908 (cirka 100 000 döda); det skedde ju i Europa.

En dryg halvmiljon döda i Tianjin i kommunismens Kina 1976 flera Hiroshima gör det inte. Vi minns Gärderuds guld bättre. Inte heller de 300 000 döda i Calcuttas jordskalv 1737 minns vi, det låg utanför den europeiska debattens horisont.

Många erinrar sig oktoberskalvet i San Francisco 1989, trots att det i katastrofhistorien närmast är en detalj, med en sektion av Oakland Bay Bridge raserad och totalt 67 döda. Ingen orkan på väg mot amerikanska östkusten går västliga medier förbi, de är snarast meteorologiska symboler för en världsordning. I nästa sekund kan George W Bush visa sig på TV-skärmen och säga att USA inte

skriver under Kyoto-protokollet, som skall dämpa klimatförändringen och minska frekvensen av allvarliga stormar, exempelvis Mitch, som dödade tio tusen i Centralamerika. Just så paradoxal, man kan tycka orimlig, är denna världsordning.

Naturens krafter kan vara hemska. Men innan vi förbannar naturen, låt oss inte glömma att mörkret i människan är ännu djupare än någon vulkans. Dåliga politiska idéer, särskilt rasism, är det farligaste som finns. Enbart folkorden under 1900-talet, har skördat långt fler människoliv än alla kända naturkatastrofer tillsammans. Bara det senaste stora folkmordet i Rwanda 1994, med mer än 800 000 döda, är i nivå med de värsta naturkatastroferna någonsin. Barn begravde mördade föräldrar med sina egna händer. Folkmordet i Turkiet 1915 kostade 1,5 miljoner armenier och kristna livet. De judar, romer och andra som föll offer för nazisterna uppgick till omkring tio miljoner. Än fler mördades i Sovjetunionens terror mot sina egna.

Krigen är ännu större dödsmaskiner. 1900-talets krig räknar offer i många tiotals miljoner. Krigen på Balkan, färskt i Europas minne, tog liv i samma storleksordning som den gångna veckans skalv i Asien.

Från allt detta har Sverige varit nästan helt förskonat. De nästan enda större förluster i människoliv som Sverige lidit har varit i krig för länge sedan, intressant nog även då på främmande jord. Den svenska döden har varit liten, men kosmopolitisk; att två mördade statsråd var utpräglade internationalister bekräftar på ett tragiskt sätt mönstret.

Vid Poltava i Ukraina stupade på en dag 1709 närmare åtta tusen man i den svenska armén, av vilka inte alla kan betecknas som svenskar. Vi vet ännu inte säkert, men kanske måste man gå ända tillbaka till detta slag för att finna en enskild händelse där fler svenskar förlorat livet än i Khao Lak, Phuket och andra platser i Thailand. Inte i modern tid, troligen aldrig någonsin, har en katastrof av samma proportioner inträffat i

Sverige. Estonia kommer närmast, men var i Östersjön. Slagen vid Sävar och Ratan 1809, de sista på svensk mark, tog 1 200 soldaters liv, varav en stor del var finnar. Det är två hundra år sedan.

Världens stora hemsökelse är epidemierna, som skördat hundratals miljoner liv på alla kontinenter. Digerdöden vid 1300-talets mitt tog en tredjedel av Europas befolkning. Européernas ankomst nästan utplånade Amerikas urbefolkning med mässling och smittkoppor på 1500- och 1600-talen. Spanska sjukan skördade 20 miljoner människoliv 191820 (35 000 i Sverige). I hiv/aids dör nu tre miljoner människor om året, företrädesvis i Afrika.

Ändå tycks döendet i förtid till följd av epidemier och katastrofer sjunka. Det finns hopp, understruket av det växande välståndet i utvecklingsländerna. Det är det mödosamma byggandet av fred, frihet, demokrati och kunskap som håller på att göra världen till en bättre plats. Fungerande civila och demokratiska samhällen räddar fler liv än alla världens övervakningssystem. Mot mörkret i människan står upplysningens och medkänslans ljus, lika mänskliga.

Med detta ljus kan vi bli bättre även på att hantera naturens krafter. I själva verket hänger frihet och demokrati nära samman med katastrofberedskap. Det är i öppna samhällen med välstånd som medborgare ställer krav på säkerhet. Det är i planerade samhällen utan korrruption som byggnormer kan etableras så att risk kan minskas. Det är i starka demokratier som krav kan ställas på rättvis och lika behandling av alla.

Katastrofbekämpning är meningsfull. I Hawaii, Japan, Australien är tsunami en del av livet. Det finns varningssystem och de fungerar. De räddade liv 1960 då jordbävningen i Chile (9,5; den kraftigaste som uppmätts) sände väldiga tsunamier, som efter 15 timmar nådde Hawaii och Japan efter 22; ändå

dog ett par hundra personer på Hawaii. Där har man också försökt att med samhällsplanering styra bosättningar för att minska risker. Idén är inte ny; Rousseau föreslog den redan efter 1755 års katastrof. Här har turistindustrin en insats att göra i samverkan med lokala myndigheter.

Det är där nöden utplånats som man har råd att satsa på utbildning och forskning för att bidra till en säkrare värld. Jordbävningssäkra hus är en uppgift för forskning och teknik.

Tsunamiberedskap på Hawaii är en del av livet, ungefär på samma sätt som den som bor i Kalifornien kör med reservvatten i bagageluckan och man i Lappland vet att man har skovel, yxa och varma kläder i bilen.

Vi kan aldrig vänta oss en teknisk lösning som en gång för alla kan befria människorna från naturens krafter, kanske vill vi det inte ens. Naturen representerar en ordning bortom oss själva som vi i en yttersta instans behöver. Men detta är en upphöjd synpunkt. Det finns stunder när allt känns hopplöst och när det enda mänskliga är att tvivla på all mening. Inför etikens domstol, skrev Huxley, borde själva kosmos dömas skyldigt. Det är så det känns, när ett öga slutits och skrattet tystnat för alltid.

Sorgen har sin tid. När vi vaknar upp ur mardrömmen, så kommer vi ännu bättre än före katastrofen att inse att det enda vi kan göra är att fortsätta bygga fungerande samhällen. Jordan är en plats där vi är utsatta, men vi är utsatta tillsammans.

SVERKER SÖRLIN”

Katastrofberedskapen.

DN 041231 sid 17:

“Högsta politikerna är ansvariga för missarna.

HENRIK BRORS:

Svenska folket går in i en nytt år i landssorg. Och nästan en vecka efter naturkatastrofen i Sydostasien börjar den svenska katastrofberedskapen fungera. Men det är ändå nödvändigt att börja granska vem eller vilka som bar ansvaret för att Myndighets-Sverige stod lamslaget när det ofattbara inträffade.

Sverige är ett genomorganiserat samhälle. Med rader av oberoende myndigheter, lokala, regionala och nationella, med generaldirektörer som har befogenhet att fatta självständiga beslut och agera utifrån sina befogenheter. Det finns ett stort regeringskansli med ett tiotal departement med stora staber och en eller flera beslutsmässiga ministrar som politiskt ansvariga.

Men allt detta framstod som en gigantisk potemkukuliss när organisationen testades i skarpt läge.

LARMSIGNALERNA från Asien kom tidigt på söndagen, på annandagens morgon. Det stod omedelbart klart att tiotusentals svenskar befann sig i katastrofområdet. Det kunde alla höra som lyssnade på radio under dagen, där Fritidsresors Lottie Knutsons rapporter i sändning efter sändning snabbt gav alla en föräning om att hundratals svenska offer kunde ha krävs.

I ITALIEN REAGERADE civilförsvarets chef Guido Bertolaso direkt. Han "beslagtogs" de turistfligheter som var på väg till Sydostasien och lastade dem fulla med medicinsk utrustning och personal i

stället. Redan på söndagen var de första två planen på väg ner till katastrofområdet, och redan under måndagen hade drygt 1100 italienska turister fraktats hem.

I Sverige finns ingen motsvarighet till Guido Bertolaso. Men det finns flera myndigheter med generaldirektörer som har i uppdrag att agera som denne Bertolaso, och hantera alla former av katastrofer. De har alla klart inrutade roller och mandat. Där finns Krisberedskapsmyndigheten, Räddningsverket, Socialstyrelsen, Rikspolisstyrelsen, Strålskyddsmyndigheten, Energimyndigheten, Styrelsen för psykologiskt försvar...ja, listan över nationella myndigheter som ska agera vid olika former av katastrofer är mycket lång.

Och när det händer något verkligt stort ska generaldirektörerna inte bara agera inom sina "inpinkade revir" utan "samverka" och agera tillsammans.

Men i stället var det närmast stillestånd hos de ansvariga myndigheterna. Utom möjligen på Räddningsverket, som på måndagen skickade två man till Sri Lanka.

I Finland reagerade utrikesdepartementet och kontaktade flygbolaget Finnair. Flygtransporterna från Phuket i Thailand inleddes därför redan i tisdags.

I det svenska regeringskansliet fick man katastrofsignalerna, men det tycks bara ha varit ambassadören i Thailand, Jonas Hafström, som reagerat på allvar. Han beslutade sig redan på söndagen för att åka ner till Phuket för att försöka göra en insats.

I Stockholm blev utrikesdepartementet nedringt av oroliga anhöriga. UD:s personal klarade inte av att bemöta ens dem som lyckades komma fram på rätt sätt. Många har hört av sig till DN och upprört berättat att de blivit närmast utskällda.

UD:s ledning verkar ha försökt hålla katastrofen på armlängds avstånd genom att låta resebolagen ta ansvaret. Om det var av budgetskäl eller beröringsskräck med den kommersiella världen är svårt att veta. Men att katastrofhjälpen försenades på grund av misstämningen mellan regeringen och resebolagen blev uppenbart även för svenska folket när den kom ut i medierna.

Regeringskansliet verkade inte inse att de tiotusentals resenärer som tidigare varit kunder hos olika resebyråer nu såg sig som svenska medborgare och krävde att den "vård och omsorg" som ständigt utlovas av politikerna också ska gälla när de råkar ut för en naturkatastrof i ett annat land.

MEN NÄR ANSVARIGA myndigheter och regeringskansliets tjänstemän inte klarar av att agera när verkligheten inte ryms i regelboken är det de politiskt utsedda ledarna som har ansvaret att agera. Det är utrikesminister Laila Freivalds som till sammans med sin departementsledning hade ansvaret för att slå larm och bygga upp en organisation för att skaffa fram information om vad som hänt de drabbade svenskarna. Det är försvarsminister Leni Björklund som tillsammans med sina topptjänstemän hade ansvaret för att få Räddningsverket att agera och tillsammans med UD skaffa fram vård- och transportresurser.

Men det svenska regeringskansliet är numera så hårt centraliserat att alla viktiga beslut måste fattas i Statsrådsberedningen. Utrikes- och säkerhetspolitiken leds i praktiken från statsministerns kansli. Övriga ministrar är visserligen formellt ansvariga, men i praktiken avlödade de stora besluten. All makt är centraliserad hos Göran Persson.

Därför är det på högsta politiska nivå som ansvaret för den förse-nade katastrofinsatsen måste sökas. Men också i Organisationen Sverige, där det formella ansvaret är fördelat på så många händer att det till slut inte blir någon som vågar ta ansvaret när det verkligen gäller, enligt svenska myndighetschefers uttalade devis "den som sitter still i båten råkar inte illa ut."

henrik.brors@dn.se 08-738 12 12"

[Krisberedskapsmyndigheten.](#)

DN 041230 sid 6:

"Regeringens nej till samarbete skapar bristande krisberedskap"

" **Krisberedskapsmyndigheten kräver politiskt ansvarstagande efter misslyckad krishantering.** Regeringen vill inte ha en kontinuerlig krisberedskapssamverkan med de centrala myndigheterna och länsstyrelserna. Inte heller ställer den upp i krisövningar tillsammans med myndigheterna. Jag anser att denna inställning är beklaglig. Och jag är rädd för att den bidrar till brister i Sveriges krisberedskap. Kriser kräver politiskt ledarskap. Och misslyckad krishantering kräver ett politiskt ansvarstagande. Det skriver Krisberedskapsmyndighetens generaldirektör Ann-Louise Eksborg med anledning av katastrofen i Sydostasien."

" Mer än en halv vecka har gått sedan jordbävningen och de efterföljande flodvågorna drabbade stora delar av Sydostasien. Bilder av katastrofens konsekvenser förmedlas obönhörligen från alla medier. Överlevande och anhöriga berättar om fasansfulla händelser.

Ändå kan vi bara ana omfattningen av det inträffade. Vi kan också bara ana det arbete som ligger framför oss. Runt om i Sverige pågår nu ett arbete i landsting och i kommuner för att kunna ge vård och psykosocialt stöd till drabbade och anhöriga. Ett förberedelsearbete som rymmer stora osäkerheter: hur många kommer att behöva hjälp och stöd i just min kommun, i mitt landsting?

Sannolikt kommer många kommuner och landsting att behöva arbeta aktivt med krishantering under lång tid framöver.

När jag själv försöker överblicka det som hänt och samtidigt blicka framåt, ser jag några generella lärdomar som ansvariga aktörer på alla nivåer bör ha med sig i alla slags kriser. De är lätta att komma ihåg, men uppenbarligen ofta svåra att leva upp till.

* **Bygg upp krisberedskap generellt.** Vi vet aldrig vad som kommer att hända, men måste ändå kunna förbereda oss. Därför räcker det inte att skapa en beredskap för terrorism, en beredskap för smitta, en beredskap för naturkatastrofer. Alla med ansvar för samhällets krisberedskap måste också ha en generell förmåga att snabbt komma i gång, kunna fatta beslut, samverka med andra och informera drabbade, anhöriga, allmänhet och medier.

* **Dra i gång snabbt - och hellre för stort än för litet.** Den som kommer i gång i tid kommer att kunna hantera krisen betydligt bättre än den som startar för sent. Att ha dragit i gång stort för att sedan minska eller avbryta krishantering är inget att skämmas för - däremot motsatsen. Då blir man lätt situationens fånge och förlorar förtroendet hos såväl andra aktörer som medborgarna och medierna.

* **Planera för uthållighet.** Samma personer kan inte hantera krisen under en längre period. Redan från början måste man därför planera för avlösningar, skiftgång och vad som nu kan komma att krävas i den aktuella situationen. Bränn inte allt krut första dagen!

* **Prioritera information och samverkan.** Dessa två områden brukar ofta falla och sedan orsaka egna problem - "kriser i krisen". För lite information, information för sent, igenkorkade telefonväxlar, bristande samordning - här måste vi alla bli bättre!

Utifrån dessa punkter är det lätt att se att många misstag har begåtts de senaste dagarna, av flera inblandade, även om regeringskansliet och då främst utrikesdepartementet har hamnat mest i skottgluggen.

För att slippa dra andra i smutsen kan jag i stället lyfta fram min egen myndighet som exempel. Liksom många andra bedömde vi inledningsvis situationen som mindre allvarlig än den var. Eftersom vi inte har någon operativ eller beslutande roll vid kriser, så trodde vi inte heller att informationstrycket skulle bli så allvarligt. Att katastrofen inträffade mitt under juledigheten och dessutom på en helgdag bidrog naturligtvis till att det tog längre tid än önskvärt att samla tillräcklig personal.

Resultat: Vi kom för sent ut med information på vår webbplats, vi startade för sent med vårt arbete med att ta fram underlag till regeringen, och de personer som fanns på plats blev snabbt överbelastade. Så var det sagt.

Översvämningskatastrofen visar också att kriser har flera olika dimensioner som måste hanteras samtidigt av olika aktörer.

Viktigast är ofta den lokala dimensionen. Den innebär att en kris ofta på något sätt måste hanteras av en eller flera svenska kommuner. Även om händelsen som utlöser krisen inträffar på andra sidan jordklotet.

Sedan finns förstås den nationella dimensionen. Det är kanske den vi först tänker på när vi tänker på allvarliga kriser. Hur hanterar ansvariga myndigheter situationen? Fungerar samordningen? Vem gör vad? Men det stannar inte här.

Kriser känner inga gränser och har därför även ofta en internationell dimension som tenderar att bli allt tydligare. Sverige måste utveckla förmågan att samverka med andra länder - både för att ge och ta emot stöd. I den nu aktuella situationen sker samordningen inom ramen för FN-systemet, men även inom EU bedrivs ett utvecklingsarbete för att förbättra den gemensamma krisberedskapen.

Den politiska dimensionen finns nästan alltid med vid en kris. Kriser kräver politiskt ledarskap och misslyckad krishantering kräver ett politiskt ansvarstagande.

Min uppfattning är att vi i Sverige tyvärr har svårt att få ihop dessa olika dimensioner med varandra.

Vi har en någorlunda tydlig struktur för samverkan och utveckling av krisberedskap inom den nationella dimensionen, med statliga myndigheter på central och regional nivå (även om många menar att det är otydligt och vagt även här). Med lagstiftning av olika slag som stöd kan vi dessutom få med landsting och kommuner i arbetet, även om de inte kan styras på samma sätt som statliga organ.

Men det är svårare med den internationella och den politiska dimensionen. Regeringen och regeringskansliet har ingen kontinuerlig krisberedskapssamverkan med de centrala myndigheterna och länsstyrelserna. Krisberedskapsmyndigheten har inget uppdrag att bidra till att dessa vitala organ knyts ihop med det övriga krishanteringssystemet. De frågorna vill regeringskansliet lösa på egen hand.

Man vill inte heller delta i övningsverksamheten tillsammans med myndigheterna, eftersom det bedöms kunna leda till felaktiga uppfattningar hos myndigheterna om hur regeringen skulle ha agerat om det vore verklighet.

Jag anser att denna inställning är beklaglig. Och jag är rädd för att den bidrar till brister i Sveriges krisberedskap.

Jag upplever att det vid allvarliga händelser relativt ofta skapas osäkerhet och samverkansproblem i relationen mellan regeringen/regeringskansliet och myndigheterna. Man är helt enkelt inte tillräckligt sampratade om hur sakfrågorna ska

lösas, hur kontaktvägarna ska vara, vem som ska göra vad, hur känsliga informationsfrågor ska hanteras med mera.

Det räcker inte med samverkan ad hoc i det akuta läget. För att krishanteringen verkligen ska fungera måste det ske en löpande samverkan och ett löpande kunskapsutbyte. Myndigheterna måste veta i förväg vilka kontaktvägar som ska användas och vilket slags information regeringen har nytta av. Och inom regeringskansliet måste kunskapen öka om hur myndigheter, kommuner och landsting samverkar i det dagliga krisberedskapsarbetet.

Jag har under hand vid flera tillfällen efterlyst en tydligare medverkan från de olika departementen i regeringskansliet i krisberedskapsarbetet. Det kommer jag fortsätta att göra.

De problem som jag ser i samband med den politiska dimensionen av krishanteringen blir mer komplexa när det även finns en internationell dimension. Men även då gäller egentligen samma lösning: regeringen och regeringskansliet måste involveras mer i samverkan för bättre krisberedskap.

Även när det gäller den lokala dimensionen finns det vissa frågetecken. Kommunerna är visserligen med ordentligt i arbetet med att utveckla samhällets krisberedskap. Men de är olika starka, olika väl förberedda på kriser. Och de är självständiga. Krisberedskapsmyndigheten kan inte styra dem. Regeringen kan inte styra dem. De kan bara styras av lag stiftad i Sveriges riksdag.

När något allvarligt händer som drabbar många svenska kommuner - eller kanske till och med alla 290, som kan vara fallet nu - då är det naturligt att ställa frågan: fungerar detta?

Klarar alla svenska kommuner att bygga upp en tillräcklig beredskap för att ta emot och stödja de drabbade och anhöriga? Har de

uthållighet? Kan de agera på ett någorlunda likartat sätt? Kommer de att samarbeta med och stödja varandra?

Ytterst reser sig frågan om det finns en gräns för det kommunala självstyret. Finns det kriser som är av en sådan art att regeringen eller en myndighet som regeringen utser ska kunna ge en gemensam inriktning åt kommunernas arbete?

Den frågan har jag inte svaret på i dag. Och jag hoppas av hela mitt hjärta att kommunerna på ett bra sätt klarar den svåra uppgift som de nu har framför sig.

Ann-Louise Eksborg

Generaldirektör Krisberedskapsmyndigheten"

Civil underrättelsetjänst.

DN 050109 sid 6:

"Inrätta civil underrättelsetjänst för snabbare beslut i krislägen"

" **Wilhelm Agrell varnar myndigheterna för att förlita sig för mycket på mediernas katastrofrapporter.** Flodvågskatastrofen visar att det ligger en betydande fara i att myndigheterna alltför mycket bygger sitt krisagerande på medierapporteringen. Inlednings-vis var mediernas bild av katastrofens omfattning vilseledande. Sverige behöver inrätta en civil underrättelsetjänst med uppgift att hjälpa statsledningen med exklusiv information och analys vid allvarliga säkerhetshot eller kriser. En sådan underrättelsetjänst kunde ha bidragit till ett snabbare svenskt agerande i Sydostasien och därmed till att rädda liv och minska mänskligt lidande, skriver freds-och konfliktforskaren Wilhelm Agrell."

" Den första informationen om en omfattande naturkatastrof i Sydostasien nådde Sverige via nyhetsmedier på annandagens morgon. Uppgifterna var knapphändiga och ofullständiga, på det sätt som är typiskt för ett plötsligt händelseförlopp med stor geografisk spridning. World Trade Center 2001 var i detta avseende ett särfall, där kunde förloppet bokstavligt talat följas minut för minut i direkt-sändning och katastrofens dimensioner stod klara i samman takt som den fortskred.

Att något allvarligt hade hänt kring Indiska oceanen stod från första början klart, liksom att flera tiotusen semestrande svenskar fanns i regionen. Men hur allvarlig var katastrofen? Vilka internationella hjälpinsatser aktualiserade den? Och vilka specifika svenska insatser skulle bli nödvändiga för att bistå det egna landets medborgare? Dessa

för krishanteringens avgörande frågor tycks inte omedelbart ha ställts av de ansvariga. Och framför allt: det fanns ingen svensk instans med uppdrag och tillräcklig kompetens att svara på dem.

Det är uppenbart att det som inledningsvis styrde det svenska agerandet, eller snarare bristen på agerande, var de informationer och framför allt den helhetsbild som svenska och internationella medier kom att förmedla. De första intervjuerna med svenskar i katastrofområdet gav ingen klar information och de första officiella döds-siffrorna från olika länder kom att fungera vilseledande eftersom de inte tolkades i ett större sammanhang.

Ett exempel på den mediala underskattningen av katastrofens omfattning är CNN:s råd under annandagen till de drabbade att öppna fönster för att underlätta upptorkning och att skyffla undan lera och slam medan denna ännu var våt.

Medier är beroende av nationella och internationella myndigheters reaktioner för att gradera allvaret i en händelse. Myndigheter förut-sätts i allmänhet ha en bättre överblick och större fackkompetens och deras uttalanden och åtgärder är ett viktigt mål för medierapporter-ingen; det normala förhållningssättet är att rapportera om en rädd-ningsinsats, inte att ta initiativet till den.

Risken för rundgång är uppenbar i ett läge där medierna inte reagerar därför att myndigheterna inte gör det eftersom dessa i sin tur grundar sitt agerande på den bild nyhetsrapporteringen förmedlar.

En allt snabbare och alltmer närvarande medierapportering har förändrat förutsättningarna för förvarning och krisuppföljning. Å ena sidan har möjligheterna att följa skeenden i realtid ökat. Å andra sidan styrs den bild medierna förmedlar av öppna eller dolda agendor. Närvaro respektive frånvaro avgör om en händelse blir en nyhet eller inte. CNN sänder från Bagdad men inte från Tjetjenien.

I de flesta fall handlar den selektiva rapporteringen inte om någon avsiktlig förvrängning utan om konsekvenserna av nyhetsrapporter-ingen och nyhetsvärderingens villkor. Snabbhet, dramatiska bilder och reportage med närhetskänsla är viktigare än överblick och prog-noser. Medierapportering från väpnade konflikter och katastrof-områden är därför ofta oanvändbar för den som behöver skaffa sig en överblick av vad som faktiskt pågår.

Ur ett krishanteringsperspektiv ligger det således en betydande fara i att de ansvariga i alltför stor utsträckning bygger sin tolkning av ett förlopp, och därmed sina beslut, på den bild som medierna förmedlar. CNN-effekten må vara en realitet, men bygger på en skickligt mark-nadsförd illusion av närvaro och saklighet. De ansvariga måste i stället ha förmåga att hålla ifrån sig den bild medierna medvetet eller omedvetet skapar. Men detta förutsätter att de har någon annanstans att vända sig.

Underrättelsetjänster tillkom i en tid då det fanns ett växande behov av exklusiva informationskällor och specialkompetens för att hantera företrädesvis militära säkerhetsproblem. Under andra världskriget och det kalla kriget kunde den svenska statsledningen inte förlita sig på medierapportering när det gällde att bedöma hot mot rikets säkerhet.

I dag förfogar Sverige över en omfattande militär och polisiär under-rättelsetjänst. Denna är till största delen ett arv från det kalla kriget och både dess struktur och inriktning kan i viktiga avseenden ifrågasättas, till exempel den oklara kompetens- och ansvarsfördelningen i frågor som rör terroristhot. Men här finns åtminstone ett underrättelsesystem med uppgift att ge statsmakterna förvarning och beslutsstöd; rege-ringen skall inte behöva förlita sig på CNN för varning om planlagda terrorangrepp, eller lokalradion för att få uppgifter om kränkningar av svenskt luftrum.

Vad Sverige däremot fullständigt saknar är en underrättelsetjänst med uppgift att förvarna om och analysera säkerhetsshot utanför det traditionella säkerhetspolitiska området. Detta är en paradox eftersom det i dag är uppenbart att samhället måste kunna hantera risker och hot på många andra områden och att det kan handla om händelseförlopp som inträffar oväntat och medför omfattande och svåröverskådliga konsekvenser.

En av de viktigaste åtgärder som borde övervägas efter flodvågskatastrofen är inrättandet av ett nationellt förvarningsorgan eller en civil underrättelsetjänst, med uppgift att bistå i första hand statsledningen med information och analys i samband med allvarliga säkerhetsshot och kriser. En sådan civil underrättelsetjänst skulle ha som huvudsaklig uppgift att ur ett oöverskådligt informationsflöde ta fram just de slutsatser som är avgörande för de ansvarigas möjligheter att fatta beslut.

Konkret skulle en sådan civil underrättelsetjänst i en akut katastrofsituation både kunna utnyttja allmänt tillgängliga informationskällor på ett mer effektivt sätt och ta i anspråk exklusiva källor och exklusiv kompetens. Detta handlar bland annat om följande:

- * Förmåga att rikta relevanta frågor till och sammanställa uppgifter från ett stort antal ögonvittnen.
- * Kontakter med lokala, nationella och internationella myndigheter.
- * Resurser att utnyttja tekniska övervakningssystem, framför allt från flygplan och satelliter.
- * Samverkan med nationella försvarsunderrättelsetjänster för information från deras övervakningssystem.
- * Kontakt med nationella och internationella nätverk till experter inom olika fackområden.

* Ansvar för att på eget initiativ slå larm om akuta hot och katastrofförlopp som kräver förebyggande eller skadebegränsande åtgärder.

Efter flodvågskatastrofen hade en sådan underrättelsetjänst snabbt kunnat kontakta myndigheter och andra källor i själva katastrofområdet men också i andra berörda länder (en kontakt med de italienska myndigheterna skulle således omedelbart ha gett en viktig fingervisning). En civil underrättelsetjänst skulle också på ett tidigt stadium ha kunnat utnyttja kommersiellt tillgängliga satellitbilder för att verifiera antaganden om katastrofen effekter; när dessa bilder senare togs fram och förmedlades i nyhetsrapporteringen gjordes detta för att visualisera av vad som då redan var känt från andra källor.

Helt avgörande är slutligen att en underrättelsetjänst inte arbetar efter nyhetsrapporteringens agenda, underrättelsetjänsten skall inte skaffa fram reportage och bildmaterial utan så snabbt och säkert som möjligt dra slutsatser om just de frågor som är avgörande för den fortsatta krishanteringen. Annandagen 2004 hade detta först och främst handlat om att fastställa allvaret i katastrofsituationen och uppskatta i vilken utsträckning svenska medborgare berörts.

En civil underrättelsetjänst av detta slag hade rimligen kunnat lägga grunden för en mycket snabbare och mer adekvat svensk reaktion på flodvågskatastrofen. Även om inga räddningsåtgärder vidtagna i efterhand från Sverige hade kunnat påverka den tragedi som var ett faktum redan efter några minuter, hade ett annat svenskt agerande kunnat rädda liv och minska mänskligt lidande.

I andra situationer kan en utebliven reaktion få förödande konsekvenser. Det är här den stora principiella betydelsen av de svenska säkerhetsansvariga instansernas bristande förmåga att tolka och reagera på ett oväntat katastrofförlopp ligger.

Wilhelm Agrell "

Katastrofer och religioner.

DN 050109 sid Kultur 8:

“Varför stoppade inte Gud dödens våg?”

Andreas Ekström om pastorer, böghatare och världsreligioner på jakt efter en förklaring.

VEM KAN TRO på Gud nu? Vem kan låta bli? Om Gud finns och Gud är alls mäktig, hur kunde han låta vågen slå sönder människa efter människa? Målet för varje hindu är att bli en del av världssjälén, brahman. Under syndafloden är vi alla där: Smärtan reser obekymrat rakt in även i dem som inte är direkt drabbade. Buddisterna tar hand om sina döda samtidigt som de kristna gör det, och hinduer och muslimer och ateister. Nu ska vi alla göra upp med vår gudstro eller vår brist på den. Nu ska frågan om Guds allsmäktighet ställas på sin spets.

I AMERIKANSKA affärsavtal kan man ofta läsa en rak och enkel klausul om ogiltighet. Det brukar stå att avtalet inte gäller om något oföret sett inträffar- som till exempel en "Act of God".

Detta är en standardformulering. Jag känner till den väl. När jag arbetade med utvecklingen av Sydsvenskans digitala medier beredde den oss vissa problem i en avtalsskrivning med en amerikansk leverantör av webbtjänster.

Svenska sekulariserade företag dealar nämligen inte med Gud. Vad har Gud i så fall för organisationsnummer? Vi gillar inte obegriplighet, och vi räknar framför allt inte in den i vardagen, i vårt samarbete med en annan firma. Man avtalar inte om sådant man inte kan stämma någon för i händelse av avtalsbrott.

Men man kan inte avtala bort oron heller, inte förhandla med naturkrafter. Inte förlita sig. Kanske blir oron därför större när K-G Hammar plötsligt säger det smått sensationella: den Gud han tror på kunde inte hindra katastrofen.

Det betyder alltså att den svenske ärkebiskopens Gud inte är allsmäktig.

Författaren och teologen David B Hart är på samma linje när han i Wall Street Journal skriver att det vore blasfemiskt att påstå att Gud hade något med det som hände att göra över huvud taget.

I bloggvärlden strömmar budskap av identisk art fram. Det var inte Guds fel, det får ingen tro. Richard Hall som är metodistpastor i Wales har samlat kristna bloggare på sin sajt, och theconnexion.net/wp/index.php?p=805 är nu full av samma blandning av oförståelse och förtröstan.

Bloggaren "Feebleknees" i Massachusetts i USA- hon vill inte uppge sitt rätta namn för DN - skriver ett vanligt svar på frågan om tsunamin var Guds fel: "Efter ungefär 33 år av levande och lärande så vet jag tillräckligt för att definitivt säga detta: Jag vet inte."

Hon kan läsas i sin helhet på feebleknees.blogspot.com.

WESTBORO BAPTIST CHURCH i Topeka, USA, är tydligare. Den lilla kyrkan i vänliga och provinsiala Kansas fastslår nämligen att tsunamin som dödade tusen och åter tusen människor av alla upp-tänkliga nationaliteter och religioner var ett straff mot - Sverige.

Westborokyrkan (starkare på internet än i vanliga livet, sägs det) står bakom en hemsida med ett namn som betyder ungefär "Gud hatar bögar". De skickar vykort till familjer som drabbats av hatbrott mot homosexuella eller av aids. Budskapen kan då vara "Aids botar bögar" eller "Ännu en bög i helvetet". De har också rest ett monument över Borgholms pastor Åke Green, som dömdes till fängelse för hets mot folkgrupp efter att ha predikat mot homosexualitet.

På organisationens hemsida kan man läsa att medlemmarna gläds och säger "amen" när de nås av nyheten att tusentals svenskar ruttat döda. Så går det, när man sätter pastor Åke Green i fängelse. Guds vrede. En försmak av vad som komma skall, skriver de.

Teodicéproblemet - att förena tanken på en allsmäktig och god Gud med lidandet i världen - finns i alla de monoteistiska religio-

nera. Själva ordet teodicéproblem kommer från boken "Essais de Theodicée" av Gottfried Leibniz. Här är den vanligaste lösningen ett famlande: kan man inte förstå, så kan man i alla fall alltid hävda att Guds vägar är outgrundliga. Jehovas vittnen resonerar så här på sin webbplats:

"Är det förnuftigt att bli arg på Gud för att han tillåter lidandet? Inte när man tänker på att han har lovat att göra slut på det. Inte heller är det förnuftigt att tro att det är han som ligger bakom de hemska saker som inträffar. Många tragiska händelser beror helt enkelt på tillfälligheter. Tänk dig till exempel att ett träd blåser omkull och skadar någon. Några skulle kunna mena att det var Guds verk. Men det var inte Gud som gjorde så att trädet föll. Bibeln hjälper oss att förstå att sådana saker helt enkelt är ett sorgligt resultat av tid och oförutsedd händelse. (Predikaren 9:11)"

Men om Gud i själva verket kunde ha stoppat vågen? Om Gud i själ vaverket lät bli?

I Torslanda i Göteborgs utkanter hölls gudstjänst på nyårsdagen. Gud var skyldig där. En stund, i alla fall.

-En naturkatastrof kan ingen människa ställas till svars för. Det finns bara en Gud att ställa till svars, sa kyrkoherde Henrik Törnqvist då.

Han talade om att avge en helig protest. En protest mot en Gud som bär ansvaret.

- När jag sade det tänkte jag på en grupp judar som efter andra världskriget gjorde en rättegång där de satte Gud på de anklagades bänk. Gud förklarades skyldig, men när rättegången var över lade de ändå sina liv i hans händer, berättade Henrik Törnqvist i Göteborgs-Posten.

Henrik Törnqvist är ett undantag. Krtstendomens företrädare lägger i övrigt just nu full kraft på att försvara Gud. Gud finns, Gud är vårt hopp och han har en plan. Vi kanske inte ser den, men den finns.

Det påminner inte så lite om högt uppsatta svenska ämbetsmäns sätt att tala om staten.

JONUS LATIFOV ÄR IMAM i den muslimska församlingen i Malmö. Hans fredagsböner har två veckor i rad, "självklat" som han själv säger, uteslutande handlat om katastrofen.

- Nu spelar det ingen roll om man är muslim eller ickemuslim, barn eller gammal. Detta är en katastrof för alla. Och det är Gud som bestämmer. Vi kan inte ändra på det.

Katastrofer beskrivs målande i exempelvis Koranens 89:e kapitel. Jonus Latifov säger att han kan drabbas av små tvivel på sin gud, på vilken plan som ligger bakom.

- Det är en sorg. En stor sorg. Men jag är inte arg på Allah. Detta är en naturkatastrof. Ingen kan stoppa den.

Det andliga perspektivet får till en början ta ett steg åt sidan i Jonus Latifovs predikningar.

- Nu handlar det om det praktiska. Om hur vi kan hjälpa.

Muslimerna i Asien får så snabbt det går försöka få sina döda anhöriga begravda. Islam föreskriver snar jordbegravning, helst inom någon dag.

-Men nu är det katastrof. Då får man säga att "så snart som möjligt" är tillräckligt bra, säger Jonus Latifov.

Hanteringen av döda är ett handfast exempel på hur de kulturer som världsreligionerna har format var och en på sitt håll nu måste komma samman. Det är tid för "mettâ", gränslös vänskaplig kärlek. Och kanske framför allt för "karunâ", gränslös medkänsla. Dessa två begrepp är centrala i buddhismen.

Svenskarna chockades direkt efter katastrofen av likbål som verkade spontana, men som i själva verket har en stark och tydlig plats i thailändsk historia. Tre dagars likvaka med en symbolisk sista måltid, precis så ska det vara. Och bålet har ju gjort en stark återkomst i Sverige: långt fler än 80 procent av alla döda svenskar kremeras. Runt 1980 var den siffran någonstans mellan 10 och 15 procent. Här har alltså skett en revolution i det tysta; ett totalt förändrat synsätt vad det gäller hanteringen av våra döda har kommit till oss över en historiskt sett mycket kort tid.

Förklaringar?

Estetiseringen av döden, säger någon, för det är ju inte snyggt att ligga och ruttna, inte i jorden, inte på en strand.

Ren praktikalitet, säger någon. för det kan väl inte vara vettigt att använda så mycket mark som en hel kista kräver för att förvara en död.

Här finns teorier och frågor, men få svar.

Det finns också exempel på hur fruktansvärt fel det kan bli. När den afrikanske invandraren Gerard Gbeye mördades i norra Skåne i mitten på 1990-talet skickades han av svenska myndigheter åter till Afrika i en urna. Ett par reportage, till exempel i DN i mars 1996, har skildrat den fördjupade sorg och chock som hans anhöriga i Elfenbenskusten drabbades av när de förstod att den förlorade sonen hade eldats upp, "grillats som kyckling".

I Grekland - marginellt drabbat av katastrofen - är kremering fortfarande fel enligt den grekisk-ortodoxa kyrkan. Det har lett till en absurd kroppsmuggling till grannländerna, för att greker som föredrar kremering ska få sin sista vilja uppfylld. De är flyktingar in i döden.

DEN LANKESISKA församlingen i Jakobsberg håller i dagarna samlingar som kan liknas vid minnesgudstjänster.

- Som mest är vi kanske 150 personer här i templet, säger Mahinde Weerasinghe i Jakobsberg.

Tio buddhistmunkar med anknytning till församlingen är nu på Sri Lanka.

- Vi har ceremonier nästan varje dag, både morgon och kväll. Tröst kan man alltid få, även om vi inte har en Gud på samma sätt som muslimer eller kristna, säger Mahinde Weerasinghe också.

Toini Lindberg är buddhist, aktiv i församlingen Karme Tenpe Gyaltsen i Stockholm.

- Medkänslan med alla varelsers lidande är en absolut grundsten säger hon.

Begreppet allsmäktighet finns - inte i buddhismen. Ingen gud kan ställas till svars. Om tröst och förtröstan säger Toini Lindberg att få

konkreta redskap finns, få grundtexter eller teser. Utöver det självklara då: delar man bekymren så blir de lättare att bära.

- Det finns meditationer som går ut på att man tar på sig andra människors sorg och börda. Men det en buddhist gör just nu är inte förbehållet buddhister. Det handlar om hur man vill och kan agera mellanmänniskt, säger Toini Lindberg.

Så där finns det kanske, svaret vi söker. K-G Hammar sa det också: det inträffade saknar mening, men ur våra medmänniska handlingar efteråt kan vi skapa en mening.

NÄR FÖRTVIVLAN JUST ser ut att bytas i förtröstan berättar SVT Text om nyårsdagen.

Ett läger på Sri Lanka där tusentals överlevande samlats fylldes inom loppet av några timmar av regnvatten. Människorna fick evakueras för vattnet en gång till. 330 millimeter regn föll där över Ampuradistriktet, och hinduismens gud över vatten och hav, Varuna, syntes inte till.

En dag av hån från himlen.

Ännu två veckor efter katastrofen har kristendom, islam, buddhism, hinduism och ateism lärt oss en enda sak: det är vad vi själva gör som spelar roll. Guds plats i detta är i bästa fall osäker.

ANDREAS EKSTRÖM

andreas.ekstrom@dn.se 08-738 15 28 "

Stormen i Sydsverige 050208.

DN 050109 sid 16:

“Minst tre döda i stormen.

Mer än 200 000 elabbonenter i Sydsverige saknar ström.

Tre personer omkom i Sverige och fyra i Danmark när de våldsamma stormvindarna med orkanstyrka i byarna drog in över södra Sverige på lördagskvällen.

Tåg och flyg och färjor ställdes in trafiken på Öresundsbron, Ölandsbron och Uddevallabron stängdes av och samtliga tre reaktorer i Ringhals avbröt elleveranserna på grund av stormen.

Även den kvarvarande reaktorn i Barsebäck stängdes av i går kväll på grund av de kraftiga stormvindarna. Det är framför allt träd som fallit över rälsen och blockert banorna.

Praktiskt taget all tågtrafik i södra och sydvästra Sverige fick ställas in.

Vid midnatt hade samtliga resenärer på det 30-tal tåg som blivit stående på banorna runt om i södra Sverige evakuerats från tågen.

- Folk har inkvarterats på hotell på olika håll eller körts vidare med bussar, säger Banverkets informatör i västra regionen Tomas Boström till DN.

- Nu har vi löst problemen för kvällen, men det lär bli stora svårigheter under söndagen, eftersom det är lång igångsättningssträcka, när banorna först ska rensas, och det kan man inte göra i det väder som råder under natten till söndagen.

Enligt Boström är det inte troligt att tågtrafiken i södra Sverige kommer att gå normalt under söndagen. Dessutom måste alla trafikanter som fick evakueras under lördagen också få plats på de tåg som kommer att gå under söndagen. 1

- Inte sedan snöstormen i november 1995 har vi haft en så besvärlig situation, säger Boström.

Vid midnatt på lördagskvällen var över 300 000 elabbonenter strömlösa, huvudsakligen i Sydkrafts nät i södra Sverige. Men även kunder hos Vattenfall och Fortum hade drabbats under kvällen.

Det mycket kraftiga lågtrycket över södra Norge gjorde att Danmark först drabbades av de västliga stormvindarna, med orkanbyar på upp till 40 meter i sekunden.

En person omkom i Odense när ett träd föll över bilen.

I SKÅNE OMKOM två personer när deras bilar träffades av fallande träd - den ena utanför Höör och den andra i närheten av Sturup.

Utanför Vimmerby omkom en tredje person sedan han blivit påkörd när han skulle ta hand om ett nerblåst träd.

Både i Skåne och på västkusten varnades människor för att ge sig ut i ovädret.

I hela södra Sverige, men framför allt på Västkusten, i Skåne och delar av Småland satt många bilister fast på vägarna när man inte kunde ta sig fram mellan de omkullfallna träden.

Färjorna till Polen Tyskland och Danmark ställdes in på grund av det hårda vädret till havs eller därför att vattenståndet i hamnarna hade förändrats så mycket att fatygen inte kunde komma in.

Utanför Hvidesand på Jyllands västkust fick ett holländsskt containerfartyg problem sedan brand utbrutit i maskinrummet. Besättningen förberedde sig att lämna fartyget. Enligt den svenska sjöräddningscentralen Göteborg Radio hade vid midnatt ännu inte svenska räddningsresurser larmats. Räddningsoperationen sköttes av danska sjöräddningen.

KÖPENHAMNS STORFLYGPLATS Kastrup stängdes av under fyra timmar mellan klockan 17 och 21. Landvetter utanför Göteborg beräknades vara stängd minst fram till midnatt och Sturup utanför Malmö stängde trafiken från klockan 16 fram till 19.30.

Under eftermiddag och kväll tvingades SAS ställa in 62 flygningar till och från Kastrup.

Det var framför allt trappor och gater som inte fungerade i den hår-

da vinden. Det är flygplatserna som fattar beslut om att stänga på grund av vädret och inte flygbolagen.

På Arlanda höjdes beredskapen för att ta emot ett antal interkontinentala flygningar som skulle ha landat på Kastrup. Vid midnatt fanns inga uppgifter om att Arlanda skulle stänga trafiken, men de kraftigaste vindarna beräknades inte nå Mälardalen förrän efter midnatt.

-Vinden kommer att kulminera vid 18-tiden och drar sedan österut över landet och kommer att mattas av och mojna lite framåt morgonen, förklarar Isagel Cedefamn, meteorolog på SMHI. Men hon varnar för att det kommer att blåsa hårt även under söndagen.

Sydkraft fördubblade beredskapsstyrkatill 100 man som jour för södra Sverige upp till Mälardalen.

ANDERS HELLBERG anders.hellberg@dn.se 08-73810 44”

“**Kraftigaste vindbyn 81 m/s**

- Orkanbyar är inte samma sak som orkanvindar. Det som beskrivs som orkan i byarna under korta ögonblick kan vara en stadig vind på kanske bara 15-20 meter i sekunden.
- SMHI mäter stadig vind under minst tio minuter medan byar registreras som den hösta uppmätta vinden.
- Kuling räknas från 13,9 meter i sekunden i stadig vind, storm från 24,6 meter och orkan över 33 meter i sekunden.
- Den högsta medelvind under 10 min som registrerats i Sverige var 40 meter i sekunden vid Ölands södra grund den 17 oktober 1967.
- Den kraftigaste vindbyn är 81 meter i sekunden i Tarfala den 20 december 1992.

Larmnummer slutade fungera.

I Jönköpings län slutade larmnumret 112 att fungera vid 22-tiden på lördagskvällen. Invånare som var i akut behov av hjälp uppmanades att ringa ett annat akutnummer, enligt SvT 24.”

Regeringen om stormen.

Från regeringens hemsida 050221:

Stormen 8-9 januari 2005

Under helgen den 8-9 januari inträffade en svår storm i Syd- och Västsverige. Stormen har lett till störningar i många av våra viktiga samhällsfunktioner. Regeringen informerar sig fortlöpande om läget och beredskapen. Flera myndigheter, länsstyrelser och kommuner är involverade i hanteringen av krisen och arbetar med att ta hand om de skador som stormen har orsakat.

Psykosocialt stöd till dem som drabbats av stormen

Stormens skador innebär stora personliga och ekonomiska påfrestningar för dem som drabbats. LRF erbjuder sina medlemmar att ringa hälsoföretaget Feelgoods krisjour dygnet runt på telefon 0771-100 000. Här erbjuds kontakt med bland andra psykologer, läkare och sköterskor. Bonde- och Djuromsorgsgrupperna på LRF:s länsförbund erbjuder också hjälp och stöd. Läs mer på LRF:S webbplats, www.lrf.se, eller ring LRF:s växel på 0771-573 573.

Arbetet på kommunal nivå

Kommunal räddningstjänst i drabbade kommuner har gjort det stora arbetet. På Krisberedskapsmyndigheten har man inrättat en lägescentral och kontinuerligt informerat om läget samt länkat vidare till berörda instanser, exempelvis SMHI. Från Försvarsmakten har man satt in resurser för att stötta där så har varit behövligt.

Arbetet på länsnivå

Länsstyrelserna har i samband med den gångna helgens stormväder kontinuerligt hållit Finansdepartementet och Krisberedskapsmyndigheten informerade om läget i respektive län. Länsstyrelserna har också upprättat kontakter med kommuner, myndigheter, eldistri-

butörer med flera berörda för att få tillgång till aktuell information. Man följer utvecklingen med att bland annat återställa raserad infrastruktur och förmedlar information vidare.

Elförsörjning

Svenska kraftnät är en myndighet med ansvar för kraftsystemets övergripande driftsäkerhet. Svenska kraftnät stöder de drabbade nätföretagen med anledning av de störningar som har uppkommit genom stormen. Regeringen för även en dialog med Sydkraft, vars kunder har drabbats hårt, när det gäller behov för att kunna säkerställa elleverans så snart som möjligt.

Telekommunikation

Teleoperatörerna har ansvar för sina respektive nät. Post- och telestyrelsen (PTS) har under de nu pågående extremt stora störningarna daglig avstämning med de största operatörerna. PTS kommer efter det störningarna är åtgärdade att utreda det som hänt på teleområdet.

Jordbruket

Inom jordbruket är elförsörjningen central för att djuren ska få vatten och för att mjölkningsanläggningar samt ventilationssystem ska fungera. Kommunernas djurskyddsinspektörer och räddningstjänster hjälper lantbrukarna att hantera stormens konsekvenser så att djurskyddet kan upprätthållas.

Skogen

Stormen har orsakat de värsta skogsskador som uppmäts sedan man började mäta, alltså värre än stormen 1969 då 37 miljoner kubik blåste ned. Skogsstyrelsen ansvarar för en större inventering av skadorna och bedömer idagsläget att stormfällt virke på vissa håll motsvarar mer än fyra årsavverkningar. Skogsvårdsorganisationen har etablerat en arbetsgrupp för att hantera alla frågor som kommer med anledning av stormfällningarna. I det första skedet prioriterar man säkerhetsfrågorna i röjningsarbetet.

Regeringen ger Skogsstyrelsen i uppdrag att övervaka insektsangrepp och föreslå modell för fördelning av stödåtgärder

Regeringen har vid ett extra regeringsmöte idag beslutat att ge Skogsstyrelsen flera uppdrag för att minska negativa effekter av stormens verkningar, samt utvärdera hur framtidens skogsbruk kan anpassas för att mildra stormskador på skog.

Räddningstjänsten

Räddningstjänsten är främst en kommunal angelägenhet men inom några områden har staten ett ansvar.

I varje kommun ska det finnas en eller flera nämnder för räddningstjänsten och en räddningskår. Räddningskåren utför de räddningsinsatser som kommunen ansvarar för. I kommunernas ansvarsområden ingår att vidta förebyggande åtgärder mot brand i de fall det inte är den enskilde som är ansvarig, vilket är det vanligaste. Kommunerna ska också främja annan olycks- och skadeförebyggande verksamhet.

Inom några områden har staten ett ansvar för räddningstjänsten. Statlig räddningstjänst omfattar:

- * fjäll-, flyg- och sjöräddningstjänst,
- * efterforskning av försvunna personer,
- * miljöräddningstjänst till sjöss,
- * räddningstjänst vid utsläpp av radioaktiva ämnen.

Staten har genom polisen, Luftfartsverket, Sjöfartsverket, Kustbevakningen och länsstyrelserna ansvaret för dessa slag av räddningstjänst.

Statens räddningsverk

Statens räddningsverk arbetar med att förebygga olyckor och begränsa skador till följd av olyckor, ansvarar för landsvägstransporter av farligt gods och samordnar övriga myndigheters verksamhet inom området. Räddningsverket har tillsynsansvar utöver vad som följer av räddningstjänstlagstiftningen för åtgärder som ska förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor, den s.k.

Sevesolagstiftningen.

Räddningsverket har på central nivå ansvar för frågor enligt lagen om brandfarliga och explosiva varor och arbetar för att förebygga att människor, egendom eller miljö kommer till skada vid hantering av brandfarliga och explosiva varor. Räddningsverket har även en beredskap för att kunna delta vid internationella hjälpinsatser, t.ex. vid jordbävningkatastrofer.

Räddningsverkets centrum för risk- och säkerhetsutbildning bedriver utbildning vid fyra skolor belägna i Sandö, Skövde, Revinge och Rosersberg. Hösten 2003 startade Räddningsverket en ny eftergymnasial utbildning för hela området Skydd mot olyckor som ersatte tidigare brandmannautbildning. Den nya utbildningen ger kompetens för att arbeta inom säkerhets- och räddningssektorn, t.ex. som brandman eller med säkerhet inom kommuner, myndigheter och företag.

Kustbevakningen

Kustbevakningens verksamhet omfattar miljöövervakning och miljöräddningstjänst till sjöss, sjöräddning samt eftersökning med flyg. Kustbevakningen medverkar även i tillsynsverksamhet inom sjösäkerhetsområdet, bl.a. avseende transport av farligt gods.

Kustbevakningen har en hög förmåga att möta olje- och kemikalieolyckor till sjöss. Det förebyggande arbetet och miljöövervakningen är viktiga delar i arbetet med att minska antalet utsläpp. Myndigheten har en ständig beredskap för sjöräddning.

Kustbevakningen deltar inom politikområdet i ett tämligen omfattande internationellt samarbete.

Frågor och svar om stormen i januari 2005

Vad gör regeringen för att hjälpa de drabbade?

En särskild statssekreterargrupp har bildats. Den träffas regelbundet för att samordna departementens frågor med anledning av stormen.

Infrastrukturminister Ulrica Messing träffade skogsnäringen i tisdags (05-01-11) för en gemensam genomgång av läget. Ulrica Messing reste i torsdags (05-01-13) till Jönköpings och Kronobergs län för att på plats informera sig om skogsskadorna. Ulrica Messing har även kallat berörda parter till möte på måndagen (05-01-17) för att gemensamt gå igenom de åtgärder som behöver vidtas på kort och lång sikt med anledning av stormen.

Regeringskansliet står vidare i kontinuerlig kontakt med myndigheter och länsstyrelser för att informera sig om läget.

Hur ser framkomligheten ut på vägarna?

Det större vägnätet är helt framkomligt. De flesta av de drabbade vägarna i skogsrika områden har dock fortfarande begränsad framkomlighet. Det finns fortfarande lågt hängande elledningar över flera vägar i Småland vilket innebär att fri höjd inte kan garanteras.

Fortsatt arbete med att öppna stängda vägar och arbete med att bredda upp vägar med dålig framkomlighet kommer att pågå under de närmaste veckorna. Vägverkets bedömning är att det allmänna vägnätet kan vara helt återställt om tidigast tre veckor. Vägverket uppdaterar fortlöpande sin webbplats med information om läget.

– Mer information om läget på vägarna finns på Vägverkets webbplats.

Hur ser framkomligheten ut på järnvägsspåren?

Läget 05-01-17: På större delen av järnvägsnätet är själva banan röjd, men trafiken dras fortfarande med stora störningar. Sträckningen Nässjö- Hässleholm på Södra stambanan är fortfarande ur funktion. På Kust- till Kustbanan är sträckningen Borås Kalmar ur funktion.

På torsdag (05-01-20) bedömer Banverket att Södra stambanan kan vara i drift med genomgående trafik mellan Stockholm och Malmö. Sträckan Hässleholm - Åstorp har öppnats så att pendlingstrafiken i Skåne nu fungerar normalt. På Kust- till Kustbanan fungerar pendlingstrafiken mellan Göteborg och Borås. Hela banan bedöms vara igång om en vecka. På Västkustbanan råder brist på kapacitet

över Hallandsås p.g.a. enkelspårdriften. Godstrafiken är där prioriterad, ett fåtal persontåg har också letts över åsen.

Även lokalspår i det stormdrabbade området är drabbade då elektriska bommar, signalsystem och dylikt är ur funktion på grund av brister i strömförsörjningen. Banverket har satt in ett 50-tal vägvakter som bevakar trafiken i plankorsningar.

När hela järnvägsnätet kan gå med normaltrafik igen är fortfarande oklart. Banverket uppdaterar fortlöpande sin webbplats med information om läget.

Mer information om läget på järnvägsnätet finns på Banverkets webbplats.

Hur ser telekommunikationen ut?

I dagsläget (torsdag 20/1-05) saknar ca 29 0000 hushåll fortfarande fast telefonförbindelse. Den största anledningen till detta är avsaknaden av elförsörjning som påverkar kommunikationssystemen i telestationer/basstationer. Det gäller både fast telefoni och mobilnäten.

I sammanhanget bör dock poängteras att mobiltelefonin generellt fungerar bättre än fasttelefonin i de berörda områdena.

Generellt sett är basstationer och mindre telestationer försedda med batteribackup som håller 2- 4 timmar. Alla större telestationer är försedda med fasta reservelverk som klarar långa avbrott. I takt med att röjning sker av vägar kan teleoperatörerna komma fram till sina stationer och få igång reservelaggregat. Det sker också en omDispositionering av reservelaggregat från norra Sverige till det krisdrabbade området.

Operatörerna har ansvaret för att systemet ska fungera. PTS har dock finansierat 1600 mobila reservaggregat som en del i sitt arbete med att förstärka robustheten i systemet. Tyvärr är det först när strömförsörjningen klarats av som de rent tekniska skadorna kan upptäckas och åtgärdas. Ofta måste därför arbetet ske i två steg - först strömförsörjning och sedan reparation.

Operatören (Telia Sonera AB, Vodafone Sverige AB, m fl) har ansvar för sitt nät. Post- och telestyrelsen (PTS) har ingen operativ

roll i det akuta krishanteringsarbetet. PTS har dock dagliga avstämningar med de största operatörerna och kommer att granska och utvärdera arbetet.

Operatörerna har i dagsläget svårt att bedöma hur lång tid det tar att återställa systemet.

Hur mycket skog har fallit?

Skogsstyrelsen bedömer i dagsläget (05-01-17) att 75 miljoner kubikmeter timmer har fallit för stormen. Detta motsvarar mer än ett års avverkning i hela landet. Bedömningen är att det kommer att bli mycket svårt att ta om hand allt virke. Det kommer att krävas extra ordinära åtgärder.

Skogsstyrelsen kommer att genomföra en inventering av skogsskadorna med början på måndag (05-01-17). Först därefter kan vi få en heltäckande bild över omfattningen av stormskadorna på skogen.

Vad görs för att ta tillvara på virket?

För att klara detta görs en mängd insatser:

1. Avverkning och omhändertagande av nedfallet virke.

Det stora behovet av att avverka och ta omhand nedfallet virke kommer att kräva både stora personella resurser och ökad tillgång till skogsmaskiner.

Skogsstyrelsen arbetar nu aktivt med information och rådgivning för att ingen ska komma till skada vid omhändertagandet av virket. Man går även ut med en varning till allmänheten för att vistas i närheten av stormfällt virke.

Sveaskog och Fastighetsverket kommer att omfördela sina maskin-parker till södra Sverige och det är regeringens förhoppning att andra bolag gör detsamma.

2. Behov av arbetskraft.

Ytterligare arbetskraft kommer att behövas för att kunna ta om hand virket. EU:s regler möjliggör för utländska företag att komma in med maskiner och arbetskraft.

Det kan även finnas ett behov av insatser för att tillfälligt locka

tillbaka maskinförare som slutat i skogen. Det kan även finnas behov av utbildad arbetskraft och därmed olika typer av utbildningsinsatser.

3. Underlättande av virkestransporter.

Olika åtgärder behöver vidtas för att möjliggöra effektiva transporter av virke såväl inom södra Sverige som från södra Sverige till andra delar av landet. Transporter krävs till lagringsplatser och till industrin vilket innebär ökat behov av såväl kort- som långväga väg-, järnvägs- och sjöfartstrafik.

Vägverket

Vägverket har möjlighet att under vissa förutsättningar ge dispens från gällande kör- och vilotider, om behov av detta bedöms finnas.

Vägverket har även möjlighet att tillåta högre totalvikt för fordon än vad som annars gäller på berörda vägar. Hänsyn måste dock tas till bärigheten hos vägar och broar på de aktuella sträckorna och till fordonens tekniska förutsättningar. Detta kan innebära att tyngre lastade fordon än idag kan få tillstånd att färdas på vägen. Vägverket arbetar med detta.

Sjöfartsverket

Om det bedöms behövas ytterligare fartyg än tillgängligt svenskt eller EU tonnage kan Sjöfartsverket ge dispens till fartyg som är flaggade utanför EU för att bedriva cabotagetrafik i svenska vatten. Sjöfartsverket arbetar med detta.

Banverket

Banverket har tillsatt en särskild projektgrupp i samarbete med skogsbolagen och tågoperatörerna. Syftet är tillsammans lägga upp logistiken för de stora timmertransporter som nu måste ske. Banverket har även kontakt med sina kollegor i Tyskland, Danmark och Norge. Lok och personal kommer olika operatörer att stå för. Vagnar tillhandahålls främst av Green Cargo, men kommer även hyras in från grannländerna.

4. Möjliggöra lagring av virke.

För att kunna ta om hand virket krävs att lager i närområdet upprättas där timmer kan bevaras utan att förstöras. Inventering av lämpliga uppläggsplatser sker nu av skogsägare i samråd med indu-

strin och skogsvårdsorganisationerna. Det kan exempelvis handla om nedlagda flygfält men även vattenlagring.

För att förhindra att virket förstörs under hanteringen kan olika åtgärder behöva vidtas. Regeringen anser att virket i möjligaste mån ska skyddas mot skador från insekter med hjälp av så naturliga metoder som möjligt. Det kan även finnas behov av viss kemisk bekämpning.

Vilket stöd finns till drabbade skogsägare?

I de fall skogsägaren har försäkring som täcker stormskador sköts detta i särskild ordning mellan skogsägare och försäkringsbolag. Många enskilda skogsägare kommer att drabbas hårt ekonomisk. Flera mindre skogsägare saknar försäkring som täcker kostnaderna.

Det finns flera olika skattekonton för att skogsägare ska kunna fördela inkomsterna över tiden. Speciellt det s.k. skogsskadekonto är tänkt att täcka de problem som uppstår vid storm, brand m.m. Förutsättningarna för att man ska kunna använda skogsskadekonto är att en viss del av skogen måste avverkas i förtid p.g.a. stormen och att den största delen av årets skogsintäkter uppstått genom stormen. Regeringen får många uppslag angående hur ersättning kan ske till drabbade. Systemet med skogsskadekonto är ett sådant uppslag.

Kan EU:s Solidaritetskonto användas till att mildra effekterna av stormen?

Regeringen undersöker möjligheten att söka katastrofstöd från EU.

Vad gör TeliaSonera för att komma till rätta med stormens verkningar?

Igår söndag (05-01-16) saknade 17 000 hushåll fast telefon hos Telia i de stormdrabbade områdena. Det är en förbättring med 270 000 hushåll sedan stormen slog till.

På många håll har man fortfarande problem att ta sig fram på vägarna och därför också problem med att komma fram med fordon och reservkraftaggregat. De flesta får tillbaka sin telefoni när elkraften

fungerar igen, men på många ställen upptäckts samtidigt nya fel.

Hur ersätter Telia dem som är utan telefoni?

I Telias allmänna villkor finns force majeure som undantar kompensation bland annat vid hårt väder och naturkatastrofer. Kompensation kommer trots detta att ges enligt följande:

- Fel i minst fem dagar i följd ger avdrag på nästkommande faktura motsvarande tre månadsavgifter (3 x 125 kr = 375 kr).
 - Fel i minst tio dagar i följd ger avdrag på nästkommande faktura motsvarande sex månadsavgifter (6 x 125 = 750 kr).
 - Fel i minst femton dagar i följd ger avdrag på nästkommande faktura motsvarande nio månadsavgifter (9 x 125 kr = 1 125 kr).
- Läs mer på Telias webbplats.

Hur omfattande är skadorna på elnätet?

Elnäten har omfattande skador på vissa ställen. I Sydkrafts område är t.ex. 45 regionnätledningarna och 800 lokalnätledningarna skadade eller söndertrasade. I Jönköpings och Kronobergs län är skadorna så omfattande att de ännu inte kan överblickas. Sydkraft uppskattar att hälften av alla stolpar i dessa två län är förstörda.

Varför tvingar inte regeringen kraftbolagen att gräva ned sina ledningar?

Energiminister Mona Sahlin har redan innan stormen sagt att regeringen är beredd att ta initiativ till lagstiftning. Mona Salin har nu kallat till sig elbranschen (Sydkraft, Vattenfall, Fortum m fl) för att regeringen ska få en fullständig redovisning av hur de nu arbetat med information till kunderna, ersättning för elavbrotten till de som drabbats, uppröjningsarbetet och hur bolagen tänker ändra sin investeringstakt för att snabbt få bort de luftkablar som exempelvis måste isoleras och grävas ner.

Vad gör nätföretagen nu?

Vattenfall har drygt 400 linjemontörer och skogsröjare ute för att så

snabbt som möjligt avhjälpa felet i elnätet. Sex helikoptrar är bokade för att hjälpa till i felsökningsarbetet. Driftcentralen i Trollhättan och kundservice är förstärkt. Totalt är nära 1500 personer i fält och i driftcentraler sysselsatta med att reparera skadorna.

Sydkraft har ca 2 000 man (från Norden och Tyskland) och ca 100 skogsmaskiner i tjänst för att arbeta med röjning, reparationer och nybyggnation. 10 helikoptrar kommer att inspektera drabbade områden. En flygning görs med flygvapnets Hercules för att transportera ytterligare resurser från Norrland.

Fortum har omdisponerat resurser från bl.a. Norge. Omkring 300 man arbetar med felavhjälpning. Resurser som framöver inte behövs i Fortums arbete kommer att erbjudas andra nätföretag.

Arbetet med att få fram material och personal fortsätter. I och med att avbrotten dragit ut på tiden och skadorna på näten är mycket omfattande, handlar det i många fall även om byggprojekt, förutom de vanliga felavhjälpningsuppdragen.

- Läs mer på Vattenfalls webbplats
- Läs mer på Sydkrafts webbplats.
- Läs mer på Fortums webbplats.

Vad gör samhället för insatser för att avhjälpa strömavbrottet?

Myndigheter, länsstyrelser, kommuner och kraftbolag arbetar med att ta hand om de skador som stormen orsakat. Sydkraft, som är det nätföretag som drabbats värst, anger att de har ett mycket bra samarbete med myndigheter i berörda län. Inte minst i Kronobergs län som är hårt drabbat agerar länsstyrelsen och kommunerna kraftfullt.

Svenska kraftnät är den myndighet i Sverige som svarar för kraftsystemets övergripande driftsäkerhet och ägare av stamnätet. Svenska kraftnät stöder de drabbade nätföretagen med anledning av de störningar som har uppkommit genom stormen. Dels med de resurser som de förfogar över, inom den egna organisationen och dels via avtal med t.ex. Forsvarsmakten och försvarets frivilliga organisationer. Tre helikoptrar samt andra resurser från Forsvarsmakten medverkar sedan tidigare i arbetet. Även personal har kallats in från Finland och Norge.

För att stärka kommunikationerna har Svenska kraftnät till drabbade företags förfogande ställt bandvagnar och terrängbilar med förare, ett antal mobila elverk, två mobila sambandscentraler med personal ur Frivilliga Radioorganisationen samt ett antal satellittelefoner. Stora reservkraftaggregat har flugits ned från Luleå och Sundsvall till länsstyrelserna i Kronoberg, Blekinge, Kalmar och Jön-köping.

– Läs mer på Svenska kraftnäts webbplats.

Hur samarbetar regeringskansliet med kraftbolagen?

Regeringen för dialog med Sydkraft, som har drabbats hårt, när det gäller behov för att kunna säkerställa elleverans så snart som möjligt samt om det finns något som regeringen eller myndigheterna kan göra för att förbättra situationen.

Från regeringskansliets sida har även Svenska kraftnät kontaktats angående hjälpinsatser. Svenska kraftnät har ett nära samarbete med berörda nätägare och återkommer till regeringen om de ser behov av ytterligare insatser och samordning mellan departementen och myndigheterna.

Branschorganisationen Svensk Energi förser löpande Regeringskansliet med uppdateringar av läget.

Vad har stormen fått för konsekvenser för jordbrukarna?

I första hand är det landsbygdsbefolkning och jordbruksföretag som har drabbats och de ekonomiska konsekvenserna kommer att bli omfattande.

De akuta problemen hos företagen är många. Reservkraft är nödvändigt bland annat för vattenförsörjning, mjölkning och fungerande ventilation. Det är många frivilliga som hjälper till att upprätthålla säkerhet och nödvändiga basfunktioner såsom vatten och värme. Jordbruksföretagen har ofta ett väl etablerat nätverk sinsemellan och resurser som är till stor nytta i sådana här situationer. Inte sällan är jordbrukare också engagerade i arbetet med att säkerställa en fungerande infrastruktur i samhället.

– Läs mer på LRF:s webbplats.

Hur upprätthålls djurskyddet?

Djurskyddsmyndigheten bedömer är att det inte uppstått några större problem för djurskyddet med anledning av stormen. En majoritet av jordbrukets djurhållare har tillgång till reservkraft. De djur som eventuellt kan fara illa är tropiska sällskapsdjur. Djurskyddsmyndigheten har aktuell information på sin webbplats.

– Läs mer på Djurskyddsmyndighetens webbplats.

Hur hanteras frysta livsmedel?

Livsmedelsverket ger på sin webbplats ut råd om hanteringen av frysta livsmedel. Verket har även råd om vad man ska ha i matförrådet.

– Läs mer på Livsmedelsverkets webbplats.

Näringsdepartementet (registrator@industry.ministry.se)

Artikeln senast uppdaterad 2 februari 2005

Regeringens utrikesdeklaration i riksdagen 050209.

(Den i förväg skrivna versionen. Det talade ordet gäller)

“Herr/Fru talman,

Tsunami: ett ord ingen av oss någonsin glömmer. En jordbävning så kraftig att jordaxeln rubbas, jättevågor som krossar allt i sin väg, ofattbara 300 000 döda.

Vi förlorade sannolikt fler barn på annandagens morgon än någon annan dag i Sveriges historia. Ett hack som för alltid kommer att synas i statistiken över barnadödligheten i vårt land. Ett hack i tiden, ett sår i hjärtat på alla som förlorat någon.

Vi vill kunna bistå människor i nöd, även på andra sidan jordklotet. Vi vill kunna göra mer, och göra mer tidigare. Regeringen ser fram mot förslag från den särskilda kommissionen till hur Sveriges kapacitet i krissituationer ska kunna förbättras. Några initiativ har redan tagits:

För det första: Förstärkning och samordning av de olika system som finns för information, underrättelser och analys i Regeringskansliet ska säkerställas. Ett databaserat konsulärt informationssystem ska tas fram. Utbytet av information med andra EU-länder ska förstärkas.

För det andra: Hjälpinnsatser ska kunna sättas in utan dröjsmål. Räddningsverket ska kunna agera direkt vid en nödsituation. En konsulär beredskapsstyrka inrättas vid UD.

För det tredje: EU ska med snabbinsatsstyrkor kunna bistå sina medborgare vid kriser och katastrofer utomlands.

I katastrofens spår har vi sett många bevis på uppoffringar och samarbete. Regeringen riktar ett varmt tack till alla som gjort fantastiska insatser i Sverige, i Thailand och i andra länder. Men många kommer att behöva hjälp länge till. De barn, de föräldrar, de systrar

och bröder som måste leva vidare med ett sår i hjärtat, ska vi ge all den omtanke, allt det stöd, och all den respekt vi förmår.

Tsunamin är en skoningslös påminnelse om att vi delar samma värld. Naturkatastrofer och miljöförstöring, fattigdom och globala epidemier, terrorism och organiserad brottslighet, sviktande stater och regionala konflikter, krig och massförstörelsevapen – allt detta utgör hot för alla länder.

De nya hoten kräver ett breddat säkerhetsbegrepp. De kräver en säkerhetspolitik med individens skydd och rättigheter, och folkrätten i centrum. De kräver en aktiv utrikespolitik. Utrikespolitiken är vår främsta försvarslinje, hette det under det kalla kriget. I dag går den linjen i Afghanistan, i Afrika, på Balkan, och på andra platser där Sverige deltar i insatser för fred och i aktivt utvecklingsarbete.

”Vi som tillsammans utgör FN har ett stort gemensamt ansvar. Kommande släkten kan tänkas säga om oss, att vi aldrig uppnådde vad vi försökte uträtta. Må de aldrig kunna säga att vi misslyckades därför att vi brast i tro eller tillät egoism att vanställa våra ansträngningar.”

Så formulerade Dag Hammarskjöld sin vision om vårt ansvar för världsorganisationen. Han lyckades även i en tid av skarpa motsättningar förstärka FN.

Generalsekreterare Kofi Annan bygger vidare i denna anda. I december offentliggjorde den högnivåpanel som han tillsatt ett av de mest omfattande reformdokumenten i FN:s historia: rapporten om globala hot, utmaningar och förändringar. Sverige har bidragit både finansiellt och med konkreta förslag. I januari lanserades också Millennieprojektets uppfordrande rapport. Nu är det upp till medlemsstaterna att ta sitt ansvar.

I år firar vi FN:s 60-årsjubileum. Världens stats- och regeringschefer samlas i september i New York. Inför detta toppmöte, som kommer att ledas av den då nyvalde ordföranden i generalförsamlingen, Jan Eliasson, verkar Sverige aktivt för att det också ska leda till konkreta resultat:

Vi vill se ett legitimt och effektivt säkerhetsråd som tar sitt fulla ansvar för internationell fred och säkerhet. Sammansättningen av rådet

måste bättre spegla att världen har förändrats sedan 1945. Sedan FN-stadgan antogs har antalet medlemsstater nästan fördubblats och ett antal nya länder världen över utvecklats till särskilt viktiga politiska och ekonomiska aktörer. Sverige anser att dessa stater bör få en roll i säkerhetsrådet som motsvarar deras växande betydelse, vilja och möjlighet att bidra till FN:s arbete. Genom en utvidgning av säkerhetsrådet skulle dess legitimitet och relevans säkerställas.

Genom att begränsa vetorättens användning kan säkerhetsrådets effektivitet samtidigt förbättras. Högnivåpanelen har lanserat två modeller för hur säkerhetsrådet skulle kunna utvidgas. Båda uppfyller det principiella målet att göra rådet mer representativt. Oavsett vilken modell som väljs är det mest angelägna att vi når beslut om en utvidgning i samband med årets toppmöte.

Vi vill se ett starkare skydd för människors säkerhet. Det primära ansvaret för människors säkerhet måste alltså ligga på den suveräna staten. Men 60 år efter Auschwitz och 10 år efter Srebrenica och Rwanda vet vi att stater kan vara ovilliga eller oförmögna att stoppa övergrepp. Då måste det internationella samfundet agera. Av FN-stadgan följer att säkerhetsrådet måste ta sitt ansvar för att förhindra folkmord, massmord och etnisk rensning. Om inte säkerhetsrådet tar detta ansvar, eller om vetorätten missbrukas, måste vi, efter en noggrann bedömning av de politiska och folkrättsliga aspekterna, överväga vad som på andra sätt kan göras för att i akuta lägen rädda människor från grova övergrepp. Skyldigheten att skydda är ett gemensamt ansvar som vi alla bör vara beredda att ta.

Vi vill se ett kraftfullt gemensamt agerande mot internationell terrorism. Det kräver ett långsiktigt globalt samarbete med full respekt för mänskliga rättigheter och rättstatens principer.

Vi vill se ett tydligare kollektivt ansvar i kampen mot massförstörelsevapen. Spridningen av kärnvapen måste förhindras. Det är angeläget att alla ansträngningar fullföljs för att hindra länder som Nordkorea och Iran att skaffa sådana vapen, liksom att kärnvapenstaternas åtaganden om nedrustning genomförs utan ytterligare dröjsmål. Detta kommer att vara Sveriges prioriteringar inför den översyns-

konferens som hålls i maj.

Vi vill reformera FN:s ekonomiska och sociala råd så att det blir ett verkningsfullt globalt forum och bidrar till att förverkliga millenniemålen.

Vi vill se en vital generalförsamling som tar sig an relevanta aktuella frågor. Repetitiva och resultatlösa diskussioner måste bort.

Vi vill se en stärkt krishanteringsförmåga inom FN. FN måste kunna agera snabbt - och långsiktigt. Vi vill att en fredsbyggande kommission under säkerhetsrådet får ansvar för att fylla gapet mellan akut krishantering och långsiktig utveckling. Liberia är ett aktuellt exempel där en fredsbevarande insats lyckades stoppa de stridande, men där hållbar fred ändå inte säkrats eftersom de stridande inte återanpassats till ett civilt samhälle. Den pågående FN-insatsen i landet, där Sverige deltar, har ett bredare och mer långsiktigt mandat.

Vi vill att kvinnor mer aktivt ska involveras i fredsprocesser och fredsfrämjande insatser och att skyddet för kvinnors rättigheter stärks, i enlighet med FN:s resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet.

Vi vill stärka skyddet för konflikternas mest sårbara offer, barnen.

Vi vill förbättra FN:s förmåga att förebygga väpnade konflikter. I Sudan är fem miljoner människor på flykt i sitt eget land. Samtidigt som vi välkomnar fredsavtalet i söder förvärras situationen i Darfur där två miljoner människor är i akut nöd. Detta är en första prövning av den Afrikanska unionens förmåga. Vi välkomnar att AU tar ledningen i arbetet för att lösa kontinentens konflikter. Ett partnerskap växer fram mellan AU och EU. Idag bidrar EU med militär och civil personal samt finansiering till AU:s insats i Darfur.

Vi vill stärka den internationella rättsordningen. Vi vill att de ansvariga för brott mot de mänskliga rättigheterna i Darfur ställs till svars vid den internationella brottmålsdomstolen, och att säkerhetsrådet ska överväga när riktade sanktioner mot ansvariga för övergreppen ska införas.

Regeringen vill ta vara på folkrörelsernas engagemang i arbetet för att reformera FN. Dag Hammarskjöld-jubileet i år blir ett viktigt tillfälle, liksom det seminarium Sverige tillsammans med Norge

kommer att arrangera i april om FN-reformer.

FN:s roll för den globala säkerheten är central. Men FN kan inte och ska inte göra allt. Regionalt samarbete får en allt viktigare roll över hela världen. Som Kofi Annan har påpekat kan inte världsorganisationen prioritera insatser i Europa. Vår rika världsdel måste själv ta huvudansvaret. Och insatserna som krävs är stora, trots välståndet i vår del av världen

Många gränsöverskridande hot är sammankopplade i Europa. 90 procent av allt heroin i Sverige förs från Afghanistan via kriminella nätverk på Balkan och i andra delar av EU:s närområde. Sådana nätverk är ansvariga för att hundratusentals kvinnor och barn faller offer för sexhandeln, och finansierar ofta terrorism. Vi behöver stärka det europeiska samarbetet för att möta dessa hot.

Det effektivaste motmedlet är demokrati, ekonomisk utveckling och respekt för mänskliga rättigheter och rättstatens principer över hela Europa. Det var förutsättningen för framsteg och välstånd i vårt land, liksom det är det för alla andra europeiska länder. EU:s förmåga att sprida dessa värden är det främsta bidraget till säkerhet i Europa. EU:s dragningskraft har hjälpt ett dussintal länder till imponerande demokratiska, ekonomiska och sociala framsteg, och lett till att en genomgripande omvandling av det turkiska samhället inletts.

De fredliga revolutionerna i Georgien och senast i Ukraina visar att drömmen om frihet aldrig kan besestras. När Viktor Jusjtjenko nyligen svor presidenteden var det en historisk händelse, jämförbar med tidigare omvälvningar i Central- och Östeuropa. Vi måste stödja den nya ukrainska regeringens reformsträvanden. Sverige ökar besöksutbytet och fördubblar biståndet. Drömmen om frihet är också drömmen om EU. Det ukrainska folket har tydligt visat att det delar de grundläggande värderingar som EU bygger på. Ukraina har samma rätt som andra europeiska länder till ett medlemskaps-perspektiv.

När kriget i forna Jugoslavien bröt ut i början av 1990-talet räckte EU inte till. Idag tar EU ett huvudansvar för utvecklingen på västra Balkan. Ett frihandelsområde byggs upp med EU som förebild för varaktig fred. EU-perspektivet är en viktig drivkraft för reformarbetet.

Men förhandlingar om medlemskap förutsätter samarbete för att ställa krigsförbrytare inför rätta. Sverige fortsätter också att verka aktivt för en lösning av Kosovos framtida status.

Vitryssland är ett grannland. Det är närmare till Minsk än till Kiruna från denna kammare. Men demokrati och mänskliga rättigheter är satta på undantag. Därför måste den högsta politiska ledningen isoleras, och de demokratiska krafterna stödjas. Det vitryska folket har en naturlig plats i den alleuropeiska gemenskapen.

Moldavien är ett närmast bortglömt land i Europa. Men vi kan inte acceptera frusna konflikter, laglösa utbrytarrepubliker och människohandel. Vi måste stödja Moldavien att komma på rätt kurs.

Samarbetet med Ryssland är en hörnsten i arbetet för säkerhet i vårt gemensamma närområde. Vi har ett utvecklat regionalt samarbete som bidrar till att föra Ryssland närmare Sverige, Norden och EU. Sverige vill fördjupa samarbetet med Ryssland. Vi vill att Ryssland engageras mer i globala frågor. Det var viktigt att Ryssland ratificerade Kyotoprotokollet. Vi verkar för att underlätta för frihandel mellan EU och Ryssland. Vi delar engagemanget för de problem som Ryssland står inför, inklusive hotet från terrorism. Med bestörtning bevittnade vi terroristdådet i Beslan. En förutsättning för ett fördjupat samarbete är att den ryska regeringen ser till att den demokratiska utvecklingen i landet går åt rätt håll och att överträdelser mot de mänskliga rättigheterna upphör. Situationen i Tjetjenien måste lösas med en politisk process.

Med en befolkning på 450 miljoner människor och en fjärdedel av världens samlade BNP, med världens största handelsområde genom den inre marknaden och med mer än hälften av världens utvecklingsbistånd är EU obestridligen en global aktör. Med en EU-agenda för de globala utmaningarna där alla unionens instrument samverkar - bistånd, konfliktförebyggande, fredsbevarande, miljö- och handelspolitik - kan unionen effektivt motverka de nya hoten.

Därför verkar vi inom EU för ett ambitiöst och samstämmigt agerande till stöd för FN:s millenniemål. Politiska beslut påverkar inte bara de egna medborgarna utan världen i sin helhet. I Sveriges nya

politik för global utveckling samverkar alla politikområden. Men utvecklingssamarbetet har kvar sin viktiga roll. Mer bistånd behövs. Sverige når nu en procentmålet, och driver på för att EU:s totala bistånd ska höjas.

Därför verkar vi inom EU för öppnare och rättvisare regler för världshandeln. Handel skapar förutsättningar för tillväxt och utveckling också i fattiga länder, och motverkar hot och konflikt. Vi vill se resultat i WTO-förhandlingarna. Tullmurar och andra handels hinder ska rivas och jordbrukssubventioner ska minskas radikalt. Sverige satsar också på särskilt bistånd för att utvecklingsländerna på allvar ska kunna delta i den internationella handeln.

Därför verkar vi inom EU för en ambitiös flyktingpolitik. Att människor söker sig över gränser för att arbeta och studera främjar samarbete, utveckling och tillväxt. Men ingen ska tvingas lämna sitt land på grund av konflikter och förtryck. Där börjar vår flyktingpolitik. Människor som är förföljda ska erbjudas en fristad i Sverige och i EU. Sverige ska bidra till fungerande asylsystem i länder där detta saknas, och utveckla vårt eget flyktingmottagande. Rätts säkerheten i asylprocessen ska stärkas både nationellt och på EU-nivå. Sverige vill se gemensamma regler också för internationell migration. Vi har ett fungerande globalt system för rörlighet över gränserna för varor, tjänster och pengar, men inte för människor. Den globala migrationskommissionens rapport i sommar kan förhoppningsvis bli ett första steg.

Därför verkar vi inom EU för att främja fred och hantera kriser. EU har krishanteringsinsatser i Afrika, Mellanöstern, södra Kaukasus och på Balkan. Sverige deltar i alla EU-operationer. Men vi måste kunna agera snabbare, inte minst när FN behöver stöd. Därför är vi stolta över att Sverige, tillsammans med Finland, Norge och Estland, snart kommer att kunna sätta upp en militär snabbinsatsstyrka inom EU. Under 2005 ökar regeringen anslaget för deltagande i fredsfrämjande insatser, också för mer långsiktiga insatser under ledning av FN, EU eller Nato.

Därför verkar vi inom EU för att civila snabbinsatsgrupper med

räddningstjänst, sjukvård, evakuering, administratörer och polis ska inrättas. De ska snabbt kunna sättas in också för att bistå medborgare som drabbas av naturkatastrofer eller andra kriser utanför EU:s gränser. EU:s krisberedskap bör kompletteras med en nordisk. Den första stora gruppen svårt skadade svenskar flögs hem från Thailand med ett norskt plan. Vi kan bli ännu bättre på att bistå varandra i krislägen.

Sverige har under tio års medlemskap varit med om att utveckla EU till vårt, vid sidan om FN, viktigaste forum för att påverka den globala agendan. Det nya fördraget och arbetet för att skapa världens mest konkurrenskraftiga kunskapsbaserade ekonomi är viktiga steg mot ett mer öppet och effektivt samarbete på mellanstatlighetens grund.

Men också andra samarbeten är betydelsefulla. Regeringen kommer att lägga fortsatt vikt vid vårt närområde och det nordisk-baltiska samarbetet. 100-årsminnet av unionsupplösningen med Norge uppmärksammas på många sätt, bland annat som ett exempel på fredlig konfliktlösning och på hur ett långsiktigt nära samarbete kan ersätta allvarlig motsättning

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa var betydelsefull när folken i Central- och Östeuropa vann friheten och har nu en liknande roll för Ukraina, Vitryssland och andra länder i EU:s östra närområde och i Centralasien. Genom OSSE verkar vi också mot organiserad brottslighet, terrorism och människohandel, och för minoritetsrättigheter.

Sverige är militärt alliansfritt. Samtidigt är Nato en viktig partner till Sverige när det gäller insatser i krisområden. Vi fortsätter bidra med styrkor till Nato/PFF:s insatser på Balkan och i Afghanistan. Sverige står i maj värd för ett ministermöte inom partnerskapet med Nato, ett tillfälle att diskutera dagens säkerhetspolitiska utmaningar i denna breda krets.

Som medlem i EU och som partner i olika organisationer får vi fler vägar att bedriva en aktiv utrikespolitik och utveckla vår långa tradition av medling och konfliktlösning.

Sverige bidrar till en säkrare värld genom engagemanget i

Mellanöstern och genom den nya Anna Lindh-stiftelsen för dialog mellan kulturer. Vi ska ta vara på de palestinska och irakiska folkens imponerande ja till fred och frihet och tydliga nej till terror och förtryck.

Det irakiska parlamentsvalet utgör en lovande inledning på en politisk process mot full demokrati. Den internationella militära närvaron bör successivt avvecklas. Sverige bistår Irak genom att utbilda polis och domare. Vi stödjer demokrati och mänskliga rättigheter och ska hjälpa till att bygga upp förstörd infrastruktur.

Det palestinska presidentvalet blev en symbol för den nya strimma av hopp som nu finns om en lösning på konflikten mellan israeler och palestinier. Insikten måste öka, med Abu Mazens ord från presidentinstallationen, om att ”vi är två folk som måste leva sida vid sida”.

Vi har sett hur våld föder våld – men vet också att fred föder fred. Den nya palestinska ledningen behöver stöd. Israel förbereder sig för att utrymma samtliga bosättningar i Gaza. Regeringen välkomnar ett israeliskt tillbakadragande som ett första steg mot ett slut på ockupationen av de palestinska områdena. Separationsbarriären på ockuperat område strider mot internationell rätt och kan aldrig accepteras.

Det palestinska ledarskapet har ett ansvar att fortsätta bygga demokrati och att vidta åtgärder mot terrorism. Sverige bidrar med personal i den EU-grupp som ska stödja palestinerna att förbättra lag och ordning. Israel har, liksom Förenta staterna, ett stort ansvar för att hjälpa det palestinska ledarskapet att etablera sig. Israel måste underlätta rörelsefriheten i de palestinska områdena så att en normal ekonomisk aktivitet kan komma i gång.

Hela det internationella samfundet måste bidra till dessa ansträngningar. Det krävs ett tydligt engagemang från samtliga medlemmar i kvartetten för att färdplanens mål om en livskraftig och demokratisk palestinsk stat och ett Israel inom säkra och erkända gränser ska kunna förverkligas. Det är hög tid att förverkliga visionen om fred och utveckling i Mellanöstern.

Den israelisk-palestinska konflikten är ett tydligt exempel på behovet av ett amerikanskt engagemang. EU och USA måste samverka för

att världssamfundet ska kunna möta de utmaningar som det står inför. Åsiktsskillnader får inte överskugga insikten om att vi delar grundläggande värderingar om frihet och demokrati. Regeringen vill se ett vitaliserat transatlantiskt samarbete.

Sverige bidrar till en säkrare värld genom kontakter med världens folkrikaste land, Kina, som har blivit en allt viktigare global aktör. Regeringen är övertygad om att dialog och samarbete är en förutsättning för att kunna påverka landet i riktning mot demokrati och ökad respekt för de mänskliga rättigheterna. Kina är också ett nyckelland i arbetet för en miljömässigt hållbar utveckling och mot smittsamma sjukdomar som hiv/aids. Vi vill samtidigt betona vikten av dialog mellan Kina och Taiwan. Denna konflikt måste lösas på fredlig väg, utan användning av militära hot som påtryckningsmedel.

Sverige bidrar till en säkrare värld genom arbetet för att stoppa världens svåraste farsot, hiv/aids som hotar utvecklingen i stora delar av Afrika och alltmer i länder i Asien och Europa. Regeringen vill bekämpa hiv/aids med alla tillgängliga metoder: från massiva förebyggande insatser och ökad forskning till en stor satsning för att ge fler rätt till vård på samma villkor som i den rika världen. Det är en fråga om solidaritet och en fråga om rättvisa.

Herr/Fru talman,

Efter tsunamin har vi delat sorgen, men vi har också förenats i solidaritet. Låt det bli utgångspunkten för fördjupat internationellt samarbete.

Låt oss fortsätta att stärka samarbetet i närområdet och inom den nordisk-baltiska kretsen. Vi behöver våra närmaste vänner också i en global värld.

Låt oss verka för frihet och utveckling i hela Europa, och låt oss inom EU också ta oss an de globala utmaningarna.

Låt oss stödja det palestinska, det irakiska, det afghanska, det ukrainska, och andra folk på vägen från förtryck mot frihet och demokrati.

Låt oss ta den historiska chansen att utveckla Förenta nationerna.

Låt oss göra FN till den kraft världssamfundet behöver i kampen för internationell fred och säkerhet, utveckling, demokrati och mänskliga rättigheter.

Låt detta vara utmaningarna för en aktiv svensk utrikespolitik.”

[DNs kommentarer till utrikesdeklarationen.](#)

DN 050210 sid 4:

**“En utrikespolitik också efter tsunamin
Per Ahlin: En krympande värld i riksdagens utrikesdebatt.”**

“**Få ögonbryn** kan ha höjts över att regeringens utrikesdeklaration inleddes med konsekvenserna av tsunamin. Naturkatastrofen orsakade mänskliga tragedier, men den illustrerade också på ett brutalt sett hur världen ser ut. Hoten är nya, det som sker på andra sidan jordklotet påverkar oss, världen har krympt.

Därför talade utrikesminister Laila Freivalds om ett breddat säkerhetsbegrepp, om att sätta individen i centrum, om nödvändigheten av att det internationella samfundet kan ingripa för att stoppa massmord och om att den första försvarslinjen går långt utanför det egna landets gränser.

Så långt kunde nog de flesta hålla med, möjligen med undantag för vänsterpartiet. Där förefaller man vara motståndare till varje ingripande så länge det inte sker enligt en folkrätt som ska tolkas exakt så som partiet gör det.

När utrikespolitikens fokus kom på tal, började åsikterna dock gå i sär. Det märktes i de borgerliga partiernas kritik mot att regeringen är för sval i sitt engagemang för demokratin, och det märktes när utrikesministern redogjorde för vilka medel som står till buds i arbetet med att skapa en världsordning som klarar de nya utmaningarna.

Länge - oroväckande länge - föreföll det som om Laila Freivalds

svar på alla frågor var FN. Det tog en god stund innan hon talade om någonting annat än världsorganisationen.

Tidigare har det svenska hyllandet av FN varit okontroversiellt, men på senare år har kritiken tilltagit. Organisationen anses föråldrad, passiv, korrupt och illa lämpad för sitt uppdrag.

Riktigt så långt gick inte folkpartisten Cecilia Wikström, men hennes anförande visade tydligt att en utrikesminister i riksdagens talarstol inte längre mekaniskt kan prisa FN utan att få mothugg.

Blind tilltro till världsorganisationens förträfflighet kan man emellertid inte anklaga regeringen för. Sverige har tvärtom varit aktivt och presenterat ett antal förslag, främst för att effektivisera den preventiva diplomatin och för att sanktionsinstrumentet ska fungera bättre.

Nu talade Laila Freivalds om behovet av ett legitimt och effektivt säkerhetsråd, om att vetorätten måste begränsas och om att rådets sammansättning måste spegla verkligheten (det vill säga att fler medlemsstater ska släppas in).

Men, som utrikesministern påpekade, "FN kan inte göra allt." Världsordningen måste regionaliseras, och Europa behöver ta ett betydligt större ansvar än hittills.

När den trygga internationella arenan, gärna så långt bort från Sverige som möjligt, lämnas börjar svensk utrikespolitik som vanligt att präglas av inkonsekvens - om än i mindre utsträckning i årets utrikesdeklaration än tidigare.

EU är en "global aktör", framhöll utrikesministern och prisade samtidigt unionens krishanteringsambitioner. Sverige ska till och med vara med i en militär snabbinsatsstyrka. Sverige ska således, för att uttrycka det annorlunda, bidra militärt när en europeisk organisation så begär. Låter det bekant?

I utrikesdeklarationen var skrivningarna om alliansfriheten också påfallande återhållna, regeringen gjorde egentligen endast ett konstaterande av faktum utan de överord som normalt följer. Och de som ägnar sig åt närläsning (eller önsketänkande) kan nog notera en för-

skjutning, inte minst med tanke på att Laila Freivalds i nästa andetag talade berömmande om det svenska partnerskapet med Nato.

"Nu krävs resonemang om varför vi är alliansfria och om vi har anledning att överväga alternativ", skrev den tidigare kabinetssekreteraren Sverker Åström häromdagen i Aftonbladet. Och han lanserade själv ett argument för fortsatt utanförskap. "Sverige vill inte ställa in sig i ledet bakom den ledande Nato-makten som angripit Irak och nu brutalt ockuperar landet", framhöll han.

Det må vara en ståndpunkt som väcker sympati hos många. Problemet är att vi åter ser ett exempel på det starka intresse som finns när det gäller att anpassa Sveriges nej till Nato till en föränderlig värld.

Alliansfriheten var bäst under det kalla kriget, den var bäst under den turbulenta period som var vid Sovjetunionens sönderfall, och den har sagts vara bäst i det fredliga läge som råder nu. Utanförskap anses vara att föredra eftersom Natos medlemsstater bara tar diktat av USA, men när de inte lyder (såsom skedde när Turkiet begärde hjälp under upptrappningen till Irakkriget) utmålas i stället bilden av en organisation som inte fungerar.

Utrikesdeklarationen var fri från motiveringar av alliansfriheten. Det kan måhända tolkas som ett gott tecken.

Per Ahlin

per.ahlin@dn.se”

Fågelinfluensan kan drabba svenskarna.

DN 050216 sid 4:

“Att lörbereda sig för det värsta”

“Henrik Berggren: Sveriges beredskap är god - för en del.

DET ÄR FRESTANDE att nypa sig i armen när man läser Socialstyrelsens "Beredskapsplanering för en pandemisk influensa". I saklig ton målas ett tänkbart scenario för hur Sverige skulle kunna drabbas av en massiv influensaliknande spanska sjukan kring första världskriget. Då dog omkring 38 000 människor.

Även om dödligheten inte skulle bli så hög kan förloppet bli dramatiskt nog: överfulla vårdanläggningar, massiv sjukfrånvaro, gränskontroller, karantän, stängda skolor och arbetsplatser och statliga prioriteringsordningar för vilka som ska få tillgång till vaccin och medicin. Läger man till risken för att viktiga delar av samhällsservicen inte fungerar, stark oro eller panik bland medborgarna samt svartabörshandel med läkemedel blir känslan av science fiction-film total.

Men science fiction är naturligtvis fel ord. I själva verket har människan under större delen av sin historia levt med möjligheten av ond, bråd död i form av smittsamma sjukdomar. Och - i takt med att möjligheten att hejda spridningen ökat - också brottats med frågan om vilka kollektiva åtgärder staten bör vidta för att skydda medborgarna.

HISTORISKT SETT HAR staten getts långtgående befogenheter att inskränka olika medborgerliga fri- och rättigheter inför en dödlig epidemi: att sätta människor i karantän, stänga gränser, tvångsisolera smittbärare, vaccinera befolkningen och kontrollera informationsflödet.

Ibland har åtgärderna varit befogade, i bland har de missbrukats av

auktoritära regimer. Det finns stora skillnader mellan hur olika länder har reagerat på epidemiska hot som kolera, smittkoppor och veneriska sjukdomar.

Vissa nationer har varit mer inriktade på att med frivilliga insatser avlägsna sådant som ansågs befordra smittspridning: dålig hygien, bristande kunskaper och osunda miljöer. Andra länder har en starkare drakonisk tradition av att kontrollera medborgarnas möjligheter att sprida sjukdom till varandra.

Båda angreppssätten behövs. Friska, starka och välinformerade människor har bättre skydd mot sjukdomar. Men att kontrollera smittvägarna är också nödvändigt: det finns en rad sjukdomar som inte tar hänsyn till levnadsstandard, allmän hygien och utbildningsnivå.

Detta gäller inte minst influensavirus. Om fågelviruset skulle bli pandemiskt är det därför rimligt att det förs in under smittskyddslagen som Socialstyrelsen föreslår. Stat och myndigheter måste kunna vidta de nödvändiga åtgärderna när det gäller att hindra spridningen.

MEN DET FINNS EN baksida av myntet. Vi ger staten denna makt för att den ska ge oss alla bästa möjliga skydd mot en hotande fara. Och i det sammanhanget kan man undra över de prioriteringar som Socialstyrelsen gör när det gäller vem som ska ha tillgång till vaccin och läkemedel.

Att det görs prioriteringar är självklart. Det kommer att ta tid och få fram vaccin och det är oklart hur mycket antivirala mediciner som kommer att finnas tillgängliga. I ett sådant läge accepterar nog de flesta medborgare att personer som löper större risk att insjukna - gravida, små barn, hjärt sjuka, sjukvårdspersonal - får företräde. Jag tror också att de flesta inser att det är bra om regeringen och några till i ledande befattning står på benen.

Däremot kan man undra över de 325 000 personer med "mycket viktiga samhällsfunktioner" som ska räknas in i beredskapsansamlingen. Jag förstår förvisso tanken: om Sverige drabbas av fågelinflu-

ensan bör inte läget förvärras av att polis, renhållning, medier, telekommunikation och så vidare inte fungerar.

MEN 325 000 PERSONER är 3—4 procent av Sveriges befolkning. Det luktar Dr. Strangelove, en skiktning av medborgarna i nyttiga och onyttiga. Kan ni föreställa er en situation där Sverige drabbas av ett potentiellt dödligt virus och ett par hundra tusen människor av en befolkning på 9 miljoner får tillgång till läkemedel därför att de har "mycket viktiga samhällsfunktioner"?

Det är ett framtidsscenario nästan lika oroväckande som själva influensahotet.

henrik.berggren@dn.se “

Samordningsproblem inom sjukvården.

DN 050110 sid 4:

"Felbehandlingar i sjukvården orsakar 3.000 dödsfall per år"

"Nya undersökningar visar att personalen ofta inte vågar rapportera vårdskador.

Mellan 2.000 och 3.000 svenskar beräknas avlida varje år på grund av felbehandling inom sjukvården. Drygt 60 procent av personalen vid landets sjukvårdsenheter vet med sig att felbehandlingar skett, men har inte rapporterat dessa. Ofta på grund av rädsla. Det visar nya undersökningar som Svenskt Näringsliv presenterar. Där avslöjas också att en person med värk i axel och skuldra och remiss från vårdcentral får vänta i genomsnitt hela 33 veckor enbart för ett första besök hos en specialist. "

" Onödiga misstag inom sjukvården skördar mångdubbelt fler liv än trafiken. Den otydliga och splittrade organisationen är en bidragande orsak till de onödiga vårdskadorna, liksom även till de långa väntetiderna.

Vi presenterar i dag ett antal nya studier som belyser omfattningen av de undvikbara sjukvårdsskadorna och de "dolda" väntetiderna för patienter. I en av undersökningarna har en rad patienter försökt att boka tid hos läkare för allvarliga åkommor vid ett hundratal kliniker. Denna ibland till och med årslånga väntetid för ett normalt läkarbesök på specialistmottagning bortses det ofta från. Fokus har ensidigt och felaktigt enbart varit tiden från diagnos till behandling.

Samtidigt presenterar vi en rad goda exempel som visar att vårdskador och väntetider kan minskas väsentligt med en annan organisation. En nyckelfaktor är att varje patient bör ha rätt till snabb direktkontakt med

en läkare som fungerar som koordinator eller lots genom den alltför splittrade vården.

I flera nya amerikanska studier som bygger på noggranna genomgångar av dödsorsaker konstateras att det antal undvikbara dödsfall som uppstår på grund av felbehandling motsvarar "tre kraschade jumbojetplan varannan dag". Översatt till svenska förhållanden skulle det innebära ungefär 2 000 - 3 000 dödsfall per år, mer än fem gånger så många som orsakas av trafiken.

Att detta inte enbart är ett amerikanskt fenomen visas i en noggrann genomgång av patientjournaler i Danmark. Där konstateras att 9 procent av inlagda på sjukhus lider av skador som orsakats av sjukvården snarare än av någon sjukdom eller olycka. Exempel på sådana skador är feldiagnoser, sjukhusinfektioner eller trycksår. Nära hälften av dessa skador ansågs undvikbara.

I Sverige lyser studier som ger ökad kunskap om undvikbara vårdskador med sin frånvaro. Flera studier tyder i stället på att många i den svenska vården inte tagit till sig betydelsen av ett gediget patient-säkerhetsarbete.

Vid en riksomfattande granskning Socialstyrelsen gjort framgår att personalen vid drygt 60 procent av de granskade enheterna vet med sig att avvikelser inträffat som borde ha rapporterats men där så inte skett, ofta på grund av rädsla. 35 procent av de undersökta psykiatriska öppenvårdsmottagningarna har över huvud taget inte fungerande rutiner för avvikelserapportering, så att till exempel självmord kan förebyggas.

I en undersökning från Kardiologföreningen hävdas att 650 patienter per år dör i onödan i Sverige på grund av bristande rutiner vid plöts-

ligt, oväntat hjärtstopp. I en rapport från Stockholms läns landsting uppskattas att 20-40 procent av sjukvårdsorganisationers årliga budgetar går åt till att hantera konsekvenserna av bristande kvalitet. Samtidigt sägs att "I Sverige är forskning på ekonomin runt kvalitet och säkerhet begränsad"|"Inga för syftet relevanta publicerade svenska studier framkom i sökningen..."

Många av de undvikbara vårdskadorna har sin grund i en organisation där patienten inte står i fokus. Patienter skickas runt mellan olika vårdproducenter utan att någon tar ansvar för helheten. Samarbete mellan olika läkare försvåras av allt från icke-kommunicerande journalsystem till att många kliniker och vårdcentraler styrs och tillåts agera som fristående satelliter i vårdsystemet. Detta skapar också ett stort merarbete för sjukvårdspersonalen. Det förekommer till och med att läkare på akutmottagningar tvingas ägna en betydande del av sin tid åt att ringa runt till olika avdelningar i jakt på lediga vårdplatser åt patienter, samtidigt som svårt akut sjuka tvingas vänta på vård.

I uppföljningar av tidigare studier som vi presenterar i dag bekräftas att en orimligt stor andel av en sjukhusläkares tid, närmare hälften, går till arbetsuppgifter som över huvud taget inte är relaterade till vården av enskilda patienter.

Den orationella organisationen skapar också väntetider. I en ny studie som vi presenterar i dag har vi låtit en rad personer försöka att boka tid för olika symptom hos hundra kliniker runt om i landet. En person med värk i axel och skuldra och remiss från sin vårdcentral får i genomsnitt vänta 33 veckor enbart för ett första besök hos specialist. Därefter börjar väntetiden på behandling som är den som politikerna uppmärksammat. Denna långa väntetid till specialistmottagning rör då en typ av åkomma - rörelseapparatusens sjukdomar - som står för mer än en tredjedel av all sjukskrivning.

Ofta kan redan ganska små ändringar i organisationen som ger någon läkare ett mer sammanhållet ansvar för en patient ge stora positiva effekter. Vid öron-, näsa-, hals-kliniken i Lund fick varje patient en ansvarig läkare genom hela vårdepisoden. Följden blev en drastisk minskning av väntetiderna. Exemplet är dock ett undantag i vård-Sverige och ingen generell företeelse.

Vissa patienter kommer kanske att med bättre IT-teknik kunna hitta bättre själva. Sjukvårdsföretaget Kaiser Permanente i USA arbetar med att låta alla anslutna se sina egna journaler och labresultat samt boka tider på sin personliga nätsida. Detta måste bli möjligt även i Sverige.

För patienten och vårdkoordinatorer bör det vara en rättighet att kunna följa kvaliteten hos olika vårdproducenter. Där har andra länder gått om oss. England och Norge har lyckats utveckla ranking- och kvalitetsindikatorer för varje sjukhus, som är lättillgängliga på nätet.

Frågor som besvaras i sådana redovisningar är till exempel: Hur vanligt är det att patienter får ligga i korridoren? Hur nöjda är patienterna? Hur vanliga är sjukhusinfektioner? Hur många överlever efter olika behandlingar?

Men för många är detta inte tillräckligt. Det växande antal multisjuka äldre är de som mest far illa av den splittrade vården. Bland dem är det vanligt att inom loppet av några år träffa ett tiotal olika läkare, som ofta inte vet vad de andra har ordinerat. En studie av utskrivna äldre från akutkliniker i Stockholms län visar att för var fjärde patient som sjukhuset planerade eftervård för skickades ingen skriftlig information till öppenvården.

Vi menar därför att det är avgörande att någon tar ett helhetsansvar för den sjukvård som en patient behöver. Vi kallar denna roll för en personlig vårdkoordinator. En utgångspunkt

bör vara att det alltid finns någon lätt tillgänglig person inom sjukvården som är beredd att ta ansvar för en patient.

Det kan vara husläkaren om den klarar uppgiften och är tillgänglig. Om husläkaren inte är tillgänglig går ansvaret automatiskt över till en annan läkare, till exempel vid sjukvårdsrådgivningen, som då tillfälligt tar över som vårdkoordinator. Om man långvarigt hamnar på sjukhus eller en definierad vårdkedja kan det bli en koordinator där som tar över. Man skall aldrig hamna i ett läge där ingen har ansvar.

Den personliga vårdkoordinatören tar ett helhetsgrepp om vårdbehoven. Man skall inte behöva plocka ihop specialisttjänster själv om man inte vill eller kan. Koordinatören skall kunna boka in tid direkt hos de läkare, specialister eller undersökningar som behövs. Vårdkoordinatören kan se var väntetiderna är korta, och kan ge råd om kvalitetsmått från olika vårdgivare samt var man kan informera sig för att ta ställning till val man måste träffa som patient.

Det görs synligt hur ofta en vårdkoordinator inte kunnat svara en patient och hur långa väntetider patienterna har haft medan koordinatören haft ansvaret, och hur det har gått för patienterna sedan. Vårdkoordinatorerna har då all anledning att bli pådrivande för utveckling av vårdsystem som förbättrar organisationen och minskar väntetiderna. Vi bedömer att ett system med vårdkoordinatorer, som har acceptans av övrig sjukvård och ett fungerande IT-stöd till förfogande, inte kommer att öka sjukvårdens kostnader utan minska dem.

I förlängningen kan man tänka sig konkurrerande vårdorganisationer - privata och offentliga - som tillhandahåller hela vårdåtagandet gentemot medborgarna. Individerna får välja vilken vårdorganisation han eller hon vill tillhöra. Vårdorganisationen tillhandahåller själv, eller upphandlar hos andra vårdgivare, den sjukvård som de anslutna individerna kommer att behöva. Härigenom vidgas vård-

koordinatorsrollen. Särskilt i mindre befolkningstäta områden kommer flera vårdorganisationer att sluta utföraravtal med samma vårdgivare. Samma gäller avseende högspecialiserad vård.

Finansieringen är huvudsakligen offentlig eller på annat sätt solidarisk, eftersom plånboken inte vare sig ska eller får styra möjligheten till medicinskt motiverad vård. Ersättningen till vårdorganisationen bör ske bland annat med hänsyn till individens ålder och medicinska status. Då vårdorganisationerna ska ha ett ekonomiskt sunt mål - vinst ska tillåtas - och vara konkurrensutsatta blir det också lönsamt att vårda på "rätt" nivå i vårdkedjan. Förebyggande hälsovård blir också betydelsefullt för vårdorganisationen. Kvalitetskontrollen upprätthålls bland annat genom öppna kvalitetsredovisningar av processer och behandlingsresultat samt genom patienternas fria val av vårdorganisation.

Svensk sjukvård har ofta varit bra på att anamma de senaste medicinska metoderna. Organisationen har däremot inte hängt med. Patientens behov har i alltför liten utsträckning fått styra. Hur väl sjukvården lyckas i framtiden hänger knappast på i vilken mån landstingen eller staten är huvudmän för sjukvården. Det avgörande blir om sjukvården organiseras så att den lyckas ta ett samlat ansvar för en patients behov. Det står bokstavligen tusentals liv på spel.

STEFAN FÖLSTER, Chefekonom, Svenskt Näringsliv
GÖSTA JEDBERGER, styrelseledamot, Svenskt Näringsliv
ANDERS MORIN, Ansvarig välfärdspolitiska frågor, Svenskt Näringsliv "

Kris i psyk- och narkotikavården.

DN 050309 sid 4:

"Kräv böter av lagtrotsande kommuner och landsting"

“Ingen tar ansvar för psykiskt sjuka missbrukare, skriver Björn Fries och Anders Milton. Kommuner och landsting skall samarbeta över gränserna för att hjälpa psykiskt sjuka missbrukare. Men fortfarande faller dessa mellan stolar och skyddsnet. Om dagens regelverk inte räcker till blir det nödvändigt att införa en vårdgaranti även för denna patientgrupp. Det kan också behövas ekonomiska sanktioner, alltså viten, för lagtrotsande kommuner och landsting som inte ger psykiskt sjuka missbrukare den vård och omsorg de har rätt till. Det skriver Björn Fries och Anders Milton, nationella samordnare för narkotikapolitiken respektive psykiatrin.”

“Mikael, 43, sitter utanför en trappuppgång och röker några fimpar. Han blev nyss utkörd från psykiatriska akutmottagningen eftersom han var berusad och stökig och inte kunde förklara varför han kommit dit - att han var i akut behov av psykiatrisk hjälp. På grund av sin psykiska sjukdom klarar han inte av att följa någon behandling för sitt missbruk. Han har ingen bostad och på stadens härbärge har man slutligen - med vanda för vad som ska hända med Mikael - tvingats portförbjuda honom eftersom han är så stökig.

Här sitter alltså Mikael i kylan med sin psykosjukdom och sitt blandmissbruk och platsar inte någonstans trots att han egentligen är dubbelt kvalificerad för vård. Alla är överens om att han behöver hjälp och vård men ingen gör något. Alla anser att det är någon annan som har ansvaret.

Varför är det på det här sättet? Okunskap? För många huvudmän som delar på ansvaret? Bristande resurser? Nej, ingen av dessa förklaringar duger.

Kunskaperna finns. Vi vet att psykisk sjukdom är vanligt bland dem som har ett missbruk och omvänt, att missbruk är vanligt bland dem med psykisk sjukdom. I dag finns dessutom kunskap om hur vården bör utformas och organiseras.

Att det finns många huvudmän får inte innebära att enskilda faller mellan stolarna eller att insatserna uteblir. Ett av huvudmännens uppdrag är just att samarbeta över gränserna. Även om det finns behov av ökade resurser så kan man samordna de som faktiskt finns i dag för att hjälpa Mikael. Det gäller att använda resurserna på bästa sätt. Att samarbeta och samordna insatserna blir inte dyrare, utan tvärtom mer kostnadseffektivt, när man kan undvika dubbelarbete och i stället stötta varandra.

Men varför ser det då ut som det gör? Varför tar man inte till sig nya kunskaper, varför samarbetar man inte och varför satsas inte mer på denna så utsatta grupp människor? Det är några av de frågor vi ställer oss i våra uppdrag som nationella samordnare för psykiatrin och för narkotikapolitiken. På tre områden ser vi att det måste till förändring.

För det första måste alla ansvariga på alla nivåer börja använda sig av den kunskap som finns på området.

Mikael har stora sociala och medicinska problem, inte antingen eller. Ett samhälle vars experter inte ser det har problem. Även psykiskt sjuka missbrukare har rätt att få insatser som utgår ifrån aktuell kunskap. Den tid då det är fritt för var och en inom vården att använda den metod och det arbetssätt som man har lust med måste vara förbi.

Det är redan i dag möjligt att inrätta gemensamma team med kompetens inom både missbruk, psykisk sjukdom och social omsorg. Personal från kommun och landsting kan arbeta tillsammans, lokaliserade under "samma tak". Alla "Mikael" eller "Lotta" bör få en person som lotsar dem till den vård och hjälp de behöver. Den personen ska se till att Mikael får attraktiva vårderbjudanden, jobba långsiktigt och stå för praktisk och konkret hjälp i det dagliga livet. Vi är övertygade om att det går att genomföra de förändringar som krävs

för att Mikael ska få tillgång till rätt vård i rätt tid. Det är politikernas ansvar att se till att de som arbetar inom teamen får möjlighet att vara uthålliga, att de får jobba långsiktigt, för att Mikael ska få ett så drägligt och självständigt liv som möjligt.

För det andra måste vi få tillsynsmyndigheter som har mandat att tvinga fram samarbete.

När medierna uppmärksammar att personer med psykisk sjukdom och drogmissbruk är inblandade i våldshändelser instämmer de flesta ansvariga i att insatserna för människor med psykisk sjukdom och missbruk måste samordnas och bli effektivare. Men varför händer ändå ingenting när kamerorna släcks?

Att regelverk och huvudmannagränser hindrar samarbete låter som undanflykter. Den som är i behov av vård och stöd ska få det utan att behöva ta hänsyn till organisatoriska gränser inom eller mellan huvudmän. Att som kommun eller landsting välja bort att samarbeta och samtidigt hävda att man sköter sitt jobb skall inte kunna vara möjligt. Dessutom måste det bli ett slut på de ideologiska motsättningarna som försvårar ett konstruktivt samarbete. När Mikael inte har något tak över huvudet i bitande vinterkyla bryr han sig förmodligen inte om huruvida han får hjälp efter ett socialt eller medicinskt paradig.

Både Socialstyrelsen och länsstyrelserna har vid upprepade tillfällen under de senaste tio åren lyft fram och pekat på bristande samarbete mellan huvudmännen, så frågan är väl känd hos dem. Men ingen myndighet har det samlade uppdraget att utöva en skärpt tillsyn över både socialtjänst och hälso- och sjukvård.

Det saknas en tillsyn med möjlighet till sanktioner när ansvariga i kommuner och landsting inte samarbetar. Om huvudmännen har som gemensam uppgift att hjälpa Mikael måste vi självklart ha en tillsyn som granskar att detta genomförs och dessutom på ett bra sätt. Kanske är det dags för gemensamma regionala tillsynsmyndigheter för hela vården och omsorgen?

Men det brister inte bara i samarbetet mellan socialtjänst och hälso- och sjukvård. Även andra myndigheter, som försäkringskassan och arbetsförmedlingen, är ofta passiva. Det innebär att personer med

missbruk och psykiska funktionshinder inte platsar i några rehabiliteringsåtgärder, inte ens om de varit drogfria en längre tid. Än värre är att unga med dubbel problematik över huvud taget inte får hjälp att komma in på arbetsmarknaden. Myndigheternas regelverk är inte på något sätt anpassade efter den här gruppens behov. Så förutom att Mikael saknar de vårdinsatser han behöver, bostad och pengar, så saknar han möjlighet till sysselsättning.

För det tredje krävs att vi satsar mer på den psykiatriska vården och missbrukarvården.

Regeringen har för den närmaste treårsperioden avsatt 820 miljoner kronor för olika insatser inom missbrukarvården och 700 miljoner kronor för insatser inom psykiatrin. Men också kommuner och landsting måste bidra för att vi ska kunna få en förändring. Både landsting och kommuner måste ta sitt ansvar för att ge Mikael vård. Landstinget kan inte få slippa kostnaderna för Mikaelns vård genom att hävda att det är missbrukarvård han i första hand behöver och att han därmed är kommunens ansvar. Och kommunen å sin sida får inte slippa kostnaderna för missbrukarvård för att Mikael är psykiskt sjuk och därför tackar nej till erbjudna insatser, eller inte klarar av att passa tider, fylla i formulär och uppföra sig hyfsat. Båda förhållningssätten strider mot den lagstiftning vi har i dag: Mikael har rätt till den vård och omsorg han behöver.

Om dagens regelverk inte räcker till är det nödvändigt att införa en vårdgaranti som tillförsäkrar Mikael de vård- och omsorgsinsatser han behöver.

Ett fritt vårdval, precis som inom kroppssjukvården, med rätt att inom 90 dagar erhålla vård hos en vårdgivare som man själv väljer, en vård som hemkommun och landsting då får bekosta gemensamt. Som komplement kan också ett betalningsansvar införas som innebär att om den ena parten fullföljer sitt ansvar och gör hela jobbet får man debitera den andra parten halva kostnaden.

Det kan emellertid också bli aktuellt att fundera över ekonomiska sanktioner, det vill säga viten, för de kommuner och landsting som trots dessa skärpningar inte ger den vård och omsorg som dessa

medmänniskor behöver. I dag sköter många kommuner och landsting inte sina uppdrag gentemot dessa behövande på det sätt som lagen föreskriver. Sanktioner eller en tydlig rättighetslagstiftning måste övervägas om lagtrots fortsätter.

Förutom ett krav på landstingen och kommunerna, på samordning och samarbete, måste vi börja ställa krav på att man också tar det ekonomiska ansvaret - att man är beredd att satsa resurser även på de allra svagaste grupperna. En svårt psykiskt sjuk missbrukare kostar i dag totalt i samhället 3-4 miljoner kronor per år. Ett gemensamt team som tar om hand 25 personer kostar i samma storleksordning. 25 nya team i Sverige skulle kosta 100 miljoner kronor och redan med detta skulle vi radikalt förbättra dagens situation.

Det handlar inte bara om Mikael, även om vi kan beröras starkt av hans livssituation. Nej, det handlar också om hela samhällets tilltro till vård- och omsorgsapparaten. Och sist men inte minst: Vi ser det som en självklarhet att vi som samhällsmedborgare har rätt att kräva att vård och omsorg som bekostas med skattemedel används på det mest effektiva sättet.

Mikael, 43, finns inte men han har hundratals systrar och bröder i liknande situation runt om i hela Sverige. Med hög alkoholkonsumtion, lättillgänglig narkotika och ökande psykisk ohälsa bland ungdomar är risken stor att vi kommer att få allt fler personer i samma situation som Mikael - och allt tidigare i livet.

Björn Fries

Nationell narkotikapolitisk samordnare

Anders Milton

Nationell psykiatrisamordnare “

Sjukskrivningar.

DN 041030 sid 4:

“En liten maning till besinning P C Jersild om sjukskrivningar”

“Svenskar i arbetsför ålder som inte arbetar brukar anges till så många som uppåt 1,4 miljoner. Det är så man baxnar! Här ligger över en miljon svenskar hemma på soffan, eller jobbar svart eller snickrar i smyg på fritidshuset, medan vi andra sliter i vårt anletes svett för att få ihop till skatten.

Sjuk- och hälsovården i Sverige kostar ungefär 100 miljarder per år. Kostnaden för sjukskrivna och förtidspensionerade kostar också omkring 100 miljarder. Avsevärda belopp läggs ner på medicinsk forskning om sjukdomar och sjukvård. Till denna sektor finns knutna 1 000 professurer. Medan det för forskning om sjukfrånvaron i dagsläget inte finns en enda svensk professur. Är skälet att vi redan vet tillräckligt om varför människor är frånvarande på grund av sjukdom, eller påstådd sjukdom? Inte alls. För att citera ledaren i det dagsfärskta numret av Scandinavian Journal of Public Health (5/2004): de vetenskapligt belagda kunskaperna om sjukfrånvaron är "very limited", mycket begränsade.

I sin rapport "Sjukskrivning - orsaker, konsekvenser och praxis" (167:2003) redovisar Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU), att man vid en litteraturgenomgång inte funnit någon undersökning som uppfyller de högsta kraven på vetenskaplig kvalitet. Bevis på en lägre, hygglig, nivå finns för att anställda med inflytande över sin arbetssituation mer sällan är sjukskrivna; att sjukförsäkringens utformning har betydelse; att det finns ett samband mellan lägre samhällsklass och högre sjukfrekvens samt att dåligt arbetstill-

fredsställelse ökar risken för sjukskrivning för nack- och ryggbesvär. Det är i stort sett allt.

Vid sidan av de undersökningar SBU utvärderat finns vad man på vetenskaplig jargong kallar anekdotisk kunskap: någon har jobbat på vårdcentral och träffat på flera långtidssjukskrivna som jobbar svart. Eller försäkringskassan har sökt ett antal sjukskrivna i hemmet och inte funnit dem där. Med flera liknande olycksbådande exempel. Men ingen vet om dessa fynd är generellt giltiga. Anekdotisk kunskap kan fungera som larmsignal - men kan aldrig ersätta systematiska studier. Trots detta uttalar sig politiker, debattörer och ledarskribenter inte bara med emfas utan inte sällan också förtrytsamt över att så många svenskar inte är i jobb.

Varför är det så svårt att ta fram hårda fakta om sjukfrånvaron? Därför att det är ett problem med ett flertal in- och utgångar. Vad menas till exempel med "arbetsför". I princip antas vi alla vara arbetsföra från sena tonår och upp till 65 eller numera 67 år. Men varför är man arbetsför upp till 65/67 års ålder - varpå denna förmåga plötsligt upphör? Kan det möjligen vara så att denna gräns är godtycklig? Att alla antas kunna jobba för fullt till 65/67 år är en administrativ, ekonomisk och politisk gräns. Det är faktiskt lättare att beskriva vad denna gräns inte är, nämligen fysiologisk.

Fysiologisk eller reell arbetsförmåga skiftar som bekant. Ibland hör man att arbetsförmågan är kompensatorisk, alltså att den som inte är så begåvad å huvudets vägnar i stället är kroppsligt stark, och vise versa. Det är - tyvärr! - inte riktigt sant. Så orättvis är naturen att positiva egenskaper ofta är kopplade till varandra, som teoretisk begåvning, kroppskrafter och god hälsa. Man skulle kunna påstå att de som har de tyngsta, skitigaste, de mest låsta och repetitiva jobben är de som är minst lämpade just för den typen av uppgifter.

Om vi bortser från åldern - vem är då arbetsför? Försäkringskassan bestämmer, men som sjukskrivande läkare vacklar man mellan två

synsätt. Det ena går ut på att en person efter rehabilitering ska ställa sig till arbetsmarknadens förfogande. Men finns i praktiken inget arbete, varken på deltid eller efter omplacering, inte ens om personen flyttar, anses hon eller han knappast arbetsför. Det är en definition som tar hänsyn till realiteterna. Den andra linjen menar att den som rent teoretiskt skulle kunna utföra någon form av sysselsättning inte har rätt till sjukskrivning eller förtida pension. Och rent teoretiskt kan förstås en sextioårig norrländska med dålig rygg och en bakgrund i hemtjänsten ta ett deltidsjobb som arkivarbetare i Skåne.

Andra, får vi anta, som står vid sidan av arbetslivet är tvärtom i högsta grad arbetsföra, men inte motiverade att jobba. De har anpassat sig till ett bidragsliv de inte har rätt till. Den lön de kan erbjudas skiljer sig inte påtagligt från bidraget. Skillnaden kan öka om bidraget sänks eller, vilket sällan påpekas, lönen höjs. Somliga tillhör inte alls någon låglönekategori. Dit hör egna företagare, avdankade politiker, högre tjänstemän och andra som "pensionerat sig" fem-tio-femton år för tidigt och inte visar någon påträngande lust att lämna södra Spaniens golfbanor.

Sänkta bidrag kan säkert röka ut en del av de sjukskrivna i låglöneyrken. Men sänkningen riskerar fungera som en kollektiv bestraffning. Många kommer att få sänkt bidrag - men inget nytt jobb på köpet, bara lång näsa. Andra långtidssjuka skulle kunna rehabiliteras om resurserna funnes. Men rehabilitering kan vara som att lackera om en rostig bil; det krävs ett omsorgsfullt underarbete innan. Sådant kostar. Liksom resurser till forskning om sjukfrånvaron. Ännu mer kan det kosta att fatta politiska beslut på dåliga faktaunderlag.”

P C Jersild

Kris i polisen.

DN 050219 Ledare sid 2:

“Poliser som flyter ovanpå lagen.

I torsdags publicerades i DN den sista artikeln i en serie om svensk poliskultur. Det har inte varit någon rolig läsning. Polisen lider uppenbart av dåligt ledarskap.

KRIS. DET ÄR DET ord som bäst sammanfattar situationen inom svensk polis. För inte nog med att polisen gör för lite för sällan (se artiklar i DN 8, 9, 10, 15, 16 och I7/2). Kåren uppvisar också allvarliga attityd- och kulturproblem. Det har med all önskvärd tydlighet framkommit av DN:s artikelserie "Poliskultur" .

Avhoppade poliser har vittnat om förakt och översitteri, om poliser som för sitt eget nöjes skull spöar upp en narkoman, och om kolleger och befäl som antingen tiger eller när de tvingas tala vittnar falskt.

Vissa inom branschen menar att denna bild av våldsamma poliser, precis som den av lata poliser som tar två timmars lunchrast och sedan spelar innebandy, mer beskriver vad som varit än vad som är. Det är möjligt att det har blivit bättre. Men det hjälps inte. Så länge problemet kvarstår är utvecklingen för långsam.

DET ÄR UPPENBART att polisen på många nivåer i organisationen lider av dåligt ledarskap. Som på så många andra håll inom offentlig sektor är chef någonting man blir antingen som tack för lång och trogen qänst eller för att man av ett eller annat skäl inte fungerar i personalgruppen. Och alltså inte - som det borde vara - för att man är lämpad för uppgiften.

Polisfacket agerar i likhet med många andra fackförbund som om det bara vore rötäggen som var deras medlemmar. Sin plats i polisens personalansvarsnämnd, PAN, använder facket regelmässigt till att

rösta för att poliser som begått brott eller andra olämpligheter ska få behålla sina jobb. Och då blir det lätt som det blev för Eva Kallai (DN 9/2). Det är de poliser, som skött sitt arbete och som följt lagen och i en rättegång berättat vad som verkligen skedde i stället för att stämma in i en överenskommen uppbyggd historia, som blir utfrysade så .till den grad att det blir omöjligt att jobba kvar

VARJE MÄNNISKA HAR ett eget ansvar. Men man ska samtidigt vara medveten om hur svårt det är att gå tvärs mot en massiv kultur. Säger nio av tio att jorden är platt säger vanligtvis den tionde till sist det också. Därför måste insatserna i huvudsak röra sig ovan individnivån, även om det bland de enskilda också finns mer att göra. Till exempel att verkligen se till att poliser som vittnar falskt åtalas för mened.

På organisatorisk nivå bör behovet av bättre chefer placeras högt på önskelistan. Rörelse i och helst också mellan - personalgrupperna, så att inte samma par åker i samma polisbil hela tiden, minskar sannolikt också risken att "blåljusmaken/makan" blundar när kollegan bredvid går över gränsen. Man ska helt enkelt inte ta kollegans "lojalitet" för given, vilket man lätt gör om man i åravis nött bilsäte och vardagsproblem med en och samma person.

Att vara polis är ett jobb, inte ett förtroendeuppdrag. Men det är inte vilket jobb som helst. Det är inte heller arbeten som läkare, sjuksköterska, sjukgymnast, tandläkare, psykolog eller psykoterapeut. Just därför finns i dessa senare fall en legitimation knuten till rätten att utöva sitt yrke. Den som missköter sig kan efter prövning fräntas rätten att utföra vissa arbetsuppgifter.

Det är svårt att se att en våldsbenägen sjukgymnast utan pistol och batong skulle vara så mycket farligare än en våldsbenägen polis med pistol och batong. Och det är följaktligen svårt att se varför inskränkningarna i yrkesutövningen regleras hårdare för sjukgymnasten än för polisen.

POLISENS PERSONALANSVARSNÄMND ÄR ett arbetsgivarorgan som skulle kunna göra mycket mer än det gör. Polisen i Stockholm är en jätteorganisation som anställer allt från poliser till vaktmästare och växeltelefonister. Möjligheterna till omplacering finns men används vanligtvis inte. Det är som om det vore en mänsklig rättighet för den våldsamma piketpolis som till och med dömts för ett våldsbrott att efter avtjänat straff få åka vidare med "grabbarna i piketen" för att med sin batong fortsätta att "rensa upp bland buset".

Och sedan kan man ju fråga sig hur det kommer sig att enskilda poliser fått för sig att polisledningen ser mellan fingrarna med övervåld och översitteri.

DN 19/2 2005”

Kris i kriminalvården.

DN 050221 sid 6:

“I dag åtalas 17 personer för rymningen från Hall i somras då polismördaren Tony Olsson och tre andra grovt kriminella bröt sig ut ur det hårdbevakade fängelset. De använde två vapen och en mobil som för modligen smugglats in av en anställd.

Sammanlagt åtalas fem före detta anställda. En 22-årig man riskerar ett mångårigt fängelsestraff för grovt vapenbrott och främjande av flykt. De fyra andra åtalas för tjänstefel. Åklagaren Stefan Bergman bedömer att deras påföljd kan stanna vid böter.

TRE AV RYMMARNA kan vänta sig påbackning på sina straff om de döms för åtalspunkterna olaga frihetsberövande, grovt vapenbrott och olaga hot. Tony Olsson kan inte få något förlängt straff eftersom han redan är dömd till livstid . Döms han kommer det sannolikt att vägas in när han någon gång i framtiden ansöker om benådning hos rege ringen. Hans möjligheter till per missioner påverkas förmodligen också, enligt Stefan Bergman.

DE ATTA SOM MISSTÄNKTS för att ha agerat utanför anstalten är i stor utsträckning bekanta till rymmaren Daniel Maiorana, enligt Stefan Bergman. Han är dömd till fyra års fängelse för rån och misshandel och har utpekats som ledare för det kriminella nätverket "Fucked for life" i norra Botkyrka. Före flykten från Hall hade han lyckats rymma t vå gånger.

Sedan rymningen har det installerats en metallbåge och en röntgenutrustning som alla - även anställda - ska passera för att komma in. En narkotikahund används för stick-kontroller.

Anställda ska regelbundet kontrolleras mot brottsregistret, vilket DN rapporterade i fredags.

Sommarvikarier ska inte arbeta på högsäkerhetsavdelningar utan ordinarie personal ska rotera dit under semestertider. Schemat ska också skrivas så att personalgrupperna blir blandade. Det motverkar den machostil som finns på de tyngsta avdelningarna och som betraktas som en säkerhetsrisk eftersom det retar upp fångarna. Störningssändare för mobiler har installerats på vissa avdelningar. Anstaltschefen Per-Åke Palmquist räknar med att hela anstalten har störningssändare i mitten av mars.

En underrättelsegrupp ska ha daglig kontakt med länskriminalen i Stockholm för att utbyta information om rymningsbenägna fångar och deras nätverk utanför anstalten.

FRITAGNINGSFÖRSÖK utifrån försvåras av betongsuggor och järnstänger som ställts upp utanför huvud grindarna. Det finns också planer på att flytta centralvakten till en mindre sårbar plats i mitten av anstaltsområdet dit man kommer genom kulvertar. Dessutom förbereds ännu ett yttre stängsel.

-I framtiden tror vi inte att det största hotet kommer inifrån och ut, snarare utifrån och in, säger Hallchefen Per-Åke Palmquist.

PETER LETMARK peter.letmark@dn.se 08-73810 00 “

DN 050222 sid13:

“Kriminalvården har alltid haft en bristande förmåga att genomföra de säkerhetsförändringar som krävs. Det säger regeringens rymningsutredare Björn Eriksson till DN.

Han har under hösten utrett säkerheten på landets högsäkerhetsanstalter och lämnat en lång lista på förändringar som måste göras till regeringen. Björn Eriksson befarar att rymningen från Hall skulle kunna ske igen, trots alla utredningar och den debatt som varit.

KRIMINALVÅRDEN HAR en bristande genomförandeförmåga. Vi har sett historisk att den har "genomfört förändringar". Sedan ser vi ändå att ingenting har hänt, säger Björn Eriksson till DN.

Han vill se svart på vitt att säkerheten på Hall och andra anstalter har testats och utvärderats, innan han vågar påstå att de blivit säkrare.

Björn Eriksson pekar ut tre huvudorsaker till att rymningen kunde genomföras. Först och främst att underrättelsen inte fungerade som den skulle. Under en lång tid fanns det information om rymningsplanerna, men den nådde aldrig anstaltsledningen.

För det andra fanns inget säkert övervakningssystem. Hade kamerorna varit rätt använda hade larmet gått långt tidigare.

- Inget talar om för vårdarna att det stod en person (Tony Olsson) utanför cellen. Då hade de aldrig gått dit, säger Björn Eriksson.

DEN TREDJE ORSAKEN ÄR den "interna kulturen" och den "osunda ledningen" på fängelserna. Var fjärde vårdare var sommarvikarie och saknade utbildning och erfarenhet för det krävande arbetet på observationsavdelningen. De var i samma ålder, runt 25 år, som de flesta fångarna, enligt Eriksson, som pekat på en "machostil" bland vårdarna.

- Läger du ihop det där så har vi en grund för korruption, säger Björn Eriksson.

Kriminalvårdens chef, Lars Nylén, instämmer i Erikssons kritik, men försvarar förseningen av vissa säkerhetsanordningar med att de inte kan införas över en natt. För att undvika att anställda sätter bevakningssystemen ur spel, menar han att det krävs parallella system.

- Jag har anslagit mer pengar för att förbättra kameraövervakning en, säger Lars Nylén till DN.

PETER LETMARK”

Kris i moralen.

DN 050220 sid Ekonomi 2:

En etikprofessor om moralen i Sverige.

"Fel av Skandia att inte stämma Lars Ramqvist"

“Det är bättre för samhället om Skandia stämmer sin förre ordförande, Lars Ramqvist. Det anser etikprofessorn Hans De Geer, som i Skandiaskandalen, fackpampars fiffiande och Systembolagshärvan ser tecken på bristande ansvar för andras pengar.

Mutor, mygel, rofferi, girighet, och en häpnadsväckande brist på moral har de senaste åren kommit att förknippas med svenska företag, fackföreningar och politiker. Vad är det som har hänt med bilden av det, kanske tråkiga, men hederliga Sverige?

Hans De Geer, professor i etik på Handelshögskolan tror att en av förklaringarna till mygeltrenden är att så många system i samhället innehåller pengar utan tydliga ägare. Då minskar också ansvaret för dem.

-Lurar du försäkringskassan lurar du ingen särskild. Du lurar visserligen alla andra skattebetalare, men det är inte samma sak som att bedra en person, säger han.

Skandiaskandalen är ett typexempel. Pengarna är herrelösa, samtidigt som ledningen har tillgång till dem.

-Sitter du nära ett penningflöde så är det lätt att stoppa ner ett finger så att det också skvätter på dig, säger De Geer.

Skandia har nyligen träffat en överenskommelse med förre styrelseordföranden Lars Ramqvist. Denne tar på sig ett "moraliskt ansvar" för skandalen, men ingen skuld, samt betalar tillbaka drygt 2 miljoner. Skandia avstår från att stämma Ramqvist.

Hans De Geer förstår Skandias styrelse. Ur ett snävt bolagsintresse

gör den rätt. Likväl gör den fel, om intresset breddas, anser han.

- Det är ett samhällsintresse att vi får en rättslig process, som är precis så transparent - genomskinlig - som ligger i rättssamhällets begrepp, säger han.

-I stället för att vi nu, med rätt eller orätt, kan misstänka att här har man gjort en uppgörelse bröder emellan, tillägger han.

En annars typisk situation där moralen lätt utmanas är när en organisation ska köpa in varor och tjänster. Systembolaget är här paradexemplet. Hans de Geer sade i en DN-intervju i förra veckan att ansvaret för att denna "kultur" kunde frodas inom bolaget ytterst vilade på dess ledning - vd Anita Steen och hennes ledningsgrupp.

Ett annat område där inte minst DN avslöjat skandaler, är inom arbetarrörelsen, nu senast den om riksdagsmannen Ola Rasks affärer. Här handlar det om en annan typ av frestelse än den som en inköpare kan känna.

-Vad som kommer in i bilden där är ett långvarigt maktinnehav. Om man inte känner sig ifrågasatt eller hotad i sin position, så är det klart att det är lättare att bete sig utan att det får några följder, säger De Geer. **Makt korrumperar?**

-Precis.

Ändå vill inte LO tillsätta en extern utredare som ska granska organisationen. Ett misstag tycker De Geer - som också tycker att skandaler inom politiken och den fackliga sfären är värre än inom näringslivet. I den förra sfären handlar det om människor som har sökt och fått andra människors förtroende.

-Du har fått en förtroendeposition och det är mer moraliskt laddat än om du är butikschef på Systembolaget.

Han ser också en klar skillnad mellan fiffel inom den offentliga sektorn och den privata. Den offentliga sektorn finansieras av allas våra skatter, den privata av frivilliga pengar från aktieägare och långgivare.

-Men skillnaden är inte riktigt så stor. Storföretagen liknar ett slags offentliga instanser. Skandia är visserligen privat, men hanterar ju pensionspengar, tillägger De Geer.

Går det att lära ut etik till en hel organisation? Är det inte något man ska få i sin uppfostran?

- Det är inte som att lära sig matte. Men det är klart att det går att öka den moraliska kompetensen.

Kan verkligen en organisation skydda sig mot girigbukar, eller männis kor som struntar i normer?

- Nej, man kan aldrig skydda sig 100-procentigt. Men om man ökar insynen så är det ett sätt att förebygga: insyn och goda byråkratiska regelsystem.

Hans De Geer menar också att en anledning till att vi tycks se mer av fiffel är att medierna har blivit duktigare på att granska ekonomin.

- Ska man hitta en enda faktor som förändrat förutsättningarna för att driva ekonomiska verksamhet radikalt de sista 25 åren så är det mediernas förändrade roll, säger han

- Allt du gör är potentiellt granskat av medierna, diskuterat i medierna, förklarar han.

DAN LUCAS dan.lucas@dn.se 08-7381919”

Samma välfärd i hela landet.

DN 041105 sid 6:

"Samma välfärd i hela landet viktigare än lokalt självstyre"

“Det är viktigare att sjukvården, äldreomsorgen och skolan är lika för alla i Sverige än att välfärdens kvalitet avgörs lokalt genom det kommunala självstyret. Det anser 70 procent av svenska folket i en ny Sifundersökning. Kvinnor, offentliganställda och äldre hör till de grupper som är mest negativa till stora skillnader i landet. Undersökningen visar att ett nationellt ansvar för välfärdens kärnområden måste gå före kraven på ett ökat kommunalt självbestämmande, skriver Irene Wennemo och Anna Fransson på LO.”

“Under de senaste åren har frågan om ansvarsfördelningen mellan stat, landsting och kommun blivit allt mer aktuell. Tydligaste uttrycket för det är tillsättandet av den statliga ansvarskommitté som har fått i uppgift att utreda frågan.

De flesta medborgare anser att de delar av välfärdspolitikerna som kommuner och landsting har ansvaret för är de mest angelägna. Den socialdemokratiska regeringen har i tre valrörelser i rad vunnit val genom att stå som en garant för kvaliteten i vården, skolan och omsorgen. Det starka stödet för att prioritera dessa verksamheter har till och med fått moderaterna att helt omorientera sin politik för att inte återigen förlora ett val på denna fråga.

Samtidigt har regeringen ett mindre inflytande över de kommunala och landstingskommunala verksamheterna än vad man har över de statliga. De nationellt valda företrädarna, som kommit till makten på att utlova en bättre vård, skola och omsorg, har endast trubbiga instrument för att tillgodose väljarnas krav på förbättringar.

Under de senaste åren har regeringen med den ena innovativa metoden efter den andra försökt styra kommunernas verksamhet. När det inte går att styra välfärdstjänsternas utformning direkt, kan man i stället välja att ge medborgarna rättigheter visavi kommunen eller villkora statliga bidrag till kommunala motprestationer, vilket var fallet med både maxtaxan och de så kallade Wärnerssonpengarna.

Denna utveckling innebär att det kommunala självstyret gröps ur och att vi är på väg att hamna i en situation där den kommunala demokratin spelat ut sin roll. I ett läge där den kommunala ekonomin är pressad blir frihetsgraden begränsad för kommunen att göra något mer än det den verkligen måste. Att vara kommunpolitiker i dag betyder att man får ta ansvar, men att man endast i liten utsträckning har möjligheter att realisera sina politiska visioner.

Grovt förenklat kan man säga att det finns två strategier för att hantera situationen. Den ena är att staten får det fulla ansvaret för att både styra och finansiera delar av verksamheten där det är angeläget med nationellt bestämda individuella rättigheter. Den andra strategin är att låta kommunerna få bestämma mer än i dag. Det betyder att dagens nationella rättighetslagstiftning måste modifieras och att regeringen slutar att villkora statsbidragen. Det kommer leda till att skillnaderna mellan kommunerna tillåts att öka och att utfallet i de kommunala valen blir mer utslagsgivande. Dessa två strategier behöver inte utesluta varandra. Det kan vara möjligt att välja den ena strategin för vissa verksamheter och den alternativa för andra.

Det finns dock en tendens till att detta vägval endast diskuteras utifrån ett politikerperspektiv - hur påverkar vägvalet möjligheter och förutsättningar för politiker på olika nivåer i samhällsorganisationen att förverkliga sina politiska mål? Det som har saknats i debatten är den självklara frågan om hur medborgarna ser på vägvalet. Om jag som medborgare måste välja mellan en större nationell likhet eller ett

ökat kommunalt självbestämmande - där min röst väger tyngre än på nationell nivå - vad väljer jag då?

För att belysa denna fråga har LO låtit göra en opinionsundersökning i Sifos regi. De som svarade fick prioritera mellan att kvaliteten är ungefär lika bra i hela landet, även om det kan minska det kommunala självbestämmandet och att medborgarna genom kommunala beslut har möjlighet att påverka, trots att det kan ge upphov till stora skillnader. Frågan ställdes för fem olika politikområden: sjukvård, äldreomsorg, skola, förskola och kulturutbudet (till exempel bibliotek, musikskola och teater).

Det visade sig att för de tre första områdena, sjukvård, äldreomsorg och skola, var andelen som prioriterade att det skulle vara lika i hela landet mycket stor. Över 70 procent svarade detta medan runt 20 procent ansåg att det lokala inflytandet var viktigast. De resterande var osäkra. För förskolans del var det något färre som ansåg att likhet i hela landet var viktigast, 63 procent, medan nästan 30 procent prioriterade lokalt inflytande. När det gäller kulturutbudet var skillnaden minst, 51 procent ansåg att det skulle vara lika, medan 42 procent ansåg att det lokala inflytandet var viktigast.

Sammantaget finns endast ett begränsat stöd för att det kommunala självbestämmandet ska få något stort genomslag på välfärdsområdet. Inom framför allt välfärdens kärnområden anser medborgarna att det är högt prioriterat med nationell likhet. Det lokala inflytandet kan gärna få stryka på foten för att sjukvården, äldreomsorgen och skolan ska bli lika för alla i landet.

De som är minst positiva till kommunalt självbestämmande är kvinnor, offentligt anställda, medelålders och äldre, de som bor i glesbygd och i mindre orter och de som röstar på socialdemokraterna och vänsterpartiet.

När det gäller det sistnämnda kan det vara ett uttryck för att de med vänstersympatier gärna vill att den socialdemokratiska regeringens politik får genomslag i hela landet. De med borgerliga sympatier, undantaget är kristdemokraternas väljare, vill antagligen göra det möjligt att genomdriva en konsekvent borgerlig politik i borgerligt styrda kommuner och landsting.

De miljöpartistiska sympatisörerna intar en intressant mellanposition. När det gäller sjukvård och äldreomsorg intar de ungefär samma position som vänstern. För skola, förskola och kultur ligger de betydligt närmare borgerligheten, vilket stämmer väl med miljöpartiets linje i rikspolitiken.

De grupper som uttrycker en misstro mot det kommunala självstyret har en sak gemensamt, de är mer beroende av välfärdspolitiken. Kvinnor och offentliganställda jobbar i större utsträckning med välfärdsproduktion. Medelålders har oftare barn som går i förskola och skola. I de äldre grupperna behöver man mer vård och omsorg. För kvinnor har förskolan och äldreomsorgen spelat en viktig roll för att man ska kunna kombinera arbete och familj. De ovan nämnda grupperna har också, med kanske något undantag, visat sig ha en mer positiv inställning till den skattefinansierade välfärden.

Man kan dock hävda, att bara för att staten har ansvar för en viss verksamhet behöver det inte bli lika för alla. Det finns regionala skillnader mellan hur både försäkringskassor och arbetsförmedlingar fungerar. Men skillnaden är att inom statens ansvarsområde ses det som ett problem som behöver åtgärdas. Stora regionala skillnader är ett misslyckande från myndighetens sida. När det gäller kommuners och landstings verksamhet borde skillnader vara ett uttryck för att valutslaget i de lokala valen faktiskt spelar någon roll.

Resultatet av denna studie kan inte tas som intäkt för att man ska förstatliga alla de verksamheter där en majoritet av medborgarna inte

prioriterar möjligheten till kommunalt självstyre. Det kan fortfarande finnas starka skäl till att kommuner och landsting har ansvar för vissa verksamheter. Bland annat är det möjligt att kommuner och landsting är mer kostnadseffektiva utförare.

Men efterfrågan på ökat kommunalt självbestämmande kan inte vara ett argument för att kommunerna och landstingen ska få ett vidgat ansvar och inflytande på välfärdspolitikens kärnområden. För dessa kärnområden finns inte i någon av de belysta undergrupperna en majoritet som anser att kommunalt självbestämmande är viktigare än att undvika stora skillnader mellan olika delar av Sverige. Resultaten kan vidare tolkas som ett starkt stöd för en omfattande utjämning av villkoren mellan Sveriges kommuner och landsting.

När Ansvarskommittén fortsätter sitt arbete med den framtida ansvarsfördelningen mellan stat, landsting och kommun måste hänsyn tas till dessa prioriteringar. När det gäller välfärdspolitikens kärna, som en bra skolgång under uppväxten, bra sjukvård när vi är sjuka och bra äldreomsorg när vi blir gamla, krävs ett nationellt ansvarstagande för kvaliteten. Ett ansvarstagande som kanske måste ske på bekostnad av kommunernas självbestämmande.

Vi kan inte öka det kommunala självstyret bara för att det annars är för tråkigt och tröstlöst att vara kommunalpolitiker. Det slutgiltiga ansvaret för de viktigaste verksamheterna i välfärdspolitiken måste ligga på nationell nivå.

Anna Fransson, Utredare LO
Irene Wennemo, Näringspolitisk chef LO”

Politikerna måste bli ärligare

Från Riksdag och Departement nr 33, 1 november 2004. Sid 24:

“Politikerna måste bli ärligare

Författaren Majgull Axelsson önskar att politiker vågade slåss för rätten att uttrycka sig ärligare. De skulle förvisso få många snytingar av medierna, men hon tror att medborgarna har en beredskap för att politiker tvekar, ändrar sig och omfattar flera sanningar samtidigt.

I Majgull Axelssons senaste roman, "Den jag aldrig var", drabbas en av huvudpersonerna av tillfällig afasi. När biståndsminister Mary Sundin ställer sig i talarstolen för att prata om "vår tids slaveri, trafficking", är hon full av självförtroende. Hon blir lika förvånad som publiken när det bara kommer ett ord över hennes läppar: Albatross. Kanske beror den akuta afasin på att biståndsministern inte på flera år uttryckt sig på ärligt sätt, vare sig politiskt eller privat.

Varför har du lagt berättelsen om en människas längtan att bli hel till en politisk miljö?

- Det fanns ingen medveten koppling när jag skrev, men det har nog att göra med att det politiska språket har blivit så tömt på innehåll. Jag tror det är politikernas känsla av att leva under evig belägring som urholkat deras språk. De bevakar varandra och bevakas av medier, säger Majgull Axelsson.

Politiker redovisar sällan sina verkliga motiv, de försöker vara entydiga och hålla fasaden uppe, säger hon. Att använda det politiska språket på det sättet är farligt, eftersom medborgarna till slut upphör att ta det på allvar. Det är särskilt farligt när det politiska samtalet inte längre hämtar näring i de politiska lokalavdelningarna, utan förs uppifrån och ner, via medierna. Den senaste romanen handlar, på ett plan, om maktbalansen mellan politik och medier.

Själv har Majgull Axelsson befunnit sig i båda världarna. Hon var journalist i 20 år. På 1980-talet var hon en period pressekreterare åt handelsminister Mats Hellström.

Var du tvungen att ljuga med språket som pressekreterare?

-Det fanns färdigskrivna formuleringar om hur saker låg till som kändes obekväma i munnen. Jag var sliten mellan lojaliteten till Mats och viljan att berätta allt, vilket gjorde mig ständigt nervös. Följden blev tyvärr att det kom ut ganska lite information.

Som författare behöver Majgull Axelssons varken vara entydig eller överslätande. Hennes böcker är ofta skoningslösa skildringar av samtidens sämsta samvete - offer för barnprostitution, handikappade, fattiga människor.

Majgull Axelsson säger att varje tid har en självbild som ofta är en aning självgod. Själv var hon barn under hoppets 50-tal, då framtidsbilden av obegränsade förbättringar skapades av socialdemokraterna. Halvt på skoj säger hon att samtiden tillhör dem som berättar de bästa historierna.

- I USA berättar man fortfarande historier, man biter sig fast vid den amerikanska drömmen. Vi kan tycka att de är uppblåsta och tröttsamma. Men de har ändå den där drömmen.

Vi som lever i dag har en mer uppgiven självuppfattning. Vi har inte någon riktig bild av framtiden - förluster värda att sörja, anser Majgull Axelsson. I dag står inte socialdemokraterna för framtidsbilden, utan medierna. Eftersom medierna är inriktade på svårigheter, är det oändligt mycket svårare att göra sig en god bild av framtiden.

- Det gäller att hitta något slags balans. Att ha en bild av framtiden, och att ha en bild som inte är fullkomligt enfaldig, säger Majgull Axelsson.

Anna Rosenberg “

“Majgull Axelsson är 57 år och lever med Rapportchefen Jan Axelsson i Vasastan i Stockholm. Yngsta sonen är nyligen utflugen. Gör just nu: Reser runt och pratar om senaste boken "Den jag aldrig var". Har just fått en ny romanidé, men borde börja med att skriva en utlovad pjäs. Bakgrund: Född i Landskrona. Jobbat inom fackförbundspressen. Dokumentära böcker: "Rosario är död" (om barnprostitution), "Dom som inte har" (om nyfattigdom i Sverige). Skönlitterära böcker: "Långt borta från Nifelheim" (1994), "Aprilhäxan" (1997)”

Ny funktion för krishantering

DN 050217 sid 15:

“Regeringen skapar ny funktion för krishantering

Regeringen arbetar med att skapa en ny krisfunktion i regeringskansliet för att dygnet runt ta in information, analysera den och om nödvändigt larma berörda departementsledningar, berättar försvarsminister Leni Björklund för DN.

-Det är möjligt att om man hade lagt ihop de signaler som kom från olika håll efter tsunamikatastrofen och samlat det i en analysfunktion hade man kanske fått en lägesbild som ser annorlunda ut, säger Leni Björklund.

Försvarsministern är försiktig med hur hon lägger orden när hon talar om erfarenheterna av flodvågskatastrofen och krisberedskapen. Hon vill inte gå in på detaljer och hennes pressekreterare påminner om en idrottstränare när han gestikulerar goda råd till henne under intervjun. Leni Björklund berättar att det pågår en beredning i regeringskansliet som gör att hon inte vill uttala sig om detaljer.

- Men vi behöver bli bättre på att få en gemensam lägesbild. Det är flera av departementen som har information som kommer in löpande. Alla de här informationerna behöver sammanställas så att man får en analys av om det här är en situation som föranleder att man måste öka bevakningen och förstärka hur vi arbetar med hänsyn till en kris.

-Oberoende av vad det är för veckodag eller tid på dygnet kan man behöva larma ledningar från några departement för att det hänt något allvarligt och man behöver antingen följa vad myndigheterna gör eller själva gå in och fatta beslut.

ALLA RIKSDAGSPARTIER utom socialdemokraterna har krävt någon form av krishanteringsorgan i Statsrådsberedningen. Men Leni Björklund markerar att hon inte vill se ett organ som suddar ut roller-

na mellan myndigheter och regeringskansli eller som tar övergripande beslut.

-Regeringen kommer alltid att vara det organ som kommer att fatta beslut i övergripande frågor. I Sverige har vi ett litet regeringskansli och stora myndigheter som ska agera självständigt. I många fall finns det väldigt tydliga ansvarsregler. Där har det fungerat mycket bra när det gäller krishantering av stormen, säger hon.

-Jag tycker att vi ska ha kvar systemet att de som jobbar med en verksamhet normalt också ska förbereda sig för att hantera den om det blir kris. Vi ska inte krångla till det med något extra.

I dag, torsdag, fattar regeringen sannolikt beslut om att ge Räddningsverket mandat att utan regeringsbeslut kunna agera snabbt i ett inledande krisskede.

Den 15 november lägger regeringen en proposition med förslag till hur Sverige ska få en bättre krishanteringsförmåga. "Det finns inte något sammanhållet beredskapssystem i Sverige i fredstid", sade Krisberedskapsmyndighetens generaldirektör nyligen. Leni Björklund säger att det återstår en del att göra.

- Hela vår krishantering har varit kopplad till om det blir invasions - krig. Det är inte kopplat till dagens hotsystem.

- Successivt har vi ändrat på det, men det finns ytterligare steg att ta.

EWA STENBERG ewa.stenberg@dn.se 08-738 24 25

Regeringens förslag om EUs roll vid katastrofer.

“2005-01-31: Svenska förslag för att stärka EU:s förmåga att stödja unionens medborgare vid kriser utanför EU

EU bör förbättra sin förmåga att ge stöd till sina egna medborgare vid katastrofer, kriser och konflikter som inträffar utanför EU:s gränser. Ett samarbete på detta område finns redan, i form av det konsulära samarbetet. Tsunami-katastrofen visar att vi måste både fördjupa och bredda det existerande samarbetet. Angreppssättet bör vara bredare än det hittillsvarande konsulära samarbetet. Det måste inriktas mot ett brett spektrum av hot mot och risker för EU:s medborgare.

Sveriges utgångspunkt för arbetet är att dra nytta av och vidareutveckla existerande EU-samarbete inom det konsulära området, räddningstjänsten och den europeiska säkerhets- och försvarspolitik, i enlighet med det svenska tankepappret från den 6 januari.

De bärande elementen i en EU-förmåga är följande:

- resurser från medlemsstaterna
- strukturer för att koordinera dessa resurser
- understöd från EU:s institutioner (rådssekretariatet och kommissionen)

Medlemsstaternas resurser

I EU:s fördrag ges unionen vissa uppgifter inom räddningstjänst och konsulärt samarbete, vilka i huvudsak är av koordinerande karaktär.

Resurserna för räddningsinsatser, evakuering och konsulära tjänster finns i EU:s medlemsländer. Det finns inga gemensamma, stående EU-resurser för dessa behov.

Tsunami-katastrofen visar att medlemsstaterna måste fortsätta

utveckla sina förmågor. De måste ges snabbhet och uthållighet. En viss specialisering mellan medlemsstaterna är möjlig, men det förutsätter en större kunskap om varandras kapaciteter. För att kunna ge stöd till egna medborgare behövs specialiserade kategorier av personal behövs inom bl.a. konsulär expertis, räddning, undsättning, skydd, omhändertagande, infrastruktur och ingenjörer, logistik och transporter inom ett katastrofområde, strategisk transportkapacitet för långväga evakuering, medicinsk personal och utrustning, rättsmedicinsk expertis, inkl. för identifiering, begravningsexperter och psykologer och psyko-socialt stöd. Flera medlemsstater bedriver redan ett arbete på nationell basis med detta syfte. I Sverige inrättas en nationell beredskapspool med konsulära tjänstemän som kan ingå i en samordnad konsulär EU-insats i tredje land. Några EU-länder har konsulära snabbinsatsstyrkor, t.ex. Storbritannien.

En rad militära resurser har framtagits inom ramen för ESFP och anmälts av medlemsstaterna till EU:s styrkeregister. Dessa kan vara användbara för att stödja EU-medborgare vid kriser utanför EU, t.ex. strategiska lufttransporter, ingenjörsförband, sjukvårdsförband och fältsjukhus. Vissa kapaciteter som framtagits inom civila ESFP kan på motsvarande sätt vara användbara.

Koordinering av medlemsstaternas resurser

Småskaliga konsulära problem kan varje medlemsstat lösa med egna medel, på HOMS-nivå och utan att tillgå kapaciteter från hemlandet. Vid större kriser aktiveras det konsulära samarbetet enligt riktlinjerna från 2003 där det lokala ordförandeskapet resp. ordförandeskapet på huvudstadsnivå har samordningsansvaret. Gränssättande för detta samarbete är ordförandeskapets kapacitet att leda EU i en mycket omfattande kris och förmågan att identifiera och tillgå sådana resurser i medlemsstaterna som behövs för att möta behoven hos de enskilda ländernas medborgare. GAERC:s slutsatser från den 7 januari pekar

på behovet av en snabbinsatsförmåga för unionen. Utvecklingen av en sådan bör, utöver ett stöd till drabbade tredje länder, också avse stöd till de unionens egna medborgare. Dels behövs en gemensam förmåga att stödja ordförandeskapet på plats. Dels behövs ett förbättrat system för att kombinera medlemsstaternas resurser.

Ordförandeskapet, som normalt samordnar medlemsstaternas insatser till stöd för de egna medborgarna i ett drabbat land, behöver vid större katastrofer kunna tillgå en kapacitet som stödjer det. Insamlingen av information om de nationella behoven åligger i normalfallet varje medlemsstat, som sprider denna information till övriga medlemsstater via det konsulära nätverket av medlemsstaternas krisansvariga via bl.a. ”Joint European Situation Centre Forum”. Vid en större kris behöver även medlemsstaterna hjälp med detta.

Baserat på egna erfarenheter från arbetet i Thailand efter tsunamin föreslår Sverige att uppgifterna för ett gemensamt stöd skulle kunna omfatta att:

- samla in och sprida information om stöd- och hjälpbehov, inte minst från det drabbade landets myndigheter;
- sammanställa lägesinformation om EU-medborgares situation;
- insamla och förmedla information om medlemsstaternas olika insatser;
- tillhandahålla kommunikations- och logistikstöd till medlemsstaternas missioner på plats;
- bidra till att de enskilda resurser från medlemsstaterna som anländer till katastrofområdet utnyttjas effektivt;
- hjälpa till med samordning av evakueringstransporter, sjuktransporter etc.

Det är viktigt att här påpeka att ett sådant gemensamt EU-stöd inte på något vis kan ersätta medlemsstaternas insatser utan helt och hållet skall ses som ett komplement och stöd till dessa. Det är bl.a. viktigt för vissa personalkategorier att kunna kommunicera med de drabbade

medborgarna på deras eget språk.

För att kunna lösa dessa uppgifter skulle de bedömningsgrupper (“assessment teams”) som redan idag kan skickas ut inom ramen för EU:s räddningstjänstsamarbete förstärkas med ytterligare kompetenser. Beredskap att kunna agera snabbt är avgörande, vilket talar för attrelativt små grupper inledningsvis skickas ut. Behovet att kunna expandera den initiala insatsen för att svara på ökade krav, om situationen så motiverar, är dock minst lika viktigt.

Civila snabbinsatsgrupper bör vara en andra essentiell komponent i en snabbinsatsförmåga för EU. Det svenska förslaget om civila snabbinsatsgrupper (CRT) från hösten 2004 handlade om en snabbinsatsförmåga på det civila krishanteringsområdet, d.v.s. före, under eller efter konflikter. Det förslaget möter inte alla behov vid en naturkatastrof, bl.a. avseende reaktionstider och beslutsprocesser. Behovet av att EU skaffar sig en snabbinsatsförmåga inom den civila konfliktlösningen kvarstår och arbetet går här vidare inom ramen för ”Civilian Headline Goal 2008”.

Flera av grunderna i det svenska initiativet är dock centrala för möjligheterna för EU att tillägna sig en förmåga att med koordinering av medlemsstaternas resurser ge stöd åt EU:s medborgare vid kriser utanför EU:s gränser, d.v.s. för att skapa en snabbinsatsförmåga för EU enligt GAERC:s uppdrag från den 7 januari. Dessa grunder är:

- Den civila snabbinsatsförmågan skapas med ett modulärt system. En insats skapas genom att sammanföra ett antal moduler. Moduler kan vara nationella eller multinationella.
- Vissa moduler bör bestå av generisk personal, t.ex. ledning, logistik, kommunikation, pressansvariga, politiska rådgivare, militär förbindelsepersonal, administration, gendexpertis, säkerhet, o.s.v. Dessa moduler behövs oavsett inriktningen på insatsen.
- Andra moduler bör bestå av experter inom sakområden.
- En planerings- och understödsfunktion finns i EU:s institutioner.

- Gemensamma koncept bör utarbetas för att tillse interoperabilitet.
- Rekrytering av personal sker med stöd av i förväg upprättade personallistor och med kontraktering på nationell basis.
- Gemensam utbildning och övning, nationellt och på EU-nivå.
- Certifiering.
- Snabbt gripbar utrustning.
- På förhand etablerade principer för finansiering.

Flera av medlemsstaternas räddningstjänster, bl.a. Sveriges, arbetar redan med moduler. Liknande drag återfinns i samarbetet ”International Humanitarian Partnership”. Danmark har föreslagit en modulär ansats i sitt papper från den 17 januari.

Arbetet med en civil snabbinsatsförmåga enligt GAERC:s uppdrag av den 7 januari bör alltså kunna göras parallellt med arbetet inom ”Civilian Headline Goal 2008” för att få synergivinster.

EU-institutionernas roll

Medlemsstaternas resurser bör stödjas av gemensamma EU-strukturer, både inom rådet och kommissionen. Det sker redan idag i viss utsträckning. Dessa strukturer bör förstärkas så att medlemsstaternas resurser koordineras och understöds på ett effektivt sätt. Insatser med så kort reaktionstid som naturkatastrofer kräver kan inte bli föremål för formella rådsbeslut. Karaktären på och tidsförhållandena för de beslut som anges i t.ex. EU:s koncept för snabbinsatsstyrkor (fem dagar från krishanteringskoncept till beslut att starta insatsen) är inte adekvata för insatser vid naturkatastrofer – här måste reaktionstiderna vara timmar eller någon enstaka dag. Detta förhållande, tillsammans med de EU-rättsliga argumenten, innebär att ett utökad EU-stöd till egna medborgare vid kriser utomlands endast kan handla om koordinering av medlemsstaternas insatser och ibland endast att underlätta en koordinering mellan medlemsstaterna. Denna begränsning är också gränssättande för EU-institutionernas roll.

Under EU:s fördrag finns resurser och kapaciteter i både första och andra pelaren, samt f.a. hos medlemsstaterna själva. Den enda möjligheten till en bred och effektiv ansats i en kris är att verka gemensamt mellan medlemsstaterna (under ordförandeskapets ledning), kommissionen och rådssekretariatet. För krishantering under ESFP skapas insatsspecifika ”crisis response coordination teams” (CRCT), bestående av berörda instanser i sekretariatet, kommissionen och ev. ordförandeskapet. Styrkan i denna struktur är att den är informell. Sverige föreslår att ett informellt och flexibelt samrådsförfarande, enligt CRCT:s modell, används i samband med kriser som drabbar EU:s medborgare utanför EU. Här skulle företrädare för alla berörda instanser samlas, bl.a. de som ansvarar för att på ett eller annat sätt koordinera medlemsstaters resurser: ordförandeskapet för de reguljära, konsulära insatserna, kommissionens Monitoring and Information Center för räddningstjänsten, EU:s militära stab för militära resurser och rådssekretariatet för möjliga civila ESFP-resurser. Härutöver tillkommer underrättelsefunktioner (SITCEN), pressansvariga, m.fl.

Det operationscenter som kan sättas upp inom den civil-militära cellen skulle vid större kriser kunna utgöra ett operativt stöd till ett ”crisis response coordination team”. Operationscentret bör då ha civil ledning, en möjlighet som redan idag förutses.

En gemensam ”checklista” bör upprättas för att kunna användas vid större konsulära kriser, vilka bör bygga på existerande procedurer inom det konsulära området och ESFP samt räddningstjänst-samarbetets metoder.

Det konsulära samarbetet av idag har ofullständiga rutiner för att under normala förhållanden eller vid kris låta medlemsstaterna anmäla potentiella kapaciteter för krishantering på det konsulära området. Vi måste öka kunskapen om varandras kapaciteter för att veta vilket land som kan bistå ett annat. Rådssekretariatet bör inom ramen för det

konsulära samarbetet och som stöd för ordförandeskapet i dess samordningsroll upprätta en resurskatalog där medlemsstaterna anmäler vilken typ av resurser som finns att tillgå i händelse av konsulära kriser utomlands. Här bör sådana länder som har ”konsulära snabbinsatsteam” anmäla dessa. Denna förteckning bör vara tillgänglig via det konsulära krissamarbetets säkra kommunikation (”Joint European Situation Centre Forum”). En transparens gentemot motsvarande resurskataloger för räddningstjänst och militär resp. civil krishantering bör säkerställas – inte minst då det kommer att finnas överlappningar. Förteckningen utgör sedan ett stöd när man snabbt skall identifiera hur omfattande konsulära behov kan mötas, t.ex. räddning, sjukvård eller evakuering.

Inom det konsulära samarbetet har inrättats en säker webbsida för riskbedömningar (”Risk Assessment Page”). Denna består idag av en förteckning av alla medlemsstaters egna riskbedömningar av världens alla länder. Hemsidan sköts av SITCEN. Den bör kompletteras med en agregerad analys, som kommer medlemsstaterna till del. Beredskapen att göra insatser och att stödja varandra ökar om det finns en samsyn om risker och prioriteringar. SITCEN bör kunna tillhandahålla denna tjänst genom att samla in underlag från medlemsstaterna och från andra källor.”

[Från Svenskt Näringsliv 050208.](#)

Fördel Sverige.

Ett framtidsprogram för företag och jobb

Fördel Sverige är ett gemensamt inriktningsprogram för näringslivets arbete med att förbättra villkoren för företagande och jobb i Sverige.

Svenskt Näringsliv med medlemsorganisationer kommer löpande att konkretisera idéer, frågor och åtgärder för företagande och jobb. På särskilda temablad kommer vi att ge förslag, fakta och fördjupning. Om detta finns alltid aktuell information på www.svensktnaringsliv.se

En avskrift gjord av Sven Winnell 050212
Svenskt Näringslivs original är i pdf 1,3MB. Denna sammanställning är i pdf-version 16 K.

Runt om i Sverige finns ett stort engagemang och en stark vilja hos företagare att arbeta för utveckling och ökat välbefinnande.

När företag producerar varor och tjänster ger de också arbete och skatteinkomster. De står för forskning och utbildning av medarbetare. För nya svenskar är jobb i företag och eget företagande viktiga vägar in i det svenska samhället.

Företagare erbjuder samhället mycket och kan därför - med rätta - begära rimliga villkor för sitt arbete. Det är inte krav på någons bekostnad utan sådant som förbättrar för alla.

Resultatet från ett stort rådslag i Globen och många möten med företagare runt om i landet har tillsammans med ett brett samarbete med våra medlemsorganisationer nu samlats i ett gemensamt framtidsprogram. Programmet är en kraftsamling med syfte att förbättra villkoren för företagande och jobb i Sverige. Vi kallar detta framtidsprogram för "Fördel Sverige". Det betyder att vi av egen kraft måste skaffa oss fördel för att kunna hävda oss i den globala konkurrensen.

Vi förväntar oss nu mer än samtal med regeringen och riksdagens politiker. Vi förväntar oss beslut om konkreta åtgärder. Vårt framtidsprogram ger besked. I näringslivet är vi beredda att ta vårt ansvar. Nu gäller det även att regeringen och riksdag tar sitt ansvar så att vi tillsammans kan skapa goda villkor för Sverige.

Stockholm den 8 februari 2005

Michael Treschow
Styrelseordförande.

Företagsamheten i fokus

Vi kan alla få det bättre. Men inte utan att själva bidra. Med detta framtidsprogram vill vi i näringslivet visa vad som behöver göras för företagandet, jobben och välfärden i Sverige.

Världen förändras snabbt. Kina och övriga Asien är numera en viktig del av den globala ekonomin. Samarbetet i Europa breddas och fördjupas. Sverige är ett litet land med historiskt sett stora framgångar på världsmarknaden, framgångar som har bidragit till vårt välstånd. Det svenska näringslivet har fortfarande en stark position och duktiga företagare. Produktiviteten är hög, arbetskraften välutbildad, FoU är av hög klass och de globala affärskontakterna välutvecklade. Den ekonomiska, sociala och politiska miljön i Sverige präglas av stabilitet.

Men om vi ska kunna fortsätta att hävda oss krävs utveckling och förnyelse både inom privat och offentlig sektor. Nya affärer behöver skapas både i Sverige och utomlands. Ny teknik och kunskap behöver utvecklas och affärsmöjligheter måste tas tillvara. Detta kräver ett företagsklimat i världsklass.

Sverige står inför flera stora utmaningar. Det är inte enkelt att möta dessa, men vi vet av erfarenhet att i tider då företag startas och växer skapas också jobb och välstånd. Då kan även välfärden förbättras. I Sverige behöver vi kraftsamla kring hur vi tillsammans kan göra det lättare att starta, driva och utveckla lönsamma företag. Företagen i Sverige måste få konkurrera på lika villkor, i första hand inom EU.

Företagsamhet handlar om enskilda människors vilja, handlingskraft och tillit. Det handlar om relationer, om att våga satsa och ta risker, om att söka nya möjligheter och lösningar samt om idogt arbete. Ett framgångsrikt företagande bygger på gemensamma grundläggande värden som fri och rättvis konkurrens, äganderätt och rättssäkerhet. Det handlar också om attityder, förtroende och framtidstro.

God etik och moral måste genomsyra såväl relationen mellan företag och medarbetare som affärer och politik. Företagen har en nyckelroll då det gäller att nå en långsiktigt hållbar utveckling baserad på ekonomisk tillväxt, miljöhänsyn och socialt engagemang. En god samhällsekonomi med låg inflation skapar en viktig grund för växande företagande.

Sverige står inför flera stora utmaningar:

- * Knivskarp internationell konkurrens. Flera miljarder människor i Asien är en del av den globala ekonomin. Det innebär både hot och möjligheter.
- * Sverige har en internationellt sett låg investeringsnivå, vilket urholkar vår framtida konkurrenskraft.
- * Över en miljon svenskar i arbetsför ålder är sjukskrivna, förtidspensionerade, arbetslösa eller lever på socialbidrag. Fler människor måste arbeta för att vi ska klara av välfärden.
- * Åldersstrukturen i Sverige är skev. Efter 2010 ökar antalet personer över 80 år i snabbare takt än antalet i förvärvsarbete. Försörjningsbördan ökar.
- * Andelen företagare i Sverige har aldrig tidigare varit så låg som nu. Vi behöver fler som startar och driver företag.

Ett aktivt Sverige i Europa och i världen

Den internationella konkurrensen har aldrig tidigare varit så hård som nu. Varje sekund – dygnet runt – avgör konsumenter vilka produkter och tjänster som är värda sitt pris. I denna tävlan vill vi att svenska produkter och tjänster ska vinna så ofta som möjligt.

Handel och personliga relationer väver samman människor från olika kulturer och bygger fred och tolerans. Näringslivet bejakar en friare och öppnare värld, där demokrati och marknadsekonomi lägger grunden för bättre levnadsvillkor.

Internationellt samarbete är nödvändigt för att motverka miljöproblem, fattigdom och terrorism. Förbättrat samarbete över gränserna, fler investeringar och mer handel är effektiva redskap i det arbetet. Vi vill därför ha en fri handel av både varor och tjänster samt ökad öppenhet mellan länder. Sverige ska ha en aktiv roll i det internationella samarbetet. Vi ska ta ansvar i gemensamma frågor på ett sätt som stärker Sveriges konkurrenskraft.

Närmare och bredare europeiskt samarbete är viktigt för det svenska näringslivets möjligheter att vara globalt konkurrenskraftigt. EU-utvidgningen skapar nya möjligheter, men innebär också nya utmaningar. EUs gemensamma handlingsplan för konkurrenskraft, tillväxt och jobb – Lissabonstrategin – innehåller ett antal viktiga mål som ska vara uppfyllda

2010. Även Sverige måste delta aktivt i arbetet för att stärka Europas konkurrenskraft.

Många svenska företag – stora som små – är världsledande. Vi har starka traditioner att bygga på. Vi har tillgång till viktiga råvaror, välutbildad arbetskraft och en god forskningsnivå. Miljöengagemanget är starkt. Lokalt är samförståndet mellan fack och arbetsgivare samt mellan företagare och politiker ofta stort. Lönebildning, statsfinanser och inflation har under senare år stabiliserats. Allt detta ger oss styrka och möjligheter.

För att skapa ännu bättre förutsättningar för en positiv utveckling, måste både företagen och den offentliga sektorn ständigt förbättra och effektivisera sina verksamheter samt öka kompetensen och kvaliteten. Då blir Sverige ännu mer attraktivt för investerare och för utländska besökare.

För att stärka Sveriges position i världen kommer Svenskt näringsliv under de kommande åren att arbeta för

- * att fler svenska och utländska företag väljer att investera i Sverige och att spetskompetens söker sig hit
- * att villkoren för handel förbättras genom att handelshinder tas bort och regler harmoniseras
- * att Sverige genomför EUs handlingsplan för tillväxt och jobb
- * att vi tillsammans - företagare, politiker och myndigheter - medverkar till att göra Sveriges röst starkare i det europeiska samarbetet
- * att EUs regelverk tillämpas på ett effektivt sätt i Sverige, bland annat genom att dubbelreglering tas bort och att regler harmoniseras så att företagen får en fri och rättvis konkurrens.

Ett företagsklimat i världsklass

För att företag ska startas och växa behövs både en teknisk och en mental infrastruktur som gör det attraktivt och enkelt att vara företagare. Attityden till företagare har blivit allt positivare. Nu måste denna goda vilja omsättas i praktisk handling.

Fördel skapas genom ett stabilt och konkurrenskraftigt regelverk som tillämpas på ett konsekvent och smidigt sätt. Regler som är svåra att överblicka, fler och fler myndigheter och en tillämpning som är svår att förutse gör att företag kommer i kläm. Detta försämrar företagets prestation och därmed deras konkurrenskraft.

Sverige är ett glest befolkat land som ligger långt ifrån de stora marknaderna på kontinenten. För att Sverige ska få fördel krävs en väl utbyggd och fungerande infrastruktur, samt konkurrenskraftiga transporter. Vi behöver därför ständigt förbättra vägnät, hamnar, flyg och järnvägar samt se till att det finns snabba och säkra dataförbindelser. Om Sverige ska fortsätta att växa krävs även en säker och långsiktig tillgång till energi till konkurrenskraftiga priser. Energiförsörjningen måste uppfylla högt ställda säkerhets- och miljökrav.

IT-användningen skapar många nya möjligheter och är en viktig grund för framtidens företagande och fortsatt ökning av produktivitet och konkurrensförmåga.

En effektiv kapitalförsörjning för start och expansion av företag är också viktig för att ge fördel Sverige. Det finns ett stort behov av investeringskapital för

att företag ska kunna startas och utvecklas. Därför krävs att privat sparande får goda villkor och att skatteregler utformas så att kapital i framtiden stannar kvar och investeras i Sverige. Skattefinansierad service ska vara tillgänglig för alla, hålla hög kvalitet och bedrivs på ett effektivt sätt.

För att skapa ett företagsklimat i världsklass kommer Svenskt Näringsliv under de kommande åren att arbeta för

- * att Sverige får en säker och långsiktig tillgång till energi till konkurrenskraftiga priser samt att energiförsörjningen uppfyller högt ställda säkerhets- och miljökrav
- * att den nationella infrastrukturen utvecklas så att den stärker näringslivets konkurrenskraft
- * att företagen får färre och mindre kostsamma regler, att tillämpningen ger ökad konkurrenskraft och att tillsynen blir konsekvent
- * att Sverige får internationellt konkurrenskraftiga skatter som stimulerar till arbete, sparande och kapitalförsörjning
- * att kunskapen om företagandets villkor förbättras bland politiker och ledande tjänstemän på lokal, regional och nationell nivå

Företagsamma människor

Fördel Sverige bygger på tilltron till att människor vill och kan ta ansvar, har drömmar, vill utvecklas och vågar söka nya utmaningar. Så skapas företagsamhet. Och så skapas en effektiv offentlig sektor. Då krävs att arbete och företagande lönar sig. Men det måste också finnas en grundtrygghet för såväl anställda som företagare.

Andelen företagare är rekordlåg i Sverige.
Entreprenörskap – förmågan och viljan att omsätta idéer till företagande – behöver på alla sätt uppmuntras.
En bra grund läggs om entreprenörskap ingår i all utbildning.

Det finns många människor som har idéer och engagemang och som brinner för att få vara med och påverka utvecklingen inom sitt yrkesområde. Många, ofta kvinnor inom den offentliga sektorn, ser hur man skulle kunna utveckla vården och omsorgen. Men de har svårt att starta företag och förverkliga sina drömmar. Den höga skatten på arbete fungerar som en bromskloss för både befintliga och nya tjänsteföretag, samtidigt som den svarta sektorn expanderar. Förutsättningarna behöver förändras så att företagsamma människor kan skapa nya vita jobb inom tjänstesektorn.

Hög kvalitet i grundläggande utbildning samt goda möjligheter för vuxna att lära nytt och kompetensutveckla sig i arbetet är viktigt för ett starkt och konkurrenskraftigt näringsliv. Kvalitet måste genomsyra hela skolsystemet, inte minst yrkesutbildningen.

Såväl grund- som högskoleutbildningens samverkan med näringslivet behöver förbättras. Då kan ungdomar få relevant kunskap och smidigt komma ut i arbetslivet.

I en värld där geografiska gränser spelar en allt mindre roll är öppenhet och tolerans viktiga värden. Ökat internationellt samarbete inom utbildningen ger nya perspektiv, skapar förståelse för andra kulturer och stärker Sverige. Att bättre ta tillvara den kompetens som finns hos svenskar födda i andra länder och att öppna för arbetskraftsinvandring är viktiga ingredienser när det gäller att skapa fördel Sverige.

För att uppmuntra till ökad företagsamhet kommer Svenskt Näringsliv under de kommande åren att arbeta för

- * att det ska löna sig att arbeta, spara och investera i företag
- * att regelverket förändras så att företagare får bättre förutsättningar att expandera inom den privata tjänstesektorn
- * att entreprenörskap och företagande blir en självklar del av all utbildning
- * att höja kvaliteten i hela utbildningssystemet och förbättra samverkan mellan skola och näringsliv
- * att arbetskraftsinvandring ska tillåtas och att integrationen av invandrare görs på ett aktivt och målmedvetet sätt
- * att det ska finnas en rimlig chans att kunna spara ihop till ett startkapital för förverkligande av sin idé

Nya företag och ökade investeringar

Att äga, starta, driva och utveckla lönsamma företag i Sverige behöver bli mer attraktivt. Fler företagare behövs. Företagande innebär alltid möjligheter och risker. Nyföretagande och företagsavveckling tillhör den nödvändiga dynamiken. Risktagande måste kunna löna sig samtidigt som en konkurs inte ska behöva innebära att man förlorar chansen att få försöka igen.

För att stärka den svenska konkurrenskraften krävs en satsning på utveckling och förnyelse. Därför måste villkoren för forskning och utveckling ligga i framkant. En tydligare koppling mellan statens forskningssatsningar och näringslivets behov krävs. Då kan forskningsresultat, i större utsträckning, tas till marknaden som nya produkter och nya tjänster och skapa fler växande företag.

Regelverk som gäller aktiebolag, immateriella rättigheter samt risk- och kapitalmarknader måste utvecklas så att företagande med framsynt affärsutveckling och produktion av varor och tjänster i Sverige underlättas och uppmuntras.

För att ett företag ska kunna utvecklas måste det ge vinst. Det kräver nöjda kunder. Företag utan vinstkrav har inte samma tryck på sig att effektivisera och erbjuda kunder kvalitet och nya lösningar. Konkurrens stimulerar nya idéer, nya metoder och effektiv produktion. Konkurrens gynnar konsumenterna genom lägre priser och bättre kvalitet.

I Sverige finns en betydande kunskap inom

offentlig sektor som genom privat företagsamhet kan nå utländska marknader och generera nya jobb i Sverige. I dag finns en rad hinder som försvårar detta. Det är angeläget att riva dessa och att offentlig upphandling alltid sker öppet, enkelt och i sund konkurrens.

Registrering och start av företag ska ske enkelt och snabbt. Det måste bli lättare att bygga upp ett eget kapital i företaget för finansiering av utveckling. Skatte- och avgiftsbördan får inte missgynna Sverige i den internationella konkurrensen. Den svarta sektorn snedvrider konkurrensen och försvårar för seriösa företag. Den ekonomiska brottsligheten måste bekämpas.

För att underlätta för nya företag och ökade investeringar kommer Svenskt Näringsliv under de kommande åren att arbeta för

- * att förbättra regelverken för företagande så att de uppmuntrar innovation, investeringar och nya affärsmöjligheter
- * att forskningen förstärks och inriktas på för näringslivet strategiskt viktiga områden
- * att skatte- och avgiftsbördan för företag och företagare sänks så att den blir jämförbar med våra viktigaste konkurrenter
- * att den svarta sektorn motarbetas
- * att offentligt finansierade verksamheter inom alla områden alltid handlas upp i rättvis konkurrens och att privata företag kan utveckla offentlig service

En arbetsmarknad för fler jobb

Arbetet ger försörjning, men också gemenskap. Arbetet skapar nytta för andra och ger en bas för egen utveckling. En mer internationaliserad arbetsmarknad skapar möjligheter och utmaningar. Trygghet på arbetsmarknaden handlar inte primärt om att få behålla ett jobb, utan om att kunna få ett nytt om det gamla försvinner.

Sverige behöver fler som arbetar och betalar skatt på sin lön. Alltför många i arbetsför ålder arbetar inte, utan är förtidspensionerade, sjukskrivna, arbetslösa eller deltar i arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Arbetsmarknadspolitiken har misslyckats. Ungdomar, äldre och invandrare har ofta svårt att få ett arbete. En föråldrad reglering av arbetsmarknaden samt skatte- och bidragsregler motverkar rörlighet på arbetsmarknaden. Krångliga regler och skattesystemet uppmuntrar till svartarbete. Fler måste komma i riktiga jobb.

Höga arbetskraftskostnader, stora riskfaktorer för företaget – exempelvis kostnadsansvar vid sjukdom – samt ett omfattande regelverk har skapat höga trösklar för anställning. Få byter arbetsgivare, även om de inte trivs. Morgondagens arbetsmarknad kräver ökad rörlighet, arbetsidsregler som leder till fler arbetade timmar och lösningar som är anpassade till såväl företag som medarbetare. Lönebildningen måste utgå från enskilda individers och företags förutsättningar.

Arbetslöshets- och socialförsäkringarna är viktiga

smörjmedel för rörligheten på arbetsmarknaden. Systemen måste vara samordnade, stimulera till arbete och ge ersättning under viss tid. Varje försäkring måste bära sina egna kostnader och inrymma en självrisk.

Arbetsmarknadens parter kan genom kollektivavtal som ger stabilitet och stöd för såväl utveckling som omställning öka företagets konkurrenskraft och förmåga att skapa nya jobb. Gällande konfliktregler ger inte den nödvändiga balansen mellan parterna då även mindre fackliga stridsåtgärder snabbt kan få oproportionerligt stora konsekvenser för företag och samhälle.

För att skapa en fungerande arbetsmarknad kommer Svenskt Näringsliv under de kommande åren att arbeta för

- * att arbetsmarknadens regelverk moderniseras så att trösklarna för anställning sänks, fler kommer i arbete och fler kan byta jobb
- * att arbetskraftskostnaderna - inte minst arbetsgivaravgifterna - sänks så att de svenska företagens internationella konkurrenskraft stärks
- * att lönebildningen ökad utsträckning sker på lokal nivå och tar utgångspunkt i de enskilda medarbetarnas och företagets förutsättningar
- * att skatte-, arbetslöshets- och socialförsäkringssystemen utformas och tillämpas så att de på ett tydligt sätt stimulerar till arbete
- * att konfliktreglerna på arbetsmarknaden skapar balans så att kollektivavtalen kan bidra till ökad konkurrenskraft.

Japan och Kina stora aktörer i världsekonomin.

DN 050218 sid Ekonomi 8:

“Frihandel både skrämmer och lockar Japan och Kina”

TOKYO. På ytan ter sig konstellationen som det perfekta äktenskapet. Ett långt gående frihandelsavtal skulle kombinera Japans ekonomiska styrka och tekniska kunnande med Kinas enorma arbetskraftsresurser och obändliga framåtanda. Lägg därtill en marknad vars potential i nuläget inte ens går att överblicka.

Men Fjärran Österns två giganter, som tillsammans står för drygt 80 procent av regionens totala ekonomi, lutar inte på varandra. Tvärtom har relationerna länderna emellan sällan varit så frostiga som nu. Kina anklagar Japan för kolonialtänkande, medan man i Tokyo beskyller Pekingregimen för att inte vilja ta tag i frågor som rör patentinfrång och piratkopiering.

Samtidigt som de politiska ledarna hivar pajer på varandra är näringslivet i full färd med att realisera tankarna om en ostasiatisk inre marknad. För vare sig det handlar om jättar som Toyota och Panasonic eller återförsäljare av grönsaker och svamp så har aktörerna inte haft några större problem att hitta varandra.

-För oss har Kina på några få år gått från att ha varit ett billigt tillverkningsland för enklare produkter till att bli ett av våra absolut viktigaste länder på alla områden, från design till produktion och försäljning, säger Akiko Wada på Panasonics pr-avdelning.

DET ÄR FÖRST på senare år som diskussionerna om ett frihandelsavtal mellan Asiens två giganter gällt ett möjligt samarbete mellan två jämbördiga parter.

Tidigare har det oftast handlat om att Japan skulle hjälpa den fattiga kusinen från landet genom att tullbefria enklare textilier och andra billiga produkter av låg kvalitet. Knappast någon hade på fullt allvar räknat med att Kina skulle ha råd att köpa japanska produkter,

åtminstone inte i någon större omfattning.

Men nu skriver vi 2005 och det som inte kunde hända har just hänt. Förra året tog Kina över förstaplatsen på listan över Japan viktigaste handelspartners. Symtomatiskt nog var det USA som fick kliva ned ett pinnhål.

Och ska man vara riktigt krass kan man, som många ekonomer gör, säga att det faktiskt är tack vare Kina som Japan nu är på väg ur den långdragna lågkonjunkturen. När den inhemska marknaden svikit har japanska företag kunnat överleva på att exportera maskiner, byggprodukter och stål till den till synes aldrig sinande byggboomen i Kina.

Vissa företag, som till exempel Toyota, är mycket aggressiva när det gäller Kina. På fem år har företaget gått från en blygsam reservdelsverksamhet till storskalig produktion och försäljning.

Under 2004 tillverkade Toyota närmare 100 000 bilar i Kina, och företagets mål är att år 2010 ha kapat åt sig en tiondel av den kinesiska marknaden.

-Vi fanns knappt i Kina för fem år sedan och nu har vi redan flera fabriker och försäljning över nästan hela landet. Det är en mycket snabb utveckling, säger Toyotas presstalesman Paul Nolasco till DN.

LISTAN ÖVER japanska företag som väljer att etablera sig i de dynamiska kustregionerna runt Peking och Shanghai kan göras lång. Här finns en fungerande infrastruktur, väl utbildad arbetskraft och en snabbt växande medelklass som har råd att köpa stadsjeepar från Toyota och plasma-tv-apparater från Panasonic.

-Våra beräkningar visar att det finns 70 miljoner kineser som har en årsinkomst på över 50 000 yuan (60 000 kronor). Det är självklart att det är en mycket intressant marknad för oss, säger Akiko Wada på Panasonic.

DE FRIHANDELSAVTAL som Japan på senare år favoriserat handlar om mer än tullbefrielse och slopande av importkvoter. Den japanska regeringen antog före jul ett tolvpunktsprogram som kallas EPA (Economic Partnership Agreement) och ska ligga till grund för

Japans engagemang i regionen under de kommande åren.

I programmet regleras förutom handel även arbetskraftsinvandring och gemensamma investeringar. Japan vill knyta grannländerna närmare sig för att så småningom få till en östasiatisk motsvarighet till EU, med Japan som informell ledare. Problemet är att Kina tänker ungefär i samma banor, fast givetvis inte med Japan som ledare.

SETT UTIFRÅN är det utan tvekan Kina som just nu är drivande när det gäller regelrätta frihandelssamtal. Senast för en dryg vecka sedan gick Kinas Japanambassadör Wang Li ut och begärde att samtalen skulle komma i gång fortast möjligt.

Japans officiella svar, framfört av handelsminister Shoichi Nakagawa, var att Kina "först måste se över sitt juridiska system" så att man kan garantera att lagar och regler efterlevs. Uttalandet var en svidande kritik mot den utbredda korruptionen och det dåliga skyddet för patent och upphovsrätt i Kina.

De japanska företagen ser förstas ingen anledning att vänta på att regeringarna ska ta sig till förhandlingsbordet. Det går bra att göra affärer och sköta tillverkning också utan frihandelsavtal. Man måste vara lite försiktigare än annars.

PANASONIC HAR VALT att använda sig av så kallade svarta lådor vid fabrikerna i Kina. Det är komponenter som färdigmonteras i Japan och sedan skickas till Kina för montering i slutprodukten. Två näraliggande exempel är den optiska stabilisatorn för digitala kameror och laserläsaren i DVD-spelare.

- Det är komponenter som i princip inte ska gå att ta isär, och om det går så är varje liten del patentskyddad, säger Panasonics talesman. Piratkopierandet innebär inte bara att företagen förlorar pengar. Lika mycket handlar det om att undermåliga reservdelar kan göra exempelvis bilar direkt farliga.

JON THUNQVIST ekonomi@dn.se”

“Japansk utrikeshandel 2004. Viktigaste nationer, värde av handel

• Kina 1 491 miljarder kronor • USA 1 379 miljarder kronor

Japan exporterar: • Bilar • Maskiner

Japan importerar: •Olja och gas •Mat “

USAs skulder.

DN 050121 sid 20:

“Supermakt på kredit lever farligt.

USA är världens överlägset starkaste militärmakt. Men George W Bushs imperium lever över sina tillgångar. USA:s ekonomiska obalanser gentemot omvärlden är så stora att de kan bli supermaktens fall. Åtminstone ger de ett formidabelt finansiellt vapen åt den kommande stormakten Kina.

NEW YORK. I en inte alltför avlägsen framtid beslutar Taiwan att det är dags att formellt deklarerera sin självständighet. Kina, som efter mer än ett halvsekel fortfarande ser Taiwan som en del av det egna territoriet, blir inte bara provocerat utan styrs också av en lag som föreskriver ett militärt ingripande.

USA gör sig berett att intervensera på Taiwans sida i enlighet med de försvarsutfästelser som kongressen gjort i Taiwan Relations Act.

Som världens enda supermakt med överlägsna militära resurser borde ett hot från USA räcka för att avstyra ett krig. Men vapenmakt är inte allt. I detta scenario har Kina även en finansiell arsenal till förfogande.

Regeringen i Peking kan besluta att sälja av Kinas USA-tillgångar i form av staspapper, aktier, företagsobligationer och andra investeringar, ta hem pengarna eller flytta dem någon annanstans.

DET HANDLAR INTE om små belopp. Den senaste statistiken från USA:s finansdepartement visar att Kinas innehav bara av räntebärande amerikanska statspapper uppgick till mer än 191 miljarder dollar vid utgången av november 2004. Det enda land som har ett större innehav är Japan.

Om Kina använder finansvapnet skulle det med stor sannolikhet

utlösa en dollarkollaps. USA:s centralbank, Federal Reserve, skulle tvingas till kraftiga räntehöjningar med den uppenbara risken att USA-ekonomin kastas ned i en djup recession.

När president George W Bush svurits in för sin andra mandatperiod är det i vilket fall ett ofrånkomligt faktum att USA är en supermakt som lever på kredit och är beroende av ett massivt tillflöde av utländskt kapital.

Det är investeringar från utlandet som delvis finansierar både USA-hushållens höga konsumtion och landets militära operationer i Irak och på andra håll.

För att täcka det rekordstora underskottet i USA:s bytesbalans krävs ett stadigt inflöde av kapital på nästan 2 miljarder dollar per dag.

Jämför man totala utländska tillgångar i USA - såväl direktinvesteringar som värdepapper med USA:s tillgångar i utlandet har USA en negativ balans på över 2 400 miljarder dollar, vilket motsvarar ungefär en fjärdedel av landets bnp enligt siffrorna för 2003,

En fråga som nu börjar diskuteras alltmer är i vad man detta förhållande gör USA sårbart och i framtiden kan inskränka landets säkerhetspolitiska handlingsfrihet, göra det svårare att både möta kärnvapenhot från länder som Iran och Nordkorea och utöva ett inflytande på andra håll.

Kan en situation uppstå där USA helt enkelt inte längre har råd att fullfölja sina internationella politiska och militära ambitioner? Svaret är inte helt givet. De ekonomiska obalanser som nu råder mellan USA och omvärlden har aldrig setts förr, och det har aldrig hänt tidigare att världens ledar-nation också varit världens största skuldnation.

HISTORIKERN PAUL KENNEDY myntade begreppet "imperial overstretch" redan i slutet av 80-talet när han i bästsäljaren "The rise and fall of great powers" förutspådde att USA inte skulle klara att ekonomiskt bära alla sina militära åtaganden och därmed var på väg nedåt, precis som flera tidigare imperier i historien.

Han fick fel den gången. Trots de underskott i budget och bytesbalans som följde på Ronald Reagans militära upprustning var det USA inte Japan eller EU - som ledde världsekonomin under 90-talet.

Nu menar dock Kennedy att det är dags att åter tala om USA som ett imperium som lever över sina tillgångar.

Han kan också peka på att riskerna framstår som större. Underskottet i bytesbalansen nådde aldrig mer än drygt 3 procent av bnp under 80-talet. För 2004 överstiger det 600 miljarder dollar och närmar sig 6 procent av bnp.

AVEN JEFFREY GARTEN, som nu leder Yale School of Management och har lång erfarenhet från såväl Washington som Wall Street, hör till dem som varnar för att en finansiell kris snabbt kan tvinga Bushadministrationen till politiska kursändringar.

"En sådan kris uppstår om utländska investerare ändrar sina investeringsmönster, satsar mer i sina egna ekonomier eller flyttar kapital till euro eller andra tillgångar", konstaterar han i senaste numret av Foreign Affairs och fortsätter: "Ett budgettryck dikterat från utlandet kan påverka storleken och sammansättningen på USA:s militära styrkor och tvinga USA att be andra länder om militär hjälp."

Men en del andra bedömare inte minst ekonomiska experter tonar ned riskerna. Inflödet av kapital visar bara att det finns ett förtroende för USA-ekonomin, hävdar de. Ett land som Kina kan utnyttja USA:s efterfrågan med en export av konkurrenskraftiga produkter som skapar sysselsättning på hemmaplan.

Sedan används överskottet till att köpa amerikanska statspapper i en harmonisk rundgång som möjliggör en lånefinansierad överkonsumtion i USA.

Alla kan vara nöjda och med tiden kan obalanserna justeras på ett naturligt sätt. Att störa denna ordning vore oklokt och skulle få katastrofala konsekvenser för alla parter - även Kina och omvärlden i övrigt får lida om USA-ekonomin havererar.

USA:S FÖRRE FINANSMINISTER Lawrence Summers, som nu är rektor vid Harvard-universitetet, har talat om en finansiell terrorbalans. Liksom under det kalla kriget och kärnvapen-kapprustningen mellan USA och Sovjetunionen finns en så stark hotbild att ingen vågar trycka på knappen.

Men när han efter USA-valet i november talade till nyvalda kongressledamöter slog Summers ändå fast att USA nu lånar utomlands i en omfattning som helt enkelt inte kan upprätthållas på sikt.

Mot den bakgrunden uppmanade han de nya kongressmedlemmarna att göra vad de kan för att bidra till att få ner USA:s federala budgetunderskott och öka det inhemska sparandet.

Problemet är att det förutsätter politiskt besvärliga och impopulära åtstramningsåtgärder i ett land där rätten att konsumera hålls högt. USA-hushållens sparande ligger på en historiskt låg nivå, är närmast obefintligt när det pendlar mellan 0 och 2 procent räknat på den disponibla inkomsten. Det var i oktober förra året nere i 0,2 procent.

Samtidigt har president Bush under sin första mandatperiod gett budgetunderskottet låg prioritet, inte bara beroende på kostnaderna för kampen mot terrorismen.

När hans budget för 2006 presenteras om ett par veckor väntas prognosen bli att underskottet minskar från 413 miljarder dollar 2004 till 260 miljarder dollar 2009, det vill säga när Bushs andra mandatperiod avslutas.

MEN FRÅGETECKNEN ÄR MÅNGA. Den positiva utvecklingen förutsätter stigande skatteintäkter av aldrig skåadat slag. Kostnaderna för de militära operationerna i Irak och Afghanistan - där kongressen redan beviljat 112 miljarder dollar och snart väntas få en begäran om ytterligare 80 miljarder dollar för 2005 - läggs utanför den ordinarie budgeten.

Och om Bush fullföljer sitt vallöfte att delprivatisera det allmänna pensionssystemet social securi - kan det medföra övergångskostnader på upp till 2 000 miljarder dollar under en period på 10-20 år.

Det är därmed inte självklart att Bush kan övertyga de internatioella

finansmarknaderna.

Timothy Geithner, som är chef för New York Federal Reserve, den del i USA:s centralbankssystem som hanterar internationella operationer, varnade förra veckan för att underskotten i budgeten och bytesbalansen kan utlösa en chock i det finansiella systemet.

"Vad som är nytt är att vi blivit avsevärt mer beroende av omvärldens förtroende för USA:s ekonomiska politik", förklarade han i ett tal.

Han betonade också särskilt betydelsen av Kinas och Indiens växande roll i världsekonomin. Det är något som även underrättelsetjänsten CIA:s tankesmedja National Intelligence Council, NIC, uppehåller sig vid i nyutkomna "Mapping the global future", en rapport som främst uppmärksammats för sin hotbild om hur islamistisk terrorism kan få en ny grogrund i Irak.

NIC spår att ett betydande skifte är på gång i den globala maktbalansen och att Kinas och Indiens framväxt kan få lika avgörande geopolitisk betydelse som när Tyskland enades på 1800-talet och när USA blev en stormakt i början av 1900 talet.

2020 ÄR KINA inte bara världens största ekonomi efter USA utan har också passerat Ryssland som världens näst största militärmakt.

En av de stora osäkerhetsfaktorerna är, enligt NIC, i vad mån Kina, liksom även Indien, kommer att utöva sin växande makt för att samverka eller konkurrera med andra länder i det internationella systemet.

Kina-Taiwan-scenariet kan mot den bakgrunden utvecklas på olika sätt. Ett närmande är givetvis möjligt. Men initiativ har nyligen tagits i Peking till en "återföreningslag" som innebär att en militär attack ska ske automatiskt om Taiwan förklarar sig självständigt. I ett sådant läge går det knappast att utesluta att fordringsägaren Kina också kan ta till finansvapnet mot låntagaren USA.

Lennart Pehrson.

lennart.pehrson@dn.se

Företagsflytt.

DN 050121 sid Ekonomi 6:

“Låga löner lockar företag till Polen

Ytterligare 120 industrijobb försvinner när golvföretaget Tarkett flyttar delar av tillverkningen till Polen. Beskedet igår var det senaste i raden om fabriksflyttar till det nya EU-landet.

Av jobben försvinner 60 i nordskånska Broby och lika många i grannorten Hanaskog. Nedskärningarna ska vara klara 2006 och företaget hoppas att hälften av tjänsterna ska kunna dras in genom naturlig avgång.

Enligt Tarketts vd Mats Friberg handlar det om att det är för dyrt att tillverka golv i Sverige.

- Konkurrensen från Östeuropa och Asien har blivit stenhård de senaste åren, säger han.

Fabriken i Broby läggs ned helt och delar av tillverkningen ska nu flyttas till Tarketts fabrik i Polen, där ett trettiotal nya jobb skapas.

- Lönerna i Polen är en sjundedel av de svenska, säger Mats Friberg. Och vi har goda erfarenheter av att bedriva verksamhet där sedan många år.

Det är Tarkett uppenbarligen inte ensamt om.

Sedan Polen i fjol blev EU-medlem har allt fler svenska företag valt att flytta sina fabriker dit. Så sent som i måndags sände Duni chockvågor genom Dalsland när det beslutade sig för att flytta servetttillverkningen i Bengtsfors till just Polen.

Och på den svenska ambassaden i Warszawa märker man av det snabbväxande intresset.

- Vi har framför allt sett en förändring det senaste året, sedan företagen märkt hur smidigt övergången till EU gått, säger handläggaren Hans Andersson.

Efter en svacka under lågkonjunkturen för några år sedan är de svenska företagens aktivitet i Polen åter febril. Det som lockar mest är självklart lönerna. Men Polen har andra fördelar också: arbetskraften är relativt välutbildad och läget mellan Sverige och kontinenten i det närmaste optimalt.

- Det är lite av en andra våg vi ser nu, säger Hans Andersson. Och det är mycket på gång framöver, enbart Ikea aviserade nyligen att de skulle investera 465 miljoner dollar här.

Totalt har svenskarna investerat 21 miljarder kronor i Polen de senaste fem åren, enligt Kommerskollegium.

Det gör Sverige till sjunde största investerare i Polen. Men allt handlar inte om att flytta ut fabriker. Den inhemska marknaden växer snabbt i Polen och svenska detaljhandelsföretag som H&M satsar stort på att vara med. Exakt hur många utflyttade industrijobb investeringarna motsvarar är det därför ingen som vet.

På LO oroar man sig inte märkbart för utflytningstrenden. I ett längre perspektiv tjänar Sverige på att enklare industrijobb lämnar plats för bättre, mer högproduktiva arbeten, menar man.

- Men det är viktigt att de små och medelstora svenska företagen verkligen är med och tar vara på de möjligheter som finns på snabbväxande marknader som Polen, säger Jan Edling, utredare på LO.

Inte heller Mats Friberg på Tarkett gör tummen ner helt och hållet för Sverige.

De cirka fem hundra jobb som fortfarande blir kvar efter nedskärningarna är inte hotade inom den närmaste framtiden, menar han.

- Norden är en stark marknad och vi har investerat mycket i fabriker i Sverige, säger han.

- Så även om vi kommer att fortsätta rationaliseringarna räknar vi inte med någon ytterligare utflytning de närmaste tre fyra åren.

Staffan Lindberg, staffan.lindberg@dn.se”

Mera företagsflytt.

DN 050216 sid Ekonomi 4:

“Fler fabriker kan hamna i öst”

“Electroluxaktien steg kraftigt efter att sparpaketet hade presenterats.

Vitvarujätten Electrolux flyttar fler fabriker till låglöneländer. Tusentals jobb står på spel när bland annat svenska fabriker kan hamna i öst. Electrolux stack i väg som ett skott på börser efter tisdagens bokslut.

Electrolux har flyttat sex fabriker till lågkostnadsländer bara det senaste året. En av dem var dammsugarfabriken i Västervik, som hamnade i Ungern.

Och snart går flyttlassen igen.

Electrolux säger nu offentligt att bolaget ska öka takten i utflyttningen av fabriker till lågkostnadsländer, en plan som DN avslöjat tidigare.

-Det är en historisk förändring av branschen. Andra branscher har gått igenom samma sak. Vi är mitt i det, förklarar Electrolux vd Hans Stråberg.

Electrolux brottas med höga rå varupriser och stenhård konkurrens från bland annat asiatiska tillverkare.

I DAG HAR ELECTROLUX 43 vitvarufabriker, 27 ligger i högkostnadsländer. Efter 2008 ska det bara finnas mellan 10 och 15 fabriker kvar i Västeuropa, Nordamerika och Australien. Omställningen kommer att kosta mellan 8 och 10 miljarder kronor. Mellan 4 och 5 miljarder av kostnaderna tas redan i år och programmet ger årliga besparingar på uppåt 3,5 miljarder efter 2008.

Lönsamhet i fabriker räcker numera inte:

-En del av fabriker är väldigt lönsamma och andra kan göras mer lönsamma. Men oavsett detta: realistiskt sett måste ett antal av dessa fabriker flyttas under de kommande åren, resonerar Hans Stråberg.

I Sverige finns tillverkning på tre orter: en stor kylskåpsfabrik i Mariestad, en spisfabrik i Motala och en mindre enhet utanför Jönköping. Bara i Mariestad står 1 200 jobb på spel, därtill finns många underleverantörer i regionen.

NU VÄNTAR EN SNABB och hård granskning. Electrolux ska bland annat studera lönsamhet, effektivitet och flexibilitet på varje fabrik. Först därefter kommer besked om vilka fabriker som berörs. Tisdagens besked bidrog till att Electroluxaktien stack i väg med hela 12 procent på börser. Men även andra nyheter eldade på .

I BOKSLUTET FRAMKOM bland annat att Electrolux nu knoppar av utomhusprodukterna, en lönsam rörelse som drog in 27 miljarder under 2004. Trädgårdsprodukterna ska "tilldelas aktieägarna på ett kostnadseffektivt sätt", heter det nu. Vilket betyder börsnotering eller en försäljning senast i mitten av nästa år.

Styrelsen föreslår också höjd utdelning från 6:50 kronor per aktie till 7 kronor. Samtidigt slopas det gamla målet att dela ut mellan 30 och 50 procent av årets nettoresultat, till "minst 30 procent".

Electrolux minskade vinsten före skatt med 34 procent till drygt 1 miljard kronor under det fjärde kvartalet. Försäljningen steg något till 28,6 miljarder tack vare höjda priser och volymer. Till ljusglimtar hör ökade leveranser bland annat i Asien och Latinamerika.

2005 blir ett "tufft och utmanande" år, enligt Hans Stråberg. Efterfrågan på vitvaror väntas visserligen öka något under 2005 jämfört med 2004 både i Europa och USA. Men rörelseresultatet blir sämre. Det beror dels på sparprogrammet, dels på stigande råvarukostnader som inte helt kan kompenseras med höjda priser.

ANDERS OLSSON anders.olsson@dn.se 08-73819 18 “

Finansministern.

DN 041101:

"Jag tänker inte sopa problem under mattan"

“Nye finansministern Pär Nuder presenterar fempunktsprogram för ökad svensk konkurrenskraft.”

“Som nytilträd finansminister vill jag inrikta mitt arbete på att göra Sverige ännu mer konkurrenskraftigt för framtiden. Det handlar om att öka arbetsutbudet, att ställa om Sverige till ett grönt folkhem och att ge våra barn bästa möjliga utbildning. Så länge vi inte sopar några problem under mattan utan lägger alla fakta på bordet är jag övertygad om att vi kommer att lyckas, skriver Pär Nuder.”

“För något år sedan besökte jag Hofors, en liten ort, starkt beroende av ett enda stålverk. Fabriken hade varslat ett stort antal anställda, och den lokala fackklubben satt i förhandlingar med företagsledningen.

Jag frågade fackklubbens ordförande hur de kunde ställa upp på att i praktiken förhandla bort sina egna arbetskamrater. Förhandlingen gick ut på att peka ut dem som skulle förlora jobbet.

Svaret jag fick var: ‘Alternativet är värre.’ Alternativet var att företaget skulle tappa i konkurrenskraft, gå miste om nya anbud och då skulle alla anställda på sikt kunna mista jobbet. Hofors riskerade att dö sotdöden.

På många andra håll i världen skulle den lokala fackföreningen ha agerat annorlunda. Den skulle säkert ha kämpat med näbbar och klor för att behålla varje enskild anställd - oavsett vad det skulle innebära

för företagets möjlighet att överleva i en värld av ständigt tilltagande konkurrens. Hur kommer det sig att Sverige har så förändringsbenägna medborgare och så konstruktiva fackföreningar?

Jag är övertygad om att vår svenska välfärdsmodell, med trygghet och rättvisa åt alla, är en viktig förklaring. Välfärden skapar bryggor att gå på från det gamla till det nya. Bryggorna, som vi i dagligt tal kallar a-kassa, arbetsmarknadsutbildning, komvux, högskola och påbyggnadskurser, hjälper inte bara den som blir av med ett jobb att hitta ett nytt. De hjälper hela Sverige att successivt ställa om från gamla strukturer till nya och växande branscher.

I tider av ökad global konkurrens och ständiga förändringar vet vi egentligen bara en sak om framtiden: Den kommer att se annorlunda ut. Om femtio eller hundra år kommer inte Sverige att exportera samma produkter som vi gör i dag. Det kan vi vara tämligen säkra på. Ryggraden i form av våra rika naturtillgångar kommer säkert att finnas där. Men vidareförädlingen har med all sannolikhet kommit mycket längre.

Mot den här bakgrunden behöver Sverige mer av rättvisa och trygghet - inte mindre. Trygga människor vågar ställa om, möta förändringar och utvecklas. Ett Sverige i trygghet och rättvisa är ett dynamiskt, kreativt och förändringsbenäget samhälle.

Den svenska ekonomin är i dag en av de mest konkurrenskraftiga i världen. World Economic Forum rankar Sverige på tredje plats när de bedömer vilka länder som har bäst förutsättningar för framtida tillväxt.

Sverige har ordning och reda i den offentliga ekonomin, låg inflation och låga räntor och en sjudande export. Tillväxten i år kommer att bli 3,5 procent. Man får gå tillbaka till 1960-talet för att finna ett läge då Sverige mött en högkonjunktur i en liknande styrkeposition.

Som nytilträd finansminister vill jag inrikta mitt arbete på att göra Sverige ännu mer konkurrenskraftigt för framtiden. Därför kommer jag att fokusera på följande:

1. Full sysselsättning. I dag är en kvarts miljon människor öppet arbetslösa. En del är välutbildade från världens alla högskolor och universitet, andra har mångårig erfarenhet från olika delar av näringslivet eller den offentliga sektorn. Trots detta möter de stängda dörrar när de söker arbete.

Min främsta uppgift som ny finansminister är att bekämpa arbetslösheten och öka sysselsättningen. Delmålet är att pressa tillbaka den öppna arbetslösheten till 4 procent. Målet är full sysselsättning. Arbetslösheten är inte bara till skada för den som drabbas; den är också skadlig för hela samhällsutvecklingen. Den riskerar att minska det framtida arbetskraftsutbudet.

Vi måste bli betydligt bättre på att utnyttja den stora tillgång som Sverige har i alla svenskar med utländsk bakgrund. I en tid av ökad internationalisering är kunskaper i språk och kunskap om andra kulturer viktiga konkurrensfördelar. Sverige är ett av de länder i Europa som har flest invånare med utländsk bakgrund. Det borde vi utnyttja mer. Integration är inte bara rättvist utan också lönsamt.

2. Sunda offentliga finanser. Jag kommer aldrig att glömma början av 1990-talet, då utgifterna och statsskulden skenade i väg och räntorna sköt i höjden. Budgetsänringen var plågsam, men den skapade förutsättningar för rekordlåga räntor och ökad sysselsättning.

Nu ser vi också de långsiktiga konsekvenserna av omläggningen av den ekonomiska politiken, den självständiga Riksbanken och den nya lönebildningen. För första gången på flera decennier har Sverige lyckats gå igenom en internationell lågkonjunktur utan vare sig omfattande besparingar eller skenande underskott i de offentliga finanserna eller försämrad bytesbalans.

Sunda offentliga finanser är ett avgörande mål för den socialdemokratiska ekonomiska politiken. Den traditionen tar jag med mig som ny finansminister. Detta står inte i konflikt med full syssel-

sättning. Tvärtom. Ordning och reda i den offentliga ekonomin är en grundläggande förutsättning för låg arbetslöshet. Utgiftstaken ska klaras. Saldomålet ligger fast.

3. Fler företag och fler företagare. Sverige behöver fler och växande företag. Ett livskraftigt näringsliv är en förutsättning för att minska arbetslösheten och öka sysselsättningen.

Men varken nya företag eller nya jobb kan kommenderas fram. Bakom varje arbetstillfälle i statistiken döljer sig människor som driver företag och organisationer, och som vågar ta risker, starta nya projekt och utveckla gamla - och vågar anställa.

Villkoren för företag och företagare är därför avgörande för den framtida tillväxten. Den ekonomiska politiken ska se till att skapa gynnsamma förutsättningar med stabila spelregler.

Just nu firar svensk exportindustri stora framgångar. Kombinationen av en hög produktivitetsutveckling, en ansvarsfull lönebildning och ständigt förändringsbenägna företag är några förklaringar till att Sverige bättre än andra kan rida på den internationella konjunkturen.

Men det betyder inte att vi kan slå oss till ro och förlita oss på gårdagens segrar. Sverige måste satsa mer på exportfrämjande insatser. Både i vårt närområde kring Östersjön och mot strategiskt viktiga marknader som Kina, Indien och Brasilien. Svenska företag ska inte gå miste om viktiga exportmöjligheter.

4. Sverige ska konkurrera med kunskap. Sverige ska inte konkurrera med låga löner eller dåliga anställningsvillkor. Sverige ska konkurrera med kunskap, kompetens och kreativitet.

Sverige står i dag betydligt bättre rustat än för bara tio år sedan.

Mitt under den brinnande lågkonjunkturen under 1990-talet kompletterade eller slutförde drygt en miljon människor sin utbildning genom kunskapslyftet. Samtidigt byggdes högskolorna och universitetet ut med 100 000 nya platser. Däremot gjordes besparingar i grundskolan.

Fortfarande lämnar alltför många barn skolan utan godkända betyg i kärnämnen, och fortfarande har många ungdomar för dåliga kunskaper i matematik och svenska. Nu vänder vi den trenden när 15 000 fler lärare och andra specialister anställs i skolan.

Samtidigt fortsätter kraven på kunskap och kompetens att öka, både inom den privata och offentliga sektorn. Och vi vet att tillväxten på lång sikt drivs av ny kunskap. Ytterligare insatser kommer att behövas.

5. Investera i framtiden. Utöver alla problem som vi har att brottas med här och nu, måste vi även ta oss an de stora framtidsfrågorna. Den ekonomiska politiken får aldrig sjangsera till en kortsiktig kvartalspolitik.

Det handlar om att finna strategier för att stärka Sveriges framtida konkurrenskraft i en tid av ständigt ökad global konkurrens. Det handlar om att öka arbetsutbudet när det blir allt färre i arbetsför ålder som ska försörja allt fler äldre. Det handlar om att ställa om Sverige till ett grönt folkhem. Dessutom handlar det om att investera i det bästa vi har: våra barn och deras möjligheter att växa och utvecklas och möta framtiden.

Det kommer att krävas åtgärder på en rad områden. Men så länge vi inte sopar några problem under mattan utan vågar lägga alla fakta på bordet är jag övertygad om att vi kommer att lyckas.

Avslutningsvis: Det finns de som hävdar att ett välfärdssamhälle som Sverige inte kommer att klara av att möta konkurrensen i en global ekonomi. Jag håller inte med. Jag menar att vår välfärdsmodell inte är ett hinder för framtida tillväxt, utan tvärtom en konkurrensfördel.

Eller som Financial Times uttryckte det på sin ledarsida häromveckan:

‘Om någonting [---] så tenderar ekonomier med starka välfärdsstater att vara duktiga på att möta globaliseringen och ha lite regleringar, därför att de lyckas kombinera flexibla arbetsmarknader med ekonomisk trygghet i stället för att försöka skydda löntagare genom att kasta grus i företagsmaskinerierna. Skatterna kan vara oroväckande höga i sådana länder, men så länge människor får någonting för det som de betalar, så länge skatterna utformas omsorgsfullt så att de uppmuntrar arbete och sparande - och inte tvärtom - och så länge systemet säkras mot bördan av allt fler äldre i befolkningen, så borde de inte vara alltför betungande.’

Financial Times är ingen socialdemokratisk idétidskrift. Därför är det noterbart att den nu för fram de argument som vi socialdemokrater har använt i decennier. Det finns ingen motsättning mellan tillväxt och rättvisa eller mellan utveckling och trygghet. Välfärd skapar utveckling, och utveckling är en förutsättning för välfärd.

Pär Nuder “

Näringsministern.

DN 050218 sid 6:

"Två miljarder kronor satsas för att stärka innovationer"

“Näringsminister Thomas Östros presenterar nytt program för att öka tillgången på riskkapital.

För att stärka möjligheterna till kommersialisering av forskningsresultat och innovationer i näringslivet har regeringen beslutat att satsa närmare två miljarder kronor under en tioårsperiod. Det skall säkerställa tillgången på kapital för bolag som befinner sig i skärningspunkten mellan idé och färdig produkt, skriver näringsminister Thomas Östros. Tyngdpunkten i satsningen är bildandet av bolaget Innovationsbron AB, en nationell koncern som skall bygga samman det komplicerade nätverk av riskkapitalbolag som finns i dag. Regionala dotterbolag skall finnas på sju orter i landet.

Nu ökar företagandet i Sverige. Under år 2004 blev det 10 000 fler företagare i Sverige. Detta är bra, men vi behöver ännu fler företag och företagare. Därför måste förutsättningarna för kommersialisering av varor och tjänster från forskning och innovationer förbättras. För att förstärka det svenska innovationssystemet ska tillgången på riskkapital öka.

Därför har regeringen beslutat att under en tioårsperiod satsa närmare två miljarder kronor på att stärka förutsättningarna för kommersialisering av forskningsresultat och innovationer i näringslivet.

Vårt utgångsläge är gott. Sverige tillhör som en kunskapsbaserad ekonomi den grupp länder som är mest globaliserade. I flera ledande

internationella undersökningar om villkoren för företagande, innovationer och framtida tillväxt rankas Sverige högst eller bland de främsta i världen. World Economic Forums "Global Competitiveness Report 2004-2005", som beskriver konkurrenskraften i 104 länder, placerar Sverige på en tredjeplats. I EU:s ranking av innovationskraft hamnar Sverige på första plats. Sverige är därtill det land som satsar mest resurser på forskning och utveckling i en OECD-jämförelse.

Från denna goda utgångspunkt ska Sverige bli ett ännu bättre företagandeland. Vi ska göra det lättare att vara företagare, att bli företagare och att växa som företagare. Regeringen genomför nu steg för steg ett program för att ytterligare stärka förutsättningarna för företagandet.

* Ett handlingsprogram för att minska regelbördan för företagen har lämnats i en skrivelse till riksdagen. Närmare 300 förenklingar för att underlätta för företagen håller på att genomföras.

* En treårig nationell satsning för att öka intresset för entreprenörskap bland ungdomar har inletts. Det kraftfulla programmet, som framför allt riktar sig till skolan och högskolan, omfattar omkring 130 miljoner kronor under en treårsperiod.

* Vid årsskiftet slopades arvs- och gåvoskatten samtidigt som ett program inleddes för att underlätta kommande generationsskiften i företag. Dessa två åtgärder kommer att underlätta för de företagare som är på väg mot pension och som har svårt att hitta någon som vill ta över verksamheten.

* Regeringen förstärker handels- och investeringsfrämjandet med närmare 100 miljoner kronor under 2005. För att stimulera de små och medelstora företagen att utnyttja sin exportpotential förstärks Exportrådet i år med närmare 35 miljoner kronor.

Nu går vi vidare i arbetet med att förbättra Sveriges företagsklimat genom en satsning för att säkerställa tillgången på kapital för de företag som befinner sig i skärningspunkten mellan idé och färdig produkt.

En välfungerande riskkapitalmarknad är en förutsättning för att nya kunskaper och forskningsresultat ska kunna omsättas i nya varor och tjänster. Det är därför viktigt att offentliga aktörer kompletterar de faser där privata riskkapitalister anser att de kommersiella riskerna är höga och svåra att bedöma. Satsningen är inte ett alternativ till existerande privat finansiering, utan en förstärkning av de skeden där det i dag råder brist på kommersiellt kapital.

Satsningen innehåller följande delar:

Innovationsbron AB - nytt innovationsbolag. Tillsammans med de sju Teknikbrostiftelserna och Industrifonden bildar staten ett gemensamt moderbolag, Innovationsbron AB. Bolaget kommer att tillföras nytt friskt kapital genom att Industrifonden skjuter till minst 200 miljoner kronor. Satsningen förstärks ytterligare av att Verket för innovationssystem, Vinnova, kommer att arbeta nära det nya bolaget och finansiera utvecklingsmiljöer för nya företag, så kallade inkubatorer.

Innovationsbron AB kommer att under en tioårsperiod satsa 1,8 miljarder kronor för att stärka förutsättningarna för kommersialisering av forskningsresultat och idéer i näringslivet.

Bildandet av Innovationsbron AB innebär att dagens komplicerade nätverk av institutioner byggs samman i ett heltäckande, nationellt system med regional närvaro. Slagkraften i Innovationsbron ligger dels i en stark såddfinansiering, dels i en regional styrka och närvaro i kombination med nationell styrning och samordning. Resultatet blir

en nationell koncern med regionala dotterbolag i Luleå, Umeå, Uppsala, Stockholm, Linköping, Göteborg och Lund.

Den nya koncernen föreslås ha ett ökat fokus på innovationer som kommer från näringslivet. Det är av stor vikt att verksamheten bidrar till att knyta samman högskolan och universiteten med det omkringliggande näringslivet. Samtidigt kommer verksamheten att inrikta sig på projekt som befinner sig i mycket tidiga utvecklingsskeden.

Fond för kapital i tidiga skeden. För att ytterligare stärka finansieringen i tidiga skeden kommer Stiftelsen Industrifonden att utveckla en fond för tidigt ägarkapital. Ambitionen är att attrahera både privat nationellt kapital och EU-medel. Fonden ska specialiseras på tidig finansiering av företag med tillväxtpotential. Fonden ska ha en helt kommersiell inriktning och baseras på kapital från Industrifonden tillsammans med medel från privata aktörer. Denna satsning kommer därmed att bidra till att stärka finansieringsmöjligheterna i de tidiga skedena. Där finns det i dag brist på kapital men sannolikt goda affärsmöjligheter. Genom denna insats stärks möjligheterna att ta nästa steg efter att idéer har kommersialiserats inom Innovationsbron eller på annat sätt.

Fonden kommer att ha en livslängd på minst tio år med en investeringsperiod på 3-5 år. Under denna period kommer fonden årligen att kunna investera i storleksordningen 70-100 miljoner.

Regionala riskkapitalinsatser. Regeringen har gett Nutek och ett antal regionala aktörer möjlighet att genomföra regionala riskkapitalinsatser med stöd av strukturfondsmedel från EU. De regionala riskkapitalinsatserna ska ha ett nära samarbete med privata regionala riskkapitalbolag och investeringarna ska ske på marknadsmässiga villkor. Ambitionen är att de regionala riskkapitalinsatserna ska kunna finansiera satsningar på omkring 100 miljoner kronor i dessa regioner.

Almi företagspartner AB fortsatt viktig aktör. Almi och Innovationsbron AB kompletterar varandra geografiskt, branschmässigt och funktionellt. Almi fortsätter med sin viktiga innovationsfrämjande verksamhet inriktad på produkter från enskilda uppfinnare med lägre kapitalbehov. Almi ska även fortsättningsvis bedriva sitt arbete genom sitt lokala och regionala nätverk men med ett tätare samarbete med Innovationsbron AB. Totalt kommer Almi att årligen stödja finansiering av innovationer i den tidiga utvecklingsfasen med 60 miljoner kronor i statliga medel. Almis innovationsstöd riktar sig främst till nya företag och oberoende innovatörer och innehåller också affärsrådgivning som en viktig komponent.

För att möta de krav som en föränderlig värld ställer krävs en ökad samverkan mellan många aktörer. Regeringen har i strategin "Innovativa Sverige - en strategi för tillväxt genom förnyelse" lagt fast riktlinjerna för detta arbete. Satsningen för att säkerställa tillgången till kapital för de företag som befinner sig mellan idé och färdig produkt är en viktig del i regeringens arbete för att stärka innovationskraften i Sverige.

Ett gott innovationsklimat ger förutsättningar för fler och växande företag. På så sätt stärks möjligheterna till jobb och därmed också rättvisa och välfärd.

Thomas Östros"

[Var tionde medelålders man vill arbeta efter 65 år](#)

DN 050223 sid 6:

"Var tionde medelålders man vill arbeta efter 65 år"

Talet om en hotande äldrechock är en myt, visar ny undersökning från Sifo. Svenskarna blir friskare och arbetsdugliga allt längre upp i åren. Bland dem som är mellan 50 och 65 år ökar intresset för att arbeta efter pensionsdagen. Mer än var tionde man vill det, visar en ny Sifoundersökning. Nya arbetsuppgifter står främst på önskelistan för dem som vill fortsätta jobba. En majoritet är beredd att gå ned i lön för att kunna anpassa sin arbetssituation. Hotet om en äldrechock är en myt, skriver chefsekonomen Stefan Fölster.

Allt fler äldre som skall försörjas tvingar fram höjda skatter eller sämre välfärd. Denna tes har predikats otaliga gånger. Svenskt Näringsliv visar dock i en ny studie att den möjliga arbetsinsatsen per invånare i Sverige tvärtom kommer att vara ganska oförändrad under kommande årtionden. Många äldres intresse för att vara kvar i arbete ökar dessutom och skulle med rätt förutsättningar kunna öka ännu mer. Den så kallade äldrechocken uppstår endast om samhället fortsätter att rata de allt fler som kan och vill arbeta.

Andelen personer i Sverige som är över 65 år ökar från dagens 17 till 23 procent år 2030. Av detta har många dragit den förhastade slutsatsen att arbetsutbudet minskar. De missar dock att arbetsförmågan hos äldre ökar i ungefär samma takt som andelen äldre ökar.

Undersökningar pekar entydigt på att människor blir friskare och arbetsdugliga allt längre. I Sverige har antalet friska levnadsår ökat kraftigt, med ungefär två år mellan 1980 och 1996. Inte ens var tionde person mellan 65 och 75 betecknar själv sitt hälsotillstånd som dåligt, en kraftig nedgång under de senaste tjugo åren.

De medicinska framsteg som görs tyder snarast på att antalet friska

levnadsår kommer att öka ännu snabbare framöver. Därtill förbättras hjälpmedlen till arbete för människor med vissa funktionshinder. Andelen fysiskt krävande arbeten minskar ganska snabbt, numera är det inte ens var tionde.

Antalet friska levnadsår ökar med närmare fem år mellan 1980 och 2030. Om dessa år i sin helhet användes till arbete skulle det fullt ut kompensera för ökningen av andelen äldre i befolkningen. Därtill finns nu drygt två miljoner människor i arbetsför ålder som en vanlig dag inte går till något arbete. Av dessa torde några hundra tusen människor kunna komma i arbete. Även detta skulle ensamt räcka för att kompensera för den ökande andelen äldre. Med dessa dubbla reserver ter sig oron för en "ålderschock" närmast som ett hjärnspöke.

Möjligheten att få fler äldre i arbete ser också ut att vara större än vad många tror. Andelen 60-64-åringar i arbete har faktiskt ökat under det senaste decenniet. Detta till skillnad från den övriga arbetsföra befolkningen, för vilken andelen i arbete inte har ökat alls sedan kris-åren i mitten på 1990-talet.

En ny Sifundersökning som gjorts på uppdrag av Svenskt Näringsliv och Länsförsäkringar visar att det sker en attitydförändring bland äldre.

Många människor vill gå i pension tidigt, men det är framför allt de yngre som ger uttryck för denna önskan. Bland dem som väl kommit till en ålder mellan 50 och 65 år tycks intresset för att arbeta längre öka. Mer än var tionde man säger att de vill arbeta efter 65-årsdagen.

Ändå skulle intresset kunna vara betydligt större om de hinder som finns röjdes bort. En rad statliga utredningar har under det senaste decenniet lämnat sådana förslag, men inget händer.

I Sifundersökningen framhåller äldre i första hand att nya arbetsuppgifter skulle kunna få dem att arbeta längre än de annars hade tänkt sig.

En majoritet säger till och med att de skulle vara beredda att gå ner i lön för att kunna anpassa sin arbetssituation. Före-

tagare, som ofta har lättare att förändra sin arbetssituation, planerar faktiskt att arbeta väsentligt längre än anställda, även när de har råd att gå i pension.

Samtidigt anger 78 procent av dem mellan 50 och 65 år att de skulle ha ganska eller mycket svårt att hitta ett nytt arbete. De skäl som anges är att de tror att äldre har "stelnat i gamla tankesätt", att de är sjuka oftare och att de inte orkar arbeta lika mycket som de yngre. Inga av dessa hinder lyfts emellertid fram av företagare i undersökningen - som ju är potentiella arbetsgivare för äldre. De anser i stället att det största hindret är att det är för dyrt att anställa äldre.

En rad regler och avtal gör det väsentligt dyrare för arbetsgivare att anställa äldre än yngre. Dessa regelverk leder därför direkt till att äldre mer sällan får chansen.

Att anställa en äldre tjänsteman kan föra med sig mycket höga premier till avtalspensionsförsäkringen. Uppsägningstiden är längre för äldre än för yngre, vilket kan öka kostnaden. I den mån äldre löper större risk att bli sjuka har arbetsgivaren högre kostnader. Allt fler arbetsgivare står för kostnaden för sjukvård för att inte anställda skall fastna i långa sjukvårdsköer. Den nya lagen som tvingar arbetsgivare att betala 15 procent av sjukpenningen gör det relativt sett dyrare att anställa äldre.

För äldre är det ofta dyrare och mer riskfyllt att byta arbete, eftersom man går miste om den anställningstrygghet som en lång anställningstid ger. Om en arbetsgivare vill anställa en äldre kan hon behöva kompensera den ökade risken för den äldre med väsentligt högre lön. Det borde gå att hitta former för att flytta anställningstryggheten för äldre som vill byta arbete.

En äldre person som har gått i pension har redan i dag mycket begränsade rättigheter till ersättning från socialförsäkringarna efter 65 års ålder. Ändå tvingas arbetsgivaren att betala en arbetsgivaravgift eller särskild löneskatt för socialförsäkringar. Rimligtvis borde personer som vill arbeta efter att de har börjat ta ut full pension få arbeta fritt utan att drabbas av helt omotiverade socialförsäkringsavgifter och krav på anställningstrygghet.

Det kan också vara på sin plats att mer grundligt fundera över om alla som inte är fullt friska och attraktiva verkligen skall stjälpas från arbetsmarknaden. En del av Sveriges 530 000 förtidspensionärer är allvarligt funktionshindrade. En del är fullt arbetsföra och borde lotsas tillbaka till arbetsmarknaden. De flesta har dock något specifikt funktionshinder som försvårat utförandet av det arbete som de har haft tidigare. Många är fullt kapabla att sköta vardagssysslor och att ha ett socialt umgänge. Just sådana inslag är viktiga i många sociala arbeten, men finns inte längre. Äldreomsorgen, skolor, dagis och ungdomsverksamhet har allt svårare att erbjuda en social dimension.

Man skulle kunna tänka sig att en förtidspensionär besöker någon äldre i grannskapet, som har hemtjänst, tillsammans med hemtjänstpersonalen. Hemtjänstpersonalen kan då ägna sig åt till exempel grovstädning, att leverera maten och kanske hjälpa till med duschan-det. Förtidspensionären i social tjänst skulle till exempel kunna ta hand om lättare städning, att laga mat, att mata om det behövs, att prata och lyssna. Man kan föreställa sig fler förtidspensionärer som "morfar i skolan" eller äldre som är med och går promenader med dagisbarn.

Rent praktiskt skulle en social insats på någon timme eller två om dagen kunna vara ett självklart inslag i förtidspensionen för dem som klarar det fysiskt. Kommunen skulle förmodligen kunna samordna dessa sociala insatser så att de kan göras såväl i samband med kommunal som privat social verksamhet. Många som går i förtidspension skulle förmodligen välkomna chansen att få göra något meningsfullt.

Redan denna begränsade lista på förslag visar att det inte är svårt eller omöjligt att behålla fler äldre i sysselsättning.

De som vill hävda att det ökande antalet äldre kräver ökade skatter för emellertid också ett annat, lika tillrättalagt, resonemang. Det hävdas att ökande inkomster enbart gynnar den privat finansierade levnadsstandard. Bättre teknik ger allt bättre och billigare bilar och mobiltelefoner, medan ett dagis inte kan producera bättre och billigare i

samma takt. Därför måste med tiden resurser flyttas från privat till offentlig konsumtion för att standarden skall kunna förbli likvärdig. Skatter måste då successivt höjas utan en bortre gräns.

Också detta resonemang bygger på en myt. Stora delar av den offentliga sektorn drar nytta av teknologisk utveckling. Inom sjukvården kan utvecklingen av nya behandlingar sannolikt matcha utvecklingen av högteknologiska branscher i den privata sektorn. Även inom äldreomsorgen, skolan och andra offentliga verksamheter leder intåget av tekniska hjälpmedel, datorer, mobiltelefoner och annat till en potential för standardförbättringar som är minst lika stor som i stora delar av den privata tjänstesektorn. Det finns inga som helst belegg för att en given fördelning av resurser mellan offentlig och privat sektor med automatik leder till en sämre standardutveckling i den offentliga sektorn. Däremot finns det många exempel på att potentialen för förbättringar inte alltid utnyttjas.

Sverige är ingalunda värnlöst utlämnat åt någon förödande ålderschock. Den samlade arbetsförmågan i samhället minskar över huvud taget inte. Höjda skatter eller urholkad välfärd är alternativen enbart i ett samhälle som ratar allt fler människors kapacitet. I ett sådant samhälle blir det allt dyrare att försörja de undersysselsatta.

Stefan Fölster

Chefsekonom Svenskt Näringsliv”

Välfärd och välbefinnande.

DN 050214 sid 4:

"Med ekonomisk tillväxt bromsas välbefinnandet"

“ I rika länder har välbefinnandet inte ökat alls under efterkrigstiden, hävdar forskare.

Tjänar du 100 000 kronor om året eller mer kommer ditt välbefinnande inte att förbättras nämnvärt oavsett hur stora inkomstökningar du får. Däremot finns det motsatta sambandet. Lyckliga personer med kontroll över liv och arbete når ofta längre fram i livet också ekonomisk framgång. Kortare arbetstid och längre föräldrapenning leder därför till både tillväxt och välbefinnande, menar svenska forskare.

Politikens mål är befolkningens välfärd. Det kräver eftertanke om vad man egentligen menar med välfärd och hur välfärden ska fördelas. Och det berör grundläggande ideologiska frågor om vad politiken kan och bör försöka rätta till, och vad som bör lämnas till marknaden, familjen eller till individerna själva.

Väljarna bedömer politiken efter dess välfärdskonsekvenser. God överensstämmelse med väljarnas välfärdsförväntningar ger politiken legitimitet. Samtidigt saknar vi en mer sammanhållen och visionär diskussion om välfärdens innehåll där man transparent avgränsar samhällsansvaret.

Vad säger då internationell välfärdsforskning om sambandet mellan tillväxt och välfärd? Under de senaste 20 åren har omfattande tvärvetenskaplig välfärdsforskning vuxit fram, med fokus på jämförelser mellan länder, regioner, befolkningsgrupper, samt över tid.

Den senaste kunskapsöversikten (Diener och Seligman: "Beyond Money - Towards and Economy of Well-Being") grundas på 150 studier.

Det finns tre forskningsstrategier, som engagerar nationalekonomer, sociologer och psykologer, som utifrån olika traditioner beskriver välfärden. Den äldsta (ekonomiska) traditionen bygger på BNP, där man summerar värdet av ett lands produktion av varor och tjänster, men bland annat bortser från hur BNP fördelas.

Den andra (sociologiska) traditionen ("objektiv välfärds-mätning") bygger på att man intervjuar befolkningen om dess faktiska levnads-situation. Alla utvecklade länder har sådana undersökningssystem för samhällsplanering, koordinerade via EU, OECD och FN. Här utgår man från en bred välfärdsdefinition som omfattar ett 10-tal sektorer (utbildning, arbete, inkomster, boende, materiella tillgångar, fritid, sociala nätverk, exponering för brott, hälsa). Objektiva välfärdsfakta redovisas både i detalj och sammanfattade som välfärdsindex. Här gäller det alltså att upptäcka välfärdsproblem, förstå orsakerna och planera eventuella politiska åtgärder.

Den tredje (psykologiska) traditionen ("välbefinnande") utgår från den marknadsliberala idén att människorna själva bör vara bäst på att beskriva och sammanfatta sin egen välfärd. Intervjupersoner får ange hur nöjda de är med sin livssituation.

Skillnader i perspektiv, begrepp och metoder leder delvis till olika resultat. Det har lett till korsbefruktnings och omfattande tvärvetenskaplig forskning. Genom att kombinera och jämföra dessa tre traditioner kan vi lära oss något om sambandet mellan samhällsorganisation, tillväxt och välfärd.

OECD som publicerar BNP har länge varnat för att BNP inte mäter hela välfärden, utan bara det som kan mätas i pengar. Där saknas

bland annat hälsa, livslängd, arbetsmiljö, sociala nätverk, trygghet, miljö, fritid, demokrati och medborgerliga friheter. BNP är en totalräkning för hela länder, och visar därför inte heller hur BNP är fördelad inom ett land. Rika länder kan ha omfattande fattigdom och marginalisering, parallellt med enorm rikedom. USA har till exempel tre gånger så hög fattigdomskvot som Sverige (räknat i köpkraft med USA:s fattigdomsgräns), trots högre BNP.

BNP/capita med det snävare monetära perspektivet placerar USA före nästan alla länder i Västeuropa (utom oljelandet Norge). Välfärdsanalyser baserade på ett bredare välfärdsbegrepp rangordnar däremot USA efter alla länder i Västeuropa. Det gäller såväl vedertagna välfärdindikatorer (livslängd, spädbarnsdödlighet, fattigdom, jämställdhet, och så vidare) som olika typer av välfärdsindex. De nordiska länderna brukar bilda ledningsgruppen, och Sydeuropa slutgruppen. Västeuropa har mer omfattande trygghetssystem och därför lägre fattigdom och marginalisering, vilket ger utslag vid välfärdsberäkningar baserade på ett vidare välfärdsbegrepp.

Dessa resultat är sedan årtionden dokumenterade i internationell forskning och internationella organ (till exempel FN).

Nationalekonomerna, inklusive flera Nobelpristagare (Tobin, Sen) har därför utvecklat index där BNP kompletterats med andra viktiga välfärdsaspekter (hälsa, utbildning, arbetstidsinsats, miljö kvalitet och så vidare), hämtade från den sociologiska traditionen (välfärdsfakta), på senare tid även från den psykologiska traditionen (välbefinnande). Dessa hybridindex ger en annan rangordning av utvecklade länder än BNP/person.

På senare år har framför allt psykologisk forskning kring välbefinnande expanderat. Jämförelsen mellan tillväxt (BNP) och välbefinnande har gett en rad överraskande resultat:

*** Välbefinnandet är visserligen högre i rika industriländer än i fattiga länder, men**

*** i rika länder har välbefinnandet inte alls ökat under efterkrigstiden, trots en enorm BNP-ökning.**

*** Välbefinnandet ökar inte långsiktigt bland personer som fått avsevärda inkomstökningar.**

Ekonomisk tillväxt har stor betydelse i fattiga länder, eftersom en stor del av befolkningen lever i ekonomisk nöd. I rika länder är välbefinnandet självklart högre, därför att den rent materiella otryggheten är mindre.

Men över en viss nivå (cirka 100 000 kronor/år) ökar inte välbefinnandet i befolkningen nämnvärt, på grund av avtagande marginalnytta.

En annan förklaring är att anspråksnivån växer vid ökad tillväxt. Vår referensram är historiens högsta levnadsstandard, ett närminne av stadiga standardökningar, optimistiska förväntningar på både marknaden och välfärdsstaten, utbredda jämlikhetsideal och massmedier som förmedlar optimistiska visioner av det goda livet. Människor jämför sin situation med andra som har det lite bättre och vad som verkar möjligt att uppnå.

Tillväxt skapar alltså förväntningar och missnöje som bromsar välbefinnandet (den så kallade lyckoparadoxen). Diener och Seligman visar också att vissa naturfolk med mycket lägre levnadsstandard rapporterar lika högt välbefinnande som rika amerikaner.

Tesen att pengar köper välbefinnande är alltså inte så självklar. Psykologisk forskning visar också det omvända: att välbefinnande skapar ekonomisk framgång. Det är ofta personer som är lyckliga,

trivs i sitt samhälle, har kontroll över sitt liv och arbete, har lyckliga familjeförhållanden, är friska, också (längre fram i livet) har ekonomisk framgång.

När statistikerna korrigerar för skillnader i hälsa, styrelse-skick, sociala nätverk med mera försvinner därför inkomst som förklaring till välbefinnande.

Andra forskare pekar på att rika länder utmärks av socialt kapital: ömsesidigt förtroende, effektiva politiska institutioner, låg korruption och folkligt förtroende. Tillväxt och individuell inkomst har enligt Diener och Seligman ganska liten betydelse för välbefinnandet i industriländerna (korrelation: 0,08).

Låt oss summera. Vare sig vi mäter välfärd objektivt eller subjektivt är sambandet mellan BNP och välbefinnande minst sagt komplicerat och ganska svagt i de rika länderna. Nationalekonomer, sociologer och psykologer som forskar kring välfärd och välbefinnande kompletterar eller ersätter därför BNP/capita med andra indikatorer och index. Den senaste satsningen kommer nu i USA (Gallup) under ledning av Kahnemann (Nobelpristagare i ekonomi) och Diener.

Ska vi sluta sträva efter BNP-tillväxt? Naturligtvis inte. Ekonomisk tillväxt behövs för att finansiera framtidsinvesteringar och välfärds-politik. Men vi behöver fundera över hur tillväxten borde se ut. Tillväxt kan ske till priset av välfärdsminskningar på andra områden, som inte beaktas i BNP. Ekonomisk och social utveckling är en komplex balans mellan olika delmål. Det är denna insikt som har drivit fram ny tvärvetenskaplig forskning om välfärden.

Det är uppenbart att den ekonomiska tillväxten är i obalans med välfärdsutvecklingen. De senaste 20 åren har visat att BNP-tillväxt ibland inte minskar arbetslösheten ("jobless growth") och kan skapa ekonomisk otrygghet. Tillväxten ledsagas delvis av ökad miljöför-

störing, stress på jobbet, otrygga jobb, längre arbetstider, obetalt övertidsarbete, sämre vård och folkhälsa, sämre skola, fler fattiga och bidragsberoende - och otrygga konsumenter. Ojämligheten ökar i de flesta i-länder, mest i USA och England, men även i Sverige. Medan fattigdom och ekonomisk otrygghet ökar, växer eliternas inkomster på ett sätt som raserar förtroendet för både näringslivet och politiken. Tendenserna är mer eller mindre starka i de flesta i-länder.

Vi behöver veta mer om enskilda människors livssituation för att förstå välfärdskonsekvenserna av ekonomisk tillväxt. Utomlands är relationerna mellan tillväxt och välfärd ett hett debattämne, som inte har nått svenska massmedier. Senaste Times Magazin är ett temanummer kring välfärds- och välbefinnandeforskningen och tillväxt.

I England har New Economics Foundation utvärderat forskningen och frågat sig hur en social tillväxtpolitik borde se ut.

Deras 8-punktsprogram pekar ut välbefinnande som tillväxt-faktor, vid sidan av ökad levnadsstandard: vi borde satsa på bättre arbetsförhållanden, mer fritid för umgänge med barn, familj och samhällsengagemang, kortare arbetstid, förebyggande hälsovård, psykvård, utbildning, satsning på barn genom längre föräldrapenning och god barnomsorg, och undvika en ensidig fokusering på "ekonomisk effektivitet".

JOACHIM VOGEL

Professor i sociologi, Umeå universitet

BJÖRN HALLERÖD

Professor i sociologi, Umeå universitet

ELISABET LANDGREN-MÖLLER

Fd statistikchef, SCB “

Varför gör förtryckta sällan uppror?

DN 050312 sid Kultur 13:

“Varför gör förtryckta sällan uppror? Kanske för att de tror sig leva i den bästa av världar. Kanske för att de inte kan. Men kanske också för att en bättre ordning kan kosta mer än den smakar.”

“Vad som kräver en förklaring är inte det faktum att den som är hungrig stjälar eller att den som är utsugen strejkar, utan att majoriteten bland dem som är hungriga *inte* stjälar och majoriteten bland dem som är utsugna inte strejkar, konstaterade Wilhelm Reich ("The Mass Psychology of Fascism", sidan 53, min övers.).

Olika marxister har försökt tillhandahålla förklaringen. De hänvisar till ideologins roll. Redan David Hume förklarade för övrigt: "Ingen människa har skäl att frukta en tyranns raseri om tyrannen endast grundar sin auktoritet på fruktan, ty såsom en enskild människa äger tyrannen endast en fysisk stryka som når ett kort stycke, all makt han äger, som sträcker sig längre, måste vara grundad i vår egen föreställningsvärld, eller i vår föreställning om andras uppfattningar." ("Of the First Principles of Government", min övers.)

Förklaringen till att de förtryckta inte reser sig skulle alltså vara att de felaktigt tror sig leva i den bästa av alla världar. De finner sig därmed i sitt öde och godtar det kanske till och med som rättvist.

Ideologimodellen har utmanats av "koordinationsmodellen". Den har sina rötter i "rational choice"-skolan. Det som präglar denna skola är dess metod. Sociala skeenden ska förklaras som avsedda eller icke avsedda konsekvenser av individens rationella handlande. Enligt koordinations teorin kan minoriteten hålla majoriteten i skick utan bedrägeri. Även om majoriteten förstår att den är förtryckt förmår den inte göra något åt sin situation. Minoriteten kan effektivt hindra majorite-

ten från att koordinera sitt motstånd.

I ett forskningsprojekt som engagerar svenska och sydafrikanska filosofer, stött av Sida/Vetenskapsrådet, ska de två modellerna granskas. Inledningsvis är det emellertid nödvändigt att fundera över vad det innebär att en minoritet förtrycker en majoritet.

De flesta kända samhällen har skiftas i överklass och underklass. I antiken bestod underklassen av slavar, under medeltiden av trälar och i det kapitalistiska samhället av lönearbetare. Visst kan en enstaka slav, träl eller lönearbetare klaga över sin lott. Hon kan jämföra sin situation med den de besuttna åtnjuter och hävda att den rådande ordningen är orättvis. Men om Marx har rätt är varje sådant samhälle det bästa möjliga, åtminstone för sin tid. Ett försök att avskaffa förtrycket skulle ha lett till kaos och ekonomisk nedgång. Någon revolution är alltså inte möjlig.

Under sådana betingelser är det inte svårt att förstå varför den undertryckta majoriteten finner sig i sin ställning. Om en enskild individ i underklassen vill bli en del av överklassen lär hon få klara av den saken på egen hand. Det finns ingen anledning för övriga förtryckta att understödja henne. Och att dra i gång en storskalig revolution vore galenskap. Som Marx uttryckte saken: mänskligheten ställer sig inga andra uppgifter än dem hon kan lösa.

En intressantare form av förtryck uppträder då en minoritet förmår hålla en majoritet nere trots att en mer rättvis social och politisk ordning är möjlig. ska vi i så fall förstå att förtrycket kan fortgå?

Enligt ideologihypotesen tenderar, som Marx uttryckte saken, den härskande klassens egna föreställningar att också bli de i samhället härskande föreställningarna. Och överklassen smickrar sig själv med tron att dess bidrag till samhällsutvecklingen är avgörande. Om den kan få underklassen att acceptera det synsättet är det inte svårt att förstå varför upproret uteblir.

Men hur är det möjligt för överklassen att upprätthålla en sådan

form av falskt medvetande inom underklassen? Här finns många olika hypoteser. I Michael Rosens bok "On Voluntary Servitude" finns en kritisk granskning av dem alla. Bara hos Marx urskiljer Rosen fem olika teorier om ideologi. Till dessa kommer hypoteser av Walter Benjami och Adorno och många andra. Här finns allt ifrån rena konspirationsteorier till enkla psykologisk hypoteser. Särskilt de senare har blivit gångbara i den aktuella diskussionen. Så har till exempel de norske filosofen Jon Elster tillämpat La Fontaine fabel om räven och de sura rönnbären på ideologin i förtryckande samhällen. Räven "adapterar" sina preferenser till en situation där rönnbären är utom räckhåll för honom. På samma sätt adapterar den förtryckta klassen sina preferenser till vad de erbjuds av den rådande ordningen.

Något som kan tyckas tala för den modellen är att ideologier verkligen förekommer ymnigt i olika samhällen. Då ligger det nära att tro att dessa ideologier också förklarar hur förtrycket kan bestå. Men modellen måste också förklara hur det falska medvetandet kan behålla sitt grepp över massor då en bättre ordning blivit möjlig. Nu förlorar liknelsen med de sura rönnbären sin förklaringskraft. Så länge rönnbären är utom räckhåll må räven trösta sig med tanken att de ändå är sura. Men varför ska han hålla fast vid den uppfattningen då rönnbären kommit inom räckhåll?

Här sätter koordinationsteorin in stöten. Den vill förklara både att revolutionen uteblir och att ideologin är utbredd. Och förklaringen är enklare än vi varit beredda att tro. Tvärtemot vad David Hume förklarade är det möjligt för en väl koordinerad minoritet (som öppet kan samordna sina åtgärder) att hålla en majoritet i schack.

En slående bild av hur minoriteten kan sätta käppar i hjulen för varje upprorsförsök tecknades av Alexis de Tocqueville (se Anders Ehnmark "Tre essäer om befrielse och frihet"). Tocqueville beskriver hur hundratals fångar arbetar i ett stenbrott vid Sing-Sing. De övervakas av en handfull vakter. Med lätthet skulle fångarna, om de skred till

samfällad aktion, kunna övermanna vakterna. Ändå uteblir upproret. Hur är det möjligt? Jo, fångarna är förbjudna att kommunicera. Den som försöker inleda ett samtal skjuts. Tystnaden omöjliggör för fångarna att koordinera ett uppror. Därför förblir de i fångenskap.

I boken "One for All" har den amerikanske beslutsteoretikern Russell Hardin utvecklat koordinationsteorin. I det mest tillspetsade fallet, som det Tocqueville tecknar, är det för den förtryckta majoriteten att koordinera handlandet. I en mera banal variant av teorin är kommunikation och koordination möjliga. Ändå tvekar individen att inleda ett uppror då kostnaderna ter sig som alltför stora. Var och en förstår att om alla deltog i upproret skulle segern vara säker och lätt att uppnå. Men de inser också att var och en som förgäves försöker dra i gång ett uppror kommer att råka illa ut. En brist på *förtroende* medför att ingen tar initiativet. Ett fripassagerarproblem kan också tillstå. Om det räcker för att upproret ska lyckas att hälften av fångarna i Tocquevills exempel gör uppror, så kan var och en vilja hålla sig i bakgrunden. Men om alla tänker så blir det inte något uppror.

Koordinationsteorin kan liksom ideologiteorin förklara hur en minoritet kan förtrycka en majoritet. Men den kan också förklara hur det går till då revolutioner verkligen kommer till stånd. Då revolutioner lyckas beror det på att minoriteten förlorat sin förmåga att koordinera de egna förtryckande handlingarna samtidigt som majoriteten fått en möjlighet att koordinera upproret. Ett exempel som ofta ges är Ceausescu, som i ett läge då den egna regimen är på fallrepet sammankallar massorna - och därmed ger dem en möjlighet att koordinera ett uppror! Om ideologiteorin är riktig är det också svårt att förstå hur en mäktig ideologi på kort tid kan "blåsa bort". Koordinationsteoretikerna brukar peka på hur den nazistiska ideologin spårlöst försvann efter andra världskriget slut. Den dubbla koordinationsteorin kan till sist förklara uppkomsten av ideologi. Det är inte konstigt att

majoriteten hemfaller åt rönnbärsfilosofi då den faktiskt är förhindrad att införa en bättre ordning.

Men är koordinationsteorin verkligen sista ordet? Det finns ett slags förtryck som den har svårt att hantera, nämligen förtryck i demokratiska stater där inga vapen är riktade mot massorna. Ändå finner de sig i en orättvis ordning. Hur kan det förklaras?

En möjlighet är förstås att förneka att sådant förtryck förekommer. En annan är att hänvisa till den borgerliga ideologin, som särskilt olika västerländska marxister gjort, då de velat förklara varför socialismen låter vänta på sig. Men jag tror att det finns en tredje möjlighet. I vart och ett av de demokratiska samhällena finns en privilegierad minoritet och en underprivilegierad majoritet. En mera rättvis ordning är möjlig. Ett mer jämlikt samhälle skulle vara mer produktivt, då arbetsglädjen skulle vara större. Men varför inför i så fall inte majoriteten denna bättre samhällsordning? Den har ju tillgång till den politiska demokratins alla verktyg. Beror dess passivitet på de borgerliga mediernas grepp över sinnen?

En helt annan förklaring är denna: den bättre ordningen är endast "möjlig" i så måtto att den skulle fungera *om alla gick med på att införa och upprätthålla den*. Men om den privilegierade överklassen hårdnackat håller fast vid de egna privilegierna, så finns det ingen möjlighet att införa den.

Varför vill inte den privilegierade överklassen acceptera en mer rättvis och fullt genomförbar ordning? Det ligger inte i dess intresse att en mer rättvis ordning införs! Överklassens egoism förklarar orättvisans bestånd. Överklassen kan göra övergången till en mer rättvis ordning så kaotisk att det inte ligger i majoritetens intresse att på egen hand våga språnget.

Av sådana skäl lever många av apartheids institutioner kvar i Sydafrika. De besuttna har speciella kunskaper och kontrollerar för

samhället avgörande resurser. Om de sätter sig på tvären och vägrar att delta i en breddning av utbildningen kan de blockera olika reformer. Sak samma gäller överklassen i ett land som vårt. De välbeställda kan sabotera övergången till en mer rättvis ordning. Det är alltså förnuftigt för underklassen att finna sig i den rådande orättvisan.

Om detta är riktigt kan det förklara varför det finns en politisk ideologi med innebörden att radikal systemkritik är utopisk. Denna ideologi utgår ifrån den korrekta föreställningen att ett försök att införa en mer rättvis ordning faktiskt skulle leda till dåliga konsekvenser för alla. Över denna föreställning har lagrats tankar om att en mer rättvis ordning inte vore mycket att ha (rena rama rönnbärsfilosofin).

Men då är följande cyniska tanke näraliggande: kanske behövs ideologi, inte för att upprätthålla förtryck, men väl för att möjliggöra radikal samhällsförändring.

TORBJÖRN TÄNNSJÖ

essa@dn.se”

Torbjörn Tännsjö är professor i praktisk filosofi.

Michael Rosen "On Voluntary Servitude" Polity Press, 1996.

Russell Hardin "One for All. The Logic of Group Conflict" Princeton University Press, 1995.

Projektet "Ideology, Oppression and Democracy",
på webbsidan <http://people.su.se/~guarr/Ideologi.htm>

Bildning eller utbildning?

DN 050309 sid Högskoleguiden 4

“Bildning eller utbildning?”

“**BILDNING ÄR INTE** att vara världsbäst i Jeopardy eller Trivial Pursuit. I stället handlar det om en grundläggande förståelse för andra människor, kulturer och religioner.

Professorn och författaren Ronny Ambjörnsson arbetade under många år vid universitetet i Umeå där han fördjupade sig i bakgrunden till alla stora idéer och lärdomar genom världshistorien.

Han säger att om ett samhälle ska utvecklas i demokratisk riktning måste alla medborgare vara bildade.

Men det handlar inte om att känna till alla detaljer om till exempel varför Kina blivit en ekonomisk stormakt, påpekar Ronny Ambjörnsson. Inte heller att kunna vartenda årtal i de politiska partiernas historia i Sverige. Snarare gäller det att känna till den ideologi partierna står för och hur denna vuxit fram.

- Men demokratins koppling till bildningsbegreppet försvinner allt mer. Det urholkas om människor inte känner till hur det kommer sig att världen ser ut som den gör. Universitet och högskolor är en viktig arena att förankra demokratin i samhället.

I DAG HAR MÅNGA akademiker en alltför snäv yrkesutbildning, enligt Ronny Ambjörnsson. Studenterna har ofta inte råd att läsa en enda extra sida, utan gör bara vad de måste för att få ut sin examen. Och sedan gäller det att få ett jobb snabbt.

Ronny Ambjörnsson menar att de som går på renodlade yrkeslinjer riskerar att få en insnöad världsbild. Kanske blir det som i det gamla talesättet "Inte se skogen för alla träd". Därför vill han införa en bildningstermin på alla högskolor.

-Jag menar inte att alla ska gå omkring och citera grekiska klassiska filosofer eller konversera på ett "bildat" sätt. Skönlitteratur, idehistoria, kunskap om andra folk och kulturer, astronomi, grunden till de politiska ideologierna, filosofi ... det är ämnen som borde ingå i en baskurs i bildning. Det handlar om att ge alla en större insikt om vad det innebär att vara människa.

I nutida språkbruk ställs ofta bildning mot utbildning. Medan utbildningens mål är en bestämd och begränsad yrkeskompetens syftar bildningen till en omvandling av hela människan.

I en artikel i Nationalencyklopedin skriver Sven-Eric Liedman, professor i ide- och lärdomshistoria, att begreppet bildnings långa historia går tillbaka till det antika Grekland och kanske ännu längre.

I det gamla Egypten och Babylon skulle en blivande ämbetsman inte bara kunna skriva och ha en administrativ förmåga. Han behövde också vishet, ett begrepp som står ganska nära bildning. Liknande traditioner utvecklades i Kina och Indien. Under 1700 talet gav tyska filosofer ordet "bildning" den innebörd som vi ännu känner igen.

Efter andra världskriget kom dock bildning att likställas med ett anständigt och förfinat beteende, påpekar Sven-Eric Liedman. Ordet "allmänbildning" blev liktydigt med förmågan att klara sig bra i frågesporttävlingar.

SVERIGES FÖRENADE STUDENTKÅRER, som representerar landets högskolestudenter, har reagerat på att den högre utbildningen har två delvis motsatta mål. Dels ska den svara mot samhällets krav på välutbildad arbetskraft, dels ska den uppfylla demokratins behov av kritiskt tänkande människor.

Studentkårerna anser att den viktiga balansen mellan dessa två mål är på väg att rubbas. Den humanistiska tanken om ett livslångt lärande får stå tillbaka för det samhällsekonomiska kravet på en snabb genomströmning av studenter i högskolan.

Förra året lanserade studentkårerna därför kampanjen "En annan högskola är möjlig". Den syftar till att skapa en internationell progressiv utbildningspolitik för "jämlighet, kritiskt tänkande och demokrati".

I fjol arbetade också Högskoleverket med bildning som ett av tre teman och tog fram informationsboxen "Vem ska du bli?" Man gav också ut en skrift om bildning och matematik.

Per-Gunnar Rosengren är ansvarig för Högskoleverkets kampanj om bildning. Han pekar på att den högre utbildningen måste förmå studenterna att lyfta blicken, främja deras kritiska tänkande samtidigt som den måste samverka med övriga samhället.

-I dag sker en snuttifiering av kunskapen om omvärlden. Ny information sprids snabbt via internet samtidigt som specialiseringen kanske drivs för långt inom vissa utbildningar. Högskolan måste kunna erbjuda reflektion och möjlighet till ett helhetstänkande.

För två år sedan frågade Högskoleverket cirka 15000 studenter med två eller flera terminers studier bakom sig vad de ansåg om sin utbildning. Svaren kan sammanfattas i tre punkter. Studenterna ansåg inte att studierna bidragit till att öka deras engagemang i samhällsfrågor, det fanns få möjligheter till diskussion och de fick ingen hjälp att utveckla det analytiska tänkandet.

- Studenter efterfrågar många gånger klassiska bildningskurser som litteraturvetenskap, astronomi och idé- och lärdoms historia. Samtidigt ses bildning fortfarande som något elitistiskt och esoteriskt, något mystiskt och svårbegripligt, säger Per Gunnar Rosengren.

För tre år sedan anordnade Högskoleverket en essä tävling på temat "Bildning, paradiset och personligt projekt". Första pris vann Jenny Alwall, utbildad civilingenjör och doktorand i idé- och lärdoms historia vid Uppsala universitet. Hon anser att bildning handlar om att vidga sina vyer genom att ibland lämna sitt eget specialområde, läsa något annat och att konfronteras med andra tankevärldar och ny kunskap.

- På så sätt utvecklar man ett kritiskt tänkande och får en mindre fyrkantig syn på världen.

Jenny Alwall menar att bildningens kärna är humanistisk, det vill säga dess kärna rymmer ämnen som historia, idéhistoria, litteratur, konst och filosofi.

-På universitetet anlägger dessa ämnen kritiska perspektiv på människan, historien och samhället, och dessa perspektiv är bra för till exempel en blivande civilingenjör eller läkare att ha med sig i bagaget.

Hon rekommenderar alla studenter att satsa en termin på ett ämne helt utanför den egna utbildningen.

- Den bästa bildningen leder fram till såväl ett öppet sinne som ny kunskap.

I år kommer tre nya skrifter från Högskoleverket om hur bildningsbegreppet kan kopplas samman med teater, juridik och astronomi. Diskussionen lär fortsätta.

Pedagogen och författaren Ellen Key, hon som ville se 1900-talet som barnens århundrade, hade sin uppfattning klar redan för mer än hundra år sedan:

"Bildning är inte vad vi lärt, utan vad vi har kvar när vi glömt allt vad vi lärt."

THOMAS LERNER “

Varför har vi ont i själen? Informationsöverflöd. Kunskapsbrist. Handlingsförlamning.

SvD 050313:

“Varför har vi ont i själen?”

“Den svenska ohälsan. Vart är vårt samhälle på väg? Sverige har rekordlång livslängd men också rekordhöga ohälsotal. För att få till stånd ett omtänkande måste alla inse problemets vidd. Låt 2005 sjuda av idéer, skriver medicinprofessorerna Björn Folkow, Lennart Levi och Lars Werkö.”

“Sverige år 2005: rekordlåg spädbarnsdödlighet och rekordlång medellivslängd. Men samtidigt rekordhöga ohälsotal, med starka inslag av stressrelaterad ohälsa - "den nya ohälsan".

Av alla svenskar i arbetsför ålder är 13 procent antingen sjukskrivna eller förtidspensionerade. Av totalt 540 000 förtidspensionärer har cirka 75 000 tillkommit bara under 2004.

De flesta av alla dessa lider av ett svårpreciserat "ont i kroppen"- eller "ont i själen"-tillstånd som knappt alls beaktas i läkarutbildningen. Bakgrunden och de underliggande mekanismerna har klinisk forskning inte klarlagt.

Homo Sapiens är biologiskt "konstruerad" för en såväl mentalt som fysiskt helt annan tillvaro än det postindustriella samhällets "sköna nya värld".

Detta har förbisetts av de ekonomiska-tekniska drivkrafterna bakom dagens materiella välstånd men också i många politiska beslut präglade av tunnelseende. Och, inte minst, av en alltmer reduktionistisk medicinsk forskning.

Under hundratusentals generationer har vår arts hjärna genom "de starkastes överlevnad" genetiskt anpassats till den lilla jägar/samlar-gruppens hårda livsvillkor. Jämfört med dessa årmiljoner är t ex jordbrukskulturens kanske 10 000 år en lika ringa tidsandel som upploppssidans sista 100 meter utgör av ett drygt 42 km långt maratonlopp.

Och med denna genetiskt förankrade psykobiologiska konstruktion, formad för en helt annan tillvaro, ska vi människor nu hantera informationssamhällets störtflod av sinnesintryck, utmaningar, krav och möjligheter - under vår arts "sista decimetrar" av sagda lopp.

Studier såväl på människa som på andra grupplevande varelser visar att hot mot, eller förlust av, känslan av egenkontroll och socialt stöd via hjärnan utlöser en rad beteenden och neurohormonella reaktionsmönster, som kan bidra till ett brett spektrum av störningar och sjukdomar.

Konsekvenserna blir också ekonomiska. Över en miljon svenskar i arbetsför ålder deltar inte i någon form av förvärvsverksamhet - de är sjukskrivna, förtidspensionerade, arbetslösa, socialhjälpstagare m fl.

Om antalet i arbete kunde öka med en enda procentenhet (cirka 40 000 personer) skulle samhällsvinsten bli 17 miljarder kronor per år! Nu är läget akut. Det behövs ett radikalt nytänkande på minst tre fronter.

1. Informationsöverflöd

Viktigast här är att utforma ett övergripande system av åtgärder för att försöka vrida rätt "den urledvridna tiden". För detta krävs en allmän insikt om var problemen finns.

Tidigare stora framsteg i fråga om folkhälsan berodde endast delvis på medicinska åtgärder. Minst lika viktiga var förbättrade samhällsförhållanden - ekonomi, bostäder, utbildning, trafikreglering och annat.

- Dessa vinster håller vi på att förskingra samtidigt som arbetslivets krav och möjligheter ökar i informationssamhällets släptåg. Även människors anspråk och förväntningar ökar.

Har vår hjärna kapacitet att motsvara alla dessa krav? Våra fem sinnen tar varje sekund emot många miljoner informationsbitar, av vilka vårt medvetande aktivt noterar ett litet urval. Men hur görs urvalet? Kan vår hjärna sovra mellan det livsviktiga, det någorlunda angelägna och det onödiga?

Det ständiga informationsflödet gör återhämtningspauserna både kortare och färre. Vi sover allt mindre och blir därför sårbarare.

Allt fler människor abdikerar från sin medborgarroll. Det sociala kapitalet i form av tillit, solidaritet och benägenhet för samverkan blir allt knappare.

Allt detta leder till en effektförlust i hjälparbetet och allt fler passiva, hjälpberoende medborgare - patienter, klienter, studenter, konsumenter.

2. Kunskapsbrist

Dagens medicinska forskning och utbildning är främst inriktad på molekylära-genetiska aspekter.

Sjukvårdspersonalens utbildning omfattar främst kroppsliga sjukdomars orsaker och mekanismer. Den "nya ohälsans" mångfasetterade orsaker och psykobiologiska mekanismer lär man sig föga om.

Det blir därför svårt att hantera problemen annat än med symptomlindrande behandling och sjukskrivningsinstrumentet, ej sällan med förvärrande slutresultat.

En lika allvarlig brist på kunskap finns hos ekonomer, tekniker och jurister - de som är eller snart blir chefer i det privata näringslivet och den offentliga sektorn. Högskoleverket och andra instanser med ansvar för utbildning bör se över innehållet i de utbildningar som erbjuds kommande generationer.

3. Handlingsförlamning.

De som blir sjukskrivna en månad eller längre lämnas ofta vind för våg. De borde erbjudas ett "hälsoombud", som hjälper den sjuke i kontakten med bl a myndigheter och arbetsgivare, och en primärvård med breddad kompetens.

Vart är vårt samhälle på väg? Vilket samhälle vill vi ha?

Informationssamhället är här, på gott och ont. Det gäller att ta till vara det goda och minimera det onda. Det räcker inte att ha siktet inställt på nästa mandatperiod. Vi måste planera för hela seklet.

Kan vi förvänta oss att partiledare, statsråd, statssekreterare och sakkunniga i departementen, riksdagens utskott, kulturarbetare, arbetslivets parter, men inte minst de som är ansvariga för högre utbildning och forskning inom universitetsvärlden, är villiga att tänka om?

För att detta ska ske är det troligen nödvändigt att de många människorna, allmänheten, de som i dag saknar en röst, inser problemets vidd och bidrar till en förnyelse.

Låt år 2005 sjuda av idéer, tillämpningar och utvärderingar!

BJÖRN FOLKOW , LENNART LEVI, LARS WERKÖ

professor em i fysiologi, Göteborgs universitet, professor em i psykosocial miljömedicin, Karolinska Institutet, professor em Göteborgs universitet."

De mänskliga rättigheterna.

FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna

Från utrikesdepartementets hemsida på internet.

“Förenta Nationernas generalförsamling antog och kungjorde den 10 december 1948 en allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna.

Omedelbart efter denna historiska händelse uppmanade generalförsamlingen alla medlemsstater att offentliggöra förklaringens text och att "göra den spridd, känd, läst och förstådd framför allt i skolor och andra undervisningsinstitutioner utan hänsyn till olika länders eller regioners politiska förhållanden".

INLEDNING

Enär erkännandet av det inneboende värdet hos alla medlemmar av människosläktet och av deras lika och oförbytliga rättigheter är grundvalen för frihet, rättvisa och fred i världen,

enär ringaktning och förakt för de mänskliga rättigheterna lett till barbariska gärningar, som upprört mänsklighetens samvete, och enär skapandet av en värld, där människorna åtnjuta yttrandefrihet, trosfrihet samt frihet från fruktan och nöd, kungjorts som folkens högsta strävan,

enär det är väsentligt för att icke människan skall tvingas att som en sista utväg tillgripa uppror mot tyranni och förtryck, att de mänskliga rättigheterna skyddas genom lagens överhöghet,

enär det är väsentligt att främja utvecklandet av vänskapliga förbindelser mellan nationerna,

enär Förenta Nationernas folk i stadgan ånyo uttryckt sin tro på de grundläggande mänskliga rättigheterna, den enskilda människans värdighet och värde samt männens och kvinnornas lika rättigheter, ävensom beslutat främja socialt framåtskridande och bättre levnadsvillkor under större frihet,

enär medlemsstaterna åtagit sig att i samverkan med Förenta

Nationerna säkerställa allmän och effektiv respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna,

enär en gemensam uppfattning av dessa fri- och rättigheters innebörd är av största betydelse för uppfyllandet av detta åtagande,

kungör GENERALFÖRSAMLINGEN

denna

ALLMÄNNA FÖRKLARING OM DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

såsom en gemensam riktlinje för alla folk och alla nationer, på det att varje individ och varje samhällsorgan må med denna förklaring i åtanke ständigt sträva efter att genom undervisning och uppfostran befordra respekten för dessa fri- och rättigheter samt genom framstegsfrämjande inhemska och internationella åtgärder säkerställa deras allmänna och verksamma erkännande och tillämpning såväl bland folken i medlemsstaterna som bland folken i områden under deras överhöghet.

Artikel 1.

Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De är utrustade med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av broderskap.

Artikel 2.

Envar är berättigad till alla de fri- och rättigheter, som uttalas i denna förklaring, utan åtskillnad av något slag, såsom ras, hudfärg, kön, språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller socialt ursprung, egendom, börd eller ställning i övrigt.

Ingen åtskillnad må vidare göras på grund av den politiska, juridiska eller internationella ställning, som intages av det land eller område, till vilket en person hör, vare sig detta land eller område är oberoende, står under förvaltarenskap, är icke-självstyrande eller är underkastat någon annan begränsning av sin suveränitet.

Artikel 3.

Envar har rätt till liv, frihet och personlig säkerhet.

Artikel 4.

Ingen må hållas i slaveri eller trældom; slaveri och slavhandel i alla dess former är förbjudna.

Artikel 5.

Ingen må utsättas för tortyr eller grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

Artikel 6.

Envar har rätt att allestädes erkännas som person i lagens mening.

Artikel 7.

Alla är lika inför lagen och är utan åtskillnad berättigade till lika skydd från lagens sida. Alla är berättigade till lika skydd mot varje åtskillnad i strid med denna förklaring och mot varje framkallande av sådan åtskillnad.

Artikel 8.

Envar har rätt till verksam hjälp från sitt lands behöriga domstolar mot handlingar, som kränker de grundläggande rättigheter, vilka tillkommer honom genom lag eller författning.

Artikel 9.

Ingen må godtyckligt anhållas, fängslas eller landsförvisas.

Artikel 10.

Envar är under full likställdhet berättigad till rättvis och offentlig rannsaking inför oavhängig och opartisk domstol vid fastställandet av såväl hans rättigheter och skyldigheter som varje anklagelse mot honom för brott.

Artikel 11.

1. Envar, som blivit anklagad för straffbar gärning, har rätt att betraktas som oskyldig, till dess hans skuld blivit lagligen fastställd vid offentlig rättegång, under vilken han åtnjutit alla för sitt försvar nödiga garantier.

2. Ingen må dömas för handling eller underlåtenhet, som vid tidpunkten för dess begående icke var straffbar enligt inhemsk eller internationell rätt. Ej heller må högre straff utmätas än vad som var tillämpligt vid tidpunkten för den straffbara gärningens begående.

Artikel 12.

Ingen må utsättas för godtyckliga ingripanden i fråga om privatliv, familj, hem eller korrespondens, ej heller angrepp på heder och anseende. Envar har rätt till lagens skydd mot sådana ingripanden eller angrepp.

Artikel 13.

1. Envar har rätt att inom varje stats gränser fritt förflytta sig och välja sin vistelseort.

2. Envar har rätt att lämna varje land, inbegripet sitt eget, och att återvända till sitt eget land.

Artikel 14.

1. Envar har rätt att i andra länder söka och åtnjuta fristad från förföljelse.

2. Denna rätt må icke åberopas vid laga åtgärder, reellt grundade på icke-politiska brott eller på handlingar, som strider mot Förenta Nationernas ändamål och grundsatser.

Artikel 15.

1. Envar har rätt till en nationalitet.

2. Ingen må godtyckligt berövas sin nationalitet eller förmenas rätten att ändra nationalitet.

Artikel 16.

1. Fullvuxna män och kvinnor har rätt att utan någon inskränkning på grund av sin ras, nationalitet eller religion ingå äktenskap och bilda familj. De äga lika rättigheter vid giftermål, under äktenskap och vid äktenskaps upplösning.

2. Äktenskap må ingås endast med de blivande makarnas fria och fullständiga samtycke.

3. Familjen är den naturliga och grundläggande enheten i samhället och äger rätt till skydd från samhället och staten.

Artikel 17.

1. Envar har rätt att äga egendom såväl ensam som i förening med andra.

2. Ingen må godtyckligt berövas sin egendom.

Artikel 18.

Envar har rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet. Denna rätt innefattar frihet att byta religion eller tro och att ensam eller i gemenskap med andra offentligt eller enskilt utöva sin religion eller tro genom undervisning, andaktsövningar, gudstjänst och iakttagande av religiösa sedvänjor.

Artikel 19.

Envar har rätt till åsiktsfrihet och yttrandefrihet. Denna rätt innefattar frihet för envar att utan ingripanden hysa åsikter och frihet att söka, mottaga och sprida upplysningar och tankar genom varje slags uttrycksmedel och utan hänsyn till gränser.

Artikel 20.

1. Envar har rätt till frihet i fråga om fredliga möten och sammanslutningar.
2. Ingen må tvingas att tillhöra en sammanslutning.

Artikel 21.

1. Envar har rätt att ta del i sitt lands styrelse direkt eller genom fritt valda ombud.
2. Envar har rätt till lika tillträde till allmän tjänst i sitt land.
3. Folkets vilja skall utgöra grundvalen för statsmakternas myndighet. Denna vilja skall uttryckas i periodiska och verkliga val, vilka skall äga rum med tillämpning av allmän och lika rösträtt samt hemlig röstning eller likvärdiga fria röstningsförfaranden.

Artikel 22.

Envar äger i sin egenskap av samhällsmedlem rätt till social trygghet och är berättigad till att de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, som är oundgängliga för hans värdighet och för en fri utveckling av hans personlighet, förverkligas genom nationella åtgärder och mellanfolkligt samarbete med hänsyn tagen till varje stats organisation och resurser.

Artikel 23.

1. Envar har rätt till arbete, till fritt val av sysselsättning, till rättvisa och tillfredsställande arbetsförhållanden och till skydd mot arbetslöshet.
2. Envar har utan åtskillnad rätt till lika lön för lika arbete.

3. Envar, som arbetar, har rätt till rättvis och tillfredsställande ersättning, som tillförsäkrar honom själv och hans familj en människovärdig tillvaro och som, där så är nödvändigt, kompletteras med andra medel för socialt skydd.

4. Envar har rätt att bilda och ansluta sig till fackföreningar till skydd för sina intressen.

Artikel 24.

Envar har rätt till vila och fritid, innefattande rimlig begränsning av arbetstiden och regelbunden semester med bibehållen lön.

Artikel 25.

1. Envar har rätt till en levnadsstandard, som är tillräcklig för hans egen och hans familjs hälsa och välbefinnande, däri inbegripet föda, kläder, bostad, hälsovård och nödvändiga sociala förmåner, vidare rätt till trygghet i händelse av arbetslöshet, sjukdom, invaliditet, makes död, ålderdom eller annan förlust av försörjning under omständigheter, över vilka han icke kunnat råda.

2. Mödrar och barn är berättigade till särskild omvårdnad och hjälp. Alla barn, vare sig födda inom eller utom äktenskap, skall åtnjuta samma sociala skydd.

Artikel 26.

1. Envar har rätt till undervisning. Undervisningen skall vara kostnadsfri, åtminstone på de elementära och grundläggande stadierna. Den elementära undervisningen skall vara obligatorisk. Yrkesundervisning och teknisk undervisning skall vara allmänt tillgänglig. Den högre undervisningen skall stå öppen i lika mån för alla på grundval av deras duglighet.

2. Undervisningen skall syfta till personlighetens fulla utveckling och till att stärka respekten för människans grundläggande fri- och rättigheter. Undervisningen skall främja förståelse, tolerans och vänskap mellan alla nationer, rasgrupper och religiösa grupper samt befördra Förenta Nationernas verksamhet för fredens bevarande.

3. Rätten att välja den undervisning, som skall ges åt barnen, tillkommer i främsta rummet deras föräldrar.

Artikel 27.

1. Envar har rätt att fritt taga del i samhällets kulturella liv, att njuta av konsten samt att bli delaktig av vetenskapens framsteg och dess förmåner.

2. Envar har rätt till skydd för de moraliska och materiella intressen, som härröra från varje vetenskapligt, litterärt eller konstnärligt verk, till vilket han är upphovsman.

Artikel 28.

Envar har rätt till en social och internationell ordning, i vilken de fri- och rättigheter, som uttalas i denna förklaring, till fullo kan förverkligas.

Artikel 29.

1. Envar har plikter mot samhället, i vilket den fria och fullständiga utvecklingen av hans personlighet ensamt är möjlig.

2. Vid utövandet av sina fri- och rättigheter må envar underkastas endast sådana inskränkningar, som blivit fastställda i lag i uteslutande syfte att trygga tillbörlig hänsyn till och respekt för andras fri- och rättigheter samt för att tillgodose det demokratiska samhällets rättmätiga krav på moral, allmän ordning och allmän välfärd.

3. Dessa fri- och rättigheter må i intet fall utövas i strid med Förenta Nationernas ändamål och grundsatser.

Artikel 30.

Intet i denna förklaring må tolkas såsom innebärande rättighet för någon stat, grupp eller person att ägna sig åt verksamhet eller utföra handling, som syftar till att omintetgöra någon av häri uttalade fri- och rättigheter.”